Aulus Gellius - Noctes atticae

Venetiis - Georgius de Rusconibus

c. 1502

CAPITVLA VNDECIMI LIBRI

Hiſtoria

CAPITVLA DVODECIMI LIBRI.

CAPITVLA TERTIIDECIMI LIBRI.

CAPITVLA QVARTIDECIMI LIBRI.

CAPITVLA QVINTIDECIMI LIBRI

Verbum

CAPITVLA DECIMISEXTI LIBRI.

Q uid

CAPITVLA DECIMISEPTIMI LIBRI.

CAPITVLA DECIMIOCTAVI LIBRI

CAPITVLA DECINONI LIBRI.

CAPITVLA VIGESIMI ET VLTIMI LIBRI

Explicit tabula capitulorum.

Antonius Monuetulus ad Ioannem Pizonum Ven.

Squallidã nocturnũ merita est quæ pagina nomẽ
Attica:& erroris noctua uera fuit:
Clarescit:radiis postq̃ discussa Philippi
Nox fuit:atq; umbræ pallidus error abest
Noctua sed lauit:quam prompta luce ferettus
Ille ille egregius detegit:atq; fugat:
Q uisq; adaperta fugit:nam fallũt abdita multos:
Laurea cui maior parta trophea dabit?

Handwritten notes (partly illegible): "Agud cũ abditus cav: 85"; "Aeacomen ... cap: 20 cav: 67"; "Ancus cap 16 no: 3"; "cere ab certis ... cav: 132 cap 7"; "caldes cav: 126 cap: 4"; "Bona cav 1"; "Cicero quot ãnos vixit lib: 15 cav 104"; "Capt ... 20 cap 17"; "colores ch: 21"; "crepidarius cav: 89"; "cerites ... facti"; "cerites tabule"; "coenus ... cav: 126"; "Chrystallus quomodo fiat cav: 126"; "cerimonie ... lib: 4 cap: 9 cav: 32"; "cibi nobiles cav: 52 cap: 16"

Necessitas

RERVM AC VOCVM INDEX

FINIS

Laus Deo

Herculeſ quãto cæteris maior

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER PRIMVS.

PLVTARCHVS IN LIBRO Quem ὅσον ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνθρώποις περὶ εὐφυΐαν καὶ ἀρετὴν διαφορά :ideſt quantum inter homines animi corporiſque: ingenio atque uirtutibus interſit : conſcripſit:ſcite ſubtiliterq; rõcinatum Pythagorã philoſophum dicit:in reperienda : modulãdaq; ſtatus longitudinis eius præſtãtia. Nam quum fere conſtaret curriculum ſtadii : quod eſt piſis apud Iouem olympium:Herculem pedibus ſuis metatum:idq; feciſſe longum pedes ducẽtos:cætera quoq; ſtadia in terris græciæ ab aliis poſtea inſtituta:pedum quidem eſſe numero ducentorum:ſed tamen eſſe aliquantulum breuiora:facile intellexit modum : ſpatiumq; plantæ Herculis ratione proportionis habita:tanto fuiſſe:q̃ aliorũ procerius:quanto olympicum ſtadium longius eſſet:q̃ cætera. Compræhenſa autem mẽſura herculani pedis ſm̃ naturalem membroꝝ omnium inter ſe cõpetentiam modificatus eſt. Atq; ita id collegit:quod erat conſequens:tanto fuiſſe Herculem corpore excelſiorem:q̃ alios:quanto olympicum ſtadium cæteris pari numero factis anteiret.

¶ Ab Herode attico conſulari uiro tempeſtiue deprompta in quendam iactatum & glorioſum adoleſcentem:ſpecie tantum philoſophiæ ſectatorem uerba Epicteti ſtoici:quibus feſtiuiter a uero ſtoico ſeiunxit uulgus loquacium nebulonum:qui ſe ſtoicos nuncuparent. Caput.ii.

HErodes Atticus uir & græca facundia:& conſulari honore præditus:accerſebat ſæpe nos:quum apud magiſtros athenis eſſemus:in uillas eius urbi proximas:me & clariſſimum uirũ Seruilianum:cõpluriſq; alios noſtrates : qui Roma in Græciam: ad capiendum ingenii cultum conceſſerant. Atq; ibi tunc quum eſſemus apud eum in uilla:cui nomen eſt cephyſia:& æſtu anni:& ſidere autumni flagrantiſſimo propulſabamus caloris incõmoda lucoꝝ umbra ingentiũ longis ambulacris:& mollibus ædium poſticum refrigerantibus lauacris nitidis:& abundis:& collucentibus:totiuſq; uillæ uenuſtate aquis undiq;

canoris:atq; auribus ꝯsonante. Erat ibidē nobiscum simul adolescens:philosophiæ sectator:disciplinæ:ut ipse dicebat stoicæ. sed loquacior impendio & ꝓmptior. Is plerūq; in cōuiuio sermonibus:qui post epulas haberi solēt: multa atq; īmodica de philosophiæ doctrinis intēpestiue:atq; insolite dissere bat. Præq; se unō cæteros oīs linguæ atticæ principes:gentēq; oēm togatam: quodcūq; nōmen latinum:rudes esse:atq; agrestes prædicabat. Atq; interea uocabulis haud facile cognitis:syllogismoꝝ captionūq; dialecticaꝝ laqueis strepebat κύριον τὰς ἡσυχαζούσας ἐπιχειρίας. idest laqucorum adhuc speculationes claudicantes. Aliosque id genus griphos neminem posse dicens nisi se dissol uere. Rem uero ethicam:naturāq; humani ingenii:uirtutūq; origines:officiaq; earum cōfinia:aut cōtra morboꝝ uitiorūq; fraudes animorūq; labes:ac pestilentias asseuerabat:nulli esse ulli magis ea oīa explorata:cōperta: meditataq;. Cruciatibus aūt doloribusq; corporis & periculis mortē minitantibus:habitum statūq; uitæ beatæ:quā se adeptū esse putabat:neq; lædi:neq; īminui existimabat. Ac ne oris quoq; & uultus serenitatē stoici hoīs:unq̄ illa posse ægritudine obnubilari. Has ille inanes quum flaret glorias:iāq; oēs finem cuperēt:uerbisq; eius defatigati ꝓteduissent:tum Herodes græca:cui⁹ plurimus ei mos fuit:orone utens. Permitte inquit philosophoꝝ amplissime:q̄m rńdere nos tibi quos idiotas uocas:nō quimus:recitari ex libro:quid de huiuscemodi magniloquētia uſa senserit:dixeritq; Epictetus stoicoꝝ maximus. iussitq; ꝓferri disertationū Epicteti digestarū ab Ariano primū librū. in quo ille uenerādus senex iuuenes:qui se stoicos appellabāt:neq; frugi:neque operæ ꝓbæ:sed theorematibus tm̄ nugalibus:& puerilibus isagogarū cōmētationibus dilatrantes:obiurgatione iusta incessuit. Lecta igit̄ sunt ex libro qui prolatus est:ea quæ addidit. Quibus uerbis Epictetus seuere simul ac festiuiter seiunxit:atque diuisit a uero:atque sincero stoico: qui esset proculdubio. ἀκώλυτος. ἀνεκβίαστος ἀπαρεμπόδιστος. ἐλεύθερος. εὔπορος. εὐδαίμων. i. non ꝓhibitus inuiolatus. minime implicitus:liber:diues:felix: uulgus aliud nebulonum hominum:qui se stoicos nuncuparent. Vltroq; uerborum & argutiarum fuligine ob oculos audiētiū iacto:sctissime disciplinæ noīe mētirent̄. εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀκούεις. ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος κικόνεσσι πέλασσεν. τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀγαθά· τὰ δὲ κακά· τὰ δὲ ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν οὖν, ἀρεταί. κακὰ δὲ, τὰ μετέχοντα κακίας. ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ τούτων· πλοῦτος. συζυγία. ζωή θάνατος. ἡδονή. πόνος. πόθεν οἶδας; οὕτως ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς. τί γὰρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ὅτι διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ. ἢ χρύσιππος ἢ κλεάνθης. βεβασάνικας οὖν αὐτὸ, καὶ δόγμα σαυτοῦ πεποίησαι. δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ χειμάζεσθαι. μέμνησαι ταύτης τῆς διαιρέσεως ὅταν ψοφήσῃ τὸ ἱστίον. καὶ ἀνακραυγάσαντί σοι παραστάς τις κακόσχολος εἴπῃ λέγε μοι σὺ ἃ πρώην ἔλεγες. μὴ κακία ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι. μὴ τῆς κακίας μετέχον οὐκ ἄρα ξύλον ἐνσείσεις αὐτῷ τί ἡμῖν καὶ σοί ἄνθρωπε. ἀπολλύμεθα. καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. ἐὰν δέ σε ὁ καῖσαρ μεταπέμψηται κατηγορούμενον. idest de bonis cedo:& malis audis ne illud: Ad ciconas troia referens me uentus adegit. Rerum quædam bona: quædam mala:quædam indifferentia sunt. Bona sane uirtutes:quæ uitii participant mala. Indifferentia uero illa quæ inter hæc media sunt:opes:coniugiū: uita:mors:uoluptas:labor. unde nostri inquit: Sic Hellanicus in ægyptiacis tradit.

bona mala indifferentia

eis tradit.Q uid enim refert ita dicam an Diogenem in moralibus: Chrysippum ue:aut Cleanthem? Hoc itaq; exquisiuisti,decretumq; fecisti tuum.Expone quonã modo tempestatẽ in naui feras,nunquid eius distinctionis memineris:ubi instrepit ac stridet uelum? siquis te ita alloquatur: repete age tu ea:quæ modo aiebas:num sit uitium naufragium facere? num particeps uitii sit:an non contra istum baculũ moueas? heus homo:qd mecum tibi? nos perimus:& ipse ludis.Cæsar quoq; si te delatũ accersiuerit:quid agas?

¶ Q uod Chilo Lacedæmonius consilium anceps pro salute amici cæpit. Q uodq; est circunspecte & anxie considerandum an pro utilitatibus amicorum delinquendum aliquando sit? Notataq; inibi:& relata quæ Theophrastus:& M.Cicero super ea re scripserunt. Caput.iii.

Chilo pstabilis homo sapientiæ:quonãusq; debuerit contra legẽ: cõtraq; ius pro amico progredi:dubitauit.Eaq; res in fine quoq; uitæ ipso:aĩum eius anxit.Et alii deinceps multi phiæ sectatores: ut in libris eorũ scriptum est:satis inquit scite: satisque sollicite quæsiuerũt:ut uerbis quæ scripta sunt:ipsis utar: ειδει βοηθειν τω φιλω παρα το δικαιον,και μεχρι ποσου και ποια.i.nunqd oporteat cõtra iustitiã amico subuenire? & qua fini? & in cuiusmodi? ea uerba significãt:quæsisse eos:an nõnunq̃ contra ius:contraue morem faciẽdum pro amico sit:& in qualibus & in quibus causis.& quẽnã adusq; modum.Super hac quæstione cum ab aliis sicuti dixi:multis tum diligẽtissime a Theophrasto disputatur: uiro in philosophia peripatetica modestissimo doctissimoq;. Eaq; disputatio scripta est: si recte meminimus:in libro eius de Amicicia primo. Eum librum.M.Cicero uidetur legisse:quum ipse quoq; librum de amicicia cõponeret.& cætera quidem quæ sumenda a Theophrasto existimauit:ut ingenium facundiaq; eius fuit:sumpsit:& transposuit cõmodissime aptissimeq;. Hunc autẽ locum de quo satis quæsitum esse dixi:oĩum rerum aliarum difficillimũ.strictim: atq; cursim transgressus est.Neq; ea quæ a Theophrasto pensiculate atq; enucleate scripta sunt: executus est.Sed anxietate illa & quasi morositate disputationis prætermissa.genus ipsum rei tantum paucis uerbis notauit. Ea uerba Ciceronis si recensere quis uellet:apposui.His igitur finibus utendum esse arbitror:ut quum emendati mores amicorum sunt:tum sit inter eos omniũ rerum:cõsiliorũ:uoluntatum:sine ulla exceptione cõmunitas.ut etiam siqua fortuna acciderit:ut minus iustæ uoluntates amicorũ adiuuandæ sint:in quibus eorũ aut caput agatur:aut fama declinandum sit de uia:modo ne summa turpitudo sequatur.Est enim quatenus amiciciæ uenia dari possit. Q uũ agetur inquit aut caput amici:aut fama declinandum est de uia:ut etiam nõnunquam uoluntatem illius adiuuemus. Sed cuiusmodi declinatio ista esse debeat:qualisq; ad adiuuandum digressio:& in quanta uoluntatis amici iniquitate non dicit.Q uid autem refert scire in huiusmodi periculis amicorũ: si nõ magna me turpitudo insecutura est:de uia recta esse declinandum? nisi id quoq; me docuerit;quam putet magnam turpitudinẽ? & cum decessero de

uia:quousq; digredi debeam? Est enim inquit quatinus dari amiciciæ uenia possit. Hoc imo ipm est:quod maxime discendũ est:quodq; ab iis/qui docerant:minime dicit:quatinus quaq; fini dari amiciciæ uenia debeat. Chilo ille sapiens de quo pauloante dixi:cõser uãdi amici causa:de uia declinauit. Sed uideo quousq; pgressus est.falsum enim pro amici salute consilium dedit. Id ipsum tñ in fine quoq; uitæ:an iure possit reprræhẽdi:culpariq; dubitauit. Contra patriã inquit Cicero arma pro amico sumẽda non sunt.hoc profecto nemo ignorauit.& priusq̃ Theognis,ut Lucilius ait/nasceret. Sed id quæro;id desidero:quum pro amico cõtra ius:& cõtra quã licet.salua tñ libertate atq; pace/faciẽdum est.& quũ de uia/sicut ipse ait/declinãdum est.qd & quãtum:& in quali cã:& quonãusq;id fieri debeat? Pericles ille atheniẽsis egregius uir ingenio:bonisq; oibus disciplinis ornatus: in una quidẽ specie: sed planius tñ.quid existimaret professus est.Nã quum amicus eum rogaret:ut pro re causaq; eius falsũ deieraret:his ad eũ uerbis usus est:δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι θεῶν.i.opus ẽ me amicis cõmodarẽ:sed usq; ad aras. Theophrastus in eo/quem dixi libro.inqsitius quidẽ sup hac re ipsa & exactius:pressiusq; q̃ Cicero dixerit.Sed is quoq; in docendo:non de unoquoq; facto singulatim existimat.neq; certis exemplorũ documẽtis:sed generibus rerum summatim uniuersimq; utit/ad hunc ferme modum. Parua inquit & tenuis uel turpitudo uel infamia subeũda est: si ea re magna utilitas amico quæri põt.Rependit quippe:& cõpensat leue dãnum deliberatæ honestatis maiore alia:grauioreq; in adiuuãdo amico honestate.Minimaq; illa labes: & quasi lasciuia famæ iminentis:partarum amico utilitatum rõne solidat.Neq; nominibus inquit moueri nos oportet:q paria genere ipso non sunt: honestas meæ famæ & rei amici utilitas.Ponderibus hæc enim potestatibusq; præsentibus:non uocabulorũ appellationibus:neq; dignitatibus generum diiudicãda sunt.Nã cum in rebus aut paribus:aut nõ longe secus:utilitas nostra consistit.honestas proculdubio præpõderat.Cum uero amici utilitas nimio est amplior:honestatis autem nostræ in re nõ graui leuis iactura est:tunc quod utile amico est:id primũ illo:quod honestum nobis est:fit plenius. sicuti est magnũ pondus eris:parua lamina auri fit preciosius. Verba adeo ipsa Theophrasti super ea re adscripsi.οὐκ εἴ τι πού τούτου τῷ γένει τιμιώτερον ἤδη,καὶ ὅτι οὖν μέρος τούτου,πρὸς τὸ τηλίκον δὲ θάτερον συγκρινόμενον αἱρετὸν ἔσται. λέγω δὲ οἷον καὶ χρυσίον τιμιώτερον χαλκοῦ,καὶ τηλίκον δὲ τοῦ χρυσοῦ,τῷ τηλίκῳ δὲ χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαραβαλλόμενον,πλέον δόξει.ἀλλὰ ποιήσει τι καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος.idest non siquid suo genere alio est nobilius:continuo quæuis quoq; pars eius:partis cuiuslibet alterius:quo cum cõparatur:collatione eligenda sit potius. uerbi gratia hoc modo.ut & nobilius ære aurum sit: & auri pars quælibet portionis cuiuslibet æris comparatione:sit pluris.uerum non nihil discriminis:cum numerus:tum uero magnitudo efficiet. Phauorinus quoq; philosophus huiuscemodi indulgentiam gratiæ tempestiuius:laxato paulũ:permissoq; subtili iustitiæ examine: his definiuit. ἡ καλουμένη χάρις παρὰ τοῖς

ἀνθρώποις

ἀνθρώποις τοῦτο ἐστὶν ὕφεσις ἀκριβείας ἐνδέοντι. idest:quæ gratia apud homines uocatur : hoc quidem est : iuris diligentioris loco & tempore imminutio. Post deinde idem Theophrastus ad hanc ferme sententiam disseruit. Has tamen inquit paruitates rerum: & magnitudines : atque has omnis officiorum æstimationes ; alia nonnunquã momenta extrinsecus: atque alia quasi appendices personarum ; & causarum :& tẽporum: & circunstantiæ ipsius necessitates:quas includere præcepta difficile est:moderantur:& regunt:& quasi gubernant.& nunc ratas efficiunt:nunc irrita. Hæc talia quæ Theophrastus satis caute & sollicite : & religiose : causa discernendi magis disputandiq̃ diligẽtia:q̃ cum decernendi sententia fiduciaque differuit: quoniam profecto causas scientiæ:corporum uarietates:disertationumq̃ & differentiarum ignorantes:directum atque perpetuum:distinctumq̃ in rebus singulis præceptum:quod ego nos in prima tractatus istius parte desiderare dixeram:non capiunt.Eius autem Chilonis a quo disputatiunculæ huius initium fecimus;quum alia quædam sunt cognitu utilia:atq̃ prudẽtia:tum id maxime exploratæ utilitatis est:q̃ duas ferocissimas affectiones amoris atque odii intra modum tantum coercuit. Hac inquit fini ames/tanq̃ forte fortuna osurus.hac itidem tenus oderis / tanq̃ fortasse post amaturus.Super hoc eodẽ Chilone Plutarchus philosoph9 in libro περὶ ψυχῆς.idest de anima primo uerbis ita scripsit. Χείλων ὁ παλαιὸς ἀκούσας τινὸς λέγοντος, μηδένα ἔχειν ἐχθρὸν, ἠρώτησεν εἰ καὶ μηδένα φίλον ἔχει νομίζων ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθεῖν καὶ συνεπάγεσθαι φιλίας καὶ ἀπεχθείας.i.Chilo senior:quũ quẽpiã dicẽtẽ audisset/ nullũ se inimicũ hr̃e/an nullum etiã amicũ hr̃et/interrogauit. amicitias inimicitiasq̃ inuicem consequi & adduci necesse esse arbitratus.

❡Quam tenuiter curioseque explorauerit Antonius Iulianus in oratione Marci Tulli uerbi ab eo mutati argutiam. Caput quartum.

ANtonius Iulianus rhetor perq̃ fuit honesti:atq̃ amœni ingenii. Doctrina quoq̃ ista utiliore ac delectabili: ueterumq̃ elegantiarum cura:& memoria multa fuit.Ad hæc scripta omnia antiquiora tam curiose spectabat:aut uirtutes pẽsitabat:aut uitia rimabatur:ut iudicium factum esse ad amussim diceres.Is Iulianus sup eo enthimemathe:quod est in oratione.M.Tullii:quã pro Cn.Planco dixit:ita æstimauit.Sed uerba prius:de quibus iudicium ab eo factum est:ipsa ponam. Quanq̃ dissimilis pecuniæ debitio & gratiæ.Nam qui pecuniam dissoluit: statim non habet id/quod reddidit.Qui autem debet/æs retinet alienũ.Gratiam autem & qui refert/habet . & qui habet/in eo ipso quod habet/refert. Neque ego nunc Planco desinam debere/si hoc soluero. Nec minus ei redderem uoluntate ipsa/si hoc molestiæ non accidisset. Crispum sane inquit agmen orationis/rotundumq̃/ac modulo ipso numerorum uenustum.sed quod cum uenia legẽdũ sit:uerbi paulum ideo imutati:ut sentẽtiæ fides salua esset.Nãq̃ debitio gratiæ & pecuniæ collata:uerbũ utrobiq̃ seruare posset.Ita enim recte opposita iter sese gratiæ:pecũiæq̃ debitio uidebitur si &

pecunia quidem deberi dicatur:& gratia. Sed qd eueniat in pecunia debita soluta ue:quid contra in gratia debita reddita ue:debitiõis uerbo utriq; seruato differatur. Cicero autem inquit quum gratiæ pecuniæq; debitiõem dissimilem esse dixisset:eiusque sententiæ rationem redderet:uerbum debet in pecunia ponit:in gratia habet subiicit:pro debet. Ita enim dicit. Gratiam autẽ & qui refert:habet: & qui habet:in eo ipso quod habet:refert. Sed id uerbũ habet:cũ pposita cõparatione non satis conuenit. Debitio enim gratiæ non habitio cũ pecunia confertur. Atq; ideo consequens quidem fuerat sic dicere.& q debet ĩ eo ipso quod debet:refert.quod absurdũ & nimis coactũ foret:si nondum redditam gratiam:eo ipso redditam diceret:quia debetur. Imutauit ergo inquit:& subdit uerbũ ei uerbo:quod omiserat:finitimũ:ut uideatur & sensum debitiõis collatæ non reliquisse/& cõcinnitatem sententiæ retinuisse. Ad hunc modum Iulianus enodabat:diiudicabatq; ueterũ scriptorũ sententias:quas apud eũ adolescentes lectitabant.

¶ Quod Demosthenes rhetor cultu corporis atq; uestitu pbris obnoxio: infamiq; mũditia fuit. Quodq; item Hortensius orator ob eiusmodi mundities: gestumque in agendo histrionicum. Dionysiæ saltatriculæ cognomento compellatus est. Caput quintum.

Demosthenis cultus

Hortẽsius

DEmosthenem tradunt:& uestitu cæteroq; cultu corporis nitido uenusto:nimisq; accurato fuisse. hic etiam κόμψα illa χλανίσκια καὶ μαλακοὶ χιτωνίσκοι.i.elegãs illa uestis & molles tuniculæ ab emulis aduersariisq; probro datum. hinc etiam turpibus: indignisq; que in eum uerbis non temperatum:quum parum uir:ore quoq; polluto diceret. Ad eũdẽ modũ Hortẽsius oibus ferme oratorib9 ætatis suæ:nisi.M. Tullio clarior:q multa cũ mũditia:& circũspecte cõpositeq; idutus:& amictus esset:manusq; eius iteragẽdũ forẽt argutæ admodũ:& gestuosæ:maledictis cõpellationibusq; pbrosis iactatus est.multaq; in eum quasi in histrionem:in ipsis causis atq; iudiciis dicta sunt. Sed cum.L. Torquatus subagresti homo igenio:& ifestiuo:grauius acerbiusq; apud cõsilium iudicum quũ de causa Syllæ quæreretur: nõ iam histrionẽ eum esse diceret:sed gesticulariã Diõysiãq; eũ notissimæ saltatriculæ noie appellaret. Tũ uoce molli:atq; demissa Hortẽsius: Dionysia inqt Dionysia malo eqdẽ eẽ: quã qp tu Torquate ἄμουσος ἀγροδίαιτος, ἀπρόσιτος.i. inelegans agrestis:aditu difficilis.

¶ Verba ex oratione Metelli Numidici: quam dixit ad populum in censura:quum eum ad uxores ducendas adhortaret̃ eaq; oratio quã ob causam reprehensa:& quo contra modo defensa sit. Caput sextum.

Metelus de uxore ducenda

MVltis & eruditis uiris audientibus legebat̃ oratio Metelli Nũidici grauis ac deserti uiri:quã in cẽsura dixit ad populũ: de ducẽdis uxoribus:quũ eum ad matrimõia capescẽda hortaretur.in ea orõne ita scriptũ fuit. Si sine uxore possemus qrites esse oẽs ea molestia careremus. Sed quoniã ita natura tradidit:ut nec cũ illis satis cõmode:nec sine illis ullo modo uiui possit: saluti perpetuæ potius:q̃ breui uolup.

ui uoluptati consulendum. Videbatur quibusdam Metellum cẽsorem: cui consilium esset: ad uxores ducẽdas populum hortari non oportuisse: nec de molestia incommodisq; perpetuis rei uxoriæ cõfiteri, neq; adhortari magis q̃ dissuadere absterereq;. Sed cõtra: illud potius orõnẽ debuisse sumi dicebant: ut & nullas plerũq; esse in matrimoniis molestias asseueraret: & siquæ tamen accidere nonnunq̃ uiderent: paruas & leues facilesq; esse toleratu diceret, maioribusq; eas emolumẽtis: & uoluptatibus oblitterari, easdemq; ipsas neq; omnibus/neq; naturæ uitio/sed quorundam maritorum culpa & iniustitia euenire. T. autem Castritius recte atq; condigne Metellum esse locutum existimabat. Aliter inquit cẽsor loqui debet: aliter rhetor Rhetori cõcessum est sententiis uti falsis/audacibus: subdolis: captiosis: si modo uerisimiles sint: & possint ad mouendos hominum animos qualicunq; astu irrepere. Propterea turpe esse ait rhetori: siquid ĩ mala causa destitutum: atq; impugnatũ relinquat. Sed enim Metellum ĩquit sanctum uirum illa grauitate & fide præditũ: cũ tãto honorẽ: atq; dignitate uitæ: apud populũ romanũ loquentẽ nihil decuit aliud dicere: q̃ quod uerũ sibi esse: atq; omnibus uidebatur. p̄sertim quũ super ea re diceret: quæ quotidiana ĩtelligentia: & cõmũni peruulgatoq; uitæ usu comprehenderetur. De molestia igitur cũctis hominibus notissima confessus: eaq; confessione fidem sedulitatis: ueritatisq; cõmeritus: tum deniq; facile & procliuiter: quod fuit omnium rerum ualidissimum: atq; uerissimum persuasit: ciuitatem saluã esse sine matrimonioꝝ frequentia non posse. Hoc quoq; aliud: ex eadem oratione Metelli dignum esse existimauimus assidua lectione: non hercle minus: q̃ quæ a grauissimis philosophis scripta sunt. Verba Metelli hæc sunt. Dii ĩmortales plurimũ possunt: sed non plus uelle debent nobis: q̃ parentes. At parentes si p̄gunt liberi errare: bonis exhæredant. Quid ergo nos a diis immortalibus diutius expectemus: nisi malis ratiõibus finem facimus. iisdem deos p̄pitios esse æquũ ẽ: q sibi aduersari nõ sũt. Dii ĩmortales uirtutẽ approbarẽ: nõ adhiberẽ debẽt.

¶ In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrẽ: hanc sibi rẽ sperãt præsidio futurũ: neq; mendã esse: nec uitium. Errareq; istos: qui bonos uiolãt libros: & futurã scribũt. Atq; ibi de quodã alio Cicerõis uerbo dictũ quod probe scriptũ perperã mutatẽ: Et aspsa pauca de modulis: numerisq; orationis: quos Cicero auide sectatus est. Caput septimũ

IN oratiõe Cicerõis quinta in Verrẽ libro spectatæ fidei: tyroniana cura: atq; disciplina facto: ita scriptũ est. Hoĩes tenues obscuro loco nati: nauigant, adeuntq; ad ea loca: quæ nunq̃ antea didicerãt: neq; noti essent quo uenerũt: neq; semper, cũ cognitoribus esse possunt: Hac una tantum fiducia ciuitatis: non modo apud nostros magistatus: qui & legum: & estimationis periculo cõtinentur: neque apud ciues solum romanos: qui & sermonis / & iuris/ & multarum rerum societate iuncti sunt/fore se tutos arbitrantur/sed quocunq; uenerint: hanc sibi rem præsidio sperãt futurum. Videbatur q̃pluribus in extremo uerbo

Metelli uerba de [illegible]

menda eſſe.debuiſſe enim ſcribi putabant: non futurum:ſed futuram.neque dubitabant:quin liber emendatus eſſet:ne ut in Plauti comœdia mœchus ſic enim mendæ ſuæ illudebant:ita in Ciceronis oratione ſoloeciſmus eſſet manifeſtarius. Aderat ibi forte amicus noſter homo lectiõe multa exercitus: cui pleraq; omnia ueterum litterarum quæſita: meditata: euigilataq; erant. Is libro inſpecto ait:nullum eſſe in eo uerbo neque mendam:neq; uitium. Ciceronem probe ac uenuſte locutum. Nam futurum inquit non refertur ad rem: ſicut legentibus temere:& incurioſe uidetur:neque pro participio poſitum eſt: ſed uerbum eſt indefinitum:quod græci appellant ἀπαρέμφατον:neq; numeris neq; generibus præſeruiens: ſed liberum undique: & impromiſcuum eſt. Quali. C. Gracchus uerbo uſus eſt i oratione:cuius titulus eſt de. Q. Popilio circunconciliabula:in qua ita ſcriptum eſt. Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Inimicos inquit dicturum:& non dicturos. Videtur ne ea ratione poſitum apud Gracchum dicturũ:qua eſt apud Ciceronem futurum? ſicut in græca oratione ſine ulla uitii ſuſpitiõe omnibus numeris: generibuſq; ſine diſcrimine attribuuntur huiuſcemodi uerba ποιήσειν ἔσεσθαι. ideſt futurum: λέξειν ἔσεσθαι dicturum & ſimilia. In. Q. quoq; Quadrigarii tertio annali libro uerba hæc eſſe dixit. Dum hi conciderentur: hoſtium copias ibi occupatas futurũ. In.xii. annali eiuſdem Quadrigarii principium libri ſic ſcriptum. Si pro tua bonitate & noſtra uoluntate tibi ualitudo ſuppetit: eſt quod ſperemus: deos bonis benefacturum. Item in Valerii Antiatis libro.iiii.&.xx. ſimili modo ſcriptum eſſe. Si hæres diuinæ factæ: recteq; perlitatæ eſſent: aruſpices dixerunt omnia: ex ſententia proceſſurum. Plautus etiam in Caſina quum de puella loqueretur: occiſurum dixit: non occiſuram his uerbis. Etiam ne habet Caſina gladium? Sta habet. Sed duos: quibus altero te occiſurum ait: altero uillicum. Item Laberius in Gemellis. Non putaui inquit hoc eam facturum. Non ergo iſti omnes ſoloeciſmus quid eſſet: ignorauerunt. Sed & Gracchus dicturum: & Quadrigarius: futurum: & benefacturum: & Plautus occiſurum: & Antias proceſſurum: & Laberius facturum: indefinito modo dixerunt. qui modus neq; in numeros: neq; in perſonas: neque in genera diſtribuitur. Sed omnia iſtæc una eademq; declinatiõe complectitur. Sicuti. M. Cicero dixit futurum: non uirili genere: neque neutro. ſoloeciſmus enim foret plane: ſed uerbo uſus eſt ab omni neceſſitate generum abſoluto. Idem autem ille amicus noſter in eiuſdẽ. M. T. Ciceronis oratiõe: q̃ eſt de ĩperio Cn. Pompeii: ita ſcriptũ eſſe a Cicerõe dicebat: atq; ipſe ita lectitabat. Quũ noſtros portus atq; eos portus/q̃bus uitã ac ſpiritũ ducitis/in p̃donũ fuiſſe poteſtatẽ ſciatis. Neq; ſoloeciſmũ eſſe aiebat/in poteſtatẽ fuiſſe. ut. uulgus ſemidoctũ putat: ſed ratione dictũ certa & proba: cõtẽdebat: qua & græci ita uterẽtur: & Plautus uerborũ latinorũ elegãtiſſimus in Amphitrione dixit. Nunc uero mihi in mentẽ fuit? non ut dici ſolitũ eſt in mente. Sed.n. præter Plautũ/cuius ille ĩ p̃ſẽti exẽplo uſus eſt: multã nos quoq; apd ueteres ſcriptores

locutionum talium copiam offendimus, atque his uulgo annotamentis inspersimus. Vt rationē istā missam facias & auctoritates: sonus qui εὐφωνία id est uoculatio tantum: & positura ipsa uerborum satis declarant: id potius ἐπιμέλεια τῶν λέξεων. id est uocabulorum delectui diligenti: modulamētisq; oratiōis. M. Tulli conuenisse ut quoniā utrumuis dici latine posset: potestatem dicere mallet: non potestate. Illud enim sic compositū iucūdius ad aurem. cōspectiusque: insuauius hoc iperfectiusque est: si modo ita explorata aure hō sit: non surda: nec iacenti. sicuti est hercle quod explicauit dicere maluit: q̄ explicauit: qd̄ esse iā usitatius cœperat. Verba sunt hæc ipsius in exhortatiōe: quā de imperio Cn. Pōpeii habuit. Testis est sicilia/quā multis undique cinctā periculis/non terrore belli/sed consilii celeritate explicauit. At si explicuit diceret: iperfecto & debili numero uerbo2 sonus clauderet.

¶ Historia in libris Phociōis philosophi reperta super Laide meretrice: & Demosthene rhetore. Caput. viii.

Demosthenes Lais meretrix

PHociō ex peripatetica disciplīa haud sane ignobilis uir fuit. Is librum multæ uariæq; historie refertū cōposuit. eumq; iscripsit. κέρας ἀμαλθείας. ea uox hoc ferme ualet/tāq̄ si dicas cornu copiæ. In eo libro sup Demosthene rhetore/& laide meretrice historia hæc scripta est. Lais inquit corinthia ob elegātiam/uenustatēq; formæ grādem pecuniam demerebat. Conuentusq; ad eam ditiorum hoīum ex omni græcia celebres erāt neq; admittebatur/nisi qui dabat/quod popocerat. Poscebat autē illa nimiā quātitatē. Hic ait natū esse illud frequēs apud græcos adagiū οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ᾽ ὁ πλοῦς. i. Nō uiri cuiusq; ē corīthū pe tere: q; frustra iret corinthū ad Laidē: qui nō quiret dare: quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculū adit: & ut sui copiam faceret petit. At Lais μυρίας δραχμάς: id est decē drachma2 milia poposcit. hoc facit nummi nostratis denariū decem milia: tali petulātia mulieris atque pecuniæ magnitudine ictus/expauidusq; Demosthenes auertitur. & discedēs/ego inquit pœnitere tāti nō emo. Sed græca ipsa: quæ fertur dixisse/lepidiora sunt. οὐκ ὠνοῦμαι inqt μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. i. nō emo centū sestertiis pœnitere.

¶ Qui modus fuerit: quis ordo disciplīæ pythagoricæ: quantūque temporis imperatū obseruatūq; sit: dicendi simul ac tacendi. Caput. ix.

Pythagorica disciplina

ORdo ac ratio Pythagoræ: ac deīceps familiæ successiōis eius: recipiendi instituendique discipulos: huiuscemodi fuisse traditur. Iam a principio adolescentes/qui sese ad discēdum obtulerant: ἐφυσιογνωμόνει: idest per naturæ indicia pēsiculabat. id uerbum significat mores: naturasque hominum coniectione quadā: de oris & uultus ingenio: deq; totius corporis filo/atque habitu sciscitari. Tum qui exploratus/ab eo idoneusque fuerat: recipi in disciplinam statim iubebat. & tēpus certum tacere: nō omnes idem: sed aliud alius tēpus: pro æstimato captu sollertiæ. Is autē qui tacebat/quæ dicebantur ab aliis/audiebat. Neq; percontari: si parum intellexerat/neque commentari quæ audierat, fas erat

Sed non minus quisquam tacuit: q̃ bienniũ. Hi ꝓrsus appellabãtur intra tẽpus tacendi audiendique ἀκουστικοί: id est auditores. Ast ubi res didicerant rerum omniũ difficillimas tacere: audireq;: atq; esse iam cœperant silentio eruditi: cui erat nomen ἐχεμυθία. i. taciturnitas: tum uerba facere & quærere: quæq; audissent: scribere: & quæ ipsi opinarẽt exprimere potestas erat. hi dicebant in eo tempore μαθηματικοί: id est disciplinis uacãtes: scilicet ab iis artibus: quas iam discere atq; meditari incœptauerant: quoniam geometriã: & gnomonicã: musicã/cæterasq; item disciplinas altiores μαθήματα: id est disciplinas/ueteres græci appellabant. Vulgus autem/quos gentilicio uocabulo chaldæos dicere oportet/mathematicos dicit. Ex inde his sciẽtiæ studiis ornati/ad perdiscenda mundi opera/& principia naturæ procedebãt. Ac tunc deniq; noiabãtur φυσικοί: id est naturales. Hæc eadẽ sup Pythagora noster Taurus cum dixisset: nunc autem inquit isti: qui repente pedibus illotis ad philosophos diuertunt: non est hoc satis quod sunt omnino ἀθεώρητοι ἄμουσοι ἀγεωμέτρητοι. id est a contẽplatione musica: geometria: penitus alieni: sed legem etiam dant: qua philosophari discant. Alius ait: hoc me primũ doce. Item alius: hoc uolo inquit discere. istud nolo. Hic a symposio Platõis incipere gestit: ꝓpter Alcibiadæ comessationẽ. Ille a Phedro propter Lysiæ orationem. Est etiam iquit proh Iuppiter: qui Platõem legere postulet/non uitæ ornandæ: sed linguæ orõnisq; comendæ gratia/nec ut modestior fiat/sed lepidior. Hæc Taurus dicere solitus nouitios philosophorum sectatores/cũ ueteribus Pythagoricis pensitans. Sed id quoq; nõ prætereundũ est/quod omnes simul/qui a Pythagora in cohortẽ illã disciplinarũ recepti erãt/quod q̃sq; familiæ pecuniæq; habebãt in mediũ dabãt. Et cohibebat societas inseparabilis. tanq̃ illud fuerit antiquum consortium/quod re atque uerbo romano appellatur/κοινόβιον. i. contubernium.

¶ Quibus uerbis cõpellauerit Phauorinus philosophus adolescentem: uetustę nimis/& prisce loquentem. Caput. x.

PHauorius philosophus adolescẽti ueterũ uerborũ cupidissimo: & plerasq; uoces nimis priscas/& ignotissimas i quotidiãis cõmũibusq; sermõibus expromenti/ Curius inquit & fabritius & Coruncanius antiquissimi nostri: & his antiquiores Horatii illi Trigemini plane & dilucide cum suis fabulati sunt: Neq; auruncorũ aut sicanorũ/aut pelasgorũ/qui primi coluisse italiam dicuntur/sed ætatis suæ uerbis locuti sunt. Tu aũt perinde quasi cum matre Euandri nunc loquare: sermone multis annis iam desito uteris/q; scire atq; itelligere neminẽ uis: q̃ dicas. Nonne homo iepte/ut qđ uis abũde cõsequeris/ taceres? sed antiquitatẽ tibi placere ais/qđ honesta/& bona/& sobria/& modesta sit. uiue ergo moribus p̃teritis. loquere uerbis p̃sentibus. Atq; id qđ a. C. Cæsare excellẽtis igenii ac prudẽtiæ uiro/i prio de analogia libro scriptũ est/habe sempi i memoria/atq; i pectore/ut tanq̃ scopulũ/sic fugias inauditũ/atq; isolẽs uerbũ.

C.Cæsar

¶ Quod Thucydides historiæ scriptor inclytus/lacedæmonios in acie non tuba:

non tuba:ſed tibiis eſſe uſos dicit. Verbaq; eius ſuper ea re poſita. Quodq; Herodotus Halyaten regem fidicinas in procinctu habuiſſe tradit.atq; ibi quædam notata de Gracchi fiſtula concionaria. Caput.xi.

AVctor hiſtoriæ græcæ grauiſſimus Thucydides lacedæmonios ſummos bellatores:non cornuum tubarum ue ſignis:ſed tibiarum modulis in prœliis uſos eſſe refert.Non prorſus ex aliquo ritu religionum:neq; rei diuinæ gratia : neq; aūt ut excitarent̄:atq; euibrarentur animi:quod cornua & litui moliuntur:ſed contra ut moderatiores/modulatioreſq; fierent:quod tibicinis numeris temperatur. Nihil adeo in cōgrediēdis hoſtibus:atq; in principiis prœliorum ad ſalutē uirtutemq; aptius rati:q̄ ſi permulcti ſonis mitioribus:non immodice ferocirent. Quum procinctæ igitur claſſes erant: & inſtructa acies:cœptumq; in hoſtem progredi: tibicines inter exercitum poſiti/canere inceptabāt.Ea ibi præcentiōe tranq̄lla & uenerabili q̄dā/quaſi militaris muſicæ diſciplina/ uis & īpetus militum/ne ſparſi/diſpalatiq; ꝓruerent:cohibebat̄.Sed ipſius illius egregii ſcriptoris uti uerbis libet:q̄ & dignitate:& fide grauiora ſunt. καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν. ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως. καὶ ὀργῇ χωροῦντες· λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλοῖς πολλῶν ὁμοῦ ἐγκαθεστώτων. οὐ τοῦ θεοῦ χάριν. ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες προσέλθοιεν. καὶ μὴ διασπασθείη αὐτῶν ἡ τάξις ὅπερ φιλεῖ ἀεὶ μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προσόδοις ποιεῖν: id eſt. Poſt hæc congrediebantur argiui quidem ſociique acriter & impetu adorientes.lacedæmonii contra ſub tibiarum præcentione: ſtipato agmine maturantes nō adeo uoluptatis cauſa:uerum ut æquabili modulatoque ſenſim ingreſſu cōuenientes pugnam capeſcerent: nec ſuos ordines diſtrahi ſinerent. quod ſemper ampliſſimas copias agere :ubi cōgrediendū eſt:nimiꝝ decet Cretenſes quoq; prœlia īgredi ſolitos memoriæ datū eſt:ꝓcinente ac ꝓmoderāte cithara greſſus.Halyates autem rex terræ lydiæ:more atq; uſu barbarico ꝓditus:quū bellum mileſiis faceret:ut Herodotus in hiſtoriis tradit.cōcinentes habuit fiſtulatores & fidicines.atq; fœminas etiā tibicinas in exercitu:atq; ī procinctu habuit:laſciuientiū delitias cōuiuiorū.Sed enim achæos Homerus pugnam indipiſci ait:non fidicularū tibiarumq; concentu:uerum conſpiratu tacito nitibundos οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοὶ ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν.i.Aſt ibant taciti ſpirātes robur achiui.Inq; uicem auxilium cupida ſibi mente ferebant.Quid ille uult ardentiſſimus clamor militum romanorum : quem in congreſſibus prœliorum fieri ſolitum ſcriptores annalium memorauere? Contra ne inſtitutum fiebat antiquæ diſciplinæ tam probabile? An tum etiam gradu clæmenti/& ſilentio eſt opus/quum ad hoſtem itur in conſpectu lōginquo procul diſtantem? Quum uero prope ad manus uētum eſt. tum iam e propinquo hoſtis: & impetu propulſandus: & clamore terrēdus eſt.Ecce autem pro tibicina laconica tibiæ quoq; illius cōcionatoriæ in mentē uenit.quā.C.Graccho cū populo agēte præiſſe:ac præmonſtraſſe modulos ferunt.Sed nequaq̄ ſic eſt:ut a uulgo dicit̄

C.gracchi fiſtula

canere tibia solitum:qui pone eum loquentem staret:uariisque modis tum demulcere animum actionemq; eius:tum intendere. Quid enim foret ea re ineptius? si ut planipedi saltāti:ita Graccho cōcionanti numeros:& modos: & frequentamenta quædam uaria:tibicen incineret? Sed qui hoc comperti⸗us memoriæ tradiderunt:stetisse in circūstātibus dicunt occultius:qui fistu la breui:sensim grauiusculū sonū īspiraret ad deprimendū sedandumq; im petus uocis eius. Referuescēte nāq; īpulsu:& instinctu extraneo naturalis il la Gracchi uehemētia īdiguisse non (opinor) existimāda est. M. tamen Ci⸗cero fistulatorem istum utriq; rei adhibitum esse a Graccho putat:ut sonis tum placidis:tum citatis:aut demissam iacētem q; orationē eius erigeret:aut ferocientem sæuientemq; cohiberet Verba ipsius Ciceronis apposui. Itaque idem Gracchus quod potes audire Catule ex Licinio cliente tuo lr̄ato hoīe. quem seruum sibi habuit ille ad manum cum eburnea solitus est hr̄e fistula qui staret post ipsū occulte:quum concionaretur:peritū hoīem qui inflaret celeriter eum sonum:qui illum aut remissum excitaret:aut a cōtentione re⸗uocaret. Morem aūt illum ingrediendi ad tibicinum modulos prœlii institu tum esse a lacedæmoniis Aristoteles in libris problematum scripsit:quo ma⸗nifestior fieret:exploratiorq; militum securitas:& alacritas. Nam diffidētiæ inquit & timori:cum ingressione huiuscemōi minime cōuenit. & mœsti ac formidantes ab hac tā ītrepida & tā decora incedendi modulatiōe aliēi sunt Verba pauca Aristotelis sup ea re apposui. διατὶ ἐπειδαὶ πολεμεῖν μέλλωσι. πρὸς αὐλὸν ἐμβαίνωσιν. ἵνα τοὺς δειλοὺς ἀχημονοῦντας γινώσκωσιν. i. Quāobrē ubi cōmissuri prœliū sint:ad tibiæ modulos cōgrediant? ut timidos minus ho⸗neste agentes iudicent.

Lacedemoniorum [marginal note]

¶ Virgo Vestæ quid ætatis:& ex quali familia:& quo ritu:quibusque ceri moniis:ac religionibus:ac cognoīe a pōtifice maximo capiat. Et quo statim iure esse īcipiat:simulatq; capta est. Quidq;:ut Labeo dicit nec intestato cui quā:nec eius intestatæ quisquā iure hæres est. Caput duodecimum.

QVi de uirgine capienda scripserunt:quorū diligētissime scripsit Labeo Antistius: minorē q̄ ānos. vi. maiorem q̄ annos. x. natā ne gauerūt capi fas esse. Itē quæ nō sit patrima:& matrima. Itē quæ lingua debili:sensuue auriū diminuta:alia ue qua corporis labe īsignita sit. Itē quæ ipsa:aut cuius pater emancipatus sit:etiā si uiuo patre in aui potestate sit. Item cuius parētes alter amboue seruitutem seruierūt:aut in negociis sordidis diuersantur. Sed eā cui⁹ soror ad id sacerdotiū lecta sit: excusationē mereri aiūt. Item cuius pater flamen:aut augur:aut quindecim uir sacris faciundis:aut qui septēuir epulonum:aut salius est. Sponsæ quoq; pontificis:aut tibicinis sacrorum̄ filiæ uacatio a sacerdotio isto tribui solet. Præ terea Capito Atteius scriptum reliquit:neq; eius legendam filiam:qui domi cilium in italia non haberet:& excusandam eius:qui liberos tris non habe⸗ret. Virgo autem uestalis simul est capta:& in atriū Vestæ deducta:& pōti ficib⁹ tradita est;eo statim tēpore sine emācipatiōe;ac sine capitis minutiōe:

Virgo vestalis qualis debeat esse [marginal note]

servitutem servire [marginal note]

e patris

e patris potestate exit. & ius testamenti faciundi adipiscitur. De more aũt: rituq; capiundæ uirginis litteræ quidem antiquiores non extant: nisi quæ capta prima est: a Numa rege esse captam. Sed papiã legem inuenimus: qua cauetur: ut pontificis maximi arbitratu uirgines e populo uiginti legantur. Sortitioq; in cõcione ex eo numero fiat. Sed ea sortitio ex lege papia nõ necessaria nunc uideri solet. Nã siquis honesto loco natus adeat pont. max. atq; offerat ad sacerdotium filiam suã: cuius duntaxat saluis religionũ obseruationibus: ratio haberi possit: gratia popiliæ legis per se ratum fit. Capi autẽ uirgo propterea dici uidetur: quia pontificis max. manu præhensa: ab eo parẽte: in cuius potestate est: ueluti bello capta abducitur. In libro primo Fabii pictoris: quæ uerba pontificẽ max. dicere oporteat: quum uirginem capit: scriptum est. Ea uerba hæc sunt. Sacerdotẽ uestalem: quæ sacra faciat: quæ iussi: & sacerdotem uestalẽ facere pro po. ro. quiritibus uti: quod optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; autem capi uirginem solam debere putant Sed flamines quoq; diales: item põtifices & augures capi dicebanť. L. Sylla rerum gestarum libro. ii. ita scripsit. P. Cornelius: cui primum cognomen Syllæ impositum est: flamen dialis captus. M. Cato de lusitanis: quum Ser. Galbam accusauit: eum dicit ius pontificum discere noluisse. Ego me nunc uolo ius põtificium optime scire. Iam ne ea causa pontifex capiar? Si uolo auguriũ optime tenere: ecquis ob eam rem augurem capiat? Præterea etiam in cõmentariis Labeonis: quæ ad. xii. tabulas composuit: ita scriptum est. Virgo Vestalis neq; hæres est cuiq̃ intestato: neq; intestatæ quisq̃: sed bona eius in publicum redigi aiunt. Id quo iure fiat quæritur. Amata inter capiendum a pont. max. appellatur: quoniã quæ prima capta est: hoc fuisse nomine tradita est.

¶ Quæsitum in philosophia est: quidnã foret in recepto mãdato rectius id ne oĩno facere: quod mãdatũ est: an nõnunq̃ etiã contra si id spes ei: q mãdauit utilius fore? Supq; ea quæstiõe expositæ diuersæ sententiæ. Caput. xiii.

IN officiis capiẽdis: censendis: iudicandisq;: quæ καθήκοντα: id est expedientia & conuenientia philosophi appellant: quæri solet: an negocio tibi dato. & quidquid oĩno faceres: definito: cõtra qd facere debeas: si eo facto uideri possit res euẽtura ꝓsperius: exq; utilitate eius: qui id tibi negociũ mandauit. Anceps quæstio. & in utrãq; partem a prudẽtibus uiris arbitrata est. Sũt enim non pauci: q sñiam suam una in parte defixerunt. & re semel statuta: deliberataq; ab eo cuius negocium id pontificiumq; esset. nequaq̃ putauerunt contra dictum eius faciendũ etiã si repentinus aliquis casus rem cõmodius agi posse polliceretur. Ne si spes fefellisset: culpa impatientiæ. & pœna indeprecabilis subeunda esset. Si res forte melius uertisset: diis quidem gratiam habendam. Sed exemplum tñ intromissum uideretur: quo bene consulta consilia religione mandati soluta corrumperentur. Alii existimauerunt incommoda prius: quæ metuenda essent: si res gesta aliter foret. q̃ imperatũ est/cum emolumento spei pensitãda esse. Et si ea leuiora minoraq;: at utilitas contra grauior & amplior: spe quantum

pōt firma ōnderet:cum posse aduersum mādata fieri cēsuerūt.ne oblata diuinitus rei bene gerēdæ occasio amitteret.Neq; timēdum exēplū nō parēdi crediderūt:si rōnes huiusccemodi dūtaxat nō adessent.Cum primis aūt respiciēdum putauerunt ingeniū naturāq; illius:cui ea res præceptūq; esset ne ferox:durus:indomitus:inexorabilisq; sit:qualia fuerint posthumiana impia: & manliana.Nā si tali præceptori ratio reddēda sit:nihil faciēdum eē monuerunt aliter:q̄ præceptū est.Instructius deliberatiusq; fore arbitramur theorematiū hoc de mādatis huiusccemodi assequēdis:si exēplum quoq;.P.Crassi Mutiani clari:ac inclyti uiri apposuerimus.Is Crassus a Sempronio Asellione:& plerisq; aliis historiæ Romanæ scriptoribus tradit̄ quinq; habuisse rerum bonaꝝ maxima & præcipua:ꝙ esset ditissimus ꝙ nobilissimus: ꝙ eloquētissimus:ꝙ iurīscōsultissimus:ꝙ pont.max.Is quum in cōsulatu obtineret asiā ꝓuinciā:& circūsedere oppugnareq; leucas oppidū pararet : opusq; esset firma ac procera trabe:quæ arietē faceret:quo muros eius oppidi quateret:scripsit ad magistꝝ αρχιτεκτονα molis atheniēsium:socioꝝ amicorūq; po.ro.ut ex malis duobus:quos apud eos uidisset:uter maior esset:cum mittēdum curaret.Tum magister αρχιτεκτων cōperto:quāobrē malum desideraret:nō uti iussus erat/maiorē:sed quem esse magis idoneum:aptiorēq; faciēdo arieti:faciliorēq; portatu existimabat:minorē misit.Crassus eum uocari iussit:& quum interrogasset:cur non quem iusserat misisset causis rōnibus quas dictitabat/spretis/uestimēta detrahi impauit:uirgisq; multis cecidit.Corrūpi atq; dissolui officiū omne impantis ratus:siqs ad id quod facere iussus est:nō obsequio debito:sed cōsilio nō desiderato respondeat.

P.Craſ.

¶ Quid dixerit feceritq;.C.Fabritius magna uir gloria:magnisq; rebus gestis/sed familiæ pecuniæq; inops:quum ei samnites tanq̄ indigēti graue aurum donarent:plenumq; odii. Caput.xiiii.

IVlius Iginus in libro de uita:rebusq; illustriū uiroꝝ sexto/ legatos dicit a samnitibus ad.C.Fabritiū impatorē po.ro. uenisse/& & memoratis multis/magnisq; rebus/quæ bene & beniuole post redditā pacē samnitibus fecisset/obtulisse dono grandē pecuniā/ orasseq; uti accipet:uteretурq;.Atq; id facer̄ samnites dixisse/ꝙ uiderēt multa ad splendorē domus atq; uictus defieri:neq; pro magnitudine dignitateq; lautū paratūq; esse.Tum Fabritiū planas manus ab auribus ad oculos:& infra deinceps ad nares:& ad os:& ad gulā:atq; inde porro ad uentrē imū deduxisse:& legatis ita respondisse:dum illis omnibus membris/quæ attigisset obsistere/atq; impare posset:nunq̄ quicq̄ defutuꝝ.Propterea pecuniā:qua sibi nihil esset usus/ab iis quibus eā sciret usui esse/non accipere.

¶ Qd' iportunū uitiū sit futilis:inanisq; loquacitas.& q̄multis in locis a prīcipib9 utriusq; liguæ uiris detestatiōe iusta culpata sit. C.xv.

QVi sunt leues/& futiles/& iportuni locutores/quiq; nullo rerum pondere innixi uerbis humidis/& lapsantibus defluunt.eorum orationem bene existimatum est in ore nasci : non in pectore.

L inguā

Linguã aũt debere aiunt nõ esse liberã: nec uagã: sed uinclis de pectore imo ac de corde aptis moueri: & quasi gubernari. Sic enim uideas quosdã scatere uerbis sine ullo iudicii negocio cum securitate multa & ꝓfunda. ut loquẽtes plerũq; uideant̃: loqui sese nescire. Vlyxẽ cõtra Homerus uiꝝ sapiẽti facũdia præditũ: uocẽ mittere ait nõ ex ore: sed ex pectore. Quo .s. nõ ad sonum magis habitũq; uocis: q̃ ex sñiarum penitus cõceptaꝝ altitudine pertineret. Petulãtiæq; uerboꝝ coercẽdæ uallum esse oppositũ dentium: luculẽte dixit: ut loquẽdi temeritas: nõ cordis tñ custodia: atq; uigilia cohibeat̃: sed ex quibusdã q̃si excubiis ĩ ore positis sepiat̃. Homerica de q̃b' supra dixi: hæc sũt.

ἀλλ᾽ ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος εἵη

ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. idest.

Ast ubi iam magnam fundebat pectore uocem.
Dentis claustra tui uox, qualis nata reliquit.

M. Tullii quoq; uerba posui: q̃bus stultã & inanẽ dicẽdi copiam grauiter & uere detestatus est. Dũmodo inquit hoc constet: neq; infantiã eius: qui rem norit: sed eam explicare dicẽdo nõ queat: neq; inscitiã illius: cui res nõ suppetat: uerba nõ desint: esse laudandã. Quoꝝ si alterũ sit optãdum: malim equidem indisertã prudentiã: q̃ stultã loquacitatem. Item in libro de oratore primo uerba hæc posuit. Quid enim est tã furiosum: q̃ uerboꝝ uel optimoꝝ atq; ornatissimoꝝ sonitus inanis: nulla subiecta sñia: nec scientia? Cum primis aũt. M. Cato atrocissimus huiuscemodi uitii insectator est. nãq; in oratione quæ inscripta est. Si Celius trib. pleb. appellasset. Nunq̃ inq̃t tacet: quem morbus tenet loquẽdi: tanq̃ ueternosum uiuẽdi atq; dormiẽdi. Quod si nõ cõueniant: tñ conuocari iubet. Ita est cupidus orationis: ut conducat: qui auscultet. Itaq; auditis nõ auscultatis tanq̃ pharmacopolã. Nam eius uerba audiunt̃: uerum ei se nemo cõmittat: si æger est. Idem Cato in eadẽ oratione eidem. M. Celio uilitatẽ obprobrans: nõ loquendi tñ: uerũetiã tacendi. Frusto inquit panis conduci põt: uel uti taceat: uel uti loquatur. Neq; non merito Homerus unum ex omnibus Tersitã ἀμετροεπῆ ἀκριτόμυθον. idest loquentem sine iudicio & modo appellabat. uerba illius multa & ἄκοσμα. idest incompta. strepẽtium sine modo graculoꝝ similia esse dicit. Quid. n. est aliud ἀμετροεπὴς ἐκολῴα. idest supra modum loquitans conturbabat. Eupolidis quoque uersus de id genus hominibus: consignatissime factus est. λαλεῖν ἄριστος ἀδυνατώτατος λέγειν. idest blatterare optimus: dicere ieptissimus. Quod Salustius noster imitari uolens: loquax inquit magis quam facundus. Quapropter Hesiodus poetarum prudentissimus linguam non uulgandam: sed recondendam esse dicit. perinde ut thesaurum. Eiusq; esse in promendo grãm plurimam: si modesta: & parca & modulata sit.

γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος

φειδωλῆς. πλείστη δὲ χάρις, κατὰ μέτρον ἰούσης.

Optimus est homini linguæ thesaurus: & ingens
Gratia: quæ parcis mensurat singula uerbis.

Epicharmium quoque illud non inſcite ſe habet. ὐ λέγειν δινός. ἀλλ᾽ σιγῆν ἀδύνατος: idest non idoneus ad dicendum: ſed ad tacendum impos. Ex quo profecto ſumptum eſt: Qui cum loqui non poſſet: tacere non poterat. Phauorinum: ego audiui dicere uerſus iſtos Euripidis: ἀχαλίνων στομάτων. ἀνόμου τ᾽ ἀφροσύνας, τὸ τέλος δυστυχία. idest effrenioris: & ex legis dementiæ extremum infœlicitas occupat. Non de iis tantum factos accipi debere: qui impia: aut illicita dicerent: ſed uel maxime de hominibus quoque poſſe dici ſtulta & immodica blatterātibus, quoꝝ lingua tam prodiga: infreniſq; ſit: ut fluat ſemper & æſtu… colluuione uerboꝝ teterrima. Quod genus homines a græcis ſignificatiſſimo uocabulo λάλους. i. linguaces appellatos. Valerium Probum grāmaticum illuſtrem: ex familiari eius docto uiro comperi Saluſtianum illud: Satis loquentiæ: ſapientiæ parum: breui anteq̄ uita decederet: ſic legere cœpiſſe: & ſic a Saluſtio relictum affirmaſſe. Satis loquētiæ: ſapientiæ parum. Quod loquentia nouatori uerboꝝ Saluſtio maxime congrueret, Eloquentia cum inſipientia minime conueniret. Huiuſcemodi autē loquacitatem: uerborūq; turbam magnitudine inani uaſtā facetiſſimus poeta Ariſtophanes inſignibus uocabulis denotauit in his uerſibus. ἄνθρωπον ἀγριοποιὸν αὐθαδόστομον, ἔχοντα ἀχάλινον ἀκρατὴς, ἀπύλωτον, στόμα περιλάλητον. κομποφακελορρήμονα: idest hoīem agreſti ferocia: ore temerario: effrenato: prodigo: petulante: loquacem: futilem: & fuſum: per uerboꝝ cōgeriem: ac faſtum. Neq; minus inſigniter ueteres quoq; noſtri: hoc genus hoīes in uerba proiectos: locutuleios: & blatterones: & linguaces dixerunt.

Quod genus homines *(manu)*

Satis loq̄ntiæ ſapientiæ parum

Loquacitatem ... [illegible] *(manu)*

Hoc genus homines *(manu)*

❡ Quod uerba iſtæc Quadrigarii ex annali tertio ibi: Mille hominum occiditur: non licentia neq; de poetarum figura: ſed ratione certa: & proba grāmaticæ diſciplinæ dicta ſunt. *cap: xvi*

Mille hominū occiditur

Quadrigarius in. iii. ānalium ita ſcripſit. Ibi occiditur mille hominum. occiditur inquit: nō occiduntur. Item Lucilius in. iii. ſatyrarum: Ad portum mille a porta eſt: exinde ſalernum. mille inq̄t eſt: nō mille ſunt. Varro in. xviii. rerum humanaꝝ. Ad Romuli initium plus mille & cētum annoꝝ eſt. Cato in primo originum. Inde eſt ferme mille paſſus. M. Cicero in. vi. in Antonium. Ita ne Ianus medius in. L. Antonii clientela eſt? quis unq̄ in illo Iano inuentus eſt: qui. L. Antonio mille nūmum ferret expenſum? In his: atq; multis aliis mille numero ſingulari dictū eſt. Neq; hoc (ut quidam putant) uetuſtati conceſſum eſt: aut per figuratū concinnitatem admiſſum eſt: ſed ſic uidetur ratio poſcere. mille enim nō pro eo ponitur: quod græce χίλιοι dicitur. Sed quod χιλιὰς & ſicuti una χιλιὰς & duæ χιλιάδες: ita unum mille: & duo milia: certa atque directa ratione dicitur. Quaobrē id quoq; recte & probabiliter dici ſolitum: mille denariū in arca eſt. & mille equitū in exercitu eſt. Lucilius aūt præterq̄ ſuperius poſui: alio quoq; in loco id manifeſtius demōſtrat. Nā in libro. xv. ita dicit.

Super mille ... [illegible] cap: 40 *(manu)*

Hunc mille paſſum qui uicerit: atq; duobus.
Campanus ſonipes ſucceſſor nullus ſequetur.

Maior e in spatio ac diuersus iubebitur ire.

Item alio libro.viii.Mille die nummum potest unô quærere centum. Mille passum dixit pro mille passibus. & uno mille nummum pro unis mille nummis aperteq; ostendit: mille & uocabulum esse & singulari numero dici. Eiusq; pluratiuum esse millia. & casum etiam capere ablatiuum neq; cæteros casus requiri oportere. quum sint alia pleraq; uocabula quæ in singulos tantum casus: quædam etiam quæ in nullum inclinentur. quapropter nihil iam dubium est: quin M.C. in oratiõe quam inscripsit pro Milone: ita scriptum reliquerit. Ante fundum Clodii quo in fundo: propter insanas illas substructiones: facile mille hominum uersabatur ualentium: non uersabãtur quod in libris minus accuratis scriptum est. Alia enim ratiõe mille hominum: alia mille homines dicendũ est.

¶ Q uãta cũ animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ingeniũ itractabile atq; inibi qd. M. Varro in quadã satyra: de officio mariti scripserit. Cap.xvii.

Xantippe socratis philosophi uxor morosa admodum fuisse fertur. & iurgiosa. Irarũq; & molestiarum muliebrium: per diem perque noctem scatebat. Has eius intemperies in maritum Alcibiades demiratus: interrogauit Socratem: quæ nam ratio esset: cur mulierẽ tam acerbam domo nõ exigeret. Q uoniam inquit Socrates: quum illam domi talem perpetior: insuesco & exerceor: ut cæterorum quoq; foris petulantiã & iniuriam facilius ferã. Secundum hanc sententiã quoq; Varro in satyra menippea: quam de officio mariti scripsit. Vitiũ inquit uxoris aut tollendũ: aut ferendum est. Q ui tollit uitiũ uxorẽ cõmodiorẽ præstat: qui fert sese meliorẽ facit. Hæc uerba Varronis tollere: & ferre lepide quidem composita sunt. Sed tollere apparet dictũ pro corrigere. Id etiã apparet: eiusmodi uitium uxoris si corrigi non possit ferẽdum esse: Varronem censuisse. quæ ferri scilicet: a uiro honeste possunt. Vitia enim flagitiis leuiora sunt. **Xãthippe**

¶ Q uod. M. Varro in libro de ratione uocabulo℞ primo. L. Læliũ magistrũ suũ. περὶ ἐτυμολογίας nõnullorum uerborum falsa dixisse reprehendit: quodq; idem Varro in eodem libro furis ἐτυμολογίαν falsum dicit. Cap.xviii.

In primo de ratione uocabulorum libro. M. Varro doctissimum tunc ciuitatis hominem. L. Lælium errasse ostẽdit: q uocabulum græcum uetus traductũ in linguam romanam pro meraco. & quasi a se primitus latine fictum esset: resoluit in uoces latinas: ratione etymologica falsa. Verba ipsa super ea re Varronis posuimus. In quo Lælius noster litteris ornatissimus memoria nostra errauit aliquotiẽs. Nam aliquot uerborum antiquorum græco℞: perinde atq; essent propria nostra reddidit causas falsas. Non enim leporem dicimus (ut ait) quod est leuipes. Sed quod est uocabulum antiquum græcum. Multa enim uetera illorum ignorantur quod pro iis aliis nunc uocabulis utuntur. & illorum esse plæriq; ignorent græcum quod nũc noiant Ἕλληνας. Puteũ esse quod uocãt φρέαρ. leporem: quod λαγωόν dicunt. In quo non modo Lælii ingenium non reprehẽdo: sed industriam laudo. Successum. n. fortuna experientiã laus sequitur. Hæc Varro in primo lib. scri- **Lepus**

Fur

pſit:de ratione uocabulorum ſcitiſſime:de uſu utriuſq; linguæ peritiſſime:de ipſo Lælio clementiſſime.Sed in poſteriore eiuſdem libri parte dixit.Furem ex eo dictum ꝙ ueteres romani:furuum atrum appellauerint.& fures per noctem. quæ atra ſit.facilius furentur. Nonne ſic uidet̃ Varro de fure dixiſſe.tanq̃ Lælius de lepore? Nam quod a græcis nunc κλέπτης.ideſt fur dicitur antiquiore græca lingua φώρ eſt dictum. Hinc per affinitatem litterarum.quæ φώρ græce eſt latine fur.Sed ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam.an contra aptius & cohærentius putarint.furem a furuo.ideſt nigro appellari.in hac re de uiro tam excellentis doctrinæ non meum iudicium eſt.

¶ Hiſtoria ſuper libris ſibyllinis.ac de Tarqnio ſuperbo rege. Cap.xix

libri ſibyllini

IN antiquis annalibus memoria ſuper libris ſibyllinis hæc prodita eſt.Anus hoſpita:atq; icognita ad Tarquinium ſuperbum regem adiit:nouẽ libros ferens quos eſſe dicebat diuina oracula. eos uelle dixit uenundare.Tarquinius precium percũtatus eſt.Mulier nimium atq; imenſum popoſcit Rex quaſi anus ætate deſiperet riſit.Tum illa foculum corã eo: cũ igni appoſuit.tris libros nouem deurit: & ecquid reliquos ſex eodem ꝑcio emere uellet:regem interrogauit.Sed enim Tarquinius id multo riſit magis.dixitq; anum iam ꝓculdubio delirare.Mulier ibidem ſtatim tris libros alios exuſſit.atq; idipſum denuo placide rogauit:tris reliquos eodem illo precio emat Tarquinius ore iam ſerio:atque attentiore animo fit. eam conſtantiam confidẽtiamq; non inſuper habẽdam intelligit:& libros tris reliquos mercatur nihilo minore pretio:q̃ quod erat petitum pro omnibus.Sed eã mulierem tunc a Tarquinio digreſſam : poſtea nuſquam loci uiſam conſtitit.Libri tres in ſacrarium conditi ſibyllini appellati.Ad eos quaſi ad oraculum quindecimuiri adeunt: quum dii immortales publice conſulendi ſunt.

¶ Quid geometriæ dicãt græci.Quibuſq; omnia iſta latinis uocabulis appellentur. Caput.xx

FIgurarum quæ σχήματα geometræ appellant:genera ſunt duo : planum & ſolidum. hæc ipſi uocãt ἐπίπεδον καὶ στερεόν. Planũ eſt quod in duas partis ſolum lineas habet ; qua latum eſt:& qua longum. qualia ſunt triquetra:& quadrata: quæ in area fiunt ſine altitudine. Solidum eſt:quando non longitudines modo: & latitudines planas numeri linearum efficiunt : ſed etiam extollunt altitudines. quales ſunt ferme mete triãguli quas pyramidas appellant:uel qualia ſunt quadrata undiq; quæ κύβους illi: nos quadrantalia dicimus κύβος enim eſt figura ex omni latere quadrata : quales ſunt inqt.M.Varro teſſeræ.quibus in alueolo luditur : ex quo ipſe appellatæ κύβοι.In numeris etiam ſimiliter κύβος dicitur:quum omne latus eiuſdem numeri æqualiter in ſeſe ſoluitur.ſicuti fit. quum ter terna ducunt̃.Atq; idẽ ipſe numerus triplicat̃.huius numeri cubum Pythagoras uim habere lunaris circuli dixit:ꝙ & luna orbem ſuum luſtret ſeptem & uiginti diebus:qui a numeris ternio:qui græce dicit̃ τριάς tantundẽ efficiat in cubo.Linea autem a noſtris dicitur:quam γραμμήν græci uocant.Eam.M.Varro ita definit: Linea eſt inquit

longitudo

lõgitudo quædam sine latitudine & altitudine. ἐυκλείδης autem breuius præter missa altitudine γραμμὴ est inquit μῆκος ἀπλατές : idest longitudo illatabilis: qđ exprimere uno latine uerbo non queas: nisi audeas dicere illatabilis.

¶ Quod Iulius Higinus affirmatissime contẽdit legisse se librum . P. Virgilii domesticum: in quo scriptum esset. Et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror: non quod uulgus legeret sensu torquebit amaro. Cap. XXI.

VErsus istos ex georgicis uirgilii plæriqꝫ omnes sic legunt.
At sapor indicium faciet manifestus: & ora.
Tristia tentantum sensu torquebit amaro.
Higinus autem non hercle ignobilis grammaticus in commentariis: quæ in uirgilium fecit confirmat : & perseuerat: non hoc a uirgilio relictũ. Sed quod ipse inuenerit in libro qui fuerat ex domo: atqꝫ familia uirgilii: Et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror. Neqꝫ id soli Higino. sed doctis quibusdam etiam uiris complacitum quoniam uidetur absurde dici. Sapor sensu amaro torquet: quum ipse inquiunt sapor sensus sit: non alium in semetipso sensum habeat: ac perinde sit quasi dicatur: sensus sensu amaro torquet. Sed enim cum Phauorino Higinii commentarium legissem atqꝫ ei statim displicita esset insolẽtia & insuauitas amaroris. Iouem lapideum iquit quod sanctissimum iusiurandum est habitum: paratus sum ego iurare : uirgilium hoc nunq̃ scripsisse. Sed Higinum ego dicere uerum arbitror. Non enim primus finxit hoc uerbum uirgilius insolenter: sed in carminibus Lucretii inuentum : non est aspernatus auctoritate poetæ ingenio & facundia præcellentis. Verba ex quarto Lucretii hæc sunt. amaror

Deniqꝫ in os salsi uenit humor sæpe saporis:
Quum mare uersamur propter: dilutaqꝫ contra.
Quum tuimur misceri absynthia tangit amaror:

Non uerba autem sola: sed uersus prope totos & locos quoque Lucretii plurimos sectatum esse Virgilium uidemus.

¶ An qui causas defendit: recte latineqꝫ dicat superesse id quod defendit: & superesse proprie quid sit. Cap. XXII

COrroborauit iueterauitqꝫ falsa & aliena uerbi significatio : quod dicitur: hic illi superest quum dicendum est. Aduocatum esse quẽ cuipiã: causamqꝫ eius defendere Atqꝫ id dicitur: non in compitis tã tum neqꝫ in plæbe uulgaria sed in foro : in comitio: apud tribunalia. Qui integre autem locuti sunt: magnam partem superesse ita dixerunt: ut eo uerbo significarent superfluere: & superuacare atqꝫ esse supra necessarium modũ Itaqꝫ. M. Varro i satyra quæ iscripta est: Nescis quid uesper uehat: sup fuisse dicit imodice & itẽpestiue fuisse. Verba ex eo libro hæc sũt. In cõuiuio legi nec oĩa debent: & ea potissimũ quæ simul sint βιωφιλῆ. i. uitæ cõmoda: & delectẽt poti9: ut id quoqꝫ nõ uideať supfuisse. memini ego ꝑtoris docti hominis tribunali me fortasse assistere: atqꝫ ibi aduocatũ nõ icelebrẽ sic postulař: ut q̃ causã diceret: rẽqꝫ q̃ agebať nõ attingeret. Tũc ꝑtorẽ ei cuia res erat dixisse

Adesse supeesse

aduocatũ eũm non habere:& quum is qui uerba faciebat reclamasset:ego illi uir clarissime supersum:Respondisse prætorem festiuiter:Tu plane superes: non ades.M.autem Cicero in libro q̃ inscriptus est de iure ciuili in artem redigendo uerba hæc posuit.Nec uero sententia iuris maioribus suis.Q . Helius Tubero defuit.doctrina etiam superfuit.In quo loco superfuit significat̃ uidetur supra fuit: & præstitit:superauitq; maiores suos doctrina sua super fluẽtis tum & nimis abundãti.Disciplinas enim Tubero stoicas & dialecticas percalluerat.In libro quoq; de repu.secundo: idipsum uerbum Ciceronis non temere trãseundũ. Verba ex eo libro hæc sunt Non grauarer Læli:nisi & hos uelle putarẽ:& ipse cuperẽ te quoq; aliq̃ partẽ huius nostri sermonis attingere præsertim cũ heri ipẽ dixeris te nobis nõ ẽt supfuturũ:uerũ id quidẽ fieri non põt: ne desis oẽs te rogamus.Exquisite igit̃ & cõperte Iulius paulus dicebat: homo in nostra memoria doctissimus supesse nõ simplici rõne dici tã latine q̃ græce. Græcos.n. περὶ εἶναι.i.uiuere:adesse:uicisse:etiã i utraq; pte ponere:uel qd' sup uacaneũ eẽt:ac nõ necessariũ:uel qd' abũdãs nimis & affluẽs & exuperãs.Sic quoq; nostros ueteres supesse alias dixisse: p supfluẽti & supuacuo:nec admodũ necessario:ita ut supra posuimus Varronẽ dicere.Alias ita ut Cicero dixit: p eo qd' copia qdẽ & facultatẽ cæteris anteiret:tũ supra modũ:&largius plixius usq; flueret:q̃ eẽt satis.Q ui dicit ergo se supesse ei:quẽ defẽdit nihil istoꝝ uult dicere:sed nescio qd aliud indictũ inscitumq; dicit.Ac ne Virgilii qdẽ poterit auctoritate uti:q i georgicis ita scripsit.Prim9 ego i patriã mecũ mõ uita supsit Hoc enĩ loco Virgilius ἠ ἀκυρότερον.' idest minus pprie uerbo usus uidetur: quod supersit dixit p lõginquius diutiusq; adsit.illud cõtra eiusdẽ Virgilii est aliquanto probabilius:Florentisq; secant herbas fluuiosq; ministrant: Farraq;:ne blando nequeant superesse labori.

Significat enim supra laborem eẽ:neq; opprimi a labore.An autem superesse dixerint ueteres pro restare & perficiendæ rei desse quærebam9.Nam Salustius in significatione ista non superesse:sed superare dicit.Verba eius in iugurtha.Is plerumque a rege exercitum ductare:& omnis res exequi solitus erat: quæ iugurthæ fesso.aut maioribus astricto superauerant. Sed inuenimus.i.iii. Ennii annalium in hoc uersu.

Superare

Inde sibi memorat unum superesse laborem idest reliquum esse & restare. Q uod quia idest diuise pronunciandum est:ut non una pars orationis esse uideatur:sed duæ.Cicero aũt in.ii.antonianarum: quod est reliquum non superesse:sed restare dicit.Præter hæc superesse inuenimus dictum pro superstitẽ esse.Ita enim scriptũ est in libro epistolarũ.M.Ciceronis ad.L.Plancũ:& i epistola.M.asinii Pollionis ad Ciceronem uerbis his. Nam neq; deesse reip.uolo: neque superesse.Per quod significat:si respu.emoriatur:& pereat nolle se uiuere.In Plauti autem asinaria manifestius idipsum scriptum est in his uerbis: quæ sunt eius comœdiæ prima.Sicut tuum uis unicum gnatum tuæ superesse uitæ sospitem & superstitẽ. Cauenda igitur est nõ ipropriatas sola uerbi.sed etiã prauitas omnis:siquis se nũc senior aduocatus adolescẽti superesse dicat.

Restare

superesse

¶ Quis fuerit Papyrius prætextatus:quę istius causa cognoměti sit historiaq; ista omnis super eodem Papyrio cognitu iocunda. Cap. XXIII.

Papyrius

Historia de Papyrio prætextato dicta:scripta est a.M.Catone oratione qua usus est ad milites cōtra Galbam:cũ multa qdē uenustate atq; luce:ac mũdicia uerborum.Ea Catonis uerba:huic prorsus commentario indidissem:si libri copia fuisset id tēporis:quum hæc dictaui.Quod si nō uirtutes dignitatesq; uerborum:sed rem ipsam scire quæris:res ferme ad hunc modum est.Mos antea senatoribus romæ fuit:in curia cum prætextatis filiis introire.Tunc quidem in senatu res maior quæpiam cōsultata:eoq; in diem posterum prolata est.Placuitq; ut eã rem super quã tractauissent:nequis enunciaret:priusq̃ decreta esset.Mater papyrii pueri:qui cũ parente suo in curia fuerat:percontata est filium:quidnam ĩ senatu patres egissent.Puer respondit tacendum esse:neq; id dici licere.Mulier fit audiendi cupidior secretum rei:& silentium pueri:animumq; eius ad inquirendum euerberat.Quærit igitur compressius uiolentiusq;.Tum puer matre urgente:lepidi:atq; festiui mendacii consilium capit:actum in senatu dicit utrum uiderectur ullius:exq; repu.esse:unus ne ut duas uxores haberet:an ut una apud duos nupta esset.Hoc illa ut audiuit:animus compauescit.domo trepidans egreditur:ad cæteras matronas peruenit.Ad senatum postridie matrum familias caterua lachrymantes:atq; obsecrantes orant:una potius ut duobus nupta fieret:q̃ ut uni duæ.Senatores ingredientes in curiam:quæ illa mulierum intemperies:& quid sibi postulatio illa uellet mirabantur.Puer Papyrius in medium curiæ progressus:quid mater audire institisset:quid ipse matri dixisset:rem sicuti fuerat denarrat.Senatus fidem atq; ingeninm pueri exosculatur.Consultum facit:uti posthac pueri cum parentibus in curiam ne introeant:nisi ille unus Papyrius. Atq; puero postea cognomentum honoris gratia inditum Prætextatus ob tacendi loquendiq; in ætate prætextata prudentiam.

Prætextatus

¶ Tria epigrãmata trium ueterũ poetarũ:Neuii:Plauti:Pacuuii:quæ facta ab ipsis:eorum sepulchris incisa sunt. Cap. XXIIII.

Trium poetaꝝ illustriũ epigrãmata Cn.Neuii:Plauti.M. Pacuuii:q̃ ipsi fecerũt & icidēda suo sepulchro reliquerũt:nobilitas eoꝝ gratia:ac uenustatis/scribēda ĩ his cōmẽtariis esse duxi.Epigrãma Neuii plenũ supbiæ cãpanæ/qđ testmoniũ eẽ iustũ potuisset/nisi ab ipo dictum esset.Immortales mortales si foret fas flere:

Neuii epigramma.

Flerent diuæ camenæ Neuium poetam.
Itaq; postq̃ est orchio traditus thesauro:
Obliti sunt Romæ lingua latina loquier.

¶ Epigramma Plauti/quod dubitassemus an plauti foret/nisi a.M.Varrone positum esset in libro depoetis primo.

Plauti Epigramma

Postq̃ est morte captus plautus/
Comœdia luget/scæna est deserta.
Deinde risus/ludus/iocusq;/& numeri.

Innumeri simul omnes collachrymarunt.

Plauti Epigramma

¶ Epigrāma Pacuuii uerecūdissimū.& purissimū dignūq; eius elegātissima grauitate Adolescens tametsi properas.hoc te saxum rogat.
Vt se aspicias.deinde quod scriptum est legas.
Hic sunt poetæ Pacuuii marci sita ossa.
Hoc uolebam nescius ne esses. Vale.

pacuuij poete epigrāma

¶ Quibus uerbis.M.Varro inducias definierit/quæsitum q; inibi curiosius/quænam ratio sit uocabuli induciarum. Cap. XXV

Inducie

Duobus modis.M.Varro in libro humanarum/qui est de bello & pace/induciæ quid sint definit/Induciæ inquit sunt pax castrensis paucorum dierum. Item alio in loco.Induciæ inquit sunt belli feriæ.Sed lepide magis atq; iocundæ breuitatis: utraq; definitio: q̄ plena aut proba esse uidetur. Nam neq; pax est induciæ:bellum enim manet: pugna cessat.Neq; in solis castris:neq; paucorum tantum dierum induciæ sūt. Quid enim dicemus si induciis in mensium aliquot factis:castris concedatur: nonne tum quoq; induciæ sunt? Aut rursus quid esse id dicemus:quod in primo annalium quadrigarii scriptum est.C. Pontium samnitem a dictatore Romano sex horarum inducias postulasse.si induciæ paucorum tantum dierum appellādæ sunt.Belli aūt ferias festiue magis dixit:q̄ aperte atq; definite.Græci autem significātius consignātiusq; cessationē istā pugnæ pacticiā ἐκεχειρίαν.i. manibus tēperationem dixerunt:exempta una littera sonitus uastioris: & subiuncta lenioris.Nam quod eo tempore non pugnetur:& manus cohibeantur. ἐκεχειρίαν idest inducias ab abstinendis manibus appellarunt.Sed profecto nō id fuit uarroni negocium:ut inducias superstitiose definiret:& legibus rationibusq; omnibus definitionum inseruiret.Satis enim uisum est:eiusmodi facere demonstrationem.Quod gen9 græci τύπους idest formas magis & ὑπογραφάς idest descriptiones:q̄ ὁρισμούς idest definitiones uocant.Induciarum autem uocabulum.qua sit ratione factum: iam diu est q; quærimus.Sed ex multis quæ iam audiuimus uel legimus probabilius:id quod dicam uidetur. Inducias sic dictas arbitramur: quasi tu dicas induci ansam. Pactum induciarum eiusmodi est:ut in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi detur:sed ex eo die postea uti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus præfinitus: pactūq; fit: ut ante eum diem ne pugnetur:atq; is dies ubi uenit:inde uti iam pugnetur.Icirco ex hiis quibus dixi:uocibus quasi per quēdam coitum & copulam:nomen induciarum connexum est. Aurelius autem Opilius primo librorum:quos musarum inscripsit.Induciæ inquit dicuntur: quum hostes inter sese utrinq; ultro citroq; alteri ad alteros impune:& sine pugna ineunt.Inde ab eo inquit nomen esse factum uidetur :quasi initus atq; introitus. Hoc ab Aurelio scriptum propterea non præterii:ne cui harum noctium æmulo:eo tātū nomine elegātius id uideretur: tanq̄ id nos originē uerbi reqrentes fugisset.

ἐκεχειρίαν

inducie und

decrescens & prefinitus

¶ Quem in modum mihi Taurus philosophus responderit: percontanti an sapiens irasceretur. Cap. XXVI

Intorrogaui

INterrogaui in diatriba Taurum an sapiens irasceretur? Dabat enĩ sæpe post quotidianas lectiones:quærendi:quod quis uellet potesta tem.Is cum grauiter:& copiose de morbo affectu ue iræ disseruis set:quæ & in ueterꝫ libris:& in ipsius commentariis exposita sunt: conuertitur ad me qui interrogaueram:Et hæc ego inquit sup irascendo sentio Sed quid & Plutarchus noster uir doctissimus:& prudentissimus senserit:nõ ab re est ut id quoq; audias Plutarchus inquit seruo suo nequã homini & con tumaci:sed libris disputationibusq; philosophiæ aures imbutas habenti tuni cã detrahi.ob nescio quod delictũ:cædiq; eũ loro iussit:cœperat uerberari:ob loquebatur:non meruisse:ut uapulet:nihil mali:nihil sceleris admisisse.Postre mo uociferari interuapulãdũ incipit.neq; iam q̃rimonias aut gemitus eiulatus q; facere:sed uerba seria & obiurgatoria. Non ita esse Plutarchum:ut diceret p̃hm irasci turpe eẽ sæpe eũ de malo iræ desertauisse:librũ quoq; περὶ ἀοργησίας idest de non irascendo uel irascibilitate pulcherrimum conscripsisse.Is omni bus:quæ in eo libro scripta sunt:nequaq̃ conuenire:q; ꝓuolutus:effususq; in iram plurimis se plagis mulctaret. Tum Plutarchus lẽte & leniter:qd autem ĩquit uerbero:nunc ego tibi irasci uideor? ex uultu ne meo:an ex uoce:an ex co lore:an etiã ex uerbis correptum esse me ira itelligis? Mihi quidem neq; oculi (opinor)truces sunt:neq; eos turbidũ:neq; ĩmaniter clamo:neq; ĩ spumã:robo remue efferuesco.Neq; pudẽda dico:aut pœnitẽda:neq; oĩno trepido ita & gestio:hæc enĩ oia si ignoras:signa esse irarꝫ solẽt:& simul ad eũ q cedebat: cõ uersus interi inqt:dũ ego atq; hic disputam us:hoc tu age.Sũma ãt totius snĩæ Tauri hæc fuit:nõ idẽ esse existimauit ἀοργησίαν καὶ ἀναλγησίαν.i.inirascẽtiã & indolentiã.Aliudq; eẽ nõ iracũdũ animũ:aliud ἀνάλγητον καὶ ἀναίσθητον.i.hebetẽ ac stupẽtẽ.Nã alioꝝ omniũ quos latini philosophi affectus uel affectiões græ ci πάθη appellãt:ita huius quoq; motus animi:q cũ est ulciscendi causa seuior/ ira dicit/ nõ priuationẽ esse utilẽ censuit/ quã græci στέρησιν dicunt:sed medio critatem:quam μετριότητα illi appellant.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SECVNDVS.

¶ Quo genere solitus sit philosophus Socrates exercere patientiam corpo ris:deque eiusdem uiri patientia. Cap. I.

INter labores uolũtarios:& exercitia corporis ad for tuitas patiẽtiæ uices firmamẽtũ id quoq; accepimus Socratẽ facere insueuisse/stare solitus Socrates dicit pertinaci statu ꝑdius/atq; ꝑnox a summo lucis ortu ad solẽ alterũ orientẽ incõueniẽs/ ĩmobilis iisdẽ in uesti giis/& ore atq; oculis eundẽ in locũ directis cogitabũ dus/tãq̃ quodã secessu mẽtis/ atq; aĩ facto a corpore/ Q uã rem cum Phauorinus de fortitudine eius uiri/

ut pleraq; differens attigisset πολλάκις.i.sæpenumero inqt ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον εἱστήκει ἀστραβέστερος τῶν πρέμνων.i.de sole ad solē erectior stipitibus arborū steterat. Tēperantia quoq; eū fuisse tanta traditū est:ut oīa fere uitæ suæ tēpora ualitudine inoffensa uixerit.In illius ēt pestilētiæ uastitate : q̄ in bello pelopōnesiaco īprime ipsam atheniensiū ciuitatē internecino genere morbi depopulata est.is parcēdi:moderandiq; rōnibus dicit̃:& a uoluptatū labe cauisse:& salubritates corporis retinuisse.ut nequaq̄ fuerit communi omnium cladi obnoxius.

❡ Quæ rō obseruatioq; officiorum eē debeat īter pr̄es:filiosq; ī discūbēdo sedēdoq;:atq; ī id gēus rebus:domi forisq;:Si filii magistratus sūt & pr̄es priuati: supq; ea re Tauri ph̄i dissertatio & exēplū ex historia romana petitū. Cap.II.

AD philosophū Taurum athenas: uisēdi cognoscēdiq; eius gratia:uenerat uir clarissimus:p̄ses Cretæ puinciæ:& cū eo simul eiusdē p̄sidis pr̄. Taurus sectatoribus cōmodū dimissis sedebat pro cubiculi foribus:& cū assistētibus nobis sermocinabat̃.Introiuit puinciæ p̄ses:& cū eo pr̄.Assurrexit placide Taurus & post mutuā salutationē resedit.Allata mox una sella est qua in prōptu erat:atq; dū aliæ pmebant̃:apposita est.Inuitauit Taurus patrē p̄sidis ut sederet.Atq; ille ait sedeat hic potius qui po.ro. magistratus est.Absq; p̄iudicio inqt Taurus tu interea sede quū īspicimus.q̄rimusq; utrū cōueniat te ne potius sedere:q pr̄ es:an filiū q magistratus ē.Et cū pr̄ assedisset:appositūq; esset aliud filio quoq; eius sedile : uerba sup ea re taurus facit cū sūma dii boni:honorum atq; officiorum p̄pēsatiōe Eorum uerborum s̄nia hæc fuit.In publicis locis:atq; mūeribus:atq; actiōibus patrum iura:cū filiorum q in magistratu sunt potestatibus collata īter quiescere paululū & cōniuere. Sed quū extra rēp.ī domestica re:atq; uita sedeat̃: ambularet̃:ī cōuiuio quoq; familiari discūbat̃:tū inter filiū magistratū:& patrē priuatū publicos honores cessare: naturales & gēuinos exoriri:hoc igit̃ inqt:q de me uēistis:q colloqmur nūc: q de officiis disceptamus: priuata actio est:Itaq; utere apd̃ me iis honorib9 prior:qb9 domi quoq; uræ te uti priorē decet.Hæc atq; alia in eādē s̄niam taurus grauiter simul & comiter disseruit:qd āt suphuiuscemōi p̄ris atq; filii officio apd̃ Claudiū legerimus:nō eē ab re uisū est:ut adscriberemus.Posuimus igit̃ uerba ip̄a q̄drigarii ex ānali eius.vi.trāscripta Deide facti ī cōsules Sempronius Gracchus iterum.Q .Fabius maximus filius eius q priore anno erat cōsul : ei cōsul pr̄ pcōsul obuiā ī æquo uehēs uenit.Neq; descēdere uoluit:q pater erat:& q inter eos sciebat maxima concordia conuenire : lictores non ausi sunt descēdere iubere.Vbi iuxta uenit tū cōsul ait descēdere iube:qd̃ postea q̄ lictor ille qui apparebat cito intellexit.Maximū procōsulē descendere iussit.Fabius ip̄erio paret:& filiū collaudauit:quum imperiū:quod populi esset:retineret.

Filiorum In patres officium

❡ Qua rōne uerbis qbusdā uocabulisq; ueteres īmiserūt.h.lr̄æ spiritū. C.III.

PLr̄a:siue illā spiritū magis q̄ litterā dici oportet : inserebāt eā ueteres nostri plerisq; uocibus uerborum firmādis roborādisq;: ut sonus earum eēt uiridior uegetiorq;.Atq; id uident̃ fecisse studio & exēplo līguæ attice satis notū est atticos ἰχθὺν ἧρον.i.piscē pauperē.multa

H littera

itidē alia:citra morē gentium græciæ cæterarū inspirātis primę litteræ dixisse. Sic lachrymas.sic sepulchrū.sic ahenum sic uehemēs.sic ichoare.sic helluari. Lachrymæ.
sic allucinari.sic honera:sic honustum dixerunt.In his uerbis oibus litteræ seu spiritus istius nulla ratio uisa est.nisi ut firmitas & uigor uocis:q̄si quibusdam Sepulchra Ahenum
neruis additis intenderet.Sed quoniā aheni quoq; exemplo usi fuimus uenit Vehemens.
nobis in memoriam.Fidum optatumq; multi nominis romæ grāmaticū ostendisse mihi librū æneidos secundū·mir ādæ uetustatis: emptū in sigillariis:xx. inchoare helluare
aureis.quē ipsius Virgilii fuisse credebat:in quo duo isti uersus quū ita scripti forent. Vestibulum ante ipsum.primoq; in limine pyrrhus. Exultat telis & hallucinare.
luce coruscus aena.additam supra uidimus. h.litterā.& ahena factū. Sic i illo Honera. Honustū
quoq; Virgilii uersu in optimis libris scriptū inuenimus.Aut foliis undā tepidi dispumat aheni.

¶ Quā ob causam.C.Bassus genus quoddā iudicii diuinationē appellari scripsit.Et quam aliam causam esse eius uocabuli dixerunt. Cap. IIII

Quum de constituendo accusatore quærit̄.iudiciūq; super ea redditur.cuinam potissimum ex duobus pluribusue accusatio:subscripta ne in reum p̄mittat̄.ea res atq; iudicium cognitio diuinatio appellat̄.Id uocabulum quam ob causam ita factum sit quæri solet. C. Bassus in tertio librorū : quos de origine uocabulorū cōposuit. Diuinatio inquit iudicium appellat̄ . quoniam diuinare quodāmodo iudicē oportet:quā s̄niam sese ferre par sit.Nimis quidem est in uerbis. C.Bassi rō imperfecta uel magis inops & ieiuna.Sed uidetur eum significare uelle:iccirco dici diuinationem:q. in aliis quidem causis iudex ea quæ didicit:quæq; argumētis uel testibus demonstrata sunt sequi solet.In hac autem re: quum eligendus accusator est parua admodū:& exilia sunt:quibus moueri iudex possit/& propterea q nam magis ad accusandum idoneus sit: quasi diuinādū est.Hæc Bassus.Sed alii quidam diuinationem esse appellatam putant/ quoniam quum accusator & reus duæ res q̄si cognatæ:cōiunctæq; sint:neq; una sine altera cōstare possit. in hoc tamen genere causæ reus quidem iam est.sed accusator nondum est:& iccirco quod adhucusque deest:& latet diuinatione supplēdum est:quisnam accusator sit futurus. Diuinatio

¶ Quam lepide designateq; dixerit Phauorinus philosophus/quid intersit inter Platonis & lysiæ orationem. Cap. V. Plato Lysias

Phauorinus de Lysia & Platone solitus ē dicere:si ex platonis inqt oratione uerbum aliquod demas : mutesue:atq; id cōmodissime facias/de elegantia tamen detraxeris/si ex Lysiæ de sententia. phauorini sententia de platone et lysia

¶ Quibus uerbis ignauiter & abiecte Virgilius usus esse dicatur:& quid iis qui improbe dicunt respondeatur. Cap. VI.

Nonnulli grāmatici ætatis supioris in qbus est Cornutus Anneus/ haud sane indocti/neque ignobiles/q cōmentaria in Virgiliū cōposuerūt repræhendūt/quasi icuriose & abiecte uerbū positum in his uersibus Candida succinctā latrantibus inguina monstris Cornutus Anneus

Dulichias uexasse ratas: & gurgite in alto.
At timidos nautas canibus lacerasse marinis.
Vexasse enim putant uerbum esse leue: & tenuis ac parui incōmodi: nec tantæ atrocitati congruere: quum homines repēte a bellua immanissima rapti: laniati q̄ sint. Item aliud huiuscemodi reprehendūt. Omnia iam uulgata: quis aut eurystea durum. Aut illaudati nescit busyridis aras? Illaudati parū idoneum uerbum esse dicunt: neq; id satis esse ad faciendam scelerati hominis detestationē: qui q; hospites omnium gentium immolare solitus fuit: non laude indignus: sed detractione execrationeq; totius generis humani dignus esset. Item aliud uerbum culpauerunt. Per tunicam squallentem auro latus aurit apertum tanq̄ non conuenerit dicere: auro squallētem quoniā nitoribus: splendoribusq; auri squalloris illuuies sit cōtraria. Sed de uerbo uexasse ita respōderi posse credo: uexasse graue uerbum est. Factumq; ab eo uidetur quod est uehere: in quo est iam uis quædā alieni arbitrii: Non. n. sui potens est qui uehit. Vexare autem:

Vehere
Vexare
Taxare
Tāgere
Iactare
Iacere
Quassare
Quatere

q; ex eo inclinatum est: ui atq; motu distrahitur: is uexari proprie dicitur: sicuti taxare pressius: crebriusq; est: q̄ tangere. unde proculdubio id inclinatum est: & iactare multo fusius: largiusq; est: q̄ iacere: id unde uerbum traductum est. Et quassare: q̄ quatere grauius uiolentiusq; est. Non igitur quia uulgo dici solet, uexatum esse quem fumo: aut uento: aut puluere: propterea debet uis uera, atq; natura uerbi deperire. quæ a ueteribus qui proprie ac signate locuti sunt: ita ut decuit conseruata est. M. Catonis uerba sunt ex oratione: quam de acheis scripsit. Cumq; annibal terram italiam laceraret: atq; uexaret, uexatam italiam dixit Cato ab Annibale: quādo nullum calamitatis: aut seuitiæ: aut imanitatis genus reperiri queat: q; in eo tempore italia non perpessa sit. M. Tullii in uerrem quæ ab isto sic spoliata atq; direpta est. ut non ab hoste aliquo. qui tamen in bello religionem & consuetudinis iura retinet. sed ut a barbaris prædonibus uexata esse uideatur. De illaudato autem duo uidentur responderi posse. Vnum est eiusmodi: nemo quisquā tam efferis est moribus: quin faciat: aut dicat nonnunq̄ aliquid quod laudari queat: unde hic antiquissimus uersus uice pro uerbi celebratus est.

Illaudatus

πολλάκι καὶ κήπωρος ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. idest.
Sæpe etiam est olitor ualde opportuna locutus
Sed. n. qui omni in re: atq; omni tēpore laude omni uocat: is illaudatus est. Isq; omniū pessimus deterrimusq; est. Sicuti omnis culpæ priuatio: inculpatū facit Inculpatus autem instar est absolutæ uirtutis. Illaudatis quoq; finis est extremæ malitiæ. Itaq; Homerus non uirtutibus appellandis: sed uitiis detrahēdis laudare ampliter solet: hoc. n. est νὐδαμάρτις ἀμύμων. Et τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. id est fari inculpabilis auspes: & illa aut inuita uolarunt. Et item illud.

Inculpatus

ἔνθ' οὐκ ἂν βρίζοντα ἴδοις ἀγαμέμνονα δῖον.
οὐδὲ καταπτώσσοντ' οὐδ' οὐκ ἐθέλοντα μάχεσθαι. idest:
Tunc neq; cernere erat torpentem agamēnona diuum.
Nec pauidum: uel nolentem decernere ferro.

Epicurus

Epicurus quoq; simili modo maximã uoluptatẽ: detractionẽ priuationẽq; omnis doloris definiuit his uerbis ὅρος τοῦ ὑ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις .i. hæc est definitio doloris detractio. Eadẽ rõne idem Virg. inamabilẽ dixit stigiã paludẽ. Nã sicut illaudatũ κατα .i. secundũ laudis στέρησιν .i. priuationẽ: ita inamabilẽ κατα amoris στέρησιν detestatus est. Altero modo illaudatus ita defenditur. laudare significat prisca lingua nominare: appellareq;: sic in actionibus autem ciuilibus laudari id dicitur: quod est nominatius. Illaudatus enim est quasi illaudabilis: qui neq; mentione. aut memoria ũlla dignus: neq; unquam nominandus est. Sicuti quõdam a communi consilio asiæ decretum est: uti nomen eius: qui templũ dianæ ephesiæ incenderat: nequis ullo in tempore nominaret. Tertium restat ex hiis: quæ reprehensa sunt: q tunicam squalentẽ auro dixit. Id autem significat copiam densitatẽq; auri in squamarũ speciem intexti. Squallere enim dictum est a squamarũ crebritate: asperitateq;: quæ in serpentum pisciumq; coriis uisuntur. Quã rem & alii: & hic quidem poeta locis aliquod demonstrat. Quem pellis inquit ahenis in plumã squamis auro conserta tegebat. Et alio loco. Iamq; adeo rutilũ thoraca indutus Ahenis. Horrebat squamis. Accius ĩ pelopidis ita scribit. Eius serpentis squamæ squalido auro: & purpurea prætextæ. Quicquid igiť nimis inculcatũ obsitũq; aliqua re erat & incuteret uisentibus facie noua horrorẽ id squalere dicebať sicũ ĩ corpibus ĩcultis squamosis q; alta cõgerie sordium squalor appellabať. Cuius significatiõis multo assiduoq; usu totũ id uerbũ ita cõtaminatũ est: ut iã squalor de re alia nulla: q̃ de solis ĩqnamẽtis diciť cœperit.

Inamabilis

Laudare

Squalere

Squalor

¶ De officio erga parẽtes liberorũ: deq; ea re ex phĩæ libris: ĩ qbus scriptũ q̃sitũq; est: an semp in oĩbus patris iussis obsequẽdũ sit. Cap. VII.

Officia filiorũ in patres

QVeri solitum est in philosophorũ deceptatiõibus: an semper inq; oĩbus iussis patri parẽdũ sit. Super ea re græci: nostriq; qui de officiis scripserunt: tres sententias esse quæ spectãdæ considerandeq; sint: tradiderũt: easq; subtilissime diiudicauerũt. Earũ una est: omnibus quæ pater imperat parendũ. Altera est: in quibusdã parendũ: quibusdam non obsequẽdũ. Tertia est: nihil necessum esse patri obseq: & parere. Hæc sententia quoniã primore aspectu nimis ĩfamis est: super ea prius quæ dicta sunt: dicemus Aut recte inquiũt imperat pater: aut perperã. Si recte imperat: non quia imperat parendũ: sed quoniam id fieri ius est: faciendũ est. Si perperam: nequaq̃ scilicet faciendum quod non fieri oportet. Deinde ita cõcludũt/ nequaq̃ est igitur patri parendum/ quæ imperat. Sed neq; istam sententiã pbari accepimus. Argutiola quippe hæc: sicuti mox oñdemus/ friuola & inanis est. Neq; aũt illa quã primo in loco diximus: uera & proba uideri potest/ omnia esse quæ pr̃ iusserit parẽdũ. Quid enim si pditionẽ patriæ: si matris necem/ si alia quædã imperarit turpia/ aut impia. Media igitur sententia optima/ atq; tutissima uisa est. Quædam esse parendum: quædam non obsequendum. Sed ea tamen quæ obsequi nõ oportet leniter & uerecunde/ ac sine detestatione nimia sine obprobratione acerba reprehensionis declinanda sensim/ & relinquenda esse dicunt: q̃ respuenda. Conclusio uero illa: qua colligiť sicuti supra dictum est:

nihil patri parēdum :imperfecta est. Refutari ac dilui sic potest. Omnia quæ in
rebus humanis fiunt. sicuti docti cēsuerūt: aut honesta sunt: aut turpia. Quæ
sua ui recta: aut honesta sunt ut fidem colere: ut patriā defendere : ut amicos
diligere: ea fieri oportet: siue imperet pater: siue non imperet. Sed quæ his cō
traria: quæq; turpia & omnino iniqua sunt ea ne si imperet quidem: Quæ ue
ro in medio sunt: & a græcis tum ἀδιάφορα. i. indifferentia: tum μέσα. i. media ap
pellantur: ut in militiā ire: rus colere: honores capescere: causas defendere: uxo
rem ducere: uti iussum ꝓficisci. ut accersitū uenire: quoniā: & hæc : & his simi
lia per sese ipsa neque honesta sunt: neq; turpia: sed perinde ut a nobis agunt
ita ipsis actionibus aut probāda fiunt: aut reprehēdēda. propterea in huiusmo
di oium reꝝ generibus patri parendū esse censent: ueluti si uxorē ducere impe
ret. aut causas pro reis dicere: quod. n. utrūq; in genere ipso: per sese neq; hone
stū. neq; turpe est: iccirco si pater iubeat obsequēdū ē. Quid. n. si iperet uxorē
ducere infamē: propudiosam criminosam? Aut pro reo Catilina aliquo: aut. C.
Bibulo. aut. P. Clodio causam dicere? non scilicet parēdum: quoniā accedente
aliquo turpitudinis numero desinunt eē per sese hæc media. atque indifferen
tia. Non ergo integra est propositio dicēda: aut honesta sunt q̄ iperat pater: aut
turpia. Neq; ὑγιὲς τὸ νόμιμον διεζευγμένον. i. sanū legitimum disiunctū uideri potest
deest enim disiunctioni isti tertiū: aut neq; honesta sunt. neq; turpia. quod si
additur. potest ita concludi. nonnunq̄ est igitur patri parendum.

¶ Quod parum æqua repræhensio epicuri a plutarcho peracta sit in syllogis mi disciplina. Cap. VIII.

Plutarchus secūdo libroꝝ: quos de Homero cōposuit: imperfecte
atq; præpostere: atq; inscite syllogismo esse usum Epicurū dicit.
Verbaque ipsa Epicuri ponit ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν
ἀναισθητεῖ. τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. i. mors nihil ad nos: Nā
dissolutū nō sentit: qđ aūt nō sentit nihil ad nos. Nā ꝑtermisit inqt q̄ in prima
parte sumere debuit ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις : idest mors animæ &
corporis dissolutio. Tum deinde eodem ipso: quod omiserat q̄si posito cōcesse
q; ad confirmandum aliud utitur. progredi autem hic inquit syllogismus nisi
illo prius posito non potest. Vere hoc quidem Plutarchus de forma & ordine
syllogismi scripsit. Nam si ut in disciplinis traditur: ita colligere: & ratiocinari
uelis: sic dici oportet: ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις. τὸ δὲ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ
τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς :, idest mors animæ corporisq; est dissolutio:
dissolutum autem non sentit. quod uero non sentit: nihil ad nos. Sed Epicurus
cuiusmodi homo est non insicitia uidetur partem illam syllogismi ptætermis
se. Neq; id ei negociū fuit syllogismum tanq̄ in scholis philosophoꝝ cū nu
meris oibus/ & cum suis finibus dicere. Enim ꝓfecto quia separatio aiæ & cor
poris in morte euidēs est/ non est ratus necessariā esse eius admonitionē/ quod
oibus prorsus erat obuiū: sicuti etiā q̄ conclusionē syllogismi nō in fine posu
it/ sed in principio. Nā id quoq; nō impite factum: quis nō uidet? Apud Plato
nē quoq; multis in locis reperias syllogismos repudiato concisoq; ordine isto/

Mors

qui in docē

qui in docendó traditur.cũ elegãti quadã repræhẽsionis cõtentiõe positos esse.

¶ Q͂d idẽ Plutar.euidẽti calũnia uerbũ ab Epicuro dictũ isectatus sit. Ca. IX.

IN eodẽ libro idem Plutarchus eundẽ Epicurũ repræhẽdit: q uerbo usus sit parũ proprio & alienæ significatiõis. Ita.n.scripsit Epicurus ὅρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν ἡ παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις. i.definitio magnitudis uoluptatũ: oĩs doloris sublatio. Nõ inq̃t παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος .i.oĩs dolentis sed παντὸς τοῦ ἀλγεινοῦ .i.omnis rei anxiæ: & tristis dicere oportuit. Detractio enim significãda est doloris inquit: non dolentis Nimis minute ac prope etiã subfrigide plutarchus in epicuro accusando λέξεις θηρεύει id est dictiones rimatur. has enim curas uocum uerborumq elegantias: non modo non sectatur epicurus: sed etiam insectatur.

¶ Q uid sint fauissæ capitolinæ: & quid super eo uerbo. M. Varro Ser. Sulpitio quærenti rescripserit. Cap. X.

SEruius Sulpitius iuris ciuilis auctor: uir bene litteratus: scripsit ad M. Varronẽ: rogauitq; ut rescriberet quid significaret uerbũ q̃d in censoriis libris scriptũ esset id erat uerbũ fauisse capitolinæ. Varro rescripsit. i memoria sibi esse q. Q. Catullus curator restituendi capitolii dixisset. uoluisse se aream capitolinam deprimere: ut pluribus gradibus in eandẽ cõscenderet. Suggestusq; pro fastigii magnitudie altior fieret: sed facere id nõ quiuisse: quoniã fauissæ ĩpedissent. Id esse cellas quosdã & cisternas: quæ in area sub terra essent: ubi reponi solerent signa uetera: quæ ex eo templo collapsa essent: & alia quædam religiose donariis cõsecrata. At deinde eadẽ epistola negat quidem se in litteris inuenisse: cur fauissæ dictæ sint. Sed. Q. Valerium Soranum solitum dicere ait: quos thesauros græco nomie appellaremus priscos latinos flauissas dixisse: q in eas non rude æs: argentumq; : sed flata signataq; pecunia conderetur. Coniectare igitur se detractatã esse: ex eo uerbo secũdam litteram: fauissas esse dictas cellas qua sdam & specus: quibus æditui capitolini uterentur ad custodiendas res ueteres religiosas.

fauisse capitoliæ

thesaurus Flauissas

¶ De Sicinio dentato egregio bellatore multa memoratu digna. Cap. XI.

LVcium Siciniũ dentatum: qui trib. ple. fuit. Sp. Tarpeo. Au. Thermo consulibus: scriptum est in libris annalium: plusq̃ credi debeat: strenuum bellatorem fuisse. Nomenq; ei factum ob ingentem fortitudinem: appellatumq; esse Achillem romanum. Is pugnasse in hostem dicitur centum. &.xx. prœliis Cicatricem auersam nullam: aduersas quiq; &.xl. tulisse. Coronis esse donatus aureis octo. Obsidionali. una. Muralibus tribus. Ciuicis. xiiii. Torqbus tribus &. lxxx. Armilis plus centum. lx. Hastis duodeuiginti. Phaleris item donatus est quinquiesuiciesq; populi militaria habuit multiiuga: ĩ his puocatoria pleraq;: Triumphauit cum imperatoribus suis triumphos nouem.

Sicinius dentatus Achilles romanus

¶ Considerata perpensaq; lex quædam Solonis speciem habens primotẽ iniquæ iniustæque legis: sed ad usum & emolumentum salubritatis penitus repertam. Caput. XII.

IN legibus Solonis illis antiquiſſimis q̄ Athenis exibus ligneis inciſæ ſunt:quaſq; latas ab eo Athenięſes,ut ſempiternæ manerēt: pœnis & religionibus ſanxerunt: legē eſſe Ariſtoteles refert ſcriptam ad hanc ſniam.Si ob diſcordiam diſſenſionēq; ſeditio atq; diſceſſio populi in duas partis fieret: & ob eā cauſam irritatis animis utrinq; arma caperenť.pugnarenť q;:tum qui i eo tēpoř:i eoq; caſu ciuilis diſcordiæ:nō alterutra parte ſeſe adiūxerit: ſed ſolitarius ſeparatuſq; a cōmuni malo ciuitatis ſeceſſerit:is domo patria:fortuniſq; oibus careto:exul extoriſq; eſto.Quum hanc legem Solonis ſingulari ſapiētia præditi legiſſemus:tenuit nos grauis quædā in principio admiratio:requirētes quā ob cauſam dignos eſſe pœna exiſtimarit: qui ſe procul a ſeditiōe & ciuili pugna remouiſſent.Tum qui penitus atq; alte uſum ac ſniam legis introſpexerat:non adaugendā ſed ad deſinendā ſeditionem legem hanc eſſe dicebat & res prorſum ſe ſic habet.Nam ſi boni hoīes qui in principio coercendæ ſeditionis impares fuerint:populumq; percitum & amētem nō deterruerint: ad alterutram partem diuiſi ſeſe adiūxerint:tum eueniret:ut quū ſocii partis ſeorſum utriuſq; fuerit eoq; partes ab hiis:ut maioris auctoritatis uiris:tēperari ac regi cœperint:cōcordia per eos potiſſimū reſtitui.cōciliariq; poſſit:dum & ſuos:apud quos ſunt regūt:atq; mitificāt:& aduerſarios ſeruatos magis cupiūt:q̄ perditos.Hoc idē Phauorinus philoſophus iter fratres quoq; aut amicos diſcidētis oportere fieri cēſebat:ut qui in medio ſunt utriuſq; partis beniuoli:ſic in cōcordia admittēda parū autoritatis: quaſi ambigui amici habuerit:tum alter in alterā partē diſcedat.Ac per id meritū uiam ſibi ad utriuſq; cōcordiā muniāt.Nunc autem pleraq; inqt partis utriuſq; amici quæ ſi probe faciant:duos litigātes deſtituūt:& reliquūt.deduntq; eos aduocatis maliuolis aut auaris:qui lites aīaſq; eoꝝ inflāment aut odii ſtudio:aut lucri.

Solonis legis ſenſus.

Liberos in multitudis nūero ēt unū filiū filiāue ueteres dixiſſe. Cap.XIII.

Liberi

ANtiqui oratores:hiſtoriæq;:aut carminū ſcriptores etiam unum filiū:filiamue.liberos multitudinis numero appellarunt.Id quoq; nos quū in cōpluriū ueteꝝ libris ſcriptū aliquotiēs aduerteremus nunc quoq; in lib.Sēpronii Aſſelliōis rerū geſtaꝝ quinto ita poſitū eſſe oſtendimus.Is Aſellio ſub.P.Scipiōe Aphricano tri.militū ad Numātiā fuit Reſq; eas:quibus gerendis ipſe interfuit.conſcripſit.Eius uerba de Tib.Graccho tri.ple.quo in tēpore iterfectus in capitolio eſt.hæc ſunt.Nam Gracchus domo quum proficiſcereť nunq̄ minus terna.aut quaterna milia hominum ſequebātur.Atq; inde infra de eodem Graccho ita ſcripſit.Orare cœpit ut ſe defenderent.liberoſq; ſuos.eum quem uirilis ſexus tum in eodem tēpore habebat produci iuſſit.populoq; commendauit prope flens.

Ca.XIIII.

Q đ.M.Cato i libro qui iſcriptus eſt cōtra Tibe.exulē ſtitiſſes uadimoniū p i lrām dicit.nō.ſtitiſſes.Eiuſq; uerbi rō reddita.

Stitiſſes

IN libro uetere.M.C.q iſcribiť cōtra tiberiū exulē ſcriptū qdē ſic erat.Quid ſi uadimoniū capite obuoluto ſtitiſſes?Recte ille ſtitiſſes ſcri.Sed falſi & audaces emēdatores e ſcripto p libros ſtetiſſes fecerūt tāq̄

ſtetiſſes

ſtitiſſes uanũ. & nihili uerbũ eſſet. quin potius ipſi neq̃ & nihili ſunt. qui ignorant ſtitiſſes dictum a Catone. quoniam ſiſteretur uadimonium non ſtaretur.

❡ Quod antiquitus ætati ſenectæ potiſſimum habiti ſint ampli honores: & cur poſtea ad maritos & patres iidem iſti honores delati ſint. atq; ibi q̃dam de capite legis iuliæ. viii. Cap. xv.

APud antiq̃ſſimos romãoꝝ neq; generi: neq; pecuniæ p̃ſtãtior honos tribui q̃ ætati ſolitus. Maioreſq; natu a minoribus colebãt: ad deũ prope & parentum uicem. Atq; in omni loco: inq; omni ſpecie honoris priores potioreſq; habiti A conuiuio quoq; ut ſcriptũ eſt in antiquitatibus: ſeniores a minorib⁹ domũ reducebãtur eumq; morẽ accepiſſe romanos a lacedæmoniis traditum eſt: apud quos licurgi legibus maior rerum omnium honos maiori ætati habebat. Sed poſtq̃ ſoboles ciuitati neceſſaria uiſa eſt: & ad prolem populi frequẽtandã præmiis: atq; inuitamẽtis uſus fuit: tũ antelati quibuſdã in rebus: qui uxores: quiq; liberos haberẽt: ſenioribus: neq; liberos: neq; uxores hñtibus. Sic capite. vii. legis Iuliæ priori ex coſſ. faſces ſumẽdi poteſtas fit: non qui plurſs annos natus eſt ſed qui pluris liberos q̃ collega: aut in ſua ptãte habet: aut bello amiſit. Sed ſi par utriq; numerus liberorũ eſt maritus: aut qui in numero maritoꝝ eſt præfertur. Si uero ambo & mariti & patres totidem liberoꝝ ſunt: tum ille priſtinus honos inſtauratus: & qui maior natu eſt: prior faſces ſumit. Super hiis autẽ qui aut cælibes ambo ſunt: aut parem numerum filiorum habet aut mariti ſunt: & liberos non habent: nihil ſcriptum in lege de ea ætate eſt. Solitos tamen audio: qui lege potiores eſſent: faſces primi menſis collegis concedere: aut lõge ætate prioribus: aut nobilioribus multo aut ſecundum conſulatum ineuntibus.

❡ Quod Ceſellius Vindex a Sulpitio Apollinarii repræhenſus eſt in ſenſus Virgiliani enarratione. Cap. xvi.

VIrgilii uerſus ſunt e libro ſexto.
Ille uides pura iuuenis qui nititur haſta:
Proxima ſorte tenet lucis loca primus ad auras
Aethereas italo commixtus ſanguine ſurget
Siluius albanum nomen tua poſthuma proles.
Quem tibi longæuo ſerum lauinia coniunx
Educet ſiluis regem: regumq; parentem
Vnde genus longa noſtrum dominabitur alba.

Videbantur hæc nequaq̃ conuenire. Tua poſthuma proles. Quem tibi longæuo ſerum lauinia coniunx Educet ſiluis regem. Nam ſi hic Siluius ut in omnium ferme annalium monumentis ſcriptum eſt: poſt mortem patris natus eſt. ob eãq; cauſam prænomen ei impoſitum hoc fuit qua ratione ſubiectum eſt. Quem tibi longæuo. ſerum Lauinia coniunx. Educet ſiluis regem? Hæc enim uerba ſignificare uideri poſſunt. Aenea uiuo. & iam Sene natum ei filiuium. & educatum. Itaque hanc ſententiam eſſe uerborum iſtorum Ceſellius opinatus in commentario

posthumus qui

Posthuma proles Siluius Longæuus

lectionum antiquarũ Posthuma inquit proles nõ eũ significat.q̃ prẽ mortuo. sed q postremo loco natus est sicuti Siluius qui Aenea iã sene tardo seroq; partu est editus. Sed huius historiæ auctorem nullum idoneum nominat. Siluiũ autem post Aeneæ mortẽ sicuti diximus.natum multi tradiderũt.Iccirco Apollinaris sulpitius inter cætera in quibus Cesselliũ reprehendit.hoc quoq; eius q̃si erratũ aĩaduertit.Errorisq; istius hãc esse causam dixit q scriptũ ita sit.Quem tibi longæuo inquit non seni. Significatio.n.esset contra historiæ fidem:sed in lõgum iam æuum & perpetuũ recepto immortaliq; facto: Anchises enim qui hæc dicit ad filium: sciebat eum: quũ hoĩum uita discessisset.imortalem atq; indigetem futurum & longo perpetuoq; æuo potiturum. Hoc sane Appollinaris arguit. Sed aliud tamen est longum æuum. aliud perpetuum. Neq; dii longæui appellant̃: sed immortales.

In & Con

¶ Cuiusmodi naturam esse quarũdam præpositionũ. M. Cicero animaduerterit disceptatumq; ibi super eoipso: quod Cicero obseruauerat. Cap. xvii.

Obseruaute curioseq; aĩaduertit. M. Tullius in & con præpositiones uerbis: aut uocabulis præpositas tũc produci: atq; protendi: quũ litteræ sequerent̃: quæ primæ sunt in sapiẽte atq; fœlice. In aliis aũt oĩbus correpte ꝓnũciari. Verba Ciceronis hæc sunt. Quid uero hoc elegãtius: qđ non fit statura: sed quodã instituto? Indoctus dicimus breui prima lr̃a: insanus ꝓducta: inhumanus breui: infœlix longa. Et ne multis: quibus in uerbis eæ primæ lr̃æ sunt: quæ in sapiẽte atq; fœlice: hæc ꝓducte dicuntur: in cæteris uero oĩbus breuiter. Item quæ cõposuit: cõsueuit: cõcrepuit: confecit: cõsule ueritatẽ: cõpræhende & refer ad auris: ꝓbabũt. Quare cur ita sit? dicent: proh iuuare. uoluptati aũt auriũ morigerari debet oro. Manifesta qdẽ ratio suauitatis est in iis uocibus: de quibus Cicero locutus est: sed quid dicemus de ꝓpositione pro? quæ cum ꝓduci & corripi soleat. obseruationẽ hanc tñ. M. Tullii aspernata est. Nõ enim semꝑ ꝓducit̃: quum sequit̃ ea lr̃a: quæ prima est in uerbo fœlix: quã Cicero hanc hr̃e uim significat: ut ꝓpter eam rem in & con ꝓpositiones ꝓducant̃. Nã ꝓficisci: & ꝓfundere: & ꝓfugere: & ꝓphanũ: & ꝓfestum correpte dicimus. ꝓferre aũt: & ꝓfligare: & ꝓficere producte: curigit̃ ea lr̃a: quã Cicero ꝓductionis cãm facere obseruauit: nõ in oĩbus cõsimilibus eandem uim aut rõnis: aut suauitatis tenet? sed aliam uocẽ produci facit: aliã corripi. Neq; uero con particula tum solum ꝓducit̃: quũ ea lr̃a: de qua Cicero dicit: insequit̃. Nã & Cato & Salustius fœnoribus inquiũt coopertus est. Præterea colligatus & cõnexus producte dicunt̃. Sed tñ uideri põt in iis: quæ posui: ob eã cãm particula hæc ꝓduci: qm̃ elidit̃ ex ea n lr̃a. Nã detrimentum lr̃æ ꝓductiõe syllabe cõpensat̃. Quod quidẽ etiã in eo seruat̃: quod est cogo. Neq; repugnat: q coegi & correpte dicimus. Nõ enim salua συναλοιφη.i. coagmentatione dicitur a uerbo: quod est cogo.

Indoctus Insanus Inhumanus Infœlix

Pro proficisci proficere profugere ꝓfanum ꝓfestum proferre ꝓfligare proficere

Colligat⁹ Connex⁹ Cogo

Phedon

¶ Quod Phedon socraticus seruus fuit: quodq; item alii cõplusculi seruitutẽ seruierunt. Caput. xviii.

Phedon elidensis ex cohorte illa socratica fuit. Socratiq; & Platoni perfuit

ni perfuit familiaris. Eius nomini Plato illum librum diuinum de immortalitate animæ dedit. Is Phedon ſeruus fuit: forma atq; ingenio liberali: & ut quidā ſcripſerunt: a lenone domino puer ad merendum coactus. Eū Cebes ſocraticus hortante Socrate emiſſe dicitur: habuiſſeq; in pholoſophiæ diſciplinis. Atq; is poſtea philoſophus illuſtris fuit. Sermoneſq; eius de Socrate admodum elegantes legunť. Alii quoq; non pauci ſerui fuerunt: q poſt philoſophi clari extiterunt. Ex quibus ille Menippus fuit: cuius libros. M. Var. in ſatyris æmulatus eſt: quas alii cinycas: ipſe appellat menippeas. Sed & Theophraſti pipatetici Seruus pōpilius: & Zenonis ſtoici ſeruus: q pſeus uocatus eſt & Epicuri: cui nomen Mys fuit/philoſophi nō incelebres uixerūt. Diogenes ēt cynicus ſeruitutē ſeruiuit: ſed is ex libertate in ſeruitutem uenierat: quē quum emere uellet Xeniades corinthius/& quis id artificii nouiſſet percōtatus foret: Noui inquit Diogenes hominibus liberis imperare. Tum Xeniades reſponſum eiuſdem miratus emit: & manumiſit: filioſq; ſuos ei tradēs: accipe inquit liberos meos/ quibus ipetes. De Epicteto aūt philoſopho nobili: q, is quoq; ſeruus fuit/recētior eſt memoria: q̄ ut ſcribi/q̄ſi oblīatum debuerit. Eius Epicteti etiā de ſe ſcripti duo uerſus feruntť/ex qbus latenter intelligas: non omnis modo diis exoſos non eſſe qui in hac uita cum erūnarum uarietate luctantur: ſed eſſe arcanas cauſas/ad quas paucorum potuit peruenire curioſitas.

Menippus | Mys | Diogenes cynicus | Xeniades | Corinthius | Epictetus

δοῦλος ἐπίκτητος γενόμην. καὶ σώματι πηρὸς.
καὶ πενίην ἶρος. καὶ φίλος ἀθανάτοις. ideſt
Seruus epictetus fueram/qui corpore mancus:
Pauperiæ praſſus/carus eram ſuperis:

¶ Reſcire uerbū qd ſit: & quā hēat uerā & ppriā ſignificationē. Cap. XIX.

Reſcire

VErbū reſcire obſeruauimus ui habere litteræ ppriā quādā: non ex cōmuni ſignificatiōe cæterorū uerborū: quibus eadē ppoſitio re imponitur. Neq; ut reſcribere: relegere/reſtituere: dicimus itidem reſcire. Nam qui factum aliquod occultius aut inopinatum inſperatumq; cognoſcit: is dicitur proprie reſcire. Cur autem in hoc uno uerbo re particula huius ſnīæ uim habeat: equidem adhuc quæro. Aliter enim dictum eſſe/reſciui aut reſcire apud eos: qui diligēter locuti ſunt nōdum inuenimus q ſuper his rebus: quæ aut conſulto conſilio latuerint: aut contra ſpem opinionēue uſu uenerint: q̄q̄ ipſum ſcire de omnibus cōiter rebus dicatur: uel aduerſis: uel proſperis: uel inſperatis/uel expectatis. Neuius i triphalo ita ſcripſit. Si unq̄ quicq̄ filium reſciuero: argentum amoris cauſa ſumpſiſſe mutuo: extēplo illo te ducam. ubi non deſpuas. Claudius quadrigarius in primo annali. ea lucani ubi reſciuerunt ſibi per fallacias uerba data eſſe. Item Quadrigarius in eodem libro, in re triſti & inopinata. uerbo iſto ita utitur. Id ubi reſciuerunt propinqui obſidum: quos Pontio traditos ſupra demonſtrauimus. eorum parentes cū propinquis capillo paſſo in uiā prouolarunt. M. Cato in quarto originū/ Deinde dictator iubet poſtridie magiſtrū æquitum accerſi. Mittam te ſi uis inquit cum equitibus. Sero eſt inquit magiſter equitum iam reſciuere.

Quæ uulgo dicuntur uiuaria id uocabulũ ueteres non dixisse: & quid pro eo.P.Scipio in oratione ad populum:quid postea.M.Var.in libris de re rustica dixerit usurpatum. Cap. XX.

Viuaria Leporaria Ornithones

VIuaria quæ nunc dicunt̃ septa quedã loca in quibus feræ uiuæ pascunt̃.M.Var.in lib.de re rustica.iii.dicit leporaria appellari.Verba Var.subieci.Villaticæ pastionis genera sunt terna:ornithones: leporaria:piscinæ.Nunc ornithones dico omnium alitum:quæ intra parietes uillæ solent pasci.Leporaria te accipe uolo non ea quæ tritaui nostri dicebant:ubi soli lepores sint: sed omnia septa ædificia uillæ: quæ sunt: & habent inclusa aĩalia.quæ pascunt̃.is itẽ infra in eodẽ lib.ita scribit.Quũ emisti fundũ thusculanũ a.M.Pisone in leporario apri fuerũt multi.Viuaria ãt q̃ nũc uulgus dicit quos παραδείσους.i.hortos græci appellãt q̃ leporaria Var.dicit:haud usq̃ mẽini apud uetustiores scriptũ.Sed q̃d' apud Scipionẽ omnium ætatis suæ purissime locutũ legimus:roborari aliquot romæ doctos uiros dicere audiui id significare quod nos uiuaria dicimus Appellataq; eẽ a tabulis roboreis: quibus septa essent:qd' genus septo℞ uidimus in Italia locis plerisq; Verba ex oratione eius contra Clau. Asellĩu q̃nta hæc sunt.Vbi agros optime cultos:& uillas expolitissimas uidisset.in his regionibus excelsissimo loco murũ statuere aiebat.inde corrigere etiã:aliis p uineas medias aliis p roborariũ atq; piscinã: aliis per uillam.Lacus uero & stagna:quæ piscibus uiuis coercẽtur clausa: suo atq; proprio noĩe piscinas noĩauerunt.Apiaria quoq; dici loca in q̃bus siti sint aluei apum.Sed neminem eorum ferme qui incorrupte locuti sũt:aut scripsisse meminĩ:aut dixisse.M.autẽ Var.de re rustica.iii.μελισσῶνες.i.apiaria mellariaq;/ut ἀμπελῶνες.i.uineas & δαφνῶνες.i.laureta inq̃t ita facere oportet/q̃ q̃dem mellaria appellabãt.Sed hoc uerbũ quo Var.usus ẽ/græcũ ẽ:nã melissões ita dicũt̃.

Piscinæ Apiaria Melissones Mellaria

Super eo sidere quod græci ἅμαξαν:nos septentriones uocamus:ac de utriusq; uocabuli ratione & origine. Cap. XXI.

AB ægina in piræum complusculi earundem disciplinarum sectatores græci Romaniq; homines eadem ĩ naui transmittebamus: nox fuit:& clæmens mare:& anni æstas cœlumq; liquide serenum. sedebãmus ergo in puppi simul uniuersi:& lucentia sydera considerabamus.Tum quispiam ex iis:qui eodem in numero græcas res eruditi erant: quid ἅμαξα.idest palustrem esset:quid ἄρκτος:idest ursa.quid βοώτης:idest boötes:& quæ nam maior ἄρκτος:& quæ minor:cur ita appellata:& quam partem procedentis noctis spatium mouerentur: & quamobrem Homerus solã eam non occidere dicat:cum & quædam alia scite tum ista omnia ac perite disserebat/hic ego ad nostros iuuenes cõuertor.Quid inq̃ uos oppidici dicitis mihi: quare quod ἅμαξαν græci uocant:nos septentriones uocamus.Non enim satis est ꝙ.vii.stellas uidemus:sed quid hoc totum quod septentriones dicimus significat scire inquã id prolixius uolo.Tum quispiam ex iis qui se ad litteras memoriasq; ueteres dediderat.Vulgus inquit grammaticorum septentriones a solo numero stellarum dictum putat.Triones eñi per sese nihil significare aiunt:sed

Septentriones

Triones

aiunt: ſed uocabuli eſſe ſupplemẽtum: ſicut in eo quod quiquatrus dicamus: ꝙ quinq; ab idibus dierum numerus ſit atrus nihil. Sed ego quidem cum. L. Lælio: &. M. Varrone ſenio: qui triones ruſtico certo uocabulo boues appellatos ſcribunt: quaſi quoſdam teriones: hoc eſt arandæ colendæq; terræ idoneos. Itaq; hoc ſidus: quod a figura poſituraq; ipſa: quia ſimile plauſtri uidetur: antiq græcorum ἅμαξαν dixerunt: noſtri quoq; ueteres a bubus iunctis ſeptentriones appellarunt: ideſt a ſeptem ſtellis/ex quibus quaſi iuncti tríones figurantur. Præter hanc inquit opinionem id quoq; Varro addit: dubitare ſeſe: an propterea magis hæ ſeptem ſtellæ triones appellatæ ſint: quia ita ſunt ſitæ/ut ternæ ſtellæ proximæ quæque inter ſeſe faciãt trigona. i. triquetras figuras. Ex his duabus rationibus quas ille dixit/quod poſterius eſt ſubtilius elegãtiuſque uiſum eſt. Intuentibus enim nobis i illud: ita propemodum res erat/ut ea forma eſſet: ut triquetra uideretur.

Quinquatrus

¶ De uento iapige/deq; aliorum uentorum uocabulis: regionibuſq; accepta a Phauorini ſermonibus. Cap. XXII.

APud menſam Phauorini in conuiuio familiari legi ſolitum erat aut uetus carmẽ Melici poetæ: aut hiſtoria partim græcæ linguæ/alias latinæ: Legebatur ergo tunc ibi in carmine latino ἶαπιξ uentus: q̃ſitumq; eſt: quis hic uentus: & quibus ex locis ſpiraret: & quæ tam infrequentis uocabuli ratio eſſet. Atq; etiam petebamus/ut ſuper cæterorum nominibus regionibuſq; ipſe nos docere uellet: quando uulgo neq; de appellationibus eorum: neq; de finibus: neq; de numero cõueniret. Tum Phauorinus ita fabulatus eſt. Satis inquit notum eſt/limites regioneſq; eſſe cæli quatuor/ex ortum: occaſum/meridiem/ſeptentrionem/Exortus et occaſus mobilia & uaria ſunt. Meridies ſeptentrioneſq; ſtatu perpetuo ſtant/& manent. Oritur enĩ ſol non idem ſemper/ſed aut æquinoctialis oriens dicitur. quum in circulo currit/qui appellatur ἰσονύκτιος: ideſt æquinoctialis: aut ἰσημέριος/ideſt æquidialis: aut ſolſtitialis/aut brumalis/quæ ſunt θεριναί τροπαὶ, καὶ χειμεριναὶ. ideſt æſtiua ſolſtitia & hiberna. Item cadit ſol non in eundem ſemper locum: fit enim ſimiliter occaſus eius/aut æquinoctialis/aut ſolſtitialis/aut brumalis. Qui uentus igitur ob oriente uerno. i. æquinoctiali uenit nominatur eurus ficto uocabulo: ut iſti ἐτυμολογικοὶ ideſt rationem originis uerbi interpretando indagantes aiunt ἀπὸ τῆς ἕω ῥέων ideſt ab oriente ſole fluens. Is alio quoq; a græcis nomine. ἀπηλιώτης: a Romanis nauticis ſubſolanus cognominatur. Sed qui ab æſtiua & ſolſtitiali orientis meta uenit: latine aquilo/boreas græce dicitur/cumq; propterea quidam dicunt ab Homero αἰθρηγενέτην ſerenitatem facientem appellatum. Borean autem putant dictum ἀπὸ τῆς βοῆς. ideſt boatu: quoniam ſit uiolẽti ſtatus & ſonori. Tertius uentus eſt/qui ab oriente hyberno ſpirat uulturnum Romani uocant. Eum plerique græci mixto nomine/ꝙ inter notum & eurum ſit εὐρόνοτον appellant. Hi ſunt igitur tres uenti orientales: aquilo/uulturnus eurus: quorum medius eurus eſt. His oppoſiti & contrarii ſunt alii tres occidui: caurus quem ſolent græci ἀργέστην uocare is aduerſus uulturnum flat. Itẽ alter Fa

Iapix

Ventorũ deſcriptio
Apeliotes
Subſolanus
Aquilo
Boreas
Vulturn⁹
Euronot⁹
Eurus
Caurus
Argeſtes

Fauonius Zephyrus Aphricus Libs Auster Notus Septentrionarius Aparctias

uonius.qui græce uocatur ζέφυρος is aduersus eurum flat. Tertius africus: qui græce uocatur λὶψ. is aduersus uulturnum flat. Eæ duæ regiones cæli orientis: occidentisq; inter sese aduersæ sex habere uentos uidentur. Meridies autem quoniam certo atque fixo limite est: unum meridiolem uentum habet. Is latine auster: græce νότος nominatur: quoniam est nebulosus atque humectus νοτὶς enim græce humor nominatur. Septentriones autem habent ob eandem causam unum. Is obiectus directusque in austrum latine septentrionarius: græce ἀπαρκτίας appellatus. Ex his octo uentis alii quattuor detrahunt uentos: atque id facere se dicunt Homero auctore: qui solos quattuor uentos nouerit: eurũ: austrum aquilonem: fauonium. Versus homeri sunt.

σὺν δ᾽ εὖρός τ᾽ ἔπεσε ζέφυρός τε νότος τε δυσαὴς,
καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.

Cumque euro incubuit: zephyrusq;: notusq; furentes:
Sudificusque simul: boreas mala plurima uoluens. A quattuor cæli partibus quas quasi primas nominauimus: oriente scilicet: atque occidente latioribus: atque simplicibus non tripartitis. Partim autem sunt/qui pro octo .xii. faciunt inter hoc quatuor in media loca inserentes: cum meridie septentriones eadem ratione: q̃ secũdi quatuor intersiti sunt inter primores duos apud orientem & occidentemq;. sunt porro alia quædam nomina quasi peculiarium uentorum: quæ incolæ in suis quisq; regionibus fecerunt: aut ex locorum uocabulis: in quibus pollent ex aliqua causa: quæ ad faciẽdum uocabulum acciderat. Nostri namq; galli uentum ex sua terra flantem: quem seuissimum patiuntur: circium appellant a turbine (opinor) eius: ac uertigine. ἰάπυγα ex ipsius apuliæ oræ proficiscentem: quasi finibus apuli eodẽ & ipsi nomine iapigem dicunt: eum esse propemodum caurum existimo. Nam & est occidentalis & uidetur aduersus eurum flare. Itaq; Virgilius cleopatram e nauali prœlio in ægyptum fugientem uẽto iapige ferri ait. equum quoq; epulum eodem: quo uentũ uocabulo iapigẽ appellauit. est etiam uentus nomine cæcias: quem aristoteles ita flare dicitur nubes procul propellat: sed ut ad sese uocet: ex quo uersum istum prouerbialem factum ait κακὰ ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος. idest Mala ad sese attrahẽs: ut cæcias nubes. Præter hos autem: quos dixi: sunt alii plurifariam uenti commẽticii suæ quisque regionis ĩdigenæ: ut Oratianus quoq; ille Atabulus: quos ipse quoq; executurus fui. Addidissemque eos: qui etesiæ & prodromi appellantur: qui certo tempore anni: quum canis oritur: ex alia atque alia parte cæli spirant: rationesque omnium uocabulorum: quia plus adbibi/effudissem nisi multa iam prorsum omnibus uobis reticentibus uerba fecissem/quasi fieret a me ἀκρόασις ἐπιδεικτική. idest auscultatio sese ostentans: In conuiuio autem frequẽti loqui solum unum/neque honestum est inquit/neque commodum/ Hæc nobis Phauorinus in eo quo dixi tempore: apud mensam suam summa cum elegantia uerborum totiusque sermonis comitate/atque gratia denarrauit. Sed q̃ ait uentum qui ex terra gallia flaret/circium appellari. M. Cato in libris originum eum uẽtum cercium dicit non circium: Nam quũ de hispanis alpinis

Circius Iapix Cauilis Cæcias Atabulus Etesiæ Prodromi

alpinis scriberet:qui citra hiberum colunt: uerba hæc posuit. Sunt in his regi-onibus ferrariæ argentifodinæ pulcherrimæ. Mons ex sale mero magnus.quã tum demas tantum adcrescit. Ventus certius:quum loquare:buccam implet: Armatum hominem plaustrum oneratum percellit. Quod supra autem dixi ἐτησίας. idest ethesias ex asia & alia parte cæli flare:haud scio an secutus opini onem multorum temere dixerim. P. Nigidii in secundo librorum:quos de uento composuit: uerba hæc sunt.

& austri anniuersarii secundo sole flant. Cõsiderãdũ igit̃ ẽ:qd sit secũdo sole.

¶ Consultatio diiudicatioq; locorum facta ex comœdia Menandri: & Cecil ii quæ Plocium inscripta est. Cap. XXIII.

Comœdias lectitamus nostrorum poetarum sumptas: ac uersas de græcis Menandro: & Posodio: aut Apollodoro: aut Alexide: & quibusdam item aliis comicis. Atqui quum legimus eas nihil sa-ne displicent: qui lepide quoq; & uenuste scriptæ uideantur. pror sus ut melius posse fieri nihil censeas. At enim si conferas: & componas græ ca ipsa unde illa uenerunt: ac singula considerate atq; apte iunctis: & alternis lectionibus cõmittas: oppido q̃ iacere: atq; sordere incipiunt: quæ latina sunt. Ita græcarum quas æmulari nequiuerunt: facetiis atq; luminibus obsolescũt. Nuper adeo usus huius rei nobis uenit: Cecilii. Plocium legebamus. haud quaq̃ mihi: & qui aderant/displicebat. Libitum est Menandri quoq; Plocium legere: a quo istam comœdiam uerterat. Sed enim postq̃ in manus Menandri uenit: a principio statim dii boni/quãtum stupere: atq; frigere: quãtumq; mu-tare a Menãdro Cecilius uisus est: Diomedis hercle arma: & Glauci nõ dispa ri magis precio æstimata sunt. Accesserat dehinc lectio ad eum locum in quo maritus senex super uxore diuite: atq; deformi quærebatur. q ancillam suam non iscito puellam ministerio: & facie non illerabili coactus erat uenundare: suspectam uxori quasi pellicem. Nihil dicam ego quãtum differat uersus utri usq; eximius: sit satis aliis ad iudicium faciendum exponi. Menander sic. Plocium comœdia

ἐπαμφοτέραν ἵν' ἐπίκληρος ἡ μέλλειν καθευδήσειν
κατεργάσασα μέγα. καὶ περιβόητον ἔργον
ἐκ τῆς οἰκίας ἐξέβαλε τὴν λυποῦσαν. ἣν ἐβούλετο.
ἵν' ἀποβλέπωσι πάντες εἰς τὸ Κρωβύλης πρόσωπον.
ἥτ' εὔγνωστος; εἶχε μὲ γυνὴ δέσποινα.
καὶ τὴν ὄψιν ἣν ἐκτήσατο ὄνος ἐν πιθήκοις τοι,
τὸ λεγόμενον ἐστὶ δὴ τοῦτο σιωπᾶν βούλομαι.
τὴν νύκτα. τὴν πολλῶν κακῶν ἀρχηγόν.
οἴμοι Κρωβύλην λαβεῖν ἐμέ. καὶ δέκα τάλαντα.
γυναικῶν οὖσα πηχέως. εἶτ' ἐστὶ τὸ φρύαγμα.
εἶπως ἂν ὑπόστατον. δία τὸν ὀλύμπιον.
καὶ ἀθηνᾶν οὐδαμῶς παιδισκάριον. θεραπευτικὸν δὲ
λόγου, τάχιον. ἀπαγέσθω δέ τις ἢ ἄρ' αὐτίκα γύνη. idest:
In aurem utranq;: quandoquidem dotata est: cubet.

Re confecta magnifica:& negocio inclyto
Domo illam exegit:cui male uoluit maxume.
Vt omnes increobulæ faciem oculos conuerterent/
Tum me cunctis notum ut faceret uxor hera.
Meoq; demoraretur in uultu/asinus inter simias fierem
Vt aiunt.Se.Quid tandem.Ma. Tacere uolo.
Noctem mali consciam plurimi.
Me miserum qui creobulam duxi:& talenta decem:
Nanam mulierculam:cuius superbia
Adeo intolerabilis est.Iouem olympium
Et mineruam testor non ancillulam potius officiosam:dicto citius
Præsto:hanc quispiam abigat quæso:at illam referat.
Cecilius autem sic.Se.Is demum miser est:qui erumnam suam nequit
Occultare.Ma.ferre ita me uxor forma & factis facit.
Si taceam:tamen indicium est:quæ nisi dotem omnia
Quæ nolis habet:qui sapit de me discet:qui quasi
Ab hostis captus libere seruio:salua urbe atq; arce.
Quæ mihi quicq̃ placet:eo priuatum: uim me seruatum?
Dum eius mortem inhio:egomet uiuo mortuus
Inter uiuos.Ea me clam cum mea ancilla ait
Cõsuetum:id me arguit:ita plorando:orando:
Instando : atq; obiurgando me obtudit:uti eam
Venundarem nunc credo inter suas æqualis.
Et cognatas sermones serit.Quæ uostrum fuit
Integra ætatula:quæ hoc itidem a uiro
Impetrarit suo:quod ego anus modo
Effeci:pellice:ut meum priuarem uirum?
Hæc erunt concilia hodie:differor sermone miser:

Præter uenustatẽ autem rerum atq; uerborum:i duobus libris nequaq̃ parem:in hoc equidem soleo animum attendere:q quæ Menãder præclare & apposite & facete scripsit:ea Cecilius nequaq̃ potuit & quidem conatus enarrare. Sed quasi minime probanda prætermisit:& alia nescio quæ inimica inculcauit.Est & illud Menandri de uita hominum media sumptum : simplex : & uerum/& delectabile/quod nescio quo pacto omisit .Idem enim ille maritus senex cum altero sene uicino colloquens: & uxoris locupletis supbiã deprecans:hæc ait.

ἔχω δ᾽ ἐπίκληρον λαμίαν οὐκ εἴρηκά σοι.
τοῦτ᾽ οὐχὶ κυρίαν τῆς οἰκίας.καὶ τῶν ἀγρῶν.
καὶ πάντων ἀντ᾽ ἐκείνης ἔχομεν.ἀπόλλων χαλεπῶν.
χαλεπώτατον.ἅπασι δ᾽ ἀργαλέα ἐστὶν ἐμοὶ μόνῳ.
υἱῷ πολὺ μᾶλλον θυγατρί.πρᾶγμα
ἄχοχον λέγεις εὖ οἶδα idest
Laniam hæreditariam duxi:quod non dixeram tibi.

Tum uero

Tum uero domus:atq; agrorum heram.
Vniuersorumq; illius loco:Se.hei q̃miserum & graue!
Ma.Difficillimum immo.At omnibus molesta est:non soli mihi:
Filio multo magis filiæq;.Se. prouinciam
Inexpugnabilem geris certo scio.
Cecilius uero hoc in loco ridiculus magis q̃ persone isti:quam tra
ctabat: aptus atq; conueniens uideri maluit:sic enim hæc corrupit
Se.Sed tua morosa ne uxor quæso est.Ma.Q uam rogas.
Se.Q ui tandem . M.Tedet mentionis:quæ mihi ubi domum
Adueni:ac sedi:extemplo sauium data.Se.ieiuna anima:
Nil peccat de sauio:ut deuomas uolt:quod foris potaueris.

Q uid de illo quoq; loco in utraq; comœdia posito existimari debeat manifestũ est.Cuius loci hæc ferme sententia est.Filia hominis pauperis in peruigilio uiti ata est.Ea res clam patre fuit: & habebatur pro uirgine ex eo uitio grauida mẽ si exactis parturit. Seruus bone frugi:quum pro foribus domus staret: & propinquare partum herili filiæ:atq; omnino uitium esse oblatum ignoraret: gemitum & ploratum audit puellæ in puerpio enitentis timet:irascitur:suspicatur miseretur:dolet.Hi omnes motus eius animi affectionesq; in græca qui dẽ comœdia mirabiliter acres & illustres:apud Cecilium autem pigra hæc oĩa: & a rerum dignitate atq; gratia uacua sunt.Post ubi idem seruus percontando quid acciderat:repperit:has apud Menandrum uoces facit.

ὦ τρὶς κακοδαίμων ὅστις ὢν πένης ἀνήρ.
καὶ παιδοποιεῖ. ὡς ἀλόγιστος ἐστ' ἀνήρ.
ὃς μήτε φυλακὴν τῶν ἀναγκαίων ἔχει.
εἰ μήτ' ἂν ἀτυχέσῃ εἰς τὰ κοινά τοῦ βίου.
ἐπαμφιέσθαι δύναται τοῦτο χρήμασιν.
ἀλλ' ἐν ἀνακατακύπτω καὶ ταλαιπώρῳ βίῳ
χειμαζόμενος ζῇ τῶν μὲν. ἀνιαρὸν δ' ἔχων τὸ μέρος,
ἀπαίτων ἀγαθῶν εὐδυνάμενος.
ὑπὲρ γὰρ ἑνός ἀλέγων. πάντας νουθετῶ.

Se.Q uam extreme infœlix est:quisquis in egestate situs.
Q uærit liberos:hei quantum est insciens sui.
Q uiq; neq; necessariarum studium rerum gerit.
Nisi quantum aliquid iugiter in uita deterat.
Neq;(licet res cogat)tectum præbere quit sibi.
Sed inops domo in erumna uitam trahit:
Hyemem tolerans male:miseriæ omnis socius.
Bonorumq; uniuersorum insors:ac carens
Vnum equidem cũ obprobrans:cunctos monitos uolo.

Ad hoꝝ ãt sinceritatẽ ueritatẽq; uerboꝝ: an aspirauerit Cecilius cõsideremus. Versus sũt hi Cecilii:trũca q̃dã ex Menãdro dictis & cõsarcinãtis uerba tragici tumoris Is demum infortunatus est homo p auper:

Qui educit in egestate liberos:cui fortuna
Et res est ut continuo pateat:nam opulento famam
Facile occultat factio.Itaq; ut supra dixi:quũ hæc uerba seorsũ lego:neutiq; uidentur ingrata ignauaq;.Quum autem græca comparo:& contendo/non puto Cecilium sequi debuisse/quod assequi nequiret.

De uetere parsimonia/deq; antiqs legibus sũptuariis. Cap. XXIIII.

Parsimonia apud ueteres romãos:& uictus atq; cœnaȝ tenuitas nõ domestica solũ obseruatiõe :ac disciplina : sed duplica quoq; aiaduersiõne. legũq; cõplurium sanctionibus custodita est. Legi adeo nuper in Capitonis Attei cõmentariis senatus decretum uetus.C. Fannio:&.M.Valerio Messala consulibus factum:in quo iubentur principes ciuitatis:qui ludis megalensibus antiquo ritu mutitarent.i.mutua inter sese dominia agitarent.iurare apud eos uerbis cõceptis non amplius ĩ singulas cœnas sumptus esse facturos:q̃ centenos uicenosq; æris:præter olus:& far & uinum Neq; uino alienigena;sed patrio usuros.Neq; argenti in conuiuio plus pondo: q̃ libras centum illaturos Sed post id senatusconsultum lex fãnia lata est: quæ ludis romanis/itẽ ludis plæbeis/& saturnalibus/& aliis qbusdã diebus in singulos dies cẽtenos æris insumi cõcessit:decemq; aliis diebus in singulis mensibus tricenos.Cæteris autẽ omnibus diebus denos.Hanc Lucilius poeta legẽ significat quũ dicit.Fannii centussisq; misellos.In quo errauerunt quidam commẽtariorum in Lucilium scriptores/q; putauerunt fannia lege perpetuos in omne dierum genus cẽtenos æris statutos.Centũ enim æris Fannius constituit/sicuti supra dixi festis qbusdam diebus/eosq; ipsos dies nominauit. Aliorũ autẽ dierũ oĩum in singulos dies sumptus inclusit intra æris/alias tricenos/alias denos Lex deinde licinia rogata est quæ cũ certis diebus sicuti fannia cẽtenos æris ipẽdi permisisset/nuptiis ducenos indulsit/cæterisq; diebus statuit æris tricenos quum & carnis aridæ/& salsamenti certa pondera in singulos dies cõstituerit. Sed quicquid esset tũ e terra/uite/arboreq;/promiscue/atq; indefinite largita est. Huius legis Lælius poeta meminit in crotopæginis. Verba Lælii hæc sunt/ quibus significat hædum/qui ad epulas fuit allatus/dimissum/cænamq; /ita ut lex licinia sanxisset/pomis oleribusq; instructam.Lex licinia inquit introducitur:lux liquida hædo redditur: Lucilius quoq; legis istius meminit in his uersibus.Legem uitemus licini.Postea.L.Sylla dictator:quũ legibus istis situ atque senio oblitteratis plerique in patrimoniis amplis helluarentur:& familiã pecuniamque suam prandiorum gurgitibus proluissent:legem ad populum tulit:qua cautum est ut calendis:idibus:nonisq;.diebusq; ludorum : & feriis quibusdam solennibus:sestertios tricenos in cœnam insumere ius potestasq; esset. Cæteris autem diebus omnibus non amplius ternos.Præter has leges Aemiliam quoq; legem inuenimus:qua lege non sumptus cœnarum sed ciborũ genus & modus præfinitus est:Lex deinde antea præter sumptum æris id etiã sanxit:ut qui magistratus esset.magistratumue capturus eẽt:nequo ad cœnam nisi ad certas personas itaret; Postremo lex Iulia ad populum peruenit;

Mutitarent. Fannia lex. Licinia lex. Aemilia lex. Antia lex. Iulia lex.

sestertios tricenos & ... sestertii ... intelligi ... sestertio ...

Cæsar

Cæſare Auguſto imperante/quo profectis quidem diebus finiuntur: Calendis:idibus nonis: & aliis quibuſdã feſtiuis trecẽti:nuptiis autem & repotiis ſeſtertii milies eſſe. Etiã dicit capito Atteius edictum diui ne Auguſti: an Tyberii Cæſaris non ſatis commemini: quo edicto per dierũ uarias ſolemnitates:a trecẽtis ſeſtertiis aduſq; duo milia ſumptus cœnarꝝ ꝓpagatus ẽ: ut his ſaltẽ finibus luxuriæ efferueſcẽtis æſtus coerceret.

¶ Quid græci ἀναλογίαν uocãt:quid cõtra ἀνωμαλίαν. Cap. XXV.

IN latino ſermone:ſicuti in græco alii analogiam ſequendam putauerunt:alii ἀνωμαλίαν.i.inæqualitatem:ἀναλογία eſt ſimilium declinatio:quã quidã latine proportionem uocant.ἀνωμαλία eſt inæqualitas declinationum conſuetudinẽ ſequens. duo autem græci grãmatici illuſtres. Ariſtarchus. & Crates ſumma ope ille ἀναλογίαν: hic ἀνωμαλίαν defenſitauit.M. Varrõis liber ad Ciceronẽ de lingua latina octauus:nullã eſſe obſeruationem ſimilium docet.Itaq; in omnibus pene uerbis conſuetudinem dominari oſtendit:ſicuti quum dicimus ĩquit lupus. lupi:probus probi:& lepus leporis. Item paro paraui:lauo laui:pungo pupugi:tũdo tutudi:& pingo pixi.Quumq; inquit a cœno.& prandeo & poto.& cœnatus ſum.& pranſus ſum.& potus ſum dicamus.& aſtringor cõtra & extergor.& lauor.aſtrinxi.& extersi. & laui dicimus. Item quum dicamus ab oſci tuſco græco oſce tuſce græce. A gallo tamen & mauro. gallicæ & maurice dicimus.Itẽ a probus probe:a doctus docte:ſed a ratus non rare:ſed alii raro dicunt:alii rarẽter. Idẽ.M. Varro in eodem libro:Sentior inqt nemo dicit.& id per ſe nihil eſt:aſſentior tamen fere omnes dicunt: Siſenna unus aſſentio in ſenatu dicebat:& eum poſtea multi ſecuti:neq; tamen uincere conſuetudinẽ potuerũt.Sed idem Varro in aliis libris multa pro ἀναλογία tuẽda ſcripſit.Sunt hi igitur tanq̃ loci communes contra ἀναλογίαν dicere:& rurſus item pro ἀναλογία.

Analogia
Proportio
Anomalia
Raro
Rarenter

¶ Sermões.M.Frontonis/Phauorini phi de generibus colorꝝ:uocabuliſq; eorũ græcis & latinis.Atq; inibi color ſpadix/& cuiuſmõi ſit. Cap. XXVI.

PHauorinus philoſophus quum ad.M.Frontonem cõſularem pedibus ægrũ uiſeret uoluit me quoq; ad eum ſecum ire. Ac deinde quum ibi apud Frontonẽ pleriſq; uiris doctis præſentibus ſermones de coloribus uocabuliſq; eorꝝ agitarentur q̃ multiplex:colorũ facies: appellationes autem incertæ & exiguæ forent:plura inquit ſunt Phauorinus in ſenſibus oculorum:q̃ in uerbis uocibuſq; colorũ diſcriminata. Nam ut alias eorum concinnitates omittamus: ſimplices iſti ruffi: & uirides colores ſingula quidẽ uocabula multas autem ſpecies differentes habent. Atq; eam uocum inopiam in lingua magis latina uideo: q̃ græca. Quippe qua ruffus color a rubore quidẽ appellatus eſt.Sed quũ aliter rubeat ignis:aliter ſanguis:aliter oſtrũ:aliter crocũ:has ſingulas ruffi uarietates latina orõ ſingulis propriiſq; uocabulis non demonſtrat: omniaque iſta ſignificat una ruboris appellatione. Quum tamẽ ex ipſis rebus uocabula colorꝝ mutuetʳ:& igneum aliquid dicit: & flameũ & ſanguineum: & croceũ:& hoſtrinũ:& aureũ. Ruffus.n.color:& Ruffus color

Ruber ruber nihil a uocabulo rubri differũt:neq; ꝓprietates oẽs eius declarãt ξανθός & καὶ πυῤῥός. καὶ ἐρυθρός. καὶ φοινικοῦς .i.flauus autẽ & ruber: & rubidus: & fuluus: & puniceus.s.hẽc quasdã distãtias coloris ruffi uidẽt: uel augẽtes eũ uel remittẽtes:uel mixta quadã specie tẽperãtes. Tũ Frõto ad Phauorinũ non ĩficias ĩquit imus:quin lingua græca quã tu uidere legisse:prolixior fusiorq; fit: q̃ nostra Sed in his tñ coloribus qbus modo dixisti denominãdis:nõ peride inopes sumus:ut tibi uidemur.Non.n.hæc sunt sola uocabula ruffum colorẽ demonstrãtia:quæ tu modo dixisti:ruffus & ruber:sed alia quoq; habemus plura:q̃ quæ dicta abs te græca sũt.fuluus.n.& flauus & rubidus:&phœniceus: & rutilus:& luteus: & spadix appellatiões sunt ruffi coloris:aut acuẽtes eũ.q̃si icẽdẽtes.aut cũ colore uiridi miscẽtes: aut nigro ĩfuscãtes:aut uirẽti sensim albo illuminãres.N.ĩ phœniceus:quẽ tu græce φοινικοῦν.i.puniceũ dixisti nr̃ est.& rutilus& spadix phœnicei συνώνυμα.i.cognata q̃ factus græce noster est:exuberãtiã splẽdoreq; significat ruboris.Q uales sunt fructus palmæ arboris:nõ ad modũ sole icocti:uñ spadicis & phoenicei nomẽ est.Spadica.n.dorici uocant auulsum e palma termitẽ cũ fructu.Fuluus aũt uidet̃ de ruffo atq; uiridi mixtus: in aliis plus uiridis:ĩ aliis plus ruffi hr̃e. Sic poeta uerboꝝ diligẽtissimus: fuluuã aqlã dicit:& iaspidẽ. fuluos galeros.& fuluũ auꝝ & arenã fuluã & fuluũ leonẽ.Sic.Q u.Ennius in annalibus fuluo ære dixit.Flauus cõtra uidet̃ ex uiridi:&,ruffo & albo cõcretus.Sic flauẽtes comæ: & quod mirari quosdã uideo:frõdes oleaꝝ a Virgilio dicũt̃ flauæ. Sic multo ante Pacuuius aquã flauã dixit:& flauũ puluerẽ.cuius uersus(quoniã sunt iucũdissimi)libẽs cõmemini:

Fuluus Flauus Rubidus Phœnice⁹ Rutilus. Leteus Spapix Phoeniceus

Cedo tamen pedem:lymphis flauis flauum puluerem.
Manibus iisdem quibus ulyxi sæpe permulsi.abluam.
Lassitudinemq; nimiam manuum multitudine.

Rubidus Rubidus ãt & ruffus atrore &nigrorẽ multo mixtus.Luteus cõtra ruffus color est dilucidior.Vnde ei quoq; nomẽ eẽ factũ uidet̃.Nõ ergo inqt mi Phauorines species ruffi coloris plures apud græcos.q̃ apud nos nominant̃.Sed ne uiridis quidẽ color pluribus.ab illis.q̃ a nobis uocabulis dr̃.Neq; nõ potuit Virgilius colorẽ equi significare uiridẽ uolẽs.cæruleũ magis dicere equũ q̃ glaucũ Sed maluit uerbo uti notiore græco.q̃ ĩsuætato latino.Nostris ãt latinis ueteribus cæsia dicta est.q̃ a græcis glaucopis dr̃.ut Nigidius ait de colore cæli quasi cælia.Postq̃ hæc Frõto dixit.tum Phauorinus sciẽtiã rerum uberẽ.uerboꝝ q;eius elegãtiam exosculatus absq; te inqt:uno forsitan lingua profecto græca lõge anteisset.Sed tu mi Fronto quod in uersu Homerico est.id facies.

Glaucus Cæsia Glaucopis

καί κεν ἔτ' ἀρετῇ ἀμφήριστον ἔθηκας, idest
Et uirtute tua facta est uictoria nutans.
Sed quum omnia libens audiui q̃ pitissime dixisti:tum maxime q; uarietatem flaui coloris enarrasti:fecistiq; ut itelligerem uerba ex annali.xiiii.Ennii amænissima:quæ minime intelligebam.
Verrunt extemplo placide mare marmore flauo:
Cæruleũ spumat mare cõferta rate pulsum.Non.n.uidebatur cæruleũ mare.

,cum marmore

cum marmore flauo cõuenire. Sed quũ ſit (ita ut dixiſti) flauus color uiridi &
albo mixtus pulcherrie ꝓrſus ſpumas uirẽtis maris. flauo marmoꝛ appellauit.

¶ Quid. T. Caſtritius exiſtimauerit ſuper Saluſtii uerbis & Demoſthenis q
bus alter Philippũ deſcripſit alter Sertorium. Cap. XXVII.

VErba hæc ſunt grauia atq; illuſtria de rege Philippo Demoſthẽis:
ἑώρων δὲ αὐτὸν Φίλιππον πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγὼν ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυναστείας
τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον. τὴν κλεῖν κατεαγότα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πε/
πηρωμένον. πᾶν ὅτι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι τοῦ
το προιέμενον ὥστε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δόξης ζῆν. i. uidebã etiam ipſum Philippũ
quocũq; certaremus pro ĩperio prĩcipatuq; oculo effoſſum: humero fractũ ma
nu crureq; oblæſum: omne deniq; corporis mẽbrũ q̃d fortũa auferre uoluiſ
ſet: id ultro offerẽtẽ: ut decætero uitã cũ honore & gl'ia ageret. Hæc æmulari
uolẽs Saluſtius. de Sertorio duce ĩ hiſtoriis ita ſcripſit. Magna gloria tribus mi
libus in hiſpaniã. T. Didius ĩpator: magno uſu bello marſico paratu militũ &
armoꝝ fuit. Multa q; tum ductu eius quæ rapta primo ꝑ ignobilitatẽ: deinde ꝑ
inuidiã ſcriptoꝝ celebrata ſunt cominus faciem ſuã oſtẽdebãt: aliquot aduerſis
cicatricibus & effoſſo oculo. Quo dehoneſtamẽto corporis maxĩe lætabat̃. Ne
q; illis anxius: q̃a reliqua glorioſius retinebat. De utriuſq; his uerbis. T. Caſtri
tius quũ pẽſitaret: nõne ĩquit ultra naturæ modũ humãæ eſt: dehoneſtamẽto
corporis lætari. Siquidẽ lætitia dicitur exultatio quædam animi gaudio effer- Lætitia
uentiore euẽtu rerum expetitaꝝ. Quanto illud ſinceriuſq; & humãius: magiſq;
omnibus cõueniens πᾶν ὅτι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι τοῦτο
προιέμενον ideſt omne deniq; corporis membrum: quod fortuna auferre uoluiſſe
id ultro offerentem: ut decætero uitam cum honore & gloria ageret. Quibus
uerbis oſtenditur inquit. Philippus non ut Sertorius corporis dehoneſtamen-
to lætus: q̃d eſt inquit ĩſolens & immodicũ: ſed præ ſtudio laudis & honoris ia
cturarum damnorumq; corporis cõtemptor: qui ſingulos artus ſuos fortunæ
producendos daret quæſtu atque compendio gloriarum.

¶ Non eſſe cõpertũ cui deo rem diuinam fieri oporteat: quum terra moue-
tur uiribus. Cap. XXVIII.

QVænã eſſe cauſa uideat̃, quamobrẽ terræmotus fiant nõ mõ his
communibus hoĩum ſenſibus opiniõibuſq; cõpertũ non eſt: ſed
ne ĩter phyſicas quidẽ philoſophias ſatis cõſtitit: uentorum ne ui
accidãt ſpecus hiatuſq; terræ ſubeuntiũ: an aquaꝝ ſubter in ter-
raꝝ cauis undantiũ fluctibus pulſibuſue: ita ut uidẽt̃ exiſtimaſſe antiquiſſimi
græcoꝝ: q Neptunum ἐννοσίγαιον καὶ σεισίχθονα. i. terriquaſſonẽ: & telluri moto
rẽ appellauerunt: an cuius aliæ rei cauſa alteriuſue dei ui ac numine nondũ ẽt
(ſicut diximus) pro certo creditum. Propterea ueteres romãi cũ in oĩbus aliis
uitæ officiis: tũ in conſtituẽdis religionibus atq; in diis ĩmortalibus aĩaduerten
dis caſtiſſimi cautiſſimiq;: ubi terrã mouiſſe ſenſerãt. nũciatumue erat ferias
eius rei cauſa edicto imperabãt. Sed dei nomen ita uti ſolet cui ſeruari ferias
oporteret ſtatuere & edicere quieſcebant: ne aliũ pro alio nominãdo falſa reli-

gione populũ alligarẽt:eas ferias siquis polluisset:piaculoq; ob hãc rem remotus esset hostiã si deo:si deæ imolabat:Idq; ita ex decreto põtificum obseruatũ M. Varro dicit:quoniã & qua ui:& per quem deorum dearumue terra tremeret:icertum esset. Sed de lunæ motibus solisq; defectiõibus:non minus in eius rei cã reperienda sese exercuerũt. Quippe. M. Cato uir in cognoscẽdis rebus multi studii:incerta tamen causa incuriosa: super ea re opinatus est. Verba Catonis ex originũ q̃rto hæc sunt:nõ libet scribere qđ in tabula apud põtificẽ maximũ ẽ quoniẽs annõa cara:quoniẽs lunæ aut solis lumini caligo:aut qđ obstiterit: usq; a deo puifecit rõnes ueras solis & lũæ deficiẽtiũ uel scire uel dicere.

¶ Apologus æsopi phrygis memoratu non inutilis. Cap. XXIX.

Aesopi apologus

Aesopus ille e phrygia fabulator haud immerito sapiẽs æstimatus est:quũ quæ utilia monitu suasuq; erãt:nõ seuere nõ ĩperiose pcepit & censuit:ut philosophis moꝝ est: sed festiuos delectabilesq; apologos cõmẽtus res salubriter ac prospiciẽter animaduersas in mentes animosq; hominum cum audiẽdi quadã illecebra induit:uelut hæc eius fabula de auiculæ nidulo lepide atq; iucũde pmonet spem fiduciãq; rerũ quas efficere quis possit haud unq̃ in alios:sed in semetipso habẽdã. Auicula ĩquit

Cassita

est parua nomẽ est cassita:habitat nidulaturq; ĩ segetibus:id ferme temporis ut appetat messis pullis iamiam plumantibus; Ea cassita in sementes: forte concesserat tempestiuiores: propterea frumẽtis flauescentibus pulli etiam tũc ĩuolucres erãt. Quũ igiť ĩpa iret cibũ pullis quæsitũ monet eos ut siqd ibi nouæ rei fieret:dicereturue animaduerterẽt:idq; sibi ubi redisset:renunciarẽt. Dominus postea segetũ illaꝝ filiũ adolescentẽ uocatũ & uides ne inquit hæc ematuruisseť & manus iam postulareť Iccirco die crastino ubi primum diluculabit. fac amicos adeas: & roges ueniãt:operãq; mutuã dent: & messem hãc nobis adiuuent: hæc ille ubi dixit discessit: atq; ubi rediit cassita: pulli trepiduli circũstrepere: orareq; matrem: ut statim iam properet: atq; alium in locũ sese asportet. nam dominus inquiunt misit qui amicos rogaret, uti luce oriente ueniant & metãt. Mater iubet eos a metu ociosos esse. S. n. dominus ĩqt messem ad amicos reiicit crastino seges non meteť: neq; necesse est hodie uti uos auferã. Die igiť postero mater ĩ pabulũ uolat/dominus quos rogauerat opperitur: sol feruit: & fit: nihil & amici nulli erãt. Tum ille rursum ad filium amici isti ĩquit magnã ĩ partẽ cessatores sunt. quin potius imus/& cognatos affinesq; nostros oramus: ut adsint cras tẽpori ad metẽdũ? Itidem hoc pulli pauefacti matri nunciãt. Mater hortať: ut tum quoq; sine metu ac sine cura sint cognatos affinesq; nullos ferme tã obsequibiles eẽ ait: ut laborẽ capescendũ nihil cõtẽnť: & stati dicto obediãt. Vos modo inqt aduertite: si modo quid denuo dicetur: Alia luce horta auis in pastum profecta est cognati & affines operam/quam dare rogati sunt: supersederunt. Ad postremũ igitur dominus filio ualeant inquit amici cum propinquis. Afferes prima luce falces duas: unam egomet mihi: & tu capies alteram/& frumentũ nosmetipsi manibus nostris cras metemus. Id ubi ex pullis dixisse dominũ mater audiuit: tempus inquit est cedendi:

& abeundi:

cassita auis facula

diluculare

& abeundi: fiet nunc dubio procul quod futurum dixit. In ipſo enim iam uerti tur: cuia eſt res: non in alio: unde petitur. Atq; ita caſſita nidum migrauit: & ſe ges a domino demeſſa eſt. Hæc quidem eſt æſopi fabula de amicorũ & propin quoꝶ leui plerũq; & inani fiducia. Sed quid aliud ſanctiores libri philoſopho rum monent: q̃ ut in nobis tantum ipſis nitamur. Alia autem omnia quæ extra nos extraq; noſtrum animum ſunt: neq; pro noſtris: neq; pro nobis ducamus. Hunc æſopi apologum. Q. Ennius in ſatyris: ſcite admodum & uenuſte uer ſibus quadratis compoſuit: quorum duo poſtremi iſti ſunt: quos habere cordi & memoriæ operæpretium eſſe Hercle puto hoc erit tibi argumentũ ſemper in promptu ſitum. Nequid expectes amicos. quod tu per te agere poſſis.

Quid obſeruatum ſit in undaꝶ motibus: & quæ in mari alio atq; alio modo fiunt auſtris flantibus aquilonibuſq;. Cap. XXX.

HOc ſæpenumero i undarum motu obſeruatũ eſt: quas aqlones uẽ ti: quiq; ex eadem cæli regione aer fluit: qua ſue faciunt in mari au ſtri: atq; africi. Nam fluctus qui flãte aquilõe maximi: ac creberri mi excitãt': ſimul ac uẽtus poſuit ſternũt': ac cõflacceſcũt: & mox fluctus eſſe deſinũt. At nõ idem fit flante auſtro uel africo. qbus iam nihil ſpi rãtibus uñ tamen factæ diutius tumẽt/& a uento quidẽ iãdudũ tranqlle ſunt: Sed mare eſt etiã atq; etiã undabundũ. Eius rei cã eſſe cõiectat': q uentis ſeptẽ triõibus ex altiore cæli parte in mare incidẽtes: dehorſum in aquarum profun da quaſi pcipites deferunt'. undaſq; faciũt non prorſus ipulſas: ſed ui intus cõ motas: quæ tantiſper erutæ uoluunt': dum illius infuſi deſuper ſpiritus uis ma net. Auſtri uero & aphrici ad meridianũ orbis circulũ: & ad partẽ axis infimã depreſſi: iferiores & humiles per ſuprema æquoris cũtes protrudũt magis flu ctus: q̃ eruũt: & iccirco nõ deſup læſæ: ſed propulſe inaduerſum aquæ etiam deſiſtẽte flatu retinẽt aliqñ ſper de priſtino pulſu impetũ. Id autẽ ipſum quod dicimus: ex illis quoq; homericis uerſibus. ſiquis nõ incurioſe legat adminicu lari põt. Nam de auſtri flatibus ita ſcripſit. Vndarũ motus uarii

ἔνθα νότος πόντοιο κλυδῶνα εἰς λάαν ὠθεῖ

Auſter ubi inſanas urget ſub ſaxa procel las.

Contra autem de borea: quem aquilonem appellamus: alio dicit modo.

καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. ideſt.

Sudificuſq; altos aquilo rotat impete fluctus.

Ab aquilonibus enim qui alti ſuperniq;/ſunt fluctus excitatos quaſi per pro na uolui dicit. Ab auſtris autem iis qui humiliores ſunt maiore ui quadam pro pelli/ſurſum atq; ſubiici: Id enim ſignificat uerbum λᾶαν ὠθεῖ. i. lapidẽ propellit. Sicut in alio loco: λᾶαν ἄνω ὠθεῖ. i. ſaxum ſurſum propellit. Id quoq; apertiſſimis rerum philoſophis obſeruatum eſt auſtris ſpirantibus mare fieri glaucum & & cæruleum: aquilonibus obſcurius atriuſue. Cuius rei cauſam cum Ariſtote lis libros problematum percerpſimus. notaui. Cur auſtro ſpirante mare cæru leum fiat? Aquilone obſcurius atriuſq;? An propterea q aqlo minus mare per turbat. Omne autem: quod tranquillius eſt: atrum eſſe uidetur.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER TERTIVS.

¶ Quæsitum: ac traditũ quam ob causam Salustius auaritiã dixerit non animum modo uirilẽ: sed corpus quoq; ipsum effœminare. Cap. I.

Salustius

nec est canina

Seneca ... effeminat animi ...

Hyeme iã discedente apud balneas sitias i area sub calido sole cũ Phauorino philosopho ambulamus: atq; ibi iterambulãdũ legebat̃ Catilina Salustii: quẽ i manu amici cõspectũ legi iusserat. Cumq; hæc uerba ex eo libro lecta essent. Auaritia pecuniæ studium habent quã nemo sapiẽs cõcupiuit: ea q̃si uenẽis malis ĩbuta corpus aĩumq; uirilẽ effœiat. semp ĩfinita & insatiabilis ẽ: neq; copia. neq; iopia minuit̃. Tũ Phauorius me aspiciẽs quo inqt pacto corpus hoĩs auaritia effœiat? Quid. n. istuc sit: q aĩum uirilẽ ab ea effœiari dixit: uideor ferme assequi. Sed quonã mõ corpus quoq; hoĩs effœminet: nõdũ reperio. Et ego inq̃ lõge iã diu in eo ĩpõ quærẽdo fui: ac nisi tu occupasses ultro te hoc rogassem: uix ego hæc dixerã cõtabũdus. atq; inibi q̃spiã de sectatoribus Phauorini: q uidebat̃ eẽ in lr̃is ueterator. Valeriũ inqt Probũ audiui hæc dicere: usum eẽ Salustiũ circũlocutiõe q̃dam poetica: & quũ dicere uellet: hoiem auaritiã corrũpi: corpus & animũ dixisse: quæ duæ res hoiem demõstrarẽt. Namq; hõ ex aĩa & corpore est. Nunq̃ inqt Phauorinus qd' eqdẽ scio: tã importũa: tãq; audaci argutia fuit nr̃ probus: ut Salustiũ uel subtilissimũ breuitatis artificẽ piphrasim poetar̃ facere diceret. Erat tum nobiscũ in eodẽ ambulacro homo q̃piã sane doctus: is quoq; a Phauorino rogatus: ecqd haberet sup ea re dicere: huiuscemõi uerbis usus est. Quos iquit auaritia minuit & corrũpit. quiq; sese quærẽda undiq; pecũia dediderũt: eos plerosq; tali genere uitæ occupatos uidemus: ut sicuti alia in is omnia præ pecũia: ita labor quoq; uirilis: exercẽdiq; corporis studiũ relictũ sit. Negociis se plerũq; umbraticis: & sellularis q̃stibus intentos habent: in q̃bus oĩs eorũ uigor aĩ: corporisq; elãguescit. & quod Salustius ait effœminat̃. Tum Phauorinus legi denuo uerba eadem Salustii iubet: atq; ubi lecta sunt. Quid igitur inqt dicemus: q uidere est pecuniæ cupidos: & eosdẽ tamen esse corpore uegeto & ualẽti. Tum ille ita respõdit: nõ hercle isci te. Quisquis est inquit pecuniæ cupiẽs: & corpore tamen est bene habito & strẽnuo: aliarũ quoq; rerũ uel studio: uel exercitio eum teneri necessariũ est: atq; in sese colẽdo non æque esse parcum. Nam si auaritia sola summa oẽs hoĩs partes: affectionesq; occupat: & si ad incuriã usq; corporis grassct: ut per illam unam neq; uirtutis: neq; uiriũ neq; corporis: neq; animi adsit cura. Tum deniq; iis uere dici potest effœmiato esse & aĩo & corpore: qui neq; sese: neq; aliud curet nisi pecuniã. Tum Phauorinus aut hoc inquit: quod dixisti probabile est: aut Salustius odio auaritiæ plusq̃ potuit eam criminatus est.

¶ Quemnam esse natalem diem. M. Varro dicat eorum: qui ante noctis horam sextam:

ram sextam:postue eam nati sunt. Atq; inibi de temporibus terminisq; dierũ: qui ciuiles nominantur. & usq; quaq; gentium uarie obseruantur. & praeterea quid. Q. Mutius scripserit super ea quam maritus non iure usurpauisset: q; rationem ciuilis anni non habuerit. Cap. II.

Dierum obseruatio

QVaeri solitũ est: qui noctis hora tertia: quartaue: siue qua alia nati sunt, uter dies natalis haberi appellariq; debeat: is ne quem nox ea consecuta est: an qui dies noctem consecutus est. M. Varro in libro rerum humanarũ: quem de diebus scripsit homines inquit: qui media nocte ad proximã mediam noctem in his horis. xxiiii. nati sunt. una die nati dicunť. Quibus uerbis ita uidetur dierum obseruationem diuisisse: ut qui post solem occasum ante mediam noctẽ natus sit: is ei dies natalis sit: a quo die ea nox coeperit. Cõtra uero qui in sex horis posterioribus nascit͛: eo die uideri natum/qui post eam noctem diluxerit. Atheniẽses autem aliter obseruare idẽ Varro in eodem libro scripsit: eosq; a sole occaso ad solem iterum occidentem omne id medium tempus unũ diem esse dicere. Babylonios porro aliter. A sole enim exorto ad exortum eiusdem incipientem. totum id spatium unius diei nomine appellare. Multos uero in terra umbria unum & eundem diem esse dicere a meridie usq; ad insequentem meridiem. Quod quidem Varro inquit nimis absurdum est. Nam qui calendis hora sexta natus est apud umbros dies eius natalis uideri debebit & calẽdarũ dimidiarũ. & q ẽ post calendas dies. ante horam eiusdem diei. vi. Populum autem romanum ita uti Varro dixit. dies singulos annumerare a media nocte/usq; ad mediã proximam multis argumẽtis ostẽdit. Sacra sunt romana partim diurna. partim nocturna. Sed ea quae inter noctem fiunt. diebus adiiciunť non noctibus. Quae igiť sex posterioribus noctis horis fiunt. eo die fieri dicunť. qui ꝓximus eam noctẽ illucescit. Ad hoc ritus quoq; & mox auspicandi eandem esse obseruationem docet. Nam magistratus quando una die eis est auspicandum: & id super quo auspicauerũt agẽdum post mediam noctem auspicatur: & post meridiem sole magno. Auspicatũq; eẽ: & egisse ex eodem die dicunť. Praeterea tribuni plaebei/quos nullum diem abesse Roma licet cum post mediam noctem proficiscuntur: & post primam facem ante mediam sequentem reuertuntur nõ dicuntur abfuisse unum diem quãdo ante horã noctis. vi. regressi: parte aliqua illius in urbe Roma sunt Q. quoq; Mutium iurisconsultum dicere solitum legi: non esse usurpatã mulierem calẽdis Ianuariis: quae apud uirum causa matrimonii esse coepisset: ante diem. iiii. calẽdas Ianuarias sequentis usurpatum isset. Nõ. n. posse impleri trinoctiũ quod abeẽ a uiro usurpãdi cã ex. xii. tabulis deberet: quoniã tertiae noctis posterioris sex horae alterius anni essent: qui inciperet ex calẽdis. Istaec autem oĩa de dierũ tẽporibus & finibus ad obseruationẽ disciplinãq; iuris antiq ꝑtinatia: quũ i libris ueterũ iueniremus nõ dubitabamus. qn Virgilius quoq; idipsũ ostẽderit: nõ exposite: atq; aperte: sed ut hoĩem decuit poeticas res agẽtẽ recõdita & q̃si operta ueteris iuris significatiõe. Torquet inquit medios nox humida cursus. Et me saeuus equis oriens afflauit anhelis. His enim uersibus obli

que ficuti dixi:admonere uoluit diem:quem Romani ciuilem appellauerũt:a vi.noctis hora oriri. De noscendis explorandisq; Plauti comoediis quoniã promiscue ueræ atq; falsæ nomine eius inscriptæ feruntur. Atq; inibi q̃ Plautus in pistrino: & Neuius in carcere fabulas scriptitarunt. Cap. III.

Plautus

VErum esse cõperior:quod quosdam bene litteratos homines dicere audiui:qui plerasq; Plauti comoedias curiose:atq; contente lectitarunt:non indicibus Helii nec Claudii:nec Aurelii: nec Accii:nec manilii:super his fabulis:quæ dicuntur ambiguæ:credituros : sed ipsi plauto moribusq; ingenii:atq; linguæ eius: Hæc enim iudicii norma Varronem quoq; esse usum uidemus. Nam præter illas unam &.xx. quæ uarronianæ uocãtur; quas iccirco a cæteris segregauit:quoniam dubiosæ non erãt:sed consensu omnium Plauti esse censebatur: quasdam item alias probauit adductus stilo atq; facetia sermonis plauto congruentis. Easq; iam nominibus aliorum occupatas. Plauto uindicauit. Sicuti istam quam nuperrime legebamus: cui est nomen boeotia:nam quum in illis una:&.xx. non sit:& esse Aqlii dicat: nihil tamen Varro dubitauit quin Plauti foret:neq; alius quisquam non infrequẽs Plauti lector dubitauerit:si uel hos solos uersus ex ea fabula cognouerit: qui quoniã sunt:ut de illius Plauti more dicam plautinissimi:propterea & meminimus eos:& ascripsimus. Parasitus ibi exuriens hæc dicit.

Boeotia comœdia.

Vt illum dii perdant:primus qui ora repperit.
Quiq; adeo primus statuit hic solarium.
Qui mihi cõminuit misero articulatim diem.
Nam me puero uetus erat solarium;
Multo omniũ istorum optimum:& uerissimum:
Vbi ubi iste monebat esse:nisi cum nihil erat.
Nunc etiam quod est:non estur:nisi cũ soli lubet:
Itaq; adeo iam oppletur oppidum solariis.
Maior pars populi aridi reptant fame.

Neruularia

Phauorinus quoq; noster. quum Neruulariam plauti legerem:quæ inter incertas est habita. & audisset ex ea comoedia uersum hunc. Stratæ scruppæ de stato ulua sordidæ. Delectatus faceta uerborum antiquitate meretricum uitia:atq; deformitates significantium:uel unus hercle. inquit hic uersus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse. Nos quoq; ipsi nuperrime:cum legeremus fretum: nomen est id comoediæ: quam Plauti esse quidam non putant: haud quicq̃ dubitauimus:quin Plauti foret & omniũ maxime genuina. Ex qua duos hos uersus exscripsimus:ut historiam quæreremus oraculi arietini. Nũc illud:est quod Arietini responsum magnis ludis dicitur. Peribo si non fecero. Si faxo:uapulabo. M. autẽ Varro in libris de comoediis plautinis primo actu uerba hæc ponit. Nã nec gemini:nec leones:nec cordolium: nec anus plauti: nec bis compressa nec boetia unq̃ fuit. Neq; adeo ἄγροικος : neq; commorientes: sed. M. Accutici. In eodem libro. M. Varronis id quoq; scriptum est: Plautium fuisse quempiã poetã comoediarum. Cuius quoniam fabulæ plauti iscriptæ forẽt; acceptas

Fretum comœdia

Coruenium

plautius poeta

forent: acceptas esse: quasi plautinas quum essent non a plauto plautinæ: sed a plautio plautianæ. Feruntur autem sub Plauti nomine comœdiæ circiter: centum atq; .xxx. Sed homo eruditissimus Lælius quiq; &.xx. esse eius solas existimauit. Non tamen dubium est: quin ista: & quæ scripta a Plauto non uident: & nomini eius adiiciuntur: ueterum poetarum fuerit: & ab eo retractatæ & expolitæ sint. Acpropterea recipiant dictum plautinum. Sed enim Saturionem. & Addictum: & tertiam quãdã cuius nunc mihi nomẽ nõ suppetit. in pistrino eũ scripsisse Varro: & pleriq; alii memoriæ tradiderũt. cũ pecunia oĩ quã ĩ operis artificum scænicoruum pepererat: in mercationibus perdita inops Romã redisset: & ob quærẽdum uictum ad circunagendas molas/quæ trusatiles appellantur/operam pistori locasset. Sicuti de neuio quoq; accepimus/fabulas eũ in carcere duas scripsisse. Areolũ: & Leontẽ: cũ ob assiduã maladicẽtiã/ & pbra in principes ciuitatis de græcorum poetarum more dicta/in uincula Romæ a triũuiris cõiectus esset. Vnde post a tri. plc. exẽptus est: cũ iis quas supra dixi fabulis: delicta sua & petulãtias dictorũ qbus multos ante læserat: diluisset: plautus in pistrino Molæ trusatiles Neuius in carcere

¶ Quod. P. Africano: & aliis nunc uiris nobilibus ante ætatem senectam barbam: & genas radere: patrii moris fuit. Cap. IIII.

IN libris: quos de uita. P. Scipionis Africani compositos legimus scriptum animaduertimus. P. Scipioni Pauli filio. postq̃ de pœnis triũphauerat: censorq; fuerat: eidem diem dictũ ad populũ a Claudio Asellio tri. plc. cui equũ in censura ademerat: Eũq; cum esset reus: neq; barbam desisse radi: neq; non candida ueste uti: neq; fuisse cultu solito reorum. Sed quum in eo tempore Scipionem minorem .xl. annorum fuisse cõstaret: quod de barba rasa ita scriptum esset mirabamur: Comperimus autem cæteros quoq; in iisdẽ tempotibus nobiles uiros: barbam in eiusmodi ætate rasitauisse. Iccircoq; plerasq; imagines ueterum: non admodum senum: sed in medio ætatis ita factas uidemus. Radẽdi barba mos

¶ Delitiarum uitiũ. & molicies oculorum. & corporis: ab Archesilao philosopho cuidam obprobrata acerbe simul & festiuiter. Cap. V.

PLutarchus refert Archesilaum philosophũ uehemẽti uerbo usũ esse: de quodam nimis delicato diuite: qui ĩcorruptus tamen & castus perinteger dicebatur: Nã quũ uocẽ eius ĩfractã: capillũq; arte cõpositũ & oculos ludibũdos atq; illecebræ uoluptatisq; plenos uideret nihil ĩterest inqt. qbus mẽbris cinædisitis posterioribus. an prioribus. Archesilai uerbũ.

¶ De ui atq; natura palmæ arboris quod lignum ex ea ponderibus impositis renitatur. Cap. VI.

PErhercle rem mirandam Aristo. in. vii. problematum: & Plutar. ĩ viii. symphosicorum scribit. Si super palmæ inquit arboris lignũ magna pondera tmponas ac tam grauiter urgeas: oneresq;: ut magnitudo oneris sustineri nõ queat: nõ deorsum palma cædit: nec ĩtra flectitur: sed aduersus pondus resurgit: & sursum nititur recuruaturq;/ Prppterea ĩquit Plutarchus in certaminibus palmam signum esse placuit ui Palmæ Natura

ctoriæ:quoniã ingenium eiusmõi ligni est:ut urgẽtibus pmẽtibusq; nõ cedat.

¶ Historia ex ãnalibus sũpta de.Q.Ceditio trib.militũ.uerbaq; ex originib9 M.Catonis apposita:qb9 Ceditii uirtutẽ cũ Spartão leonida eqparat. Ca.VII

P Vlchrum dii boni facinus:græcarumq; facundiarum magniloquẽtia condignum.M.Cato in libris originum de.Q.Ceditio trib.militum scriptum reliquit.Id profecto est ad hanc ferme sniãm.Imperator pœnus in terra sicilia bello carthaginensi primo: obuiam romano exercitui progreditur: colles locosq; idoneos prior occupat. Milites Romani:uti res narrata est.in locum insinuant fraudi & perniciei obnoxium. Tribunus ad cõsulẽ uenit.Oñdit exitũ de loci ĩportunitate:& hostiũ circũstãtia Matuq; censeo ĩqt:si rẽ seruare uis:faciũdũ:ut.cccc.aliquos milites ad uerucã illã(sic eni.M.Cato locũ editũ:asperũq; appellat)ire iubeas.Eãq; uti occupẽt:ĩperes horterisq;: hostes pfecto ubi id uiderit: fortissimus qsq; & prõptissimus:ad occursãdũ pugnãdũq; in eos pertẽtur: unoque ĩllo negocio sese alligabũt:atq; illi oẽs.cccc. pculdubio obtrũcabũtur.Tu interea occupatis in ea cæde hostibus:tẽpus exercitus ex hoc loco educẽdi habebis.Alia:nisi hæc salutis uia nulla est.cõsul tribuno respõdit:cõsiliũ qdẽ fidũ:atq; puidẽs sibi uiderier.Sed istos inqt milites.cccc.ad eũ locũ in hostiũ cuneos quisnã erit qui ducat? Si alium ĩquit tribunus:neminẽ reperis:me licet ad hoc periculũ utar.Ego hãc tibi:& reip.animã do:cõsul tribuno grãs laudesq; agit. Tribunus &.cccc. ad moriẽdum pficiscunt. Hostes eoq; audaciã demirant.Quorsũ ire pgãt in expectãdo sunt:Sed ubi apparuit:ad eandẽ uerrucã occupãdã iter itẽdere mittit aduersum illos ĩpator carthaginẽsis peditatũq; eqtatũ : quos in exercitu uiros habuit strẽnuissimos.Romãi milites circũueniũt.circũuẽti repugnãt.Fit pliũ diu anceps.tãdẽ supat multitudo.Quadrigẽti oẽs tum una pfossi gladiis aut missilib9 opti cadunt.Cõsul ĩteribi:dum ea pugna fit:se in locos tutos/atq; editos subducit.Sed qd'illi tribuno duci militũ.cccc.diuinit9 in eo plio usu uenit:nõ iã nrĩs/sed ipsius Catonis uerbis subiecimus.uerba Catonis. Dii ĩmortales tri.militũ fortunã ex uirtute ei9dedere.Nã ita euenit/cũ sautius multifariã ibi factus eẽt:tũ uulnus capiti nullũ euẽit.Eũq; ĩter mortuos defatigatum uulnerib9/atq; spirantẽ qd'sanguen defluxerat/cognouere/eum sustulere.Isq; cõualuit.Sæpeq; post illã operã reipu.fortẽ/atq; strenuã phibuit.Illoq; facto qd'illos milites subduxit:exercitũ cæteq; seruauit.Sed idẽ bñfactũ in quo loco ponas/nimiũ ĩterest.Leonides lacedæmonius laudat:q simile apud Thermopylas fecit.pp ei9uirtutes oĩs græcia gloriã atq; grãm pcipuã claritudĩs ĩclytissimæ decorauere monumẽtis/ signis/statuis/elogiis/historiis. Aliisq; rebus gratissimũ id ei9factũ habuer. At tri.militũ pua laus p factis relicta:q idẽ fecerat atq; rẽp.seruauerat.Hãc.Q.Ceditii uirtutẽ.M.Ca.tali suo testimõio decorauit.Claudi9aũt Quadrig.ãnali.iii.nõCeditio nomẽ fuisse refert:sed laberio.

¶ Lrãæ eximiæ cõsulũ.C.Fabritii/& Aemilii ad regẽ Pyrrhum a Q.Claudio scriptore historiaq; in memoriã datæ. Cap.VIII

C Vm Pyrrhus rex in terra Italia esset:& unã atq;alterã pugnã pspere

Veruca

Cediti9tribunus

Leonides

Pyrrhus thimochares

pyrrhus ... [illegible]

spere

ſpere pugnaſſet:ſatiſq; angerenť romãi/& pleraq; Italia ad regẽ deſciuiſſet:tũ ambraciẽſis qſpiã Thimochares Regis Pyrrhi amicus ad.C. Fabritiũ cõſulẽ **Fabritius**
furtĩ uenit:ac premiũ petiuit/ & ſi de premio couẽniret/ ꝓmiſit Regẽ uenenis necare.Id qđ facile factu eẽ dixit/qm̃ filii ſui pocula in cõuiuio regi miniſtrarẽt Eã rẽ Fabritius ad ſenatũ ſcripſit:ſenat9 legatos ad regẽ miſit:Mãdauitq; ut de Thimochare nihil ꝓderẽt:ſed monerẽt:uti rex circũſpectius ageret:atq; a ꝓximoꝝ iſidiis ſalutẽ tutaretur:hoc ita uti diximus:in Valerii Antiatis hiſtoria ſcriptũ eſt.Quadrigarius aũt in libro.iii.nõ Thimocharẽ:ſed Niciã adiſſe ad **Nicias**
cõſulẽ ſcripſit.Neq; legatos a ſenatu miſſos:ſed a cõſulib9.Et regẽ a populo romano laudes atq; grãs ſcripſiſſe: captiuoſq; oĩs:quos tũ habuerit:reſtituiſſe: & reddidiſſe.Cõſules tũ fuerunt.C.Fabritius:& Aemilius. Lr̃as quas ad regẽ Pyrrhũ ſuper ea cauſa miſerũt:Clau. Quadrigari9 ſcripſit fuiſſe hoc exẽplo Cõſule Romãi ſalutẽ dicũt Pyrrho regi.Nos ꝓ tuis iniuriis cõtinuo aĩo ſtrenui cõmoti inimiciter tecũ bellare ſtudemus.Sed cõmunis exẽpli & fidei ergo uiſum eſt:uti te ſaluũ uelimus:ut eſſet quẽ armis uincere poſſimus.Ad nos uenit Nicias familiaris tuus:q ſibi preciũ a nobis peteret.ſi te clã interfeciſſet.Id nos negauimus uelle.Neue ob eã rẽ qcq̃ cõmodi expectaret: & ſimul uiſum eſt ut te certiorem faceremus:ne quid eiuſmodi ſi accidiſſet noſtro cõſilio ciuitates putarent factum:& quod nobis non placet precio: aut premio: aut dolis pugnare:Tu niſi caueas iacebis.

❡ Quis & cuiuſmodi fuerit q in ꝓuerbio fertur equus ſeianus:& qualis color equorũ ſit:q ſpadices uocanť. Deq; iſtius uocabuli rõne. Cap. IX

C Baſſus ĩ cõmẽtariis ſuis.itẽ Iulius modeſtus in.ii.qõnũ cõfuſarũ hiſtoriã de equo ſeiano tradũt:dignã memoria atq;admirõne.Cn. **Equi Diomedis**
Seiũ quẽpiã ſcribũt fuiſſe.Eũq; habuiſſe equũ natũ argis in terra **Equus ſeianus**
græcia:de quo fama cõſtãs eẽt tãq̃ de gñe equoꝝ ꝓgenit9 foret: q Diomedis thracis fuiſſent:quos Hercules Diomede occiſo e Thracia argos ꝑduxiſſet.Eũ equũ dicũt fuiſſe magnitudĩe iuſitata.ceruice ardua:color Phœniceo.flaua &comãti iuba.Oĩbuſq; aliis equoꝝ laudib9quoq; lõge ꝑſtitiſſe.Sed eundẽ equũ tali fuiſſe fato/ſiue fortuna ferũt. aut qſq; hrẽt eũ/ poſſideretq;: is cũ oĩ domo/familia fortuniſq; oib9ſuis ad iternitionẽ uſq; depiret. Itaq; primũ illũ.Cn.Seiũ dñm eius a.M.Ant.q poſtea triũuir reip.cõſtituẽdæ fuit: capitis dãnatũ miſerãdo ſupplicio affectũ eẽ.Eodẽ tpe Cor.Dolobellã cõſulẽ i Syriã ꝓficiſcentẽ fama iſtius eq adductũ argos diuertiſſe.Cupidineq; hñdi eius exarſiſſe.Emiſſeq; ſeſtertiis centũ milib9.Sed ipm quoq; Dolobellã in Syria bello ciuili obſeſſum atq; iterfectũ eẽ.Mox eũdẽ equũ/q Dolobellæ fuerat.C.Caſſiũ q Dolobellã obſederat/abduxiſſe.Eum Caſſiũ poſtea ſatis notũ eſt:uictis Parthis/fuſoq; exercitu ſuo:miſerã mortẽ oppetiiſſe. Deĩde Antoniũ poſt iteritũ Caſſii parta uictoria:equũ illũ nobilẽ Caſſii reqſiſſe:&cum eo potitus eẽt:ipm quoq; poſtea uictum atq; deſertũ:deteſtabili exitio iteriſſe. Hic ꝓuerbium de hoib9 calamitoſis ortũ:diciq; ſolitũ.Ille hõ hẽt equũ ſeianũ.Eadẽ ſnĩa eſt illius **Auꝝ toloſanum**
quoq; ueteris ꝓuerbii/qđ ita dictũ accepimus.Auꝝ toloſanũ.Nã quũ oppidũ

ctoriæ: quoniã ingenium eiusmõi ligni est: ut urgẽtibus p̃mẽtibusq; nõ cedat.

¶ Historia ex ãnalibus sũpta de. Q. Ceditio trib. militũ. uerbaq; ex originib9 M. Catonis apposita: qb9 Ceditii uirtutẽ cũ Spartão leonida cõparat. Ca. VII

PVlchrum dii boni facinus: græcarumq; facundiarum magniloquẽtia condignum. M. Cato in libris originum de. Q. Ceditio trib. militum scriptum reliquit. Id profecto est ad hanc ferme sniãm. Imperator pœnus in terra sicilia bello carthaginensi primo: obuiam romano exercitui progreditur: colles locosq; idoneos prior occupat. Milites Romani: uti res narrata est. in locum insinuant fraudi & perniciei obnoxium. Tribunus ad cõsulẽ uenit. Oñdit exitũ de loci ĩportunitate: & hostiũ circũstãtia Maturũ censeo iq̃t: si rẽ seruare uis: faciũdũ: ut. cccc. aliquos milites ad uerucã illã (sic enĩ. M. Cato locũ editũ: asperũq; appellat) ire iubeas. Eãq; uti occupẽt: ĩperes hortẽrisq;: hostes pfecto ubi id uiderĩt: fortissimus q̃sq; & prõptissimus: ad occursãdũ pugnãdũq; in eos p̃uertẽtur: unoque illo negocio sese alligabũt: atq; illi oẽs. cccc. pculdubio obtrũcabũtur. Tu interea occupatis in ea cæde hostibus: tẽpus exercitus ex hoc loco educẽdi habebis. Alia: nisi hæc salutis uia nulla est. cõsul tribuno respõdit: cõsiliũ q̃dẽ fidũ: atq; puidẽs sibi uiderier. Sed istos inq̃t milites. cccc. ad eũ locũ in hostiũ cuneos quisnã erit qui ducat? Si alium ĩquit tribunus: nemĩnẽ reperis: me licet ad hoc periculũ utar. Ego hãc tibi: & reip. animã do: cõsul tribuno grãs laudesq; agit. Tribunus &. cccc. ad moriẽdum pficiscunt. Hostes eorũ audaciã demirant. Quorsũ ire pgãt in expectãdo sunt: Sed ubi apparuit: ad eandẽ uerrucã occupãdã iter ĩtẽdere mittit aduersum illos ĩpator carthaginẽsis peditatũq; eq̃tatũ: quos in exercitu uiros habuit strẽnuissimos. Romãi milites circũueniũt. circũuẽti repugnãt. Fit p̃liũ diu anceps. tãdẽ supat multitudo. Quadrigẽti oẽs tum una pfossi gladiis aut missilib9 opti cadunt. Cõsul ĩterĩbi: dum ea pugna fit: se in locos tutos/atq; editos subducit. Sed q̃d illi tribuno duci militũ. cccc. diuinit9 in eo p̃lio usu uenit: nõ iã nr̃is/sed ipsius Catonis uerbis subiecimus. uerba Catonis. Dii ĩmortales tri. militũ fortunã ex uirtute ei9 dedere. Nã ita euenit/cũ sautius multifariã ibi factus eẽt: tũ uulnus capiti nullũ eueñit. Eũq; iter mortuos defatigatum uulnerib9/atq; spirantẽ q̃d sanguen defluxerat/cognouere/eum sustulere. Isq; cõualuit. Sæpeq; post illã operã reipu. fortẽ/atq; strenuã phibuit. Illoq; facto q̃d illos milites subduxit: exercitũ cæterũ seruauit. Sed idẽ bñfactũ in quo loco ponas/nimiũ ĩterest. Leonides lacedæmonius laudat: q simile apud Thermopylas fecit. pp ei9 uirtutes oĩs græcia gloriã atq; grãm p̃cipuã claritudĩs ĩclytissimæ decorauere monumẽtis/signis/statuis/elogiis/historiis. Al iisq; rebus grauissimũ id ei9 factũ habuer. At tri. militũ pua laus p factis relicta: q idẽ fecerat atq; rẽp. seruauerat. Hãc. Q. Ceditii uirtutẽ. M. Ca. tali suo testimõio decorauit. Claudi9 aũt Quadrig. ãnali. iii. nõ Ceditio nomẽ fuisse refert: sed laberio.

Veruca

Cediti9 tribunus

Leonides

¶ Lr̃æ eximiæ cõsulũ. C. Fabritii/& Aemilii ad regẽ Pyrrhum a Q. Claudio scriptore historiarũ in memoriã datæ. Cap. VIII

CVm Pyrrhus rex in terra Italia esset: & unã atq; alterã pugnã pspere

Pyrrhus thimochares

ſpere pugnaſſet:ſatiſq; angerenť romāi/& pleraq; Italia ad regē deſciuiſſet:tū ambraciēſis qſpiā Thimochares Regis Pyrrhi amicus ad.C. Fabritiū cōſulē furtí uenit:ac premiū petiuit/ & ſi de premio cōueniret/ ꝓmiſit Regē uenenis necare.Id qđ facile factu eē dixit/qm̄ filii ſui pocula in cōuiuio regi miniſtrarēt Eā rē Fabritius ad ſenatū ſcripſit:ſenat9legatos ad regē miſit:Madauitq; ut de Thimochare nihil ꝓderēt:ſed monerēt:uti rex circūſpectius ageret:atq; a ꝓxim oꝝ iſidiis ſalutē tutaretur:hoc ita uti diximus:in Valerii Antiatis hiſtoria ſcriptū eſt.Q uadrigarius aūt in libro.iii.nō Thimocharē:ſed Niciā adiſſe ad cōſulē ſcripſit.Neq; legatos a ſenatu miſſos:ſed a cōſulib9.Et regē a populo romano laudes atq; grās ſcripſiſſe: captiuoſq; oīs:quos tū habuerit:reſtituiſſe: & reddidiſſe.Cōſules tū fuerunt.C.Fabritius:& Aemilius. Lr̄as quas ad regē Pyrrhū ſuper ea cauſa miſerūt:Clau. Q ua drigari9 ſcripſit fuiſſe hoc exēplo Cōſule Romāi ſalutē dicūt Pyrrho regi.Nos ꝑ tuis iniuriis cōtiuo aīo ſtrenui cōmoti inimiciter tecū bellare ſtudemus.Sed cōmunis exēpli & fidei ergo uiſum eſt:uti te ſaluū uelimus:ut eſſet quē armis uincere poſſimus.Ad nos uenit Nicias familiaris tuus:q ſibi preciū a nobis peteret.ſi te clā interfeciſſet.Id nos negauimus uelle.Neue ob eā rē qcq̄ cōmodi expectaret : & ſimul uiſum eſt ut te certiorem faceremus:ne quid eiuſmodi ſi accidiſſet noſtro cōſilio ciuitates putarent factum:& quod nobis non placet precio: aut premio: aut dolis pugnare: Tu niſi caueas iacebis.

Margin: Fabritius; Nicias

¶ Q uis & cuiuſmodi fuerit q in ꝓuerbio fertur equus ſeianus:& qualis color equorū ſit:q ſpadices uocanť. Deq; iſtius uocabuli rōne. Cap. IX

Gaſſus ī cōmētariis ſuis.itē Iulius modeſtus in.ii.qōnū cōfuſarū hiſtoriā de equo ſeiano tradūt:dignā memoria atq;admirōne.Cn. Seiū quēpiā ſcribūt fuiſſe.Eūq; habuiſſe equū natū argis in terra græcia:de quo fama cōſtās eēt tāq̄ de gn̄e equoꝝ ꝓgenit9 foret: q Diomedis thracis fuiſſent:quos Hercules Diomede occiſo e Thracia argos ꝑduxiſſet.Eū equū dicūt fuiſſe magnitudie iuſitata.ceruice ardua:colorē Phœniceo.flaua &comāti iuba.Oībuſq; aliis equoꝝ laudib9quoq; lōge pſtitiſſe.Sed eundē equū tali fuiſſe fato/ſiue fortuna ferūt. aut qſq; hr̄et eū/ poſſideretq;: is cū oī domo/familia fortuniſq; oib9ſuis ad iternitionē uſq; depiret. Itaq; primū illū.Cn.Seiū dn̄m eius a.M.Ant.q poſtea triūuir reip.cōſtituēdæ fuit: capitis dānatū miſerādo ſupplicio affectū eē.Eodē tpe Cor.Dolobellā cōſulē i Syriā ꝓficiſcentē fama iſtius eq adductū argos diuertiſſe.Cupidieq; hn̄di eius exarſiſſe.Emiſſeq; ſeſtertiis centū milib9.Sed ipm quoq; Dolobellā in Syria bello ciuili obſeſſum atq; iterfectū eē.Mox eūdē equū/q Dolobellæ fuerat.C.Caſſiū q Dolobellā obſederat/abduxiſſe.Eum Caſſiū poſtea ſatis notū eſt:uictis Parthis/fuſoq; exercitu ſuo:miſerā mortē oppetiiſſe. Deīde Antoniū poſt iteritū Caſſii parta uictoria:equū illū nobilē Caſſii reqſiſſe:&cum eo potitus eēt:ipm quoq; poſtea uictum atq; deſertū:deteſtabili exitio iteriſſe. Hic ꝓuerbium de hoib9 calamitoſis ortū:diciq; ſolitū.Ille hō hēt equū ſeianū.Eadē ſn̄ia eſt illius quoq; ueteris ꝓuerbii/qđ ita dictū accepimus.Auꝝ toloſanū.Nā quū oppidū

Margin: Equi Diomedis; Equus ſeianus; Auꝝ toloſanum

tolosanũ in terra italia.Q .Cepio cõsul diripuisset: multũq; auri in eius oppidi tẽplis fuisset: q̃sq̃s ex ea direptione auꝝ atugit: misero cruciabiliq; exitu periit. Hunc equũ.C.Bassus uidisse se argis refert: haud credibili pulchritudĩe: uigoreq; & colore exuperantissimo. Q uẽ colorẽ nos (sicuti dixi) pũiceũ: græ.ꝑti φοίνικα

Puniceus color Spadix

alii σπάδικα appellãt: q̃m palmæ termes ex arbore cũ fructu auulsus spadix dr̃.

¶ Q d' est quædã septenarii numeri uis & facultas: in multis naturæ reb⁹ aĩaduersa: de qua.M.Varro in hebdomadibus disserit copiose. Cap. X

Septẽari⁹ numerus uergilie Pleiades Et rõnes zodiacus

M Varro in primo lib.q̃ ĩscribunt̃ hebdomades: uel de imagib⁹ septenarii nũeri: quẽ græci hebdomada appellãt: uirtutes/ ꝑtãtesq; multas/ uariasq; dicit. Is nãq; numerus inq̃t/ septẽtriones maiores: minoresq; facit in cælo. Itẽ uergilias: quas græci πλειάδας uocãt. Facit ẽt stellas: quas alii erraticas. P.Nigidius errones appellat. Circulos quoq; ait in cælo: circũ lõgitudinẽ axis septẽ eẽ: e q̃s duos minimos: q axẽ extimũ tãgũt: πόλους. i. axes appellari dicit. Sed eos in sphæra quæ κρικωτὴ. i. sphæra ꝑtusa uocat̃ ꝑp breuitatẽ nõ ĩesse. Atqui neq; ĩpe zodiacus septenario caret numero. Nã in.vii. signo fit solstitiũ a bruma. In septimo bruma a solstitio. In.vii. æquinoctiũ ab æquinoctio: Dies deĩde illos: quibus halcyones hyeme ãni in qua nidulant̃: eos quoq; septẽ eẽ dicit. Præterea scribit lunæ curriculũ cõfici integrũ quater septenis diebus. Nã duodetricesimo luna inquit: exquo uestigio ꝑfecta est: eodẽ redit. Auctorẽq; opionis huius Aristidẽ eẽ samiũ: in qua re non id solũ aĩaduerti debere dicit: qd' quater septenis. i. octo & uiginti diebus cõficeret iter luna suũ Sed q, is numerus septenarius: si ab uno ꝑfectus: dum ad semetipm̃ ꝑgredit̃: oĩs/ ꝑ quos ꝑgressus est/ numeros cõprahẽdat: ipm̃q; se addat: facit numerum octo &.xx. quot dies sunt curriculi lunaris. Ad hoĩes quoq; nascẽdos uim nũeri istius porrigi. ꝑtinereq; ait. Nã cum in uteꝝ inquit mulieris genitale semẽ datum est: primis septẽ diebus cõglobat̃ coagulat̃q;. Fitq; ad capiẽdã figurã idoneũ. Post deinde q̃rta hebdomade: qd' eius uirile fœtus futuꝝ est/ caput/ & spina: quæ est in dorso informat̃. Septima aũt fere hebdomade. i. nono &.xl. die totus inquit hõ in utero absoluit̃. Illã quoq; uim numeri huius obseruatam refert: q, an mẽsem septimũ: neq; masculus neq; fœmina salubriter: ac ꝯm naturã nasci põt. & q, ii/ qui iustissime in utero sunt: post.cclxxx. dies: postq̃ sunt cõcepti: quadragesima deniq; hebdomada ita nascunt̃. Pericula quoq; uitæ fortunarũq; hominũ: quæ climacteras Chaldæi appellant grauissima quæq; fieri af- firmat septenariis. Præter hæc modũ eẽ dicit sũmũ adolescẽdi humani corpis septẽ pedes: qd' eẽ magis ueꝝ arbitramur: q̃ qd̃ Herodotus hõ fabulator in primo historiaꝝ inuẽtũ eẽ sub terra scripsit Oresti corpus cubita lõgitudis hñs septẽ: quæ faciũt pedes.xii. & quadrãtẽ. Nisi si (ut Homerus opinatus est) uastiora: ꝓlixioraq; fuerint corpa hoĩum antiquoꝝ: & nũc quasi iã mũdo senescẽteręꝝ atq; hoĩum detrimẽta sunt. Dentes quoq; & in primis septẽ mẽsibus: & septenos ex utraq; ꝑte gigni ait: & cadere ãnis septenis. & genuinos ãnasci annis ferebis sep tenis. Venas ẽt in hoĩbus: uel potius arterias: medicos musicos dicere ait: nũero moueri septenario: qd̃ ipsi appellãt τὴν διὰ τεσσάρων συμφωνίαν idest per

Climateres Herodo- tus fabulator

Halcyonij die

.i. p quaternariũ cõsonãtiã:quæ fit in collatione q̃ternarii numeri. Discrimina etiã periculorũ in morbis maiore ui fieri putãt in diebus:q cõficiunt̃ ex numero septenarii. Eosq; dies oĩum maxime ita ut medici appellãt κριτικοὺς ἢ κρισιμοὺς:idest iudiciarios uel iudiciales cuiq; uideri primã hebdomadã:& secũdã & tertiã. Necnõ idest etiã ad ui facultatesq; eius numeri augẽdas:q̃ qbus inedia mori cõsiliũ est: septimo demũ die mortẽ appetũt. Hæc Varro de numero septenario scripsit ad modũ cõq̃site. Sed alia quoq; ibidẽ cõgerit frigidiuscula: Veluti septẽ opera esse in orbe terrarũ miranda:& sapiẽtes itẽ ueteres septẽ fuisse:& curricula ludorũ circẽsiũ solẽnia septẽ eẽ: ad oppugnãdas thebas duces septẽ delectos. tũ ibi addit se quoq; iã duodecimã ãnorũ hebdomadã ĩgressũ esse:& ad eũ diẽ septuagita hebdomadas librorũ cõscripsisse. Ex quibus aliquãdiu quum proscriptis esse:direptis bibliothecis suis non comparuisse. Varro scripsit libros q.70

❡ Quibus & q̃ friuolis argumentis Actius in didascalicis utatur:quibus docere nititur Hesiodum esse:q̃ Homerũ natu antiquiore. Cap. XI.

SVper ætate Homeri atq; Hesiodi nõ cõsentit̃. Alii Homerũ:q̃ Hesio. maiorẽ natu fuisse scripserũt.in qbus Philochorus & Zenophanes. Alii minorẽ inqs. L. Actius poeta:& Ephorus historiæ scriptor. M. aũt Varro in primo de imaginibus: uter prior natꝰ sit:parũ cõstar̃ dicit:Sed nõ eẽ dubiũ qn aliquo tpe eodẽ uixerint:idq; ex epigrãmate oñdit:qđ in tripode scriptũ est:q in mõte helicone ab Hesiodo positus traditur. Actius aũt in primo didascalico leuibus admodũ argumẽtis utitur:p quẽ oñdit Hesiodũ natu priorẽ. Q đ Homerus inqt:quũ in prĩcipio carminis Achillẽ eẽ filiũ Pelei diceret:qs eẽt Peleus nõ addidit. Q uã rẽ p̃cul inqt dubio dixisset:nisi ab Hesiodo iã dictũ uideret. De cyclope itidẽ inqt uel maxime q̃ unoculus fuit:rẽ tã insignẽ nõ p̃terisset nisi æquæ prioris Hesiodi carminibus uulgatũ eẽt. De p̃ria quoq; Homeri multo maxĩe dissensum est. Alii colophoniũ:alii smyrnæũ sunt q A theniẽsem:sunt q ægyptiũ dicãt fuisse. Aristoteles tradit ex insula Ionatũ. M. Varro in libro de imaginibus prĩo Homeri imagini hoc epigramma apposuit. Homerus Hesiodus

Capella homeri cãdida hoc tumulũ ĩdicat Q đ ariete mortuo faciũt sacra.

ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν ὁμήρου.

σμύρνα, ῥόδος, κολοφὼν, σαλαμὶν, ἴος, ἄργος, ἀθῆναι.

Septem urbes certant de stirpe insignis homeri.

Smyrna rhodus:colophon:salamin:ius:argos athenæ.

❡ Largum atq; auidum bibendi a. P. Nigidio doctissimo uiro nouo & prope modum absurdo uocabulo bibosum dictum. Cap. XII.

BIbẽdi auidũ. P. Nigidius in cõmẽtariis grãmaticis bibacẽ & bibosũ dici. Bibacẽ ego:ut edacẽ a plerisq; aliis dictũ lego. Bibosũ dcm ẽt nusq̃ repperi:nisi apud Laberiũ. Neq; aliud est:q̃ simili ĩclinatũ dicat̃. Nõ.n. simile est:ut uinosus:aut uitiosus:cæteraq; q̃ hoc mõ dicũt̃/qm̃ a uocabulis nõ ĩclinata sũt. Laberius ĩ mimo uel prĩo:q̃ saliator ĩscriptus est:uerbo hoc ita utit̃. Nõ mãmosa: non ãnosa:non bibosa:non procax. Bibax Bibosus

¶ Quod Demoſthenes etiam tum adoleſcens quum Platonis philoſophi diſcipulus foret: audito forte Calliſtrato rhetore in concione populi: deſtitit a Platone: & ſectatus eſt Calliſtratum. Cap. XIII.

Ermippus hoc ſcriptũ reliqt. Demoſthenem admodũ adoleſcẽtẽ uẽtitare ĩ academiã/Platonẽq; audire ſolitũ. Atq; is inqt Demoſthenes domo egreſſus: ut ei mos erat: quũ ad Platonẽ ꝑgeret: cõpluriſq; populos currẽtes uideret: ꝑcontať eius rei cauſam. Cognoſcitq; currere eos auditũ Calliſtratũ. Is Calliſtratus athenis orator in repu. fuit illi' δημαγώγους appellãt uiſum eſt paulũ diuertere expeririq; an ad digna auditu tãto ꝑperatũ ſtudio foret. Venit iqt: atq; audit Calliſtratũ: nobilẽ illã τὴν περὶ τῆς ᾥρωπου δίκην. i. de oropo cãm dicentem. Atq; ita motus: & demulctus: & captus eſt/ut Caliſtratũ iam inde ſectari cœperit: academiam cum Platone reliquerit.

¶ Dimidium librum legi: aut dimidiam fabulam audiui: aliaq; huiuſcemodi: qui dicat uitioſe dicere. Eiuſq; uitii cauſas reddere. M. Varronem nec quenq̃ ueterum iiſce uerbis ita uſum eſſe. Cap. XIIII.

Imidiũ librũ legi: aut dimidiã fabulã audiui: uel q̃d aliud huiuſcemõi: & male & uitioſe dici exiſtimat Varro. Oportet. n. inqt dicere dimidiatũ libꝶ: non dimidiũ. & dimidiatã fabulã/ nõ dimidiã. Cõtra ãt ſi e ſextario hemina fuſa eſt nõ dimidiatũ ſextariũ fuſum dicendum eſt. Et qui quoq; ex mille nũmum quod ei debebatur: quingentos recepit: nõ dimidiatũ recepiſſe dicem': ſed dimidiũ. At ſi ſcyphus inqt argẽteꝰ mihi cũ alio cõis in duas partes diſiectus ſit: dimidiatũ meũ dicere eẽ ſcyphũ debeo: nõ dimidiũ. Argẽti aũt: q̃ď in eo ſcypho ĩeſt: dimidiũ meũ eẽ nõ dimidiatũ: diſſerit. ac diuidit ſubtiliſſime: q̃d dimi diũ dimidiato interſit. & Q. Enniũ ſciẽter hoc in annalibus dixiſſe ait. Sicuti ſiq̃s ferat uas uini dimidiatũ. Sic pars quæ deeſt a uaſe. nõ dimidiata diceda eſt: ſed dimidia. Oĩs aũt diſputationis eius: quã ſubtiliter q̃dẽ ſed ſubobſcure explicat: ſumma hæc eſt. Dimidiatũ eſt quaſi diſmediatum: & in partis duas pares diuiſũ. Dimidiatũ ergo: niſi ipſum q̃ď diuiſum eſt: dici haud cõuenit. Dimidiũ uero eſt nõ q̃ď ipſum dimidiatũ eſt: ſed quæ ex dimidiato pars altera eſt: quũ igiť partẽ libri dimidiã legiſſe uolumus dicere: aut partẽ dimidiã fabulæ audiſſe: ſi dimidiã fabulam: aut dimidiũ librũ dicemus: peccabimus. Totũ. n. ipſum: q̃ď dimidiatũ aut diuiſum eſt: dimidiũ dicis. Itaq; Lucilius eadẽ ſecutus: uno oculo ĩqt pedibuſq; duobus: dimidiatus ut porcus. Et alio loco: q̃d ni & ſcuta q̃dẽ ut uẽdat: ſcutariꝰ laudat. Perfractã ſtrigilẽ ſoleã ĩprobus dimidiatã. Iã in. xx. maniſeſtius dimidiam horã dicere ſtudioſe fugit. Sed pro dimidia dimidiũ ponit ĩ hiſce uerſibus.

Tempeſtate ſua: atq; eodem uno tempore: & horæ
Dimidio tribus confectis duntaxat eandem: & quartam.

Nã quũ obuiũ ꝓximũq; eẽt diceř/& hora dimidia tribus cõfectis: uigilate/atq; attẽte uerbũ nõ probũ mutauit per q̃ď ſatis apparet ne horã quidẽ dimidiã recte dici: ſed uel dimidiatã horã/uel dimidiatã ptẽ horę. Propterea Plautꝰ in bacchidibꝰ dimidiũ auri dicit: non dimidiatũ auꝶ. Itẽ in aulularia: dimidiũ obſonii non dimidiatũ

Dimidiũ
Dimidiatum

nõ dimidiatũ obsoniũ:in hoc uersu.Ei adeo obsonii hic iussit dimidiũ dari.in menechmis aũt dimidiatũ diẽ:nõ dimidiũ in hoc uersu.Dies qdẽ iam ad umbiculũ dimidiatus mortuus est.Etiã.M.Cato in libro quẽ de agricultura cõscripsit.semen cupressi serito crebrũ:ita uti linũ seri solet eo crebro terrã isternito:dimidiatũ digitũ.Iã id bene tabula:aut pedibus:aut manibus cõplanato:dimidiatũ inqt digitũ:nõ dimidiũ.Nã digiti qdẽ dimidiũ:digitũ aũt ipsum dimidiatũ dici oportet.Itẽ.M.Cato de carthaginẽsibus ita scripsit.Hoies defoderunt in terrã dimidiatos:ignẽq; circũposuerũt.ita interfecerũt.Neq; quisq̃ omnium qui probe locuti sunt his uerbis secus q̃ dixi usus est.

¶ Extare i lris:pq; hoium mẽorias tardi:q, repẽte multis mortẽ attulit gaudiũ igẽs isperatũ:itercl usa aia:& ui magni:nouiq; mot⁹ nõ sustinẽte. Cap. XV.

COgnito repẽte isperato gaudio expirasse animã refert Aristoteles phũs Polycratã nobilẽ fœminã e naxo isula.Philippides quoq; comœdiarũ poeta: haud ignobilis ætate iã edita:cũ in certamine poetarũ præter spẽ uicisset & lætissime gauderet inter illud gaudiũ repẽte mortuus est.de rhodio ẽt Diagora celebrata historia est.Is Diagoras tris filios adolescẽtes habuit.unũ pugilẽ.alterũ pãcratiasten.tertiũ luctatorẽ.Eosq; oĩs uidit uincere/coronariq; eodẽ olympiæ die.& cũ ibi eũ tres adolescẽtes amplexi:coronis suis in caput pr̃is positis sauiarentẽ:cũq; pplus gratulabũdus flores undiq; in eum iacerẽt:ibi in stadio ispectãte populo.in oculis atq; in manibus filiorũ aĩam efflauit. Præterea in nr̃is ãnalibus scriptũ legimus.qua tẽpestate apud cãnas exercitus populi romani cæsus est.anum matrem nuncio de morte filii allato:luctu atq; mœrore affectã esse.Sed is nuncius nõ uerus fuit.Atq; is adolescẽs nõ diu post ex ea pugna in urbẽ redit.Anus repẽte filio uiso/copia:atq; turba:& quasi ruina incidẽtis inopinati gaudii opp̃ssa exaiataq; est.

¶ Tẽporis uarietas in puerperiis mulierũ quænã sit a medicis & philosophis tradita.Atq; inibi poetarũ quoq; ueterũ:sup eadem re opiones.Multaq; alia auditu atq; memoratu digna. Verbaque ipsa Hippocratis medici ex libro illius sumpta:qui inscriptus est περὶ τροφῆς .i.de alimẽto. Id quoq; esse a grauissimis uiris memoriæ mandatum. Caput XVI

ET medici & philosophi illustres:de tpe humãi partus quæsiuerũt. πόσος ὁ τῆς τῶν ἀνθρώπων κυήσεως χρόνος.i.q̃tũ est hoium gestatiõis tẽpus.Et multa opio est.Eaq; iã pro uera recepta.Postq̃ mulieris uterus cõceperit semẽ:gigni hoiem septimo mẽse rarẽter:nunq̃ octauo:sæpe nono.sæpenumero decimo mẽse.Eũq; eẽ hoiem gignẽdi summũ finẽ:decẽ mẽses nõ inceptos:sed exactos.Idq; Plautũ ueterẽ poetã dicere uidemus in comœdia cistellaria his uerbis.Tũ illa quã cõpresserat decimo mense exacto:hic pepit filiã.Hoc idẽ tradit ẽt Menãder poeta uetustior : humanarũ opionũ uel pitissimus.Versus eius sup ea re de fabula Plotio posui. γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. mulier decimestris parit.Sed noster Cæcilius:cũ faceret eodẽ noĩe:& eiusdẽ argumẽti comœdiã:ac pleraq; a Menãdro sumeret.in mẽsibus tñ genitalib⁹ noiandis:nõ p̃termisit octauũ:quẽ p̃terierat Menãder Cæcilii uersus hi sũt

Insolet ne mulier decimo mense parere?
Pol nono quoq; septimo atq; octauo.
Eam rē Cæciliū nō incōsiderate dixisse: neq; temere a Menādro/atq; a multoȝ opinionibus desciuisse. M. Varro uti credamus facit. Nā mēse nōnunq̄ octauo editū eē partū in lib. xiiii. reȝ diuinaȝ scriptū reliquit. Q uo in libro ēt. xi. mēse aliqñ nasci posse hoiem dicit. Eiusq; sniā: tā de. viii. q̄ de. xi. mēse Aristotelē laudat auctorē. Sed huius de mēse. viii. dissensionis cā cognosci pōt ī libro Hippocratis/qui inscriptus est. περὶ τροφῆς de alimēto. ex quo libro. uerba hæc sunt ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένεσις .i. Est aūt & nō est octimestris partus. Id tā obscure atq; p̄cise/tanq; aduerse dictū Sabinus medicus/qui Hippocratē cōmodissime cōmodissime cōmētatus est: his uerbis enarrauit. ἐστὶ μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἔστιν οὖν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἐστί .i. apparēt quidē ueluti aīalia post abortum. Sed nequaq̄ sunt: quippe quæ statim uita excedāt. Itaq; eē quidē tantisp imaginanē: sed potētia nō sunt. Antiquos aūt Romanos Varro dicit nō recepisse huiusce modi quasi monstrosas raritates. Sed nono mēse aut decimo: neq; p̄ter hos alias partionē mulieris s̄m naturā fieri existimasse. Iccirco eos nōia parcis tribus fecisse a pariēdo. & a nono atq; decimo mēse. Nā parca inq̄ imutata lr̄a una a partu nōiata. Itē nona & decima a partus tēpestiui tpe. Cesellius aūt uindex in lectionibus suis antiquis tria inq̄ nōia parcaȝ sunt. Nona. Decima. Morta. Et uersum hūc Liuii antiquissimi poetæ ponit ex ὀδυσσείᾳ .i. ulyssea. Q uādo dies adueniet, quē p̄fata morta est. Sed homo minime malus Cesellius mortā quasi nomen accepit: cum accipe quasi mœrā deberet. Præterea ego de partu hūano: p̄terq̄ quæ scripta in libris legi: hoc quoq; uenisse usu romæ cōperi. Fœmina bonis atq; honestis moribus: non ambigua pudicicia in. xi. mēse post mariti mortem peperisse. Factūq; esse negocium propter rōnem temporis: quasi marito mortuo: postea concepisset q̄m decēuiri in decimo mense gigni hominem: nō in undecimo scripsissent. Sed diuū Hadrianū causa cognita decreuisse in. xi. quoq; mēse partū edi posse. Id quoq; ipsum eius rei decretum nos legimus. In eo decreto Hadrianus ita statuere se dicit: reqsitis ueterum phoȝ: & medicoȝ sentētiis. Hodie quoq; in satyra forte. M. Varronis legimus: quæ inscribiē testamentum uerba hæc. Siquis mihi filius: unus: pluresue in decem mensibus gignunē: Ii si erūt ὄνοι λύρας .i. asini ad lyrā exhæredes sunto. Q uod siquis undecimo mense: κατ' Ἀριστοτέλη .i. secundū Aristotelē natus esto. Actio idem/quod Titio ius esto apud me. Per hoc uetus prouerbiū Varro significat sicuti uulgo dici solitū erat de rebus inter se nihil distantibus. Idem Acci quod Titii: ita pari eodemq; iure esse in. x. mensibus natos: & in. xi. Q uod si ita: neq; ultra decimū mēsem fœtura mulierum protolli potest: quæri oportet: cur Homerus scripserit Neptunum dixisse puellæ a se recens compressæ.

χαῖρε γυνὴ φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ,
τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
ἀθανάτων.

Nona
Decima
Morta

Nunc gaude

Nunc gaude dilecta.ast cum se euoluerit annus
Illustres.neq; enim diuum cubilia uana.

Natos nixa dabis Id quū ego ad cõpluris grãmaticos attulissem partim eorum disputabant / Homeri quoq; ætate/ sicuti Romuli/ annū fuisse/ nõ.xii. mensiū sed.x.Alii conuenisse Neptūo: maiestatiq; eius dicebant:ut longiore tpe fœtus ex eo grãdesceret. Alii alia quædam nugalia. Sed Phauorinus mihi ait περιτελλομένου ἐνιαυτοῦ.i.uoluēte anno:non coi fecto esse ãno/ sed affecto. In qua re usus est uerbo non uulgariæ significationis. Affecta.n.sicuti. M.Cicero/ & ueterū elegãtissimi locuti sunt/ea proprie dicebant/quæ non ad finē ipsum/ sed pro xime fini pgressa deductaue erant. Hoc uerbū ad hanc sniam Ciceronis i oratione fuit/quam dixit de puinciis cõsularibus. Hippocrates aūt in eo libro/ de quo supra scripsi: quum & numerum dierū quibus conceptum in utero coagulum conformatur: & tempus ipsius partionis nono aut decimo mēse definisset:neq; id tamen semper eadem esse fini dixisset: sed alias ocius fieri: alias serius hisce ad postremum uerbis usus est. γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω, καὶ ὅλου, κατὰ μέρος. καὶ εἴπομεν δὲ καὶ πλείω πλειόνων, καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων. idest i hisce uero & plura fiunt: & pauciora: & ex toto & per partes. Dicimus etiã plura pluribus & pauciora paucioribus: quibus uerbis significat quod aliquando ocius fieret. nõ multo tamen fieri ocius. Neq; quod serius multo serius. Memini ego romæ accurate hoc atq; solicite quæsitū: negocio nõ rei tunc paruæ postulante: an.viii. mense infans ex utero uiuus editus: & statim mortuus ius trium liberorum suppleuisset: quum abortio quibusdam: nõ partus uideretur mensis octaui intēpestiuitas. Sed quoniam de Homerico annuo partu. ac de.xi. mense diximus quæ cognoueramus: uisum est non prætereundum: quod in Plinii secundi libro.vii. naturalis historiæ legimus. Id aūt quia extra fidē uideri potest: uerba ipsius Plinii posuimus. Massurius auctor est. L. Papyrium prætorē secūdo hærede lege agente bonorum possessionem contra eum dedisse: quum mater partum: se.xiii. mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi: statutum ei uideretur. In eodem lib. Plinii secūdi uerba hæc scripta sunt. Oscitationi nixu letalis est: sicut strenuisse coitu abortiuum.

Q d tres libros Plato Philolai pythagorici: & Aristoteles pauculos Speusippi philosophi mercati sunt. preciis fidē non capiētibus. Cap. XVII.

MEmoriæ mandatum est Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse. Atq; eum tamen tris philolai Pythagorici libros decem milibus denariū mercatū. Id ei preciū donasse quidã scripserūt amicū eius Dionē syracusanū Aristotelem quoq; traditū libros pauculos Speusippi philosophi post mortē eius emisse talentis atticis tribus ea sūma fit nūmi nri duo &.lxx. milia. τίμων amarulētus libr; maledicētissimū cõscripsit qui σίλλος Sillus iscribit. in eo libro Platonē phūm quem Sillus
dixeramus admodum tenui pecunia familiari fuisse contumeliose appellat: q; impēso precio librum pythagorice disciplinæ emisset. Exq; eo Timæum nobilem illum dialogum continuasset. Versus super ea re τίμωνος hi sunt. καὶ σὺ·

πλάτων καὶ γάρ σε μαθητὴν ὁ πόθος εἶχεν. πολλῶν δ᾽ ἀργυρίων ὀλίγην ἤλλαξας βίβλον ὅθεν ἀρξάμενος γράφειν ἐδιδάχθης.i.Iuq; Plaro.Nã discipulũ te dira cupido Abstulit.Exiguũ redimus grãde ære libellũ.Scribere p qué orsus : pdoct⁹abide fuisti

¶ Quid sint pedarii senatores & quã ob causam ita appellati.Quamq; habeant originem uerba hæc.ex edicto translatitio consulum.Senatores/quibusq; in senatu sententiam dicere licet. Cap. XVIII.

De Pedariis Senatoribus

NOn pauci sunt : qui opinant̃ pedarios senatores appellatos:qui sñiam in senatu nõ uerbis diceręt:sed i alienã sñiam pedibus irẽt Quid igit̃ quũ se.con.p discessionẽ fiebat:nõne uniuersi senatores sñiam pedibus ferebãt? Atq hæc ẽt uocabuli isti⁹ ratio dicit̃. quã.C.Bassus in cõmẽtariis suis scriptã reliqt.Senatores.n.dicit in ueteꝶ ætate qui currulẽ magistratũ gessissent:curru solitos honoris gr̃a in curia uehi : in quo curru sella cẽt:supra quã cõsiderẽt q̃ ob eã cãm currulis appellaret̃. Sed eos Senatores.q magr̃atũ currulẽ nõdũ cœperãt:pedibus itauisse in curiã.Propterea senatores nõdũ maioribus honorib⁹ functos pedarios noiatos.M.autẽ

Eqcatella

Varro in satyra Menippea:quæ ἱπποκύων.i.eqcatella inscripta est.eqtes quosdã dicit pedarios appellatos.Videturq; eos significare:qui nõdũ a cẽsoribus in senatũ lecti:senatores quidẽ nõ erãt.Sed qui honoribus ppl̃i usi quidẽ erãt: in senatũ ueniebãt:& sñiæ ius habebãt. Nã & currulibus magr̃atib⁹fũcti:qui nõdũ a cẽsoribus in senatũ lecti erãt:senatores nõ erãt.Et qui i postremis scripti erant:non rogabant̃ sñias:sed quas principes dixerãt in eas descendebant. Hoc significabat edictũ:quo nũc quoq; cõsules.quum senatores in curiã uocant.seruãdæ cõsuetudinis causa translatitio utunt̃.Verba edicti hæc sunt.Senatores quibusq; i senatu sñiam dicere licet.Versũ quoq; Laberii:inquo id uocabulũ positũ est:notari iussimus:quem legimus in mimo:qui scriptor inscriptus est:caput sine ligua : pedaria sñia est. hoc uocabulũ a plerisq; barbare dici animaduertimus:nam pro pedariis pedaneos appellant.

Laberius caput sine lingua

¶ Qua ratione.C.Bassus scripserit:parcũ hoiem appellatum/ & quam eius uocabuli causam putarit:& contra quẽ in modũ quibusq; uerbis Phauorinus hanc traditionem eius eluserit. Cap. XIX.

APud cœnã Phauorini philosophi quũ discubitũ fuerat:cœptusq; erat apponi cibus seruus assistẽs mẽsæ eius legere inceptabat: aut litteraꝶ quid græcaꝶ:aut nostratium:uelut eo die:quo affui ego legebat̃.C.Bassi eruditi uiri liber de origine uerboꝶ & uocabulorũ in quo ita scriptum fuit.Parcus composito uocabulo dictus est:quasi par arcæ quando sicut in arca:omnia recondunt̃:eiusq; custodia seruant̃ : & continẽtur:ita:ahomo tenax:paruoq; contentus omnia custodita / & recondita habit sicuti arca.quã ob cãm parcus:quasi par arcæ nominatus est.Tũ Phauorinus ubi hæc audiuit:supstitiose inqt: & nimis moleste atq; odiosa confabricatus cõmolitusq; magis est originem uocabuli .C.iste Bassus/q̃ enarrauit. Nam si licet res dicere cõmẽticias.cur nõ pbabilius uideat̃.ut accipiamus parcũ ob eã cãm dictũ:q pecuniã cõsumi atq; ipẽdi arceat:& phibeat quasi pecuniarcus.

C.Bassus

Parcus q̃si pararcus.

Pecuniarcus.

Quin potius:

Quin potius/quod simplicius inquit ueriusq; est: id dicimus? Parcus.n.neq; ab arca: neq; ab arcēdo: sed ab eo quod est paruum denominatus est. Parcus unde

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVARTVS.

❡ Sermo qdā Phauorini philosophi cū grāmatico iactātiore factus in socraticū modum: atq; ibi iter sermonē/dictum quibus uerbis penusa. Q. Scæuola definita sit. Caput I

IN uestibulo ædium palatinarū oīs fere ordinū multitudo opperiētes salutationē Cæsaris cōstiterāt. Atq; ibi i circulo doctoꝝ hoīum: Phauorino philosopho pſente ostētabat quispiā grāmaticæ rei doctor: scholica quædā nugalia. de gn̄ibus & casibus uocabuloꝝ differēs: cū arduis supciliis uocisq; & uultus grauitate cōposita: tanq̄ interpres & arbiter sibyllæ oraculorū. Tū aspiciēs ad Phauorinū: q̄q̄ ei etiā nōdū satis notus eēt. Penus quoq; inqt uariis gn̄ibus dictum: & uarie declinatū est. Nā & hoc penus/& hæc penus/& huius peni: & peniris/& penitiris/& penoris ueteres dictauerūt. Mundū quoq; muliebrē Lucilius in satyraꝝ. xvi. nō uirili gn̄e/ut cæteri: sed neutro appellauit his uersibus.

Legauit quidam uxori mundum omne/penumq;.

Quod mundum atq; penum? na: n quis diiudicet istuc?

Atq; oīum hoꝝ & testimōiis & exēplis cōstrepebat. Cūq; nimis ociose sibi placeret: itercessit placide Phauorinus. & iā bone inqt magr̄/quicquid est nomen tibi/abūde multa docuisti. quæ quidē ignorabamus: & scire haud sane postulabamus. Quid.n. refert mea eiusq; qui cū loquor: quo gn̄e penū dicā. aut in quas extremas lr̄as declinē: si nemo id: nō nimis barbare fecerit? Sed hoc plāe idigeo addiscere: qd sit penus: & quo sensu id uocabulū dicat ne rē quotidiani usus tanq̄ q in uenalibus latinæ loq tentant: alia q̄ oportet uoce appellē. Quæris inqt iste rē minime obscurā. Quis adeo ignorat penū eē/uinū/& triticū/& oleū. & lentē. & fabā: atq; huiuscemōi cætera. Etiā ne inqt Phauorinus: miliū. & panicū. & glans & ordeū penus est? Sūt.n. ꝑpemodū hæc quoq; huiusmōi. Cūq; ille reticēs hæreret: nolo inqt hoc iā labores: an ista q̄ dixi/penus appellēt? Sed potesne mihi non speciē aliquā de penu dicere. sed definire: genere ꝓposito. & differētiis appositis quid sit penus? Quot sint penus genera? & quas differentias dicas? non hercle inqt intelligo. Rem inquit Phauorinus plane dicā. Postulas quod difficilius est dici planius. Nam hoc quidē peruulgatū est: definitionē oēm: ex genere & differentia cōsistere. Sed si itē mihi ꝑmandare: quod aiunt postulas. faciā sane id quoq; honoris tui habēdi gratia: atq; deinde ita exorsus est. Si inqt ego te nunc rogē: uti mihi dicas: & quasi circūscribas uerbis: quid homo sit: non opinor respōdeas hoiem eē te: atq; me. Hoc.n. quis hō sit: ōndere est/nō quid homo sit dicere. Sed si inq̄ peterem. ut ip̄m illud: qd homo

Quid penus est.

est definires, tum profecto mihi diceres hoiem esse mortale aial rõnis & scientiæ capiẽs uel quo alio mõ diceres, ut cũ a cæteris aialibus oibus separes. Perinde igit̃ nũc te rogo, ut quid sit penus dicas non ut aliquid ex penu noies. Tũ ille oñtator/uoce iã molli atq; demissa/phias inqt ego nõ didici nec discere appetiui. Et si ignoro, an ordeũ ex penu sit aut qb⁹ uerbis penus diffiniat̃. nõ ea re/ lr̃as quoq; alias nescio. Scire inqt ridẽs iã Phauorinus/qd penus sit/non ex nostra magis est phia q̃ grãmatica tua. Meministi. n. credo: q̃ri solitũ: qd Virgilius dixerit penũ istruere: uel lõgã uel longo ordine. Vtrũq;. n. ꝑfecto scis legi solitũ. Sed ut faciã æqore aio ut scis: ne illi quidẽ ueteris iuris magistri: q sapientes appellati sunt: definisse satis recte existimant̃: qd sit penus. Nã. Q. Scæuolã ad demõstrandũ penũ his uerbis usum audio. Penus est inqt: quod esculẽtũ: aut poculentũ est. Quod. n. ipsius patris: aut liberoꝝ patrisfamilias eiusq; familiæ: quæ circũ eos: aut liberos eius est & opus nõ facit. causa paratũ est, ut Mutius ait penus uideri debet. Nã quæ ad edendũ bibendũq; in dies singulos prãdii: aut cœnæ causa parant̃ penus nõ sunt. Sed ea potius q̃ huiusce generis lõgæ uisionis gr̃a cõtrahunt̃ & recõdunt̃ ex eo: qd non in prõptu sint: sed itus: & penitus habeant̃: penus dicta sunt. Hæc ego inqt. quũ phiæ me dedissem: nõ insup tñ habui discere. qm̃ ciuibus Romãis latine loquẽtibus: rẽ nõ suo uocabulo demõstrare/nõ minus turpe eẽt: q̃ hoiem nõ suo noie appellar̃. Sic Phauorinus sermões in genus cõmũe a rebus paruis & frigidis abducebat ad ea q̃ eẽt magis utile audire ac discere. nõ allata extrinsecus: non ꝑ oñtationẽ: sed indidẽ nata/acceptaq;. Præterea de penu adscribẽdũ hoc ẽt putaui. Seruiũ Sulpitiũ in rep̃hensis Scæuolæ capitib⁹ scripsisse. Saco helio placuisse: nõ quæ esui tãtũ/& potui forẽt/sed thus quoq; & cæreos i penu eẽ. Qđq; eẽt eius ferme rei cã cõparatum. Massurius ãt Sabinus in iuris ciuilis secũdo/ẽt qd iumẽtoꝝ cã apparatum eẽt: qbus dñs uteret̃ penori attributũ dicit. Ligna quoq;: & uirgas & carbones: qbus cõficeret̃ penus: qbusdã ait uideri eẽ in penu. Ex iis ãt quæ ꝑ mercalia: & usuaria i locis iisdẽ eẽnt/ea sola eẽ penoris putat; q̃ sint usui ãnuo.

Penus

¶ Quid differãt: & quã uim habeãt uocabula ista in edicto ædiliũ: & an eunuchus & steriles mulieres redhiberi possint: diuersæq; sup ea re sñiæ. Cap. II.

IN edicto ædiliũ curuliũ: qua parte de mãcipiis uẽdũdis cautũ est scriptum sic fuit. Titulus seruoꝝ singuloꝝ/ut scriptus sit/curato ita uti itelligi recte possit/qd morbi uitiiq; cuiq; sit. Quis fugitiu⁹ erroue sit. Noxaue solutus nõ sit. Præterea quæsierunt iurecõsulti ueteres/qd mãcipiũ morbosum: qdue uitiosum recte diceret̃. Quãtũq; morbus a uitio differret. Cecilius Sabinus in libro/quẽ de edicto ædiliũ curulium cõposuit. Labeonẽ refert. quid eẽt morbus hisce uerbis definisse. Morbus est habitus cuiusq; corpis contra naturã. qui usum eius facit deteriorẽ. Sed morbũ alias in toto corpe accidere dicit: alias in pte corpis. Totius corpis morbũ eẽ: ueluti φθίσις. i. tabes/aut febris. Partis aũt ueluti cæcitas/aut pedis debilitas. Balbus aũt iquit/& athiphus uitiosi magisq̃ morbosi sunt: ut equus mordax aut calcitro: uitiosus: nõ morbosus. Sed cui morb' est: is ẽt uitiosus ẽ. Neq; id

tamen

tñ cõtra fit. Poteſt.n.qui uitioſus eſt:nõ morboſus eſſe. Q uãobrẽ quũ de homĩe morboſo ageret:nequaq̃ inqt ita diceret:quãto ob id uitiũ minoris erit. De eunucho qdẽ q̃ſitũ eſt: an cõtra edictũ ædilium uideret᷑ uenundatus: ſi ignoraſſet emptor eũ eunuchũ eſſe: Labeonẽ reſpondiſſe aiunt:redhiberi poſſe:q̃ſi morboſum. Sues autẽ fœias ſi ſteriles eſſent & uenũ iſſẽt:ex edicto ædiliũ poſſe agi: Labeonẽ ſcripſiſſe. De ſterili autẽ muliere: ſi natiua ſterilitate ſit. Trebatiũ cõtra Labeonẽ reſpondiſſe dicũt: Nã quũ redhiberi eã Labeo:q̃ſi minus ſanã putaſſet:non oportere aiũt Trebatiũ ex edicto appoſuiſſe:ſi ea mulier a pricipio genitali in ſterilitate eſſet. Ac ſi ualitudo eius offendiſſet: exq; ea uitiũ factũ eſſet ut cõcipere fœtus non poſſe: tũ ſanã non uideri:& eſſe in cauſa redhibitiõis. De Myope τοῦ μύωπος.i.de edẽtulo quoq; q luſcicioſus latie appellat᷑:diſſenſum eſt. Aliĩ.n.redhiberi oĩno oportere. Aliĩ cõtra niſi id uitiũ morbo cõtractũ eſſet. Eũ uero cui dẽs deeſſet: Seruius redhiberi poſſe reſpõdit. Labeo in eã eſſe redhibẽdi:negauit. Nã & magna inqt pars dẽte aliquo caret. Neq; eo magis pleriq; hoĩes morboſi ſunt. Et abſurdũ admodũ eſt dicere:nõ ſanos naſci hoĩes:qm̃ cum iſantibus nõ ſimul dẽtes gignunt᷑. Non p̃tereundũ id quoq; in libris ueterũ iuriſperitorũ ſcriptũ eſſe morbũ: & uitiũ diſtare. Q d᷑ uitiũ perpetuũ:morbus/cũ acceſſu/diſceſſuq; fit. Sed hoc ſi ita eſt/neq; cæcus neq; eunuchus morbus eſt:contra Labeonis: quã ſupra dixi ſentẽtiã. Verba Maſſurii Sabini appoſui/ex libro iuris ciuilis ſecũdo. Furioſus mutuſue cuiue quod mẽbrũ lacerũ.læſumq; eſt/aut obeſt quo ipſe minus aptus ſit:morbo ſi ſint. Q ui non longe uidet/tam ſanus eſt q̃ qui tardus currit.

¶ Q uod nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe Roma ante Carbilianum diuortium atq; inibi quid ſit pellex. Cap. III.

MEmoriæ traditũ eſt/quin gentis fere annis poſt Romã cõditã nullas rei uxoriæ neq; actiones/neq; cautiones in urbe Roma aut in latio fuiſſe:quia profecto nihil deſiderabãtur/nullis etiã tunc matrimoniis diuertẽtibus. Seruius quoq; Sulpitius in libro quem compoſuit de dotibus. Tum primum cautiones rei uxoriæ neceſſarias eſſe uiſas ſcripſit.quũ.Sp. Carbilius: cui ruga cognomẽtum fuit:uir nobilis diuortium cũ uxore fecit/quia liberi ex ea/corporis uitio nõ gignerent᷑:ãno urbis cõditæ qngenteſimo uiceſimo.iii.M.Attilio.P.Valerio conſulibus. Atq; is Carbilius tradit᷑ uxorem/ quam dimiſit/egregie dilexiſſe / cariſſimãq; morũ eius gratia habuiſſe:& iuriſiurandi religionẽ animo:atq; amori præuertiſſe:q iurare a cẽſoribus coactus erat/uxorem ſe liberorum quærendorum gratia habiturum. Pellicẽ autem appellatam : probroſamq; habitam eam:quæ iuncta cõſuetaq; eſſet cum eo/in cuius manu mancipioq; alia matrimonii cauſa foret : hac antiquiſſima lege oſtenditur : quam Numæ regis fuiſſe accepimus. Pellex ædem Iunonis non tangito. Si tangit/iunoni crinibus dimiſſis agnũ fœminã cœdito Pellex autem quaſi ἀσπάλαξ.i.talpa .i.quaſi παλλακίς:ideſt concubina /ut pleraq; alia:ita hoc quoq; uocabulum de græco flexum eſt.

¶ Q uid Seruius Sulpitius in libro/qui eſt de dotibus ſcripſerit/de iure atq;

more ueterum sponsaliorum. Cap. IIII.

SPonsalia in ea parte Italiæ:quæ latiũ appellat᷑: hoc more atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius i libro/quẽ scripsit de dotibus Qui uxorẽ inqt ducturus erat:ab eo unñ ducẽda erat:stipulabat᷑ eã i matrimõiũ ductũ iri. q daturus erat:itidẽ spõdebat datuꝝ. Is cõtractus stipulationũ:spõsionũq; dicebat᷑ sponsalia. Tũ quæ ꝓmissa erat: spõsa appellabat᷑. q spopõderat ductuꝝ spõsus. Sed si post eas stipulatiões uxor nõ dabat᷑:aut nõ ducebat᷑:q stipulabat᷑ ex spõsu agebat. Iudices cognoscebãt. Iudex quã ob rẽ data:acceptaue non esset uxor quærebat. Si nihil iustæ causæ uidebat᷑:litẽ pecũia æstimabat. Quãtiq; interfuerat eã uxorẽ accipi:aut dari eũ qui spoponderat:aut qui stipulatus erat: cõdemnabat. Hoc ius sponsalioꝝ obseruatũ dicit Seruius ad id tẽpus:quo ciuitas uniuersa latio lege iulia data est. Hæc eadẽ Neratius scripsit in libro quem de nuptiis composuit.

¶ Historia narrata de ꝑfidia aurispicũ etruscoꝝ. qđq; ob eã rem uersus hic a pueris Romæ urbæ tota cãtatus est. Malũ cõsiliũ cõsultori pessimũ est. C. V

STatua Romæ in comitio posita Horatii Coclitis fortissimi uiri de cælo tacta est. Ob id fulgur piaculis luẽdũ aruspices ex etruria acciti inimico atq; hostili in populũ Romanũ aĩo:instituerãt eã rẽ cõtrariis religiõibus ꝓcurare. Atq; illã statuã suaserũt in iferiorẽ locũ perperã trãsponi. quẽ sol oppositu circũ undiq; aliaꝝ ædiũ nunq̃ illustraret. Quod quum ita fieri persuasissent:delati ad populũ:proditiq; sunt: Et quum de perfidia cõfessi essent:necati sunt. Cõstitiq; eam statuã perinde:ut ueræ rationes post cõpertæ monebãt:in locũ ediũ subducẽdam. Atq; ita in area Vulcani sublimiori loco statuẽdam. Eaq; res bene:& prospere reip. cessit. Tunc igitur ꝙ in Etruscos aruspices male cõsulẽtis animaduersum:uindicatũq; fuerat: uersus hic scite factus:cãtatusq; pueris urbe tota fert᷑: Malũ cõsiliũ consultori pessimũ est. Ea historia de aruspicibus:ac de uersu isto senario scripta est i annalibus maximis libro undecimo. Et in uerrii Flacci libro primo rerum memoria dignaꝝ. Videt᷑ autem hic uersus de græco illo Hesiodi uersu expressus.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. Cõsultũ male consultori pessima res est.

¶ Verba ueteris senatusconsulti ista: quo decretũ est hostiis maioribus expiãdũq; in sacrarium hastæ martiæ mouissent. Atq; ibi enarratum: qd sint hostiæ succidaneæ. Quid item tempora præcidanea. Et quid Capito Atteius ferias quasdã præcidaneas appellauit. Cap. VI.

ET terrã mouisse nũciari solet:eaq; res ꝓcurat᷑:ita i ueteribus mẽoriis scriptũ legimus:nũciatũ eẽ senatui sacrario:i regia: hastas martias mouisse. Eius rei cã senatuscõ. factũ ẽ. M. Ant. Au. Posthu. cõsu. eiusq; exẽplũ hoc. Q đ. C. Iulius. L. fil. ꝯpõn. nũciauit i sacrario:i regia hastas martias mouisse:de ea re ita cẽsuerũt/ut. M. Ant. cõ. hostiis maioribꝯ Ioui & Marti ꝓcuraret/& ꝙ cæteris diis/ quibus uideret᷑ placãdis/uti procurasset/ satis habendum censuerũt. Siquid succidaneis opus esset/robigus accederet. Quod succidaneas hostias senatus appellauit quæri solet qd uerbũ id significet. In Plauti

cet. In Plauti quoq; comœdia quæ Epidicus ĩscripta est: sup eodẽ ipo uerbo requiri audio in his uersibus. Men piacularẽ oportet fieri ob stultitiã tuã ut meũ tergũ stultitiæ tuæ subdas succidaneum. Succidaneæ aũt hostiæ dicunť e littera per morem compositi uocabuli in /i/ litterã commutata. Nam quasi succedaneæ appellatæ, quoniã si primis hostiis litatum non erat aliæ post easdem ductæ hostiæ cædebanť: quæ quasi prioribus iam cæsis luendi piaculi gratia subdebanť: & succedebãt ob id succidaneæ nomiatæ littera /i/ scilicet tractim pronunciata. Audio enim quosdã eam litterã in hac uoce barbare corripere. Eadẽ autem ratione uerbi præcidaneæ quoq; hostiæ dicunť: quæ ante sacrificia solemnia pridie cæduntť. Porca etiam præcidanea appellata quam piaculi gratia ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cereri mos fuit: si qui familiã funestã aut non purgauerãt: aut aliter eam rem q̃ oportuerat, procurauerãt. Sed porcam & hostias quasdam præcidaneas: sicuti dixi appellari: uulgo notum est. Ferias præcidaneas dici id opinor a uulgo remotum est: propterea uerba Attei Capitonis ex quinto librorum: quos de pontificio iure composuit/scripsi: Lib. Cornucario ponti. maxi. feriæ præcidaneæ in atq; diem inauguratæ sunt. Collegiũ decreuit: non habendũ religioni/quin eo die feriæ præcidaneæ essent.

❡ De epistola Valerii Probi grammatici ad Marcellum scripta: super accentu nominum quorundam punicorum. Cap. VII.

VAlerius Probus grãmaticus ĩter suã ætatẽ pstãti scia fuit. Is Annibalẽ: & Asdrubalẽ. & Hamilcarẽ. ita pnũciabat: & penultimã circũflecteret: ut testis ẽ epistola eius scripta ad Marcellũ: ĩ qua plautũ & Enniũ: multosq; alios ueteres eo mõ pnunciasse affirmat. Solius tñ Ennii uersum unũ põit ex libro q̃ Scipio ĩscribiť. Eum uersum quadrato numero: factũ subieccimus: in quo nisi tertia syllaba de Annibalis noie circũflexe põať: numerus claudus est. Versus Ennii: quem dixit: ita est.

Qui propter annibalis copias considerant.

❡ Quid. C. Fabritius de Cornelio Rufino homine auaro dixerit. Quẽ quũ odisset: inimicusq; esset: designandũ eum consulem curauit. Cap. VIII.

FAbritius Lucinus magna gloria uir magnisq; rebus gestis fuit. P. Corneli9 Rufinus manu qdẽ strenuus: & bellator bonus: militariq; disciplinaq; peritus admodũ fuit. Sed furax hõ & auaritia [illegible] Hũc Fabritius nõ pbabat: neq; amico utebať: Osusq; [illegible] morũ cã fuit. Sed quũ tẽporibus reip. difficillimis cõsules creãdi forẽt [illegible] Rufinus peteret cõsulatũ: cõpetitoresq; eius essent ĩbelles qdẽ: & futiles: [illegible]mma ope adnixus est Fabritius: uti Rufino cõsulatus deferreť. Eã rẽ plerisq; admirãtib9. q̃ hoiem auaq;: cui eẽt inimicissim9: creari cõsulẽ peteret q[illegible]stiliter oderat. Fabritius inqt: nihil est: quod miremini: si malui cõpilari: q̃ [illegible]ire. Hũc Rufinũ postea bis cõsulatu: & dictatura functũ cẽsor Fabritius sena[illegible] mouit ob luxuriæ notã: q̃ decẽ põdo argẽti factitaret. Id ãt qđ supra scripsi. Fabritiũ de Cor. Rufino. ut in pleraq; historia scriptum est: dixisse. M. Cicero: non aliis a Fabritio: sed ipsi Rufino gratias agenti. q̃ eius gratiam dedignatus non esset: di

more ueterum sponsaliorum. Cap. IIII.

SPonsalia in ea parte Italiæ:quæ latiũ appellat̃: hoc more atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius ĩ libro/quẽ scripsit de dotibus Q ui uxorẽ inq̃t ducturus erat:ab eo uñ ducẽda erat:stipulabat̃ eã ĩ matrimoĩũ ductũ iri.q daturus erat:itidẽ spõdebat datuꝝ. Is cõtractus stipulationũ:spõsionũq; dicebat̃ sponsalia. Tũ quæ pmissa erat: spõsa appellabat̃.q spopõderat ductuꝝ spõsus. Sed si post eas stipulatiões uxor nõ dabat̃:aut nõ ducebat̃:q stipulabat̃ ex spõsu agebat. Iudices cognoscebãt. Iudex quã ob rẽ data:acceptaue non esset uxor quærebat. Si nihil iustæ causæ uidebat̃:litẽ pecũia æstimabat. Q uãtiq; interfuerat eã uxorẽ accipi:aut dari eũ qui spoponderat:aut qui stipulatus erat: cõdemnabat. Hoc ius sponsalioꝝ obseruatũ dicit Seruius ad id tẽpus;quo ciuitas uniuersa latio lege iulia data est. Hæc eadẽ Neratius scripsit in libro quem de nuptiis composuit.

¶ Historia narrata de pfidia aurispicũ etruscoꝝ.qđq; ob eã rem uersus hic a pueris Romæ urbæ tota cãtatus est. Malũ cõsiliũ cõsultori pessimũ est. C.V

STatua Romæ in comitio posita Horatii Coclitis fortissimi uiri de cælo tacta est. Ob id fulgur piaculis luẽdũ aruspices ex etruria acciti inimico atq; hostili in populũ Romanũ aĩo:instituerãt eã rẽ cõtrariis religiõibus pcurare. Atq; illã statuã suaserũt in iferiorẽ locũ perperã trãsponi.quẽ sol oppositu circũ undiq; aliaꝝ ædiũ nunq̃ illustraret. Q uod quum ita fieri persuasissent:delati ad populũ:proditiq; sunt. Et quum de perfidia cõfessi essent;necati sunt. Cõstitit q; eam statuã perinde:ut ueræ rationes post cõpertæ monebãt:in locũ editũ subducẽdam. Atq; ita in area Vulcani subliminiori loco statuẽdam. Eaq; res bene:& prospere reip. cessit. Tunc igitur q, in Etruscos aruspices male cõsulẽtis animaduersum:uindicatũq; fuerat: uersus hic scite factus:cãtatusq; pueris urbe tota fert̃: Malũ cõsiliũ consultori pessimũ est. Ea historia de aruspicibus:ac de uersu isto senario scripta est ĩ annalibus maximis libro undecimo. Et in uertii Flacci libro primo rerum memoria dignaꝝ. Videt̃ autem hic uersus de græco illo Hesiodi uersu expressus.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. Cõsultũ male consultori pessima res est.

¶ Verba ueteris senatusconsulti ista; quo decretũ est hostiis maioribus expiãdũ q, in sacrarium hastæ martiæ mouissent. Atq; ibi enarratum: qđ sint hostiæ succidaneæ. Q uid item tempora præcidanea. Et quid Capito Atteius ferias quasdã præcidaneas appellauit. Cap. VI.

E T terrã mouisse nũciari solet:ea q; res pcurat̃:ita ĩ ueteribus mẽoriis scriptũ legimus:nũciatũ eẽ senatui sacrario:ĩ regia:hastas martias mouisse. Eius rei cã senatuscõ.factũ ẽ.M. Ant. Au. Posthu.cõsu.eiusq; exẽplũ hoc. Q đ.C. Iulius.L. fil ⁹põn.nũciauit ĩ sacrario:ĩ regia hastas martias mouisse:de ea re ita cẽsuerũt/ut.M. Ant.cõ.hostiis maiorib⁹ Ioui & Marti pcuraret/& q, cæteris diis/ quibus uideret̃ placãdis/uti procurasset/ satis habendum censuerũt. Siquid succidaneis opus esset/robigus accederet. Q uod succidaneas hostias senatus appellauit quæri solet qđ uerbũ id significet. In Plauti

cet. In Plauti quoq; comœdia quæ Epidicus ĩscripta est: sup eodẽ ipo uerbo re quiri audio in his uersibus. Men piacularẽ oportet fieri ob stultitiã tuã ut meũ tergũ stultitiæ tuæ subdas succidaneum. Succidaneæ aũt hostiæ dicunť e littera per morem compositi uocabuli in/i/litterã commutata. Nam quasi succedaneæ appellatæ, quoniã si primis hostiis litatum non erat aliæ post easdem ductæ hostiæ cædebanť: quæ quasi prioribus iam cæsis luendi piaculi gratia subdebanť: & succedebãt ob id succidaneæ nomĩatæ littera/i/scilicet tractim pronunciata. Audio enim quosdã eam litterã in hac uoce barbare corripere. Eadẽ autem ratione uerbi præcidaneæ quoq; hostiæ dicunť: quæ ante sacrificia solemnia pridie cædunť. Porca etiam præcidanea appellata quam piaculi gratia ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cereri mos fuit: si qui familiã funestã aut non purgauerãt: aut aliter eam rem q̃ oportuerat, procurauerãt. Sed porcam & hostias quasdam præcidaneas: sicuti dixi appellari: uulgo notum est. Ferias præcidaneas dici id opinor a uulgo remotum est: propterea uerba Attei Capitonis ex quinto librorum: quos de pontificio iure composuit/scripsi: Lib. Cornucario ponti. maxi. feriæ præcidaneæ in atų diem inauguratæ sunt. Collegiũ decreuit: non habendũ religioni/quin eo die feriæ præcidaneæ essent.

¶ De epistola Valerii Probi grammatici ad Marcellum scripta: super accentu nominum quorundam punicorum. Cap. VII.

Valerius Probus grãmaticus iter suã ætatẽ pstãti scia fuit. Is Annibalẽ: & Asdrubalẽ, & Hamilcarẽ, ita pnũciabat: & penultimã circũflecteret: ut testis ẽ epistola eius scripta ad Marcellũ: ĩ qua plautũ & Enniũ: multosq; alios ueteres eo mõ pnunciasse affirmat. Solius tñ Ennii uersum unũ põit ex libro q̃ Scipio ĩscribiť. Eum uersum quadrato numero: factũ subiecimus: in quo nisi tertia syllaba de Annibalis noĩe circũflexe põať: numerus claudus est. Versus Ennii: quem dixit: ita est.

Qui propter annibalis copias considerant.

¶ Quid. C. Fabritius de Cornelio Rufino homine auaro dixerit. Quẽ quũ odisset: inimicusq; esset: designandũ eum consulem curauit. Cap. VIII.

Fabritius Lucinus magna gloria uir magnisq; rebus gestis fuit. P. Corneli⁹ Rufinus manu qdẽ strenuus: & bellator bonus: militarisq; disciplinaq; peritus admodũ fuit. Sed furax hõ & auaritia [illegible]. Hũc Fabritius nõ pbabat: neq; amico utebať: Osusq; [illegible] moř cã fuit. Sed quũ tẽporibus reip. difficillimis cõsules creãdi forẽt [illegible] Rufinus peteret cõsulatũ: cõpetitoresq; eius essent ĩbelles qdẽ: & futiles: [illegible]mma ope adnixus est Fabritius: uti Rufino cõsulatus deferreť. Eã rẽ plerisq; admirãtib⁹. q̃ hoĩem auaꝝ: cui eẽt inimicissim⁹: creari cõsulẽ peteret q[illegible]stiliter oderat. Fabritius inqt: nihil est: quod miremini: si malui cõpilari: q̃ [illegible]ire. Hũc Rufinũ postea bis cõsulatu: & dictatura functũ cẽsor Fabritius sen[illegible]u mouit ob luxuriæ notã: q̃ decẽ põdo argẽti factitaret. Id ãt qđ supra scripsi. Pabritiũ de Cor. Rufino, ut in pleraq; historia scriptum est: dixisse. M. Cicero: non aliis a Fabritio: sed ipsi Rufino gratias agenti. q̃ eius gratiam dedignatus non esset: di-

ctũ eẽ refert:in lib.ii.de oratore. Verba Ciceróis hæc sunt. Argu ta ẽt significatio ẽ:cũ pua re:& sæpe uerbo:res obscura:& latẽs illustrat̃:ut quũ.C.Fabritio P.Cornelius hõ(ut existimat̃)auarus:& furax:sed egregie fortis:& bonus iperator gratias ageret:q̃ se hõ inimicus cõsulẽ fecisset: bello p̃sertim magno & graui:nihil est quo mihi gratias agas inquit:si malui cõpilari/q̃ uenire.

¶ Quid significat pprie religiosus/Et i q̃ diuerticula significatio isti9 uocabuli flexa sit.Et uerba Nigidii Figuli ex cõmẽtariis eius sup ea re sũpta. Cap.IX.

Nigidius Figulus homo(ut ego arbitror)iuxta.M. Varronẽ doctissimus/i.xi.cõmẽtarioꝝ grãmaticoꝝ uersũ ex antiquo carmie refert mẽoria hercle dignũ/R eligẽtem eẽ optet / religiosũ nefas Cuius autem id tñ sit/ non scribit.At in eodẽ loco Nigidius/hoc inqt iclinamẽtũ semp huiuscemõi uerboꝝ/ ut uinosus/mulierosus/religiosus. nũmosus significat copiã quãdã imodicã rei super qua dr̃:Quo circa religiosus is appellabat̃/q nimia & supstitiosa religiõe sese alligauerat.Eaq; res uitio assignabat̃.Sed præter ista quæ Nigidius dicit/alio quodã diuerticulo significatiõis/religiosus pro casto / atq; obseruãti/cohibẽtiq; sese certis legibus/ finibusq; dici cœptus. Simili autẽ modo: illa quoq; uocabula ab eadem profecta origine:diuersum significare uident̃:religiosi dies.& religiosa delubra.Religiosi eni dies dicunt̃ tristi omine infames impeditiq; in quibus & res diuinas facere:& rem quampiã nouam exordiri tẽperandũ est.quos multitudo imperitorum.prauæ.& perperã nefastos appellant.Itaq; Marcus Cicero in libro epistolaꝝ.ix.ad Atticum maiores inquit nostri funestiorẽ diem esse uoluerunt haliensis pugnæ:q̃ urbis captæ.q̃ hoc malũ ex illo. Itaq; alter religiosus etiam nunc dies:alter in uulgus ignotus.Idem tamen.M.T.in oratiõe de accusatore cõstituẽdo:religiosa delubra dicit:non ominosa:nec tristia.sed maiestatis uenerationisq; plena.Massurius autem Sabinus in cõmentariis:quos de indigenis cõposuit:Religiosum inquit est:quod propter sanctitatẽ aliquam remotũ ac sepositũ a nobis est.Verbũ a relinquẽdo dictum:tanq̃ cerimoniæ a carendo. Secundũ hanc Sabini interpretationẽ templa quidẽ ac delubra:quia hoꝝ cumulus in uituperationẽ non cadit:nec illorum quoq; laus immodesta est: quæ nõ u[illegible]:ac temere:sed cum castitate/cerimoniaq; adeunda:& reuerenda:& reformida sunt:magis q̃ inuulgãda.Sed dies religiosi dicti quos ex contraria causa p[illegible]ter ominis diritatẽ relinquimus.Iccirco ait Terentius in eunu. Tũ quod dem:re[illegible] est.Nam nihil esse mihi religio est dicere. Quod si.(ut ait Nigidius)oĩa istiu[illegible]modi inclinamẽta:nimiũ ac præter modum significãt:& iccirco in culpas cadunt:ut uinosus:mulierosus:uerbosus morosus:famosus.Cur ingeniosus.& for[illegible]sus.& officiosus:& speciosus. quæ pariter ingenio & forma:& officio incl[illegible]ta sunt.cur etiam disciplinosus: consiliosus: uictoriosus quæ.M.Cato ita effigurauit.cur item facundiosa.quod Sempronius Asellio. xiii.reꝝ gestaꝝ ita scripsit.Facta sua spectari oportere.dicta non/si minus sint facũdiosa/cur inq̃ ista oĩa:nunq̃ i culpã sed in laudẽ dicunt̃:q̃q̃ hæc quoq; incremẽtũ sui nimiũ demõstrarẽt:An propterea quia illius quidẽ quæ supra posui adhibendus

ſui adhibendus eſt modus quidam neceſſarius? Nam & gratia ſi nimia quidẽ atq; ĩmodica/& mores/ſi multi atq; uarii/& uerba/ſi ꝑpetua/atq; infinita:& obtundentia/& fama/ſi magna/& inquieta & inuidioſa ſit/neq; laudabilia:nec utilia ſunt. Ingenium aũt & officium & forma/& diſciplina/& conſilium & uictoria & facundia:ſicut ipſæ uirtutum amplitudines nullis finibus cohibent̃. Sed quanto maiora auctioraq; ſunt:etiam tanto laudatiora ſunt.

¶ Quid obſeruatũ de ordine rogãdarũ ſniarum:iurgiorũq; in ſenatu. C. Cæſaris cõſulis. &. M. Catonis diem dicẽdo eximẽtis. Cap. X

ANte legem quæ nunc de ſenatu hñdo obſeruat̃.ordo rogandi ſententias uarius fuit. Alias primus rogabat̃:qui a cẽſoribus pꝛĩceps ĩn ſenatum lectus fuerat. Alias qui deſignati cõſules erant. Quidã e conſulibus:ſtudio aut neceſſitudine aliqua adducti:quem iis uiſum erat honoris gratia extra ordinem ſñiam primũ rogabant. Obſeruatũ tñ eſt:cum extra ordinem fieret:ne quis quenq̃ ex alio q̃ ex conſulari loco ſententiam primũ rogaret. C. Cæſar in conſulatu quem cum. M. Bibulo geſſit: quattuor ſolos extra ordinem rogaſſe ſñiam dicit̃. Ex iis quattuor principem rogabat. M. Craſſum. Sed poſtq̃ filiam. Cn. Põpeio deſponderat, primũ cœperat Pompeiũ rogare. Eius rei rõnem reddidiſſe eum ſenatui Tyro Tullius. M. Ciceronis libertus refert, itaq; ſe ex patrono ſuo audiſſe ſcribit. Id ipm Capito Atteius in libro:quem de officio ſenatorio cõpoſuit:ſcriptum reliquit. In eodẽ libro Capitonis:id quoq; ſcriptum eſt. C. inquit Cæſar cõſul. M. Catonẽ ſñiam rogauit. Cato rem quã conſulebat̃:qm̃ non e repu. uidebat̃:ꝑfici nolebat. Eius rei gratia ducendæ:longa oratione utebat̃. Eximebatq; dicendo diem. Erat enĩ ius ſenatori/ut ſñiam rogatus:diceret ante quicqd uellet/alii rei:& quoad uellet. Cæſar cõſul uiatorẽ uocauit. Eũq; cum finem non faceret:prehendi loquentem:& in carcerem duci iuſſit. Senatus conſurrexit:& proſequebat̃ Catonem in carcerem. Hac inquit inuidia facta Cæſar deſtitit:& mitti Catonẽ iuſſit.

¶ Quæ qualiaq; ſint:quæ Ariſtoxenus:quaſi magis comperta de Pythagora memoriæ commendauit. & quæ Plutarchus in eundem modum eodem Pythagorica ſcripſerit. Cap. XI.

OPinio uetus falſa occupauit:& cõualuit Pythagorã philoſophum nõ eſitauiſſe ex aĩalibus. Item abſtinuiſſe fabulo:quem κύαμον græci appellãt. Ex hac opinione Callimachus poeta ſcripſit. καὶ κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχειν ἀνιῶντων ἔδεσθαι κἀγὼ πυθαγόρας ὡς ἐκέλευε λέγω. A fabuloq; manus triſtãte amouit edẽtes. Hoc ut Pythagoras iuſſerat ipſe loquor. Ex eadẽ item opiniõe. M. Cice. in lib. de diuiatiõe primo:hæc uerba poſuit. Iubet igit̃ Plato ſic ad ſomnũ proficiſci corporibus affectis:ut nihil ſit:quod errorẽ animis. ꝑturbationẽq; afferat. Ex quo etiã Pythagoreis interdictũ putat̃ ne faba uеſcerent̃:quæ res habet inflationẽ magnã. Is cibus trãquillitatẽ mentis quærentibus cõſtat eſſe cõtrarius. Hæc quidem. M. Cice. Sed Ariſtoxenus muſicus uir litteraꝝ ueteꝝ diligentiſſimus, Ariſtotelis philoſophi auditor in libro quẽ de Pythagora reliqt:nullo ſæpius legumẽto Pythagorã dicit uſum

Fabulo

Legumento

q̄ fabis.qm̄ is cibus & ſubduceret ſenſim aluum & læuigaret. Verba iſta Ariſtoxeni ſubſcripſi. πυθαγόρας λέγων ὀσπρίων μάλιστα τὸν κύαμον ἐδοκίμασε λίαν κινητικόν τε γὰρ εἶναι, καὶ διαφορητικόν. διὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ. i. cum dicat Pythagoras in legumētis fabā præcipue approbauit. admodū enim genitalem eſſe: & alui diſcuſſiuā. quāobrem ea maxime utit̄. Porculis quoq; minuſculis: & hædis tenerioribus uictitaſſe idem Ariſtoxenus refert. Quā rem uidet̄ cognouiſſe ex Xenophilo pythagorico familiari ſuo: & ex quibuſdā aliis natu maioribus: q ab ætate Pythagoræ: haud multū aberant. Ac de aīalibus Alexis etiā poeta in comœdia: quæ Pythagoræ uita inſcribitur docet. Videtur autem de κυάμῳ: nō eſitato cauſam erroris fuiſſe: quia in Empedoclis carmine: qui diſciplinas Pythagoræ ſectatus eſt uerſus hic inuenitur.

δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.

Ah miſeri a cyamo miſeri ſubducite dextras.

Opinati enim ſunt pleriq; κυάμων legumētum uulgo dici. Sed qui diligētius ſci-
Carmen Empedoclis tiuſq; carmina Empedoclis arbitrati ſunt. κυάμους hoc in loco teſticulos ſignificare dicunt. Eoſq; more Pythagoræ operte atq; ſymbolice κυάμους appellatos: quia ſunt. εἰς τὸ κυεῖν δεινοὶ, καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν. i. in ferēdo utero ualidi: cauſæq; uteri ferēdi: & geniturae humanæ uim præbeāt. Iccirco Empedocléq; uerſu iſto nō a fabulo edendo/ſed a rei ueneriæ proluuio uoluiſſe homīes deducere. Plutarchus quoq; hō in diſciplinis graui auctoritate in primo librorū quos de Homero cōpoſuit/Ariſtotelē phūm ſcripſit/eadem ipſa de pythagoricis ſcripſiſſe: q non abſtinuerūt edundis aīalibus: niſi pauca carne quadā. Verba ipſa Plutarchi (qm̄ res iopinata eſt) ſubſcripſi. ἀριστοτέλης δὲ μήτρας, καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλύφης,
Vrtica καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχεσθαί φησι τοὺς πυθαγορικούς. χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις. i. Ariſtoteles a uulua/corde/& marina urtica/atq; id genus quibuſdā aliis abſtinere pythagoricos dicit. cæterorū aūt uſum habuiſſe. ἀκαλύφη aūt eſt aīal marinum/quod urtica appellat̄. Sed & piſcibus nonnullis abſtinere pythagoricos Plutarchus in ſymphonicis dicit. Pythagoram uero ipm̄: ſicut celebre eſt: Euphorbum primo ſe fuiſſe/dictaſſe: ita hæc remotiora ſunt iis/quæ Clearchus
Alce meretrix & Dicæarchus memoriæ tradiderunt. fuiſſe eum poſtea pyrandrum: deinde Callidenā. deinde fœminā pulchra facie meretricem: cui nomē fuerit Alce.

¶ Notæ & animaduerſiones cenſoriæ in ueteribus monumentis repertæ memoria dignæ. Cap. XII.

SIquis agrum ſuum paſſus fuerat ſordeſcere: cumq; indiligēter curabat: ac neq; arauerat: neq; purgauerat: ſiue quis arborē ſuam uineamq; habuerat derelictui: non his ſine pœna fuit. Sed erat opus cenſoriū. Cenſoreſq; ærarium faciebant. Itē ſiquis eques romanus
Gracilētū Impolitie equum habere gracilētum: aut parum nitidum uiſus erat: Impolitiæ notabat̄. Id uerbū ſignificat: quaſi tu dicas incuriæ. Cuius rei utriuſq; auctoritates ſunt: & M. Cato. id ſæpenumero atteſtatus eſt.

¶ Quod

¶ Q đ icētiões q̄dā tibiaꝝ certo mō factæ ischiacis mederi possūt. Cap. XIII Ischiaci

CReditū hoc aplerisq; est: & memoriæ mādatum: ischiaci quū maxime doleāt tum si modulis lenibus tibicen icinat: minui dolores. Ego nuperrime in lib. Teophrasti scriptū inueni: uiperaꝝ morsibus tibicinem scite modulateq; adhibitū mederi. Refert & Democriti qui liber iscribitur περὶ λοιμῶν ἢ λογικῶν καιρῶν. idest de pedibus: aut rationalium regula. In quo docet plurimis hoīum morbis medicinā fuisse incentiones Tāta prorsus est affinitas corporibus hominum: mentibusq;: & propterea quoq; uitiis aut medelis animorum/ & corporum.

¶ Narratur historia de Hostilio Mancino ædili: & Manulia meretrice. Verumq; decreti tribunorū ad quos a Manulia prouocatū est. Cap. XIIII

CVm librum. viii. côiectaneoꝝ Attei Capitonis legeremus: q inscriptus est de iudiciis publicis: decretum tribunoꝝ uisum est grauitatis antiquæ plenum: propterea id meminimus. Atq ob eam causam: & in hanc sententiā scriptū est. A. Hostilius Mancinus ædilis currulis fuit. Is Manuliæ meretrici diem ad populū dixit/ q; de ambulacro eius noctu lapide ictus esset. Vulnusq; ex eo lapide ostētabat. Manulia ad tri. ple. prouocauit. Apud eos dixit/ Comesatorem Mancinū ad ædes suas uenisse. Eū sibi recipere nō fuisse in æde sua. Sed quum ui irrūperet: lapidibus depulsum Tribuni decreuerunt ædilē ex eo loco iure deiectum: quo eum uenire cum corona non decuisset. Propterea ne cum populo ædilis ageret; intercesserunt.

¶ Defensa a culpa sententia ex historia Salustii: quam inimici antea quum in sectatione maligne reprehenderunt. Cap. XV.

ELegantia oratiōis Salustii: uerborūq; facundia: & nouandi studiū cum multa prorsus inuidia fuit. Multiq; nō mediocri ingenio uiri conati sunt reprehendere pleraq;: & obtrectare. In quibus plura inscite: aut maligne uellicāt. Nonnulla tamen uideri possunt. nō indigna reprehensione. Quale illud in Catilinæ historia repertū est: quod habeat eam speciem: quasi parū attente dictū. Verba Salustii hæc sunt. At mihi quidē tāetsi haud quaq̄ par gloria sequatur scriptorem: & auctorē reꝝ: tamen in primis arduum uidet res gestas scribere. Primum: q; facta dictis exæquanda sunt Deinde quia pleriq;: quæ delicta reprehenderis: maliuolētia: & inuidia dicta putant. Vbi de magna uirtute atq; gloria bonorum memores: quæ sibi facilia quisq; factu putat: æquo animo accipit. Supra: ueluti ficta pro falsis. ducit. Proposuit inquiunt dicturum causas: quamobrem uideatur esse arduum res gestas scribere: atq; ibi non primum causam: sed querelas dicit. Non enim causa uideri debet: cur historiæ opus arduum/ sit: q; ii qui legant; aut inique interpretētur quæ scripta sunt: aut uera esse nō credant. Obnoxiam quippe: & obiectam falsis existimationibus eam rem dicendam: magis aiunt q̄ arduum: quia quod arduū est: sui operis difficultate est arduū: non opiniōis alienæ erroribus. Hæc illi maleuoli reprehensores dicunt. Sed arduum Salustius non pro difficili tantum; sed pro eo quoq; ponit quod græci δύσκολον; aut χαλεπὸν appellant: quod

eſt cum difficile:tum moleſtū quoq;/& incōmodū/& intractabile. Quorum uerbo℞ ſignificatio/a ſententia Saluſtii ſuprascripta non abhorret.

¶ De uocabulis qbuſdā a Varrone & Nigidio cōtra quotidiani ſermonis cōſuetudinē declinatis. Atq; inibi id genus q̄dā cū exēplis ueter℞ relata. C.XVI

Senatuis
Domuis
Fluctuis

M Varronē &.P.Nigidiū uiros Romani generis doctiſſimos cōperimus/nō aliter locutos eſſe & ſcripſiſſe:q̄ ſenatuis. & domuis. & fluctuis. qui eſt patrius caſus ab eo/qđ eſt ſenatus domus: & fluctus. huic ſenatui. domui. fluctui. Cæteraq; his conſimilia pariter dixiſſe. Terētii quoq; comici uerſus in libris ueteribus itidē ſcriptus eſt. Eius anuis opinor cā:quæ eſt mortua. Hāc eo℞ auctoritatē quidā e ueteribus grāmaticis rōne etiā firmare uoluerūt:q̄ oīs datiuus ſingularis lr̄a finitus i/ſi nō ſimilis eſt genitiui ſingularis s littera addita:genitiuū ſingularē facit. ut patri patris. duci ducis. cædi cædis. Cum igit̃ inquiunt:in caſu dandi huic ſenatui dicamus:genitiuus ex eo ſingularis ſenatuis eſt/& nō ſenatus. Sed non oēs concedunt in caſu datiuo ſenatui magis dicēdum:q̄ ſenatu. ſicut Lucilius in eodem caſu/uictu & anu dicit:nō uictui & anui:in hiſce uerſibus. Quod ſumptum atq; epulas uictu p̄pōnis honeſto. Et alio in loco. Anu nocco inquit. Virgilius quoq; in caſu dandi aſpectu dicit:nō aſpectui. Teq; aſpectu ne ſubtrahe nr̄o. Et in Georgicis: Q đ neq; cōcubitu indulgent. C. aūt Cæſar grauis auctor linguæ latinæ. in anticatone unius inquit arrogātiæ:ſupbiæq;:dominatuq;. Itē in Dolobella actionis allibuiſti:quo℞ in ædibus:faniſq; poſita:& honori erāt:& ornatu. In libris quoq; analogicis oīa illiuſmodi ſine i littera dicēda cēſet.

¶ De natura quarūdā particula℞. quæ p̄poſitæ uerbis intēdi:atq; p̄duci barbare atq; iſcite uident̃. exēplis rōnibuſq; pluſculis diſceptatū. Cap.XVII.

L Vcilii ex undecimo uerſus ſunt.

Scipiadæ magno improbus obiiciebat aſellus

Luſtrum:illo cenſore:malum infœlix fuiſſe. Obiiciebat o littera p̄ducta multos legere audio. Idq; eo facere dicūt:ut ratio numeri ſalua ſit. Idem infra: Et iam.

Coniicerem in uerſus dictum præconis uolebam

Graii. In hac quoq; prima uerbi præpoſitione:ob eandem cauſam producitur Item quintodecimo Subiicit hinc humilē/& ſuffercatus poſteriorē. Subiicit u littera longa legunt. quia primam ſyllabam breuem eſſe in uerſu heroico nō conuenit. Item apud Plautū in Epidico con ſyllabā productam pronunciant. Age nunc iam ornate Epidice:& pallium in collum coniice. Apud Virgilium quoq; ſubiicit uerbum produci a pleriſq; audio. Etiam parnaſi a laurus: Parua ſub ingēti matris ſe ſubiicit umbra. Sed neq; ob:neq; ſub præpoſitio producēdi habent naturā:neq; item con niſi quum eam litteræ ſequunt̃:quæ in uerbis conſtituit:& confecit:ſecundum eam p̄ primæ ſunt/uel cum eliditur ex ea n littera:ſicut Saluſtius fœnoribus inquit coopertus. In iis autem quæ ſupra poſui & metrum eſſe integrum poteſt/& præpoſitiones iſtæ poſſunt non barbare portendi. Secunda enim littera in his uerbis per duo ii non per unum ſcribenda eſt.

bẽda eſt. Nã uerbum iſtud cui ſupradictæ particulæ ppoſitæ ſunt, nõ icio eſt, ſed iacio. & preritum nõ icit facit, ſed iecit. Id qꝫ ubi cõpoſitum eſt, ex/a/littera in/i/mutat̃. Sicut fit in uerbis inſilio/& incipio, atqꝫ ita uim cõſonãtis capit. Et icirco ea ſyllaba pductius/latiuſqꝫ paulo pnũciata priorẽ ſyllabã breuem eſſe nõ patit̃. Sed reddit eã poſitu longã. Propterea qꝫ & numerus in uerſu. & ratio in pnũciatu manet. Hæc quæ diximus/eo etiã conducunt ut quod apud Virgiliũ in. vi. poſitũ inuenimus. Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terrã iniice. Sic eſſe iniice: ut ſupra dixi: & ſcribendũ & legendũ ſciamus. Niſi quis tã indocilis eſt: ut in hoc quoqꝫ uerbo: in ppoſitionẽ metri cã protẽdat. Quærimus igit̃ in obiicibus/o. littera qua rõne intẽdat̃. cum id uocabulũ factũ ſit a uerbo obiicio. & nequaqꝫ ſimile ſit: qđ a uerbo moueo motus: o littera longa dicit̃. Equidẽ memini Sulpitiũ Apollinarẽ uirũ pſtanti litteraꝝ ſciẽtia: obices: & obicibus: o littera correpta dicere. In Virgilio quoqꝫ ſic eum legere. Qua ui maria alta tumeſcãt Obiicibus ruptis. ſed ita ut diximus/i/litterã: quæ in uocabulo quoqꝫ gemina eſſe debet. paulo uberius: largiuſqꝫ pnũciabat. Cõgruens igit̃ eſt: & ſubiices etiam quod perinde ut obiices cõpoſitum eſt/u/littera breui dici oporteat. Ennius in tragœdia: quæ Achilles inſcribit̃: ſubiices pro aere alto ponit: qui cœlo ſubiectus eſt in his uerſibus.

Ergo deum ſublimis ſubiices: humidus

Vnde orit̃ hymber: ſonitu ſæuo: & ſtrepitu. Pleroſqꝫ oĩs tñ legere audias/u/littera pducta. Id ipm aũt uerbũ. M. Cato ſub alia ppoſitione dicit in oratiõe quã de cõſulatu ſuo habuit. Ita hos inqt fert uẽtus ad priorẽ pyreneũ: quos piicit i altũ. Et Pacuuius itẽ in Anchiſe/id pmontoriũ/cuius lingua in altũ proiicit.

¶ De Africano ſupiore ſũpta qđã ex ãnalibꝫ memoratu digniſſima. C. XVIII

Scipio Africanus antiquior: quãta uirtutũ gloria pſtiterit: & qꝫ fuerit altus aĩo/atqꝫ magnificus. & qua ſui cõſcientia ſubnixus. pluribus rebus quas dixerit, quaſqꝫ fecerit declaratũ eſt. Ex quibus ſũt hæc duo exẽpla eius fiduciæ ac exuperãtiæ ingẽtis. Cum. M. Neuius tri. ple. accuſaret eum ad populum, diceretqꝫ accepiſſe a Rege Antiocho pecuniã, ut cõditionibus gratioſis, & mollibus pax cum eo, populi Romani noĩe fieret. Et quædam item alia crimini daret indigna tali uiro, tum Scipio pauca præfatus, quæ dignitas uitæ ſuæ, atqꝫ gloria poſtulabat. Memoria inquit, quirites repeto diem eſſe hodiernũ, quo Annibalẽ pœnum impio noſtro inimiciſſimũ, magno prælio uici in terra africa, pacẽqꝫ & uictoriam uobis peperi inſperabilẽ. Nõ igit̃ ſimus aduerſum deos ingrati. Sed cenſeo relinquamus nebulonẽ hunc/eamuſqꝫ nunc ptinus Ioui optimo maximo gratulatũ. Id cum dixiſſet: auertit: & ire in capitolium cœpit. Tum concio uniuerſa: quæ ad ſniam de Scipione ferendã cõuenerat: relicto tribuno: Scipionẽ in capitoliũ comitata: atqꝫ inde ad ædes eius cum lætitia & gratulatione ſolẽni pſecuta eſt. Fert̃ etiã oratio quæ uidet̃ eo die habita a Scipione: & qui dicũt eam nõ ueram: nõ eũt inficias: quin hæc quidẽ uerba fuerint: quæ dixi Scipionis. Item aliud eſt factũ eius præclaꝝ. Petilius quidam tri. pleb. M. ut aiunt Catone inimico Scipionis

comparatus in eum atq; immiſſus deſiderabat in ſenatu inſtantiſſime: ut pecuniæ antiochenæ prædæq; quæ in eo bello capta erat rõnem redderet. Fuerat enĩ L. Scipioni Aſiatico fratri ſuo imperatori: in ea prouincia legatus. Ibi Scipio exurgit: & prolato e ſinu togæ libro: rationes in eo ſcriptas eſſe dixit omnis pecuniæ: omniſq; prædæ. Ille tum ut palam recitaretur: & ad ærarium deferret᷒ Sed enim id iam nõ faciã inquit: nec me ipſe afficiã cõtumelia. Eũq; librũ ſtatim corã diſcidit ſuis manibus: & cõcrepſit: ægre paſſus: ꝙ cui ſalus imperii ac reipu. accepta fieri deberet: ab eo ratio pecuniæ prædaceæ poſceretur.

❡ Quid. M. Varro in longa hiſtoria ſcripſerit: de moderando uictu puerorꝫ impubium. Caput. XIX.

PVeros impuberes cõpertum eſt: ſi plurimo cibo: nimioq; ſomno uterent᷒: hebetiores fieri: aĩaduertimuſq; hinc elici tarditatẽ. Corpora corꝫ improcera fieri: minuſq; adoleſcere. Idẽ pleriq; alii medicorꝫ: philoſophorũq;. & M. Varro in longa hiſtoria ſcripſit. quæ inſcripta eſt Capis: aut de liberis educandis.

❡ Notati a cenſoribus: qui audientibus iis dixerunt ioca quædam intempeſtiuiter. ac de eius quoque nota deliberatum: qui ſteterat forte apud eos oſcitabundus. Caput. XX

INter cenſorias ciuitates tria hæc exẽpla in lr̃is ſunt: caſtigatiſſimæ diſciplinæ. Vnũ eſt huiuſmodi. Cẽſor agebat de uxoribus ſolẽne iuſiurandum. Verba hæc erant ita cõcepta. Et tu ex animi tui ſnĩa: uxorem habes? Qui iurabat cauillator quidã & canicula: & nimis ridicularius fuit. Is locum eſſe ſibi ioci dicẽdi ratus: cum ita: uti mos erat: cẽſor dixiſſet. & tu ex animi tui ſententia uxorẽ habes? Habeo eqdẽ inqt uxorẽ: ſed non hercle ex animi tui ſnĩa. Tum cẽſor eum: ꝙ intẽpeſtiue laſciuiſſet: in ærarios rettulit. cãmq; hanc ioci ſcurrilis apud ſe dicti ſubſcripſit. Altera ſeueritas eiuſdem ſectæ: diſciplinæq; eſt: deliberatum eſt de nota eius: qui ad cẽſores ab amico aduocatus eſt: & in iure ſtans: clare nimis ac ſonore oſcitauit. atq; inibi ꝑpe ut plecteret᷒ fuit/ tanq̃ illud indiciũ uagi animi foret: & hallucinãtis: & fluxæ atq; aptæ ſecuritatis. Sed cum ille deieraſſet: inuitiſſimũ ſeſe: & repugnantem oſcitatione uictum. Teneriq; eo uitio: quod oſcedo appellat᷒: tum notæ iã deſtinatæ exemptus eſt. P. Scipio Africanus Pauli filius: utrãq; hiſtoriam poſuit. in oratione quam dixit in cenſura: cum ad maiorꝫ mores populũ hortaret᷒ Item aliud refert Sabinus Maſſurius in ſeptimo memorali ſeuere factũ. cenſores ĩquit. P. Scipio Naſica. & M. Põpilius: cum equitũ cẽſum agerẽt: equũ nimis ſtrigoſum: & male habitũ: ſed equitẽ eius uberrimũ/ & habitiſſimũ uiderunt. Et cur inquiunt ita eſt? ut tu ſis: q̃ equus curatior. Quoniã inquit/ ego me curo: equum Statius meus ſeruus. Viſum eſt parum reuerens eſſe reſponſum/ relatuſq; in ærarios/ ut mos eſt. Statius aũt ſeruile nomẽ fuit/ pleriq; apd᷒ ueteres ſerui eo nomine fuerunt. Cæcilius quoq; ille comœdiarum poeta inclytus ſeruus fuit. & propterea nomen habuit Statius. Sed poſtea uerſum eſt in cognomentum appellatuſq; eſt Cæcilius Statius.

Oſcedo

Statius

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER Q VINTVS.

A Vſonium philoſophũ ſolitum dícere accepimus:quũ philoſophus iquit hortatur: monet:ſuadet:obiurgat: aliudue quid diſciplinaꝝ diſſerit:tum qui audiũt:ſi de ſummo .& ſoluto pectore : obuias uulgataſq; laudes effutiunt/ſi clamitant etiam:ſi geſtiunt:ſi uocum eius feſtiuitatibus/ſi modulis uerborum/ſi qbuſdam quaſi frequẽtamẽtis oratiõis mouent/exagitant/& geſtiũt: tum ſcias/& qui audiunt fruſtra eſſe/neq; illic philoſophum loqui/ſed tibicinem canere. Animus is inqt auditis philoſophũ/ q̃ dicunt utilia/ac ſalubria ſunt/& errorꝫ atq; uitiorꝫ medicinas ferũt/laxamẽtũ atq; ociũ ꝓlixe/ꝓfuſeq; laudandi nõ hẽt qſquis ille eſt/qui audit: niſi ille plane deperditus:iter ipſã philoſophi orõnẽ/& ꝑhorreſcat neceſſe eſt:& pudeat tacitus:& pœniteat: & gaudeat:& admiret:uarios adeo uultus:diſparileſq; ſenſus gerat perinde:ut eũ cõſciẽtiãq; eius affecerit : utrarũq; animi partiũ/aut ſyncerarũ:aut ægrarum philoſophi ꝑtractatio. Præterea dicebat magnã laudẽ nõ abeſſe ab admiratiõe. Admirationẽ aũt:quæ maxĩa eſt:nõ parere uerba: ſed ſilentiũ. Iccirco inquit poetaꝝ ſapiẽtiſſimus : auditores illos Vlyxi labores ſuos illuſtriſſime narrãtis:ubi loquẽdi finis factus:nõ exultare: nec ſtrepere:nec uociferari facit. Sed cõſiluiſſe uniuerſos dicit/quaſi attonitos/ & obſtupidos/delinimentis aurium ad origines uſq; uocis permanantibus.

¶ Sup equo Alexandri Regis qui bucephalas appellatus eſt. Cap. II.

E Quus Alexãdri Regis/& capite/& noie bucephalas fuit. Emptũ Cares ſcripſit talentis.xiii.& regi Philippo donatũ.æris nr̃i ſũma eſt ſeſtertia.cccxii. Sup hoc equo dignũ memoria uiſũ/q ubi ornatus erat armatuſq; ad p̃liũ/ haud unq̃ iſcendi ſeſe ab alio niſi a rege paſſus ſit. Id etiã de iſto equo memoratũ ẽ/qđ eũ in eo iſidẽs Alexãder bello indico & facinora faciẽs fortia/i hoſtiũ cuneũ nõ ſatis ſibi ꝓuidẽs/imiſiſſet. cõiectiſq; undiq; in Alexãdrum telis uulneribus altis in ceruice/atq; in latere equus ꝑfoſſus eſt. Moribũdus tamẽ/ac prope iam exãguis e mediis hoſtibus regẽ uiuaciſſimo curſu retulit. Atq; ubi eũ extra tela extulerat/ilico concidit/& dominiiã ſuperſtitis ſecurus.quaſi cũ ſenſus humani ſolatio animã expirauit. Tum Rex Alexander parta eius belli uictoria oppidũ in iiſdem locis condidit atque ob equi honores bucephalon appellauit. Bucephalas

¶ Q uæ cã/qđ q; initiũ fuiſſe dicat Protagoræ ad phiæ lr̃as adeũdi. Cap.III.

P Rotagorã uirꝫ i ſtudiis doctrinaꝝ egregiũ cui⁹ nomẽ Plato lib.ſuo illi icluto iſcripſit. adoleſcẽtẽ aiũt uictus q̃rẽdi gr̃a i mercede miſſũ Vecturaſq; onerũ corꝑe ſuo factitauiſſe.qđ gen⁹ græci βαστάζοντας uocant. Latine baiulos appellamus. Is de ꝓximo rure in abderã oppidũ:cuius popularis fuit:caudices ligni plurimos funiculo breui circundatos

Bucephalon op. Protagoras Baiulus

portabat. Tũ forte Democritus ciuitatis eiusdẽ ciuis hõ ante alios uirtutis. & phiæ gratia uenerãdus quũ egrederet́ extra urbem. uidet illũ cum illo genere oneris tã ĩpedito: Ac tã incoibili: facile: atq; expedite incedentẽ. Et ꝓpe accedit. & iũctura. posituraq; ligni scite: periteq; factã considerat. Petitq; ut paulum acqescat. Quod ubi Protagoras: uti erat petitũ fecit: atq; itidem Democritus acerũ illum: & quasi orbẽ caudicum: breui uinculo cõpressum: ratione quadam: quasi geometrica librari: cõtineriq; animaduertit: interrogauit: quis id lignum ita composuisset? & cum ille a se compositum dixisset: desiderauit: uti solueret: ac denuo in modum eundem collocaret. At postq̃ ille soluit & similiter cõposuit: tum Democritus aĩ aciem: solertiamq; hominis non docti demiratus: Mi Adolescẽs inquit: cũ ingeniũ benefaciendi habeas: sunt maiora melioraq;: quæ facere mecũ possis. Abduxitq; eum statim: Secũq; habuit: & sum ptũ ministrauit. & philosophias docuit. & esse eum fecit: quantus postea fuit. Is tñ protagoras ĩsyncærus quidẽ philosophus: sed acerrimus sophistaꝝ fuit. Pecuniã quippe ingentem: cum a discipulis acciperet ãnuã: pollicebat́ se id docere: quanã uerboꝝ industria causa infirmior fortior fieret. Quã rẽ græce ita dicebat: τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν. id est causã ĩferiorẽ superiorẽ efficer̃.

Caudicũ

protagoras/ a democrito educatur

¶ De uerbo duo & uicesimo. quod uulgo ĩcognitũ est a uiris doctis multifariam in libris scriptum est. Caput. IIII.

APud sigillaria forte in libraria ego: & L. Paulus poeta uir memoria nostra doctissimus. consederamus: atq; ibi expositi erãt Fabii annales bonæ atq; sincæræ uetustatis libri. quos uenditor sine mẽdis esse contẽdebat: grammaticus autem quispiam de nobilioribus ab emptore ad spectãdos libros adhibitus. repeisse unum in libro mẽdũ dicebat. Sed cõtra librarius in quoduis pignus uocabat: si in una uspiam littera delictũ esse. Oñdebat grãmaticus ita scriptũ in lib. iiii. Quaꝑ tũ primũ ex plebe alter cõsul factus est: duo & uicesimo anno: postq̃ romã galli ceperũt. Nõ inqt duo & uicesimo sed duodeuicesimo scribi oportuit. Quid eni est duo & uicesimo? Alio quoq; loco hic ita scripsit. Mortuꝰ ẽ ãno duo & uicesimo. Rex fuit ãno xxi

Duodeuicesimo

¶ Cuiusmodi ioco cauillatus sit Antiochũ regẽ pœnus Annibal. Cap. .V.

Annibalis cauillatio ĩ antiochum Antiochus

IN libris ueterũ memoriaꝝ scriptũ est Annibalem carthaginensem apud Regem Antiochum facetissime cauillatum esse. Ea cauillatio huiuscemodi fuit. Ostẽdebat ei antiochus in cãpo copias ingẽtis: quas bellũ populo Romano facturus cõparauerat/ cõuertebatq; exercitũ ĩ ignibus argẽteis & aureis florẽtẽ. Inducebat ẽt currus cũ falcibus/ & elephãtos cũ turribus Eqtatũq; frenis/ ephippiis/ monilibus/ phaleris ꝑfulgẽtẽ atq; ibi rex cõtemplatione tanti/ ac tam ornati exercitus gloriabundus annibalẽ aspicit/ putasne inquit conferri posse/ ac satis esse credis romanis hæc omnia? Tum pœnus eludens ignauiam imbelliamq; militum eius præciose armatorũ satis plane inqt satis ẽe credo romãis hæc oĩa/ etiã si auarissimi sũt. Nihil ꝓrsum/ neque tam lepide/ neque tam acerbe dici põt. Rex de numero exercitus sui ac de æquiparanda æstimatione quesierat. Respondit Annibal de præda.

imbellia

Exemplo Anibalis

D e coronis

¶ De corōis militarib⁹:q̄ sit earꝝ triūphalis:q̄ obsidiōalis.q̄ ciuica:q̄ muralis:q̄ castrēsis:q̄ naualis:quæ oualis:quæ oleagina. Cap. VI.

MIlitares corōæ multifariæ sunt. Quarꝝ q̄ nobilissimæ sūt:has ferme eē accepimus:triūphalē/obsidiōalē:ciuicā muralē:castrēsē naualē. Est ea quoq; corōa:q̄ oualis dr̄. Est itē postrema oleagia:q̄ uti solēt:q in ꝑlio nō fuerūt:sed triūphū ꝓcurāt. Triūphales corōæ sunt aureæ q̄ īpatorib⁹ ob honorē triūphi mittūt̄. Id uulgo dr̄ aurꝝ corōariū. Hæ antiqtus e lauro erāt post fieri ex auro cœptæ. Obsidiōalis ē quā ii q liberati sūt obsidiōe dāt ei duci:q liberauit. Ea corōa gramica est obseruatiq; solitū ut fieret e grāmīe. qd̄ in eo loco gn̄atū eēt. intra quē clausi erāt/q obsidebāt̄. Hāc coronā grāmineā. S.P.Q.R.Q. Fabio maxio dedit bello pœnorꝝ secūdo ꝙ urbē roma obsidiōe hostiū libeberasset. Ciuica corōa appellat̄. q̄ ciues ciui a quo seruat⁹ est in ꝑlio testē uitæ salutisq; ꝑceptæ dat. Ea fit e frōde querna.qm̄ cib⁹uictusq; antiqssimus quercus capi solitus sit. Fit ēt ex ilicæ qd̄ genus superiori ꝓximū est. Sicuti scriptū est in q̄dā comœdia Cæcilii. Aduehunt̄ inqt cū ilignea corona. & clamyde. Dii uostrā fidē. Massurius aūt Sabinus in.xi.librorꝝ memoraliū.ciuicā coronā tum dari solitā dicit.cum is q ciuē seruauerat:eodē tēpore:ēt hostē occiderat. Neq; locū in ea pugna reliqrat. Aliter ius ciuicæ corōæ negat cōcessum. Tiberiū tamē cæsarē cōsultū.an ciuicā coronā cape posset q ciuē ī ꝑlio seruasset.& hostis ibidē duos īterfecisset:sed locū in quo pugnabat.nō retinuisset:eoq; loco hostes potiti eēnt rescripsisse dicit:eū quoq; ciuica dignū uideri: ꝙ appareret:e tā iniquo loco ciuē ab eo seruatū:ut ēt a fortiter pugnātib⁹ retineri nō quierit. Hac corōa ciuica. L. Gel. uir cēsorius in senatu Cic. cōsulē dōari a rep. cēsuit: ꝙ eius opa eēt atrocissima illa Catiliæ cōiuratio detecta uīdicataq;

Muralis est corōa:q̄ donat̄ ab impatore.q primus murꝝ subiit.Inq; oppidū hostiū p uim ascēdit. Iccirco q̄si muri pinnis decorata est. Castrēsis est corona q̄ donat eū impator q primus hostiū castra pugnās ītroiuit. Ea corōa īsigne ualli hēt. Naualis est:q̄ donari solet maritimo ꝑlio q primus in hostiū nauē ui armatus trāsiliuit. Ea q̄si nauiū rostris īsignita est. Et muralis aūt:& castrēsis:& naualis fieri ex auro solēt. Oualis uero corōa myrtea est.ea utebāt̄ impatores:q ouātes ītroibāt urbē.ouādi autē ac nō triūphādi causa est.quū aut bella nō rite indicta:neq; cū iusto hoste gesta sūt:aut hostiū nomē humile & nō idoneū est: ut seruorꝝ pyratarūq; aut deditione repēte facta/in puluere (ut dici solet) īcruentaq; uictoria obuenit. Cui facilitati aptā esse ueneris frōdē crediderūt:ꝙ nō Martius:sed quasi Venetius quidā triūphus foret. Hāc myrteam coronā. M. Cras. cum bello fugitiuorꝝ cōfecto:ouās rediret:insolēter aspernatus est. Senatusq; cōsultum faciēdum per grām curauit:ut lauro non myrto coronaret̄. M. Cato obiecit. M. Fuluio nobiliori:ꝙ milites p ambitionē coronis leuissimis de causis donasset:de q̄ re uerba ipē apposui Catōis. Nā principio; quis uidit corona donari quenq̄:quū oppidū captū nō esset:aut castra hostiū incēsa nō essent. Fuluius autem in quē hoc a Catōe dictū est. corōis donauerat milites: quia nullum curauerant:aut quia puteū strenue foderant. Prætereundū non

Triūphalis corona

Obsidionalis corona

Ciuica corona

Muralis corona.

Castrēsis corona

Naualis corona

Oualis coro.

est quod ad ouatiões attinet: sup quo dissensisse ueteres scriptores accipio. Partim.n. scripserũt: qui ouarẽt: itroire solitos equo uehẽtes. & Sabinus Mas-suri us pedibus igredi ouãtis dicit seqntibus eos/nõ militibus: sed uniuerso senatu.

¶ Personæ uocabulum q̃ lepide interpraetatus: quamq; esse uoci eius origiñe dixerit. C. Bassus. Cap. VII.

Persona — Lepide me hercle: & scite. C. Bassus in libris/quos de origine uocabulo⁊ cõposuit: uñ appellata psona sit: interprãt. A personãdo.n. id uocabulũ factũ esse coniectat. Nam caput inquit & os: cooperimento psonæ tectum undiq;: unaq; tantũ uocis emittendæ uia peruium: quoniã non uaga: neq; diffusa est in unum tantummõ exitum collectã: coactamq; uocem: & magis claros: canorosq; sonitus facit. Q uoniã igit̃ indumentum illud oris clarescere: & resonare uocẽ: facit: ob eã causam persona dicta: o litera propter uocabuli formam productiore.

¶ Defensus error a Virgilii uersibus: quos arguerat Iulius Higinus grãmaticus. Et ibidẽ qd sit littus: & de etymologia uocis eius. Cap. VIII.

Ipse qrinali lituo: paruaq; sedebat. Succinctus trabea. leuaq; ancile gerebat. In his uersibus errasse Virgiliũ Higinus scribit, tanq̃ nõ animaduerterit deesse aliqd hisce uerbis: Ipse quirinali lituo. nã si

Lituus. — nihil inqt deesse aiaduertimus: uidet̃ ita dictũ: ut fiat lituo: & trabea succinctus/quod est inquit absurdissimũ. Q uippe cum lituus sit uirga breuis in parte/q̃ robustior est/incuruã q̃ augures utunt̃/quonã modo succinctus lituo uideri potest? Immo ipse Higinus parum animaduertit sic hoc esse dictũ ut pleraq; dici per defectionẽ solent/uelut quũ dicitur. M. Cicero hõ magna eloquẽtia atq; Roscius histrio sũma uenustate nõ plenũ hoc utrũq;/neq; perfectum est/Sed enim pro pleno atq; pfecto audit̃ ut Virgi. alio in loco Victorẽ buten imanẽ corpore idest corpus imane habentẽ. Et item alibi. In mediũ geminos immani pondore cestus Proiecit. Ac similiter Domus saníe dapibusq; cruẽtis Intus opaca ingẽs. Sic igit̃ id quoq; uideri dictũ dẽt: picus qrinali lituo erat sicut dicimus statura grãdi capite erat. & est aũt & erat & fuit plerũq; absunt cum elegãtia absq; detrimẽto sentẽtiæ. Et quoniã facta litui mẽtio est non prætermittẽdũ est quod posse quæri aiaduertimus utrũ lituus auguralis a tu-

Tuba — ba. quæ lituus appellat̃/ an tuba a lituo augu⁊ lituus dicta sit? Vtrũq;.n. pari forma & pariter incuruum est. Sed si(ut quidã putant) tuba a sonitu lituus appellata est/ex illo Homerico uersu λίγξε βιός .i. insonuit neruus/ necesse est ita accipi. ut uirga auguralis a tubæ similitudíe lituus uocet̃. Vtitur autẽ uocabulo isto Vir. pro tuba. Et lituo pugnas insignis obibat/& hasta.

¶ Historia de Crœsi filio sumpta en Herodoti libris. Cap. IX.

Filius Crœsi — Filius Crœsi regis quum iam per ætatem fari posset infans erat. & quum iam multum adoleuisset. item nihil fari quibat. mutus adeo & eliguis diu habitus est: quum uero in patrem eius bello magno uictum: & urbe: in qua erat capta: hostis gladio deducto Regem esse ignorãs inuaderet/diduxit adolescens hos clamare nitens: eoq; nixu: atq; spũs uitiũ

ĩpetu ſpũs uitiũ:nodũq; ligũæ rupit:Planeq; & articulatæ locut⁹ eſt clamãs in hoſtẽ:ne rex Crœſus occideret̃. Tũ & hoſtis gladiũ reduxit & rex uita donat⁹ eſt:& adoleſcẽs loq prorſum deiceps ĩcœpit. Hero.ĩ hiſtoriis huius memoriæ ſcriptor ẽ:eiuſq; uerba ſũt:q̃ pria dixiſſe filiũ Crœſi refert ἄνθρωπε μὴ κτεῖνε κροῖσον.i. Heus hõ non occide crœſũ. Sed & quiſpiã ſamius athleta: nõ nomẽ illi fuit αἴγλης.i. Aegles: quũ ãtea nõ loq̃ns fuiſſet:ob ſimilẽ dr̃ cãm loqui cœpiſſe. Nã quũ in ſacro certamine ſortitio inter ipſos.& aduerſarios nõ bona fide fieret. ſed ſortem nominis falſam ſubiici animaduertiſſet:repente in eum qui id faciebat ſeſe uidere quid faceret:magnum inclamauit. Atq; is oris uinculo ſolutus.per omne inde uitæ tempus nõ turbide:neq; adhæſe locutus eſt. Aegles

¶ De argumẽtis:q̃ græce ἀντιστρέφοντα appellãt̃:a nob̃ reciproca dici pñt. C.X

INter uitia argumẽtorum: longe maximũ eſſe uitium uidet̃ eorum: quæ ἀντιστρέφοντα græci dicunt. Et quidã ex noſtris:nõ hercle nimis abſurde reciproca appellauerũt. id aũt uitiũ accidit hoc modo:quũ argumentum ꝓpoſitum referri contra:conuertiq; in eum poteſt: a quo dictum eſt:& utrũq; pariter ualet:q̃le eſt ꝑuulgatũ illud quoq; ꝓtagorã ſophiſtarum acerrimũ uſum eſſe ferunt:aduerſus Euathlum diſcipulũ ſuum. Lis namq; ĩter eos & cõtrouerſia ſuper pacta mercede hæc fuit. Euathlus adoleſcẽs diues: eloquẽtiæ diſcẽde:cãrumq; orãdi cupiens fuit. Is in diſciplinã ꝓtagoræ ſeſe dedit. daturumq; promiſit mercedẽ:grãdem pecuniam: quantam ꝓtagoras petiuerat. Dimidiũq; eius dedit iam tũc ſtati:priuſq̃ diſceret. Pepigitq; ut reliquum dimidium daret quo primo die cauſam apud iudices oraſſet:& uiciſſet. Poſtea quum diutule auditor aſſectatorq; ꝓtagoræ fuiſſet/& in ſtudio quidem facundiæ abunde promouiſſet:cauſas tñ nõ reciperet:ipſuſq; iam longũ trãſcurreret & facere id uideretur. ne reliquum mercedis daret:capit cõſilium Protagoras (ut tum exiſtimabat aſtutum.) Petere inſtitit ex pacto mercedem. Litem cum Euathlo cõteſtat̃.& quum ad iudices cõiiciendæ cõſiſtendæq; cauſæ gratia ueniſſet. tum Protagoras ſic exorſus eſt. Diſce inquit ſtultiſſime adoleſcens:utroq; id modo fore uti reddas:quod peto/ſiue cõtra te pronũciatũ erit ſiue pro te.nam ſi contra te lis data erit merces mihi ex ſententia debebit̃/quia ego uicero. Sin uero ſecundũ te iudicatũ erit.merces mihi ex pacto debebitur quia tu uiceris. Ad ea rñdit Euathlus, potui inq̃t huic tuæ tam ancipiti captiõi iſſe obuiã:ſi uerba ipe nõ facerẽ.atq; alio patrono uterer. Sed maius mihi ĩ iſta uictoria proludiũ eſt/quum te nõ in cã tantũ.ſed in argumẽto quoq; iſto uinco.diſce igit̃ tu quoq; magiſter ſapientiſſime utroq; modo fieri uti non reddã: quod petis:ſiue cõtra me ꝓnunciatũ fuerit: ſiue pro me:Nam ſi iudices ꝓ cauſa mea ſenſerint.nihil tibi ex ſentẽtia debebitur quia ego uicero. Sin cõtra me pronũciauerint.nihil tibi ex pacto debebo quia ego non uicero. Tum iudices dubioſũ hoc inexplicabileq; eſſe.qđ utrinq; dicebat̃ rati ne ſentẽtia ſua utrancũq; in ꝑte dicta eẽt.ipa ſeſe reſcinderet.rẽ iniudicatã reliq̃rũt. Cãm in diẽ longiſſimã diſtulerũt.ſic ab adoleſcẽte diſcipulo magr̃ diſciplina eloquẽtiæ iclyt⁹: ſuo ſibi argumẽto cõfutatus eſt/& captiõis uerſutæ excogitatæ fruſtratus fuit.

Antiſtrephonta reciproca.

Protagoras euathlus

¶ Biātis de re uxoria ſyll'm nō poſſe uideri ἀντιστρέφοντα.i. reciprocū. Ca.XI.

EXiſtimauit qdā ēt illud Biātis uiri ſapiētis:ac nobilis reſpōſum cō ſimile eē atq; eſt Protagorion illud:de quo dixi modo ἀντίστρεφον.i. reciprocās.nā quū rogatus eēt a quodā bias:deberet ne uxorē du cere an uitā uiuere cælibē: ἤτοι inqt καλὴν ἄξεις ἢ αἰσχράν, καὶ εἰ καλὴν, ἕξεις κοινήν. εἰ δὲ αἰσχράν, ἕξεις ποινήν. ἑκάτερον δὲ οὐκ ἀγαθόν, οὐ ληπτέον ἄρα .i.aut pulchrā duces:aut deformē.Si pulchrā hēbis cōmunē. Sin turpē:hēbis pœnā.Neutrū aūt bonū. Nō eſt igit̄ ducēda uxor.Sic aūt hoc rñſum cōuertūt: εἰ μὲν καλὴν ἄξω, οὐχ ἕξω ποινήν, εἰ δὲ αἰσχράν, οὐχ ἕξω κοινήν, γαμητέον ἄρα.i.ſi formoſam ducā:nō habebo pœnā.Sin deformē:nō habebo cōem. Ducēda eſt ergo uxor . Sed mini

Bias me hoc eſſe uidet̄ ἀντίστρεφον.i.reciprocū/qm̄ ex altero latere cōuerſū frigidiu eſt:infirmiuſq;.Nā Bias ꝓpoſuit nō eē ducēdam uxorē ꝓpter alterutrū icōmo dū:qd̄ neceſſario patiēdū erit ei.qui duxerit.Q ui cōuertit aūt:non ab eo ſe de fendit incōmodo:qd̄ adeſt.ſed carere ſe altero dicit qd̄ nō adeſt. Satis eſt autē tuēdæ ſniæ:quā Bias dixit:ꝙ eū q duxit uxorē pati neceſſe eſt ex duobus incō modis. alterū:ut aut κοινὴν.i.cōem hēat:aut ποινὴν.i.pœnū . Sed Phauorinus nr̄ cū facta eſſet forte mētio ſyllogiſmi huius:quo Bias uſus eſt:cuius prima πρό-

Protaſis τασις.i.ꝓpoſitio ē. ἤτοι καλὴν ἄξεις. ἢ αἰσχράν.i.aut pulchrā duces:aut turpē:nō ratū id:neq; iuſtū diſiunctū eſſe ait:quādo nō neceſſariū eſt alterum ex duobus quæ diſiūgunt̄:quod in ꝓloquio diſiunctiuo neceſſariū eſt.Eminentia.n.quædā ſignificari formarū turpes & pulchræ uidentur.Eſt aūt inquit tertium quoq; inter duo iſta:quæ diſiungunt̄ cuius rationē ꝓſpectūq; Bias non habuit.Inter enim pulcherrimam fœminam:& deformiſſimā media quædā forma eſt: quæ a nimiæ pulchritudinis periculo : & a ſummo deformidatis odio uocat.

Stata forma. Q ualis a.Q . Ennio in Menalippa:perq̄ eleganti uocabulo ſtata dicitur/quæ neq; κοινὴ.i.cōmūis futura ſit:neq; ποινὴ.i.pœna:quā formā modicā & modeſtā Phauorinus nō mehercle īſcite appellabat uxoriā:Ennius autē in iſta quā dixi tragœdia/eas ferre fœminas ait incolumi pudicitia eſſe quæ ſtata forma forēt.

¶ De nominibus deorū populi Romani: Diiouis:& ueiouis. Cap. XII.

Diiouis Veiouis IN antiqs ſpectatiōibus noīa hæc deorū ieſſe aīaduertimus.Diiouis & Veiouis.Eſt āt ædes Veiouis Romæ īter arcē & capitoliū. Eoꝝ noīum rōnē eē hanc cōperi.Iouē latini ueteres a iuuando appellauerūt. Eodēq; alio uocabulo iūcto patrē appellauere.Nā qd̄

Iuppiter Neptūn⁹ Saturnus Ianus Maias Marſpiter eſt ī eliſis aut īmutatis qbuſdā lr̄is Iuppiter id plenū atq; ītegꝝ ē.Iouis pr̄.Sic & Neptūnus pr̄ cōiūctæ dictus:& Saturnus pr̄: & Ianus pr̄.& Mars pr̄: hoc enī eſt Marſpiter.Iteq; iouis dieſpiter appellat⁹.i.diei & lucis pater.Icircoq; ſimili noīe Diious dictus eſt/& Lucetius.qd̄ nos die & luce quaſi uita ipſa afficeret.& iuuaret. Lucetiū aūt Iouē Cn.Neuius ī libris belli punici appellat.Q uū iouē igit̄ & Diiouē a iuuādo nominaſſent : eū quoq; cōtra deū qui nō iuuādi poteſtatē ſed uim nocēdi haberet(Nam deos quoſdam ut ꝓdeſſēt celebrabāt quoſdā ut ne obeſſent placabāt) Veiouē appellauerunt. dempta atq; detracta iuuandi facultate. Væ enī ꝑticula quæ in aliis atq; aliis uocabulis uariatim per

has duas

has duas litteras cū a lrā media īmissa dicit̄ duplicē significatū eundēq; inter se diuersū capit. Nā & augēdæ rei & minuendæ ualet sicuti aliæ pticulæ plurimæ propter quod accidit, ut quædā uocabula: qbus particula ista præponit̄: ambigua sint: & utroq; uersum dicant̄: ut æscū uæhemēs: & uægrāde: de qbus alio i loco uberiore tractatu facto admonuimus. Vesanos aūt & uecordes ex una tātū pte dici: q̄ priuatiua est, quā græci στερητικὸν μόριον. i. priuatiuā pticulā dicūt. Si mulachrū igit̄ dei Veiouis: qd̄ est i æde: de q̄ supra dixi: sagittas tenet: q̄ sūt uidelicet paratæ ad nocēdū. Quapp eū deū pleriq; Apollinē eē dixerūt. Immolat̄ q; illi ritu humano capra. Eiusq; aīalis figmētū iuxta simulacrū stat. Propterea Virgiliū quoq; aiūt multæ antiqtatis hoiem sine ostētatiōis odio peritū: numīa leua in Georgicis dep̄cari: significātē quādā uim esse huiuscemodi deorū in lædendo magis q̄ in iuuādo potentem. Versus Virgilii hi sunt. Væ Vescum Vehemēs Vægrāde Vesanus Væcors Numina Leua

In tenui labor est: at tenuis non gloria: si quem
Numia leua sinūt/audiiq; uocat̄ apollo.

In his āt diis quos placari optet/uti mala a nobis: uel a frugibus natis amoueant̄. Arungus quoq; habet̄: & Rubigus. Arungus Rubigus

¶ De officiorū gradu atq; ordie moribus ppli romāi obseruato. Cap. XIII.

Seniorū hoīum: & Romæ nobiliū atq; in morū disciplinarūq; ueterū doctrina memoriaq; p̄stātiū disceptatio/qdā fuit: p̄sente: audiēte me de gradu/atq; ordine officiorū. Cūq; qreret̄ qbus nos ea priori bus: potioribusq; facere opteret: si necesse eēt i opa dāda: faciūdoq; officio: alios aliis anteferre: non cōstabat. Cōueniebat aūt facile: cōstabatq; ex moribus po. ro. Primū iuxta parētes locū tenere pupillos debere: fidei tutelæq; nrǣ creditos. Secundū eos pximum locū clientes habere q̄ sese itidē in fidē patrociniūq; nostrū dederūt. Tū in tertio loco esse hospites: postea esse cognatos: affinesq; huius moris obseruatiōisq; multa sint testimōia: atq; documēta in antiqtatibus pscripta. Ex qbus unū hoc interim de cliētibus cognatisq; qd̄ p̄ manibus est: pōemus. M. Cato in orōne quā dixit apud cēsores in Lentulū ita scripsit. q. maiores sanctius habuere defendi pupillos q̄ clientē non fallere. Aduersus cognatos: pro cliēte testat̄. Testimoniū aduersum clientē nemo dicit. Patrē primū: postea patronum proximū nomen habere: Massurius aūt Sabinus in libro de iuris ciuilis tertio/ antiquiorē locum hospiti tribuit: q̄ clienti. uerba ex eo libro hæc sunt. In officiis apud maiores ita obseruatum est: primū tutelæ deinde hospiti: deinde clienti: tum cognato: postea affini: de q̄ causa fœminæ uiris potiores sūt habitæ: pupillarisq; tutela mulieri p̄lata: & iā aduersus quem affuissent eius filii tutores relicti: in eadem causa pupillo aderāt. Firmū atq; clarū isti testimonium rei p̄hibet auctoritas. C. Cæsaris pontificis maximi qui in orōne quā pro bithynis dixit: hoc principio usus est: Vel pro hospitio regis Nicomedis: uel p horū necessitate: quorum res agitur: refugere hoc munus Mumi nō potui: Nam neq; hominum morte memoria deleri debet: quin proximis retineatur: neque cliētes sine summa infamia deseri possunt: quibus etiam a propinquis nostris auxilium ferre instituimus.

¶ Qd̄ Appion doctus hō: q polyhistor appellatus est, uidisse se romæ scrip

ſit.recognitionē īter ſeſe mutuā ex uetere amicicia hoīs & leonis. Cap.XIIII

Appion

APpion/qui polyhiſtor appellatus eſt:litteris hō multis prænditus:
rerū q; græcaꝝ plurima atq; uaria ſciētia fuit.eius libri non incele
bres ferunť:quibus oībus ferme/quæ mirifica ī ægypto uiſunť/
audiūturq; hiſtoria cōprehendit.Sed in his quæ audiſſe uel legiſ-
ſe ſeſe dicit.fortaſſe a uitio ſtudioq; oſtētationis ſit loquacior.Eſt enim ſane q̄
in prædicādis doctrinis ſuis uēdicator.Hoc aūt quod in libro ægyptiacoꝝ quī
to ſcripſit/neq; audiſſe/neq; legiſſe.ſed ipm ſeſe in urbe roma uidiſſe/oculis ſu
is cōfirmat.In circo maximo inquit uenationis ampliſſimæ pugna populo da-
bať.Eius rei(romæ cum forte eſſem)ſpectator inquit fui.Multæ ibi ſæuiētes
feræ:magnitudines beſtiaꝝ excellentes:omniūq; inuſitata : aut forma erat/aut
ferocia.Sed præter alia oīa leonū inquit īmanitas admirationi fuit.Præterq; oīs
cæteros unus.Is unus leo corporis impetu & uaſtitudine : terrificoq; fremitu:
& ſonoro/toris/comiſq; ceruicū fluctuātibꝰ aīos oculoſq; oīum ī ſeſe cōuerte
rat.Introductus erat inter cōpluris cæteros ad pugnā beſtiaꝝ dacus ſeruus ui-

Androdꝰ

ri cōſularis.Ei ſeruo Androdus nomen fuit.Hunc ille leo ubi uidit procul : re-
pēte inquit quaſi admiratus ſtetit.ac deinde ſenſim atq; placide : tanq̄ noſcita-
būdus ad hoīem accedit.Tū caudā more atq; ritu adulantiū canū clæmenter
& blande mouet.hominiſq; ſeſe corpori adiungit.Cruraq; eius & manus pro-
pe iam examinati metu:lingua leniter demulcet.Homo androdus inter illa tā
atrocis feræ blādimēta amiſſum animū recuperat.Paulatimq; oculos ad cōtuē
dum leonē refert.Tū quaſi mutua recognitiōe facta:lætos īquit & gratulabū
dos uideres hoīem & leonē.Ea re prorſus tā admirabili/maximos populi cla-
mores excitatos dicit.Arceſſitūq; a Cæſare Androdum:quæſitūq; cām:cur ille
atrociſſimus leonū uni parſiſſet.Androdus rē mirificā narrat:atq; admirabilē.

Hiſtoriā agnoſce

Cū prouinciā inqt africā ꝑ cōſulari impio meus dominus obtineret:ego ibi ini
quis eius:& quotidanis uerberibus ad fugā ſum coactus:& ut mihi a dño ter
ræ illius ꝑſide tutiores latebræ forent:in cāpoꝝ & arenarū ſolitudines cōceſſi.
Ac ſi defuiſſet cibus:cōſiliū fuit mortē aliquo pacto quærere.Tum ſole inquit
medio rapido & flagranti : ſpecū quādā nactus remotā latebroſamq; in eam
me penetro:& recōdo:neq;multo poſt ad eandē ſpecū uenit hic leo debili uno
& cruēto pede gemitus edēs:& murmura dolorē:cruciatūq; uulneris cōmiſe
rātia.Atq;illic prīo q̄dē cōſpectu aduenīētis leonis territū ſibi:&pauefactū ani
mū dixit.Sed poſtq̄ ītrogreſſus inqt leo uti re ipā apparuit:in habitaculū illud
ſuū uidet me ꝑcul deliteſcētē:mitis & manſuetus acceſſit/& ſublatū pedē oſ-
dere mihi & porrigere:q̄ſi opis petēdæ grā uiſus eſt.Ibi inqt ego ſtirpē ingētē
ueſtigio pedis eius hærentē reuulſi.Cōceptāq; ſaniē uulnere intimo expſſi.Ac
curatiuſq;ſine magna iā formidīe ſiccaui pēitus atq; deterſi cruorē.Ille tūc mea
opa/& medela leuatus/pede in manib meis poſito recubuit & requeuit. Atq; ex
eo die triēniū totū ego & leo ī eadē ſpecu:eodēq; uictu uiximus.Nā q̄s uena-
bať feras:mēbra opimiora ad ſpecū mihi ſuggerebat:q̄ ego:ignis copiā non
habēs ſole meridiano torrēs edebā.Sed ubi me inqt uitæ illius ferinæ iā ptē ſū

eſt leone

est leõe:in uenatũ profecto reliqui specũ:& uiam ferme tridui permẽsus.a mi litibus uisus: apphensusq; sum.Et ad dominũ ex aphrica Romã deductus:Is me statim rei capitalis damnãdũ:dandũq; ad bestias curauit. Intelligo autẽ in quit hunc quoq; leõem me tunc seperato captũ. gratiam nunc mihi beneficii & medicinæ referre. Hæc Appion dixisse Androdũ tradit.Eaq; omnia scripta circũlataq; tabula populo declarat. Atq; ideo cũctis petentibus dimissũ Andro dum.& pœna solutum.Leoneq; ei suffragiis populi donatum postea inquit ui debamus Androdum:& leonem loro tenui reuinctum: urbe tota circum taber nas ire donari ære androdum floribus spargi leonem:Omnesq; fere ubiq; ob uios diceret.hic est leo hospes hominis.hic est homo medicus leonis.

¶ Corp⁹ ne sit uox.an ἀσώματον.i.icorporeũ uarias eẽ pħorꝝ sñias. Cap.XV.

VEtus atq; perpetua quæstio inter nobilissimos philosophorũ agita ta est:corpus ne sit uox incorporeũ:hoc.n.uocabulũ quidam fin xerunt pro inde: quod græce dicitur ἀσώματον. Corpus autẽ est: quod aut efficiẽs est:aut patiens id græce dicitur τὸ δρώμενον ἢ πάσχον σῶμα ἐστί.idest aut efficiens:aut patiens corpus est. Quã definitionẽ significar uolens Lucretius ita scripsit. Tanger e.n.aut tãgi:nisi corpus:nulla potest res. Alio quoq; mõ corpus esse græci dicũt:τὸ τριχῆ διαστατόν.idest triplici dimẽsione distans. Sed uocem stoici corpus esse contendunt.Eamq; esse dicunt ictum aera.Plato autẽ non esse uocem corpus putat.Non enim percussus inquit aer: sed plaga ipa atq; percussio uox est.οὐχ ἁπλῶς πληγὴ ἀέρος ἐστὶν ἡ φωνή.πλήττει γὰρ τὸν ἀέρα καὶ δάκτυλος παραγόμενος.καὶ οὐδέπω ποιεῖ φωνήν.ἀλλ᾽ ἡ πόση πληγή.καὶ σφόδρα.καὶ τόσηδε ὥστε ἐξάκουστην γενέσθαι. idest non simpliciter plaga aeris uox est: nã digitus quoq; aerem pcutit: non ita tamen uocem facit.Sed quanta plaga. & uehemens & tanta ut audibilis fiat.Democritus ac deinde Epicurus ex indiui duis corporibus uocem cõstare dicunt.Eãq; ut ipsis eorũ uerbis utar ῥεῦμα λόγων idest flumen uerborum appellãt:hos aliosq; tales argutæ delectabilisq; de sidiæ aculeos: cũ audiremus:uel lectitaremus neq; in his scrupulis:aut emolu mentum aliquod solitum ad rationem uitæ pertinẽs: aut finem illum quærẽdi uideremus/Ennianũ.Neoptolemũ pbabamus:q profecto ita ait:Philosophã dum est paucis:nam omnino haud placet.

Corpus
Vox

¶ De ui oculorum/atq; uidendi rationibus. Cap. XVI.

DE uidẽdi ratiõe:deq; cernẽdi natura diuersas esse opiniones philo sophorũ aĩaduertimus.Stoici causas esse uidẽdi dicunt:radiorꝝ ex oculis in ea q̃ uideri queũt emissionẽ:aerisq; simul itẽtionẽ, Epicu rus affluere semp ex oibus corporibus simulachra q̃dam corporꝝ ipsorꝝ:eaq; sese in oculos inferre/atq; ita fieri sensum uidẽdi putat.Plato existi mat genus quoddã ignis:lucisque de oculis exire.idq; cõiunctũ.continuatũq; uel cũ luce solis uel cũ alterius ignis lumĩe:sua ui:& externa nixũ efficere:ut q̃ cũq; offẽderit: illustraueritq; cernamus.Sed & hic:ea q̃ differimus imaginãdũ Eiusdemq; illius Enniani Neoptolemi:de quo supra scripsimus: cõsilio utẽdũ est qui degustandum ex philosophia censet non in eam ingurgitandum.

Quam ob causam dies primi post calendas nonas idus atri habeantur: & cur diem quoq; quartū ante calendas.uel nonas uel idus quasi religiosum plerique uitant. Cap. XVII.

Atri dies

Verrius flaccus in quarto de uerborum significatiōe dies:qui sunt postridie calēdas nonas:idus quos uulgus imperite nefastos dicit. propter hanc causam dictos habitosque atros esse scribit. Vrbe inquit a gallis senonibus recuperata.L. Attilius in senatu uerba fecit.Q.Sulpitiū trib.militum ad halliam aduersus gallos pugnaturum:rem diuinam dimicandi gratia postridie idus fecisse. Tum exercitū po.ro.occidione occisum.& post diem tertium eius diei urbem præter capitoliū captā esse.Cō pluresq; alii senatores recordari sese dixerunt quotiēs belli gerēdi gratia: rē diuina postridie calendas nonas idus a magistratu populi Ro. facta esset eius belli proximo deinceps prælio reipu.malam gestam esse. Tum senatus eam rē ad pontifices reiecit:ut ipi quod uideret̄:statuerent. Pōtifices decreuerūt nullū iis diebus sacrificiū recte futuꝝ ante diē quoque quartū calēdas.uel nonas. uel idus.tanq̄ inominalē diem pleriq; uitāt.Eius obseruatiōis an religio ulla sit tradita quæri solet.Nihil super ea re scriptū inuenimus. nisi q.Claudius annalium quinto cladem illam pugnæ cannensis uastissimam factam dicit ante diē quartum nonas sextiles.

In quo & quantum differat historia ab annalibus. Superque ea re uerba posita ex libro rerum gestarū Sempronii Asellionis primo. Cap.XVIII.

Historiam ab annalibus quiddā differre eo putant:q̄ quum utrunq; sit rerum gestarum narratio:earum tamē proprie rerū sit historia quibus rebus gerendis interfuerit is:qui narret:Eamq; esse opinionē quorūdam Verrius Flaccus refert i libro de significatu uerboꝝ quarto.Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse aūt uideri putat nō nihil esse rationis in ea opinione:q̄ historia græce significat rerum cognitionem præsentiū.Sed nos audire soliti sumus annales omnino id esse:quod historiæ sint.Historias nō omnino esse id quod annales sint.Sicuti quod est homo id necessario animal est quod est animal/non id necesse est hominem esse. Ita historias quidē esse aiunt rerum gestarum:uel expositionē uel demōstrationē: uel quo alio nomine id dicendū est: Annales uero esse: quum rēs gestæ pluriū annoꝝ:obseruato cuiusque anni ordine:deinceps componunt̄. Cum uero nō per annos:sed per dies singulos res gestæ scribunt̄:ea historia græco uocabulo ἐφημερὶς.idest diarium dicit̄.Cuius latinum interpretamētum scriptū est in libro Asellionis primo:ex quo libro plura uerba adscripsimus: ut simul ibidem: quid ipse inter res gestas:& annales esse dixerit ostenderemus. Verum inter eos inqt:qui annales relinquere uoluissent:& eos qui res gestas a Romanis perscribere conati essent/oīum rerum hoc interfuit. Annales libri tātummodo quod factum quoq; anno gestumue sit id demonstrabāt. Id eorum est: qui quasi diarium scribunt.quam græci.ἐφημερίδα uocant nobis non modo satis esse uideo:quod factum esset id pronunciare:sed etiam quo consilio:qua ratione gesta

Historia

Annales

Ephemeris

Diarium

tione gesta essent: demonstrare. Paulo aũt post idem Asellio in eodem libro. nam neq; alacrioris ad rempu. defendendam: neq; segnioris ad res perperam faciundas annales cõmouere quicq̃ possunt. Scribere aũt bellum quo initum consule: & quo modo confectum sit: & quis triumphans introierit. exq; eo libro: quæ in bello gesta sunt iterare. id fabulas esse prædicare ait. aut interea q̃d senatus decreuerit: aut quæ lex rogatione lata sit: neq; quibus consiliis ea gesta sunt iterare. id fabulas pueris est narrare: non historias scribere.

¶ Quid sit adoptatio. quid item sit arrogatio: quantũq; hæc inter se differant uerbaq; eius. quæ qualiaq; sint: qui in liberis arrogandis super ea re populum rogat. Cap. XIX

CVm in alienam familiam: inq; liberorũ locũ extranei sumunt: aut per prætorem fit: aut per populum. Quod per prætorem fit: adoptatio dicitur. Quod per populum arrogatio. Adoptantur autẽ cum a parente: in cuius potestate sunt: tertia mancipatione in iure ceduntur. Atq; ab eo qui adoptat: apud eum: apud quem legis actio est: uindicant. Arrogantur ii: qui cum sui iuris sint in alienam sese potestatem tradunt. Eiusq; rei ipsi auctores fiunt. Sed arrogationes non temere: nec inexplorate cõmittunt. Nam comitia arbitris pontificibus præbent: quæ curiata appellant. Aetas quoq; eius qui arrogare uult: an liberis potius gignundis idonea sit: bonaq; eius qui arrogat: ne insidiose appetita sint/considerat. Iusq; iurandum a Q. Mutio Pont. Max. conceptum dicit: quod in arrogando iuraretur. Sed arrogari non põt: nisi iam uesticeps. Arrogatio aũt dicta: quia genus hoc in alienam familiam transitus per populi rogationem fit. Eius rogationis uerba hæc sunt. Velitis. iubeatis. uti. L. Valerius. L. Titio tam iure: legeq; filius sibi siat: quam si ex eo patre: matreq; familias eius natus esset. Vtique ei uitæ: necisque in eum potestas siet: uti patiendo filio est. hæc ita ut dixi: ita uos quirites rogo. Neque pupillus autem: neque mulier: quæ in parentis potestate est arrogari potest: quoniam & cum fœminis nulla comitiorũ communio est/& tutoribus in pupillos tantam esse auctoritatem/potestatemq; fas non est. ut caput liberum fidei suæ commissum alienæ ditioni subiiciant. Libertinos uero ab ingenuis adoptari quidem iure posse/Massurius Sabinus scripsit. Sed id neque permitti dicit: neque permittendum esse unquam putat: ut homines libertini ordinis per adoptionem in iura ingenuorum inuadant. Alioquin inquit si iuris ista antiquitas seruetur: etiam seruus a domino per prætorem dari in adoptionem potest. Idque ait plerosque iuris ueteris auctores posse fieri scripsisse. Animaduertimus in oratione. P. Scipionis: quam censor habuit ad populum de moribus: inter ea quæ reprehendebat. q. contra maiorum instituta fierent: id etiam eum culpauisse: quod filius adoptiuus patri adoptatori inter premia patrum prodesset. Verba ex ea oratione hæc sunt. In alia tribu patrem. in alia filium suffragium ferre. Filium adoptiuum tam procedere: quam si se natũ hẽat. absentis censeri iubere: ut ad cẽsum nemini necesse sit euenire.

Adoptio

Arrogatio

Curiata

Vesticeps

Rogationis uerba

Solœcismus iparilitas Stribiligo

¶ Q d'uocabulũ latinũ solœcismo fecerit Capito asini⁹/qd ãt ipsũ appellaue rit ueteres latini/qbusq; uerbis solœcismũ definierit id ẽ Capito asini⁹. Ca. XX.

SOlœcismus latino uocabulo ab asinio Capitone/eiusdemq; ætatis aliis iparilitas appellatus/a uetustioribus latinis stribiligo dicebat a uersura uidelicet & prauitate tortuose orõnis/tãq̃ sterobligo q̃dã Q d uinũ Asinius capito i litteris/quas ad Clodiũ Tuscũ dedit hisce uerbis definit. Solœcismus est inq̃ ipar & incõueniẽs cõpositura partiũ orationis. Q uũ græcũ ãt uocabulũ sit solœcismus: an attici hoĩes: qui elegãtius locuti sunt: usi eo sint quæri solet. Sed nos neque solœcismum neque Barbarismum apud græcorum idoneos adhuc inuenimus. Nam sicut βάρβαρον. idest Barbarum. ita σόλοικον/idest solœcum dixerunt. Nostri quoque antiquiores solœcum facile/solœcismum haud scio: an unq̃ dixerint. Q uod si ita est neque in græco: neq; in latino solœcismus probe dicitur.

Barbarismum Solœcus

Pluria Cõpluria

¶ Pluria q dicat: & cõpluria: & cõpluries nõ barbare dicẽr sed latine. Ca. XXI

PLuria forte quis dixit sermocinans uir apprime doctus meus amicus non hercle studio ferens ostentandi: neq; quo plura dicendum nõ putaret. Est enim doctrina homo seria: & ad uitæ officia deuincta: ac nihil de uerbis laborante. sed opinor assidua ueterum scriptorum tractatione inoleuerat linguæ illius uox: quam in libris sæpe offenderat. Aderat/quum ille hoc dixit: repræhensor audaculus uerborum: qui ppauca eademq; a uulgo pertrita legerat. Habebatq; nõnullas disciplinæ grammaticæ inaudiciunculas: partim rudis inchoatasq;: partim non probas. Easq; quasi puluerem ob oculos: quum adortus quemq; fuerat aspergebat. Sicut tunc amico nostro barbare inquit dixisti pluria. Nam neque rationem uerborum hoc/neque auctoritates habet. Ibi ille amicus ridens: amabo te ĩquit uir bone: quia nunc mihi a magis seriisque rebus ocium est: uelim doceas nos/cur pluria siue compluria (nihil enim differt) non latine sed barbare dixerint. M. Cato &. Q. Claudius/Vale. Antias. L. lælius P. Nigidius. M. Varro/quos subscriptores/approbatoresq; huius uerbi habemus. Præter poetarũ oratorumq; ueterum multam copiam. Ad quæ ille nimis arroganter/ubi inquit habeas auctoritates istas/ex faunorum/& aboriginum sæculo repetitas/atq; huic rationi respõdeas. Nullum enim uocabulum neutrum cõparatiuum/numero pluratiuo/casu recto. ante extremum a/haberi/litteram sicuti meliora. maiora. grauiora. proinde igitur plura & non pluria dici conuenit. ne contra formam perpetuam in comparatiuo /i/ littera sit ante extremum a. Tum ille amicus noster quum hominem confidentem pluribus uerbis non dignum existimaret. Asinii inquit Capitonis doctissimi uiri epistolæ sunt. uno in libro multæ opinor positæ in templo pacis. Primaq; epistola scripta est ad Pacuuium Labeonem cui titulus præscriptus est pluria non plura dici debere. in ea epistola rationes grammaticas posuit. per quas docet pluria latinum esse plura barbarũ. Ad Capitonem igitur te dimittimus. Ex eo id quoque simul disces. si modo assequi poteris. quod in ea epistola scriptum est. pluria siue plura absolutum est siue

est siue simplex:nō ut tibi uidetᷣ comparatiuum. Huius opinionis asinianæ id quoq; adiumētum est.ꝙ cōpluries cum dicimus/non cōparatiue dicimus. Ab eo aūt quod est cōpluria:aduerbium est factum cōpluries. Id quoq; quoniam minus usitatum est. uersum Plauti subscripsi ex comœdia:quæ persa inscribitur. Quid metuis? do. Metuo hercle uero. Sensi ego cōpluries. Item. M. Cato in.iiii.originum eodem in loco ter hoc uerbū posuit. Compluries eoꝝ milites mercenarii inter sese multi:alteri alteros occidere. Compluries multi simul ad hostis transfugere. Compluries in imperatorem impetum facere. Cōpluries

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEXTVS.

¶ Quem in modum responderit Chrysippus aduersus eos qui prouidentiā consistere negauerunt. Caput I

Homines fecisse dicitᷣ tantā uim esse erūnarū: & maloꝝ:aduersus ea Chrysippus:cum in libro περὶ προνοίας.i.de ꝓuidentia quarto dissereret:nihil est prorsus istis inquit nihil imperitius:qui opinantur bona esse potuisse:si nō essent itidem mala. Nā cum bona malis cōtraria sint:utraq; necessarium est:opposita inter sese:& quasi mutuo aduersoq; fulta nixu consistere. Nullum adeo cōtrarium sine cōtrario altero. quo.n. pacto iusticiæ sensus esse posset:nisi essent iniuriæ? Aut quid aliud iustitia est:q̄ iniustitiæ priuatio? Quid item fortitudo intelligi posset:nisi ex ignauiæ oppositiōe? Quid cōtinētia:nisi ex intēperātiæ? Quo item modo prudētia esset/nisi foret cōtra imprudētia? Proinde īquit hoīes stulti:cur nō hoc etiā desiderāt/ut ueritas sit/& nō sit mēdacium? Nāq; itidē sunt bona & mala:fœlicitas & infortunitas:dolor & uoluptas. Alterum enim ex altero (sicuti Plato ait) uerticibus inter se cōtrariis deliquatū est. Si tuleris unū: abstuleris utrūq;. Idem Chrysippus in eodē libro tractat/cōsideratq; dignum esse id quæri putat. εἰ αἱ τῶν ἀνθρώπων νόσοι κατὰ φύσιν γίνονται. i. an hoīum morbi ſm naturam ꝓueniant. Idest natura ne ipsa rerū:uel ꝓuidentia:quæ cōpagem hanc mūdi/& genus hoīum fecit. morbos quoq; & debilitates/& ægritudines corpoꝝ/quas patiunᷣ homines/fecerit. Existimat aūt nō fuisse hoc principale naturæ cōsilium/ut faceret homines morbis obnoxios. Nunq̄ enim hoc cōuenisse naturæ auctori:parentiq; rerum oīum bonarū. Sed cum multa inq̄t. atq; magna gigneret:pareretq; aptissima & utilissima. alia quoq; simul agnata sunt incōmoda iis ipsis quæ faciebat cohærētia. Eaq; nō per naturā: sed per sequelas quasdā necessarias facta dicit. quod ipse appellat κατὰ παρακολούθησιν. i. per sequelam. Sicut inquit/cum corpora hoīum natura fingeret:ratio subtilior:& utilitas ipsa operis postulauit/ui tenuissimis minutisq; ossiculis caput cōpingeret. Sed hanc utilitatem rei maioris:alia quædam incōmoditas extrinsecus

cõsecutá est ut fieret caput tenuiter mınıtű.& ictib⁹ offensiõibusq; ꝑuis fragi le.ꝓinde morbi quoq; & ægritudies ꝑtæ sũt dũ salus parit᷑. Sic hercle inqt dũ uirtus hoibus ꝑ cõsiliũ naturæ gignit᷑ uitia iidẽ ꝑ affinitatẽ cõtrariã nata sunt.

¶ Quo itidem modo:& uim necessitatẽq; fati cõstituerit:& esse tamẽ in nobis consilii:iudiciique nostri arbitrium confirmarit. Cap. II

Fatum

FAtũ:qđ græci πεπρωμένην, uel εἱμαρμένην uocãt:ad hãc ferme sñiam Chrysippus stoicæ priceps phiæ definit. Fatum est inqt sẽpiterna quædã & ideclinabilis series reꝝ:& catena uoluẽs semetipsa sese:& iplicãs ꝑ æternos cõseqntiæ ordines:ex qbus apta cõnexaq; est. Ipsa aũt uerba Chrysippi:qtũ ualui:memoria adscripsi.ut si cui meum istud iterpretamẽtũ uidebit᷑ esse obscurius:ad ipsius uerba aĩaduertat. In libro enim περὶ προνοίας.i.de prouidentia quarto εἱμαρμένην, fatum esse dicit φυσικήν τινα σύνταξιν τῶν ὅλων ἐξ ἀϊδίου τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἐπακολουθούντων καὶ μὲν οὖν ἀπαραβάτου οὔσης τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς.i.naturalẽ q̃dã ordinẽ oĩum reꝝ ex æterno aliis ad alia cõsequẽtib⁹ & icõmutabili manẽte eiuscemõi cõplicatiõe: Aliaꝝ ãt opionũ disciplinaꝝq; auctores huic definitiõi ita obstrepũt:si Chrysipp⁹ inqunt fato putat oĩa moueri:& regi:nec declinari:trãscẽdiq; posse agmina fati:& uolumina: peccata quoq; hominũ & delicta nõ subsistẽda:neq; cõdicẽda sunt ipsis.uoluntatibusq; eoꝝ:sed necessitati cuidã:& istãtiæ q̃ orit᷑ ex fato:oĩumq; reꝝ domina:& arbitra:ꝑ quã necesse sit fieri:qcqd futuꝝ est. Et ꝓpterea nocẽtium pœnas legibus inique cõstitutas:hoies ad maleficia nõ spõte ueniũt:sed fato trahũtur Cõtra ea Chrysippus tenuiter multa:& argute disserit.sed oĩum fere:quæ super ea re scripsit:snia huiuscemodi est.Quãq̃ ita sit iqt ut ratiõe pricipali quadã necessario coacta:atq; cõnexa sint fato oĩa:ingenia tamẽ ipsa mẽtiũ nostraꝝ perinde sunt fato obnoxia:ut ꝓprietas eoꝝ est ipsa & q̃litas.Nã si sunt per naturã primitus salubriter:utiliterq; ficta:oẽm illã uim:quæ de fato extrinsecus ingruit:inoffẽsius:tractabiliusq; trãsmittũt.Sin uero sunt aspera:& inscita:& rudia:nullisq; artiũ bonaꝝ adminiculis fulta:& si paruo siue nullo fatalis icõmodi cõflictu urgeãtur:sua tamẽ leuitate:& uoluntario impetu in assidua delicta & in errores ruũt.Idq; ipsum ut ea ratiõe fiat:naturalis illa:& necessaria rerum cõsequẽtia efficit:quæ fatũ uocat᷑. Est enim genere ipso:quasi fatale:& consequẽs ut mala igenia peccatis:& erroribus nõ uacẽt.Huius deinde rei exemplo nõ hercle nimis aliene:neq; illepide utitur.Sicut inqt lapidem cylindrũ si per spatia terræ prona:atq; diruta iacias:causã quidẽ ei:& initiũ præcipitãtiæ feceris:mox tamẽ ille præcepsuoluitur:nõ qa tu id iam facis:sed quoniam ita sese modus eius & formæ uolubilitas habet. Sic ordo & ratio & necessitas fati:genera ipsa & pricipia causaꝝ mouet.Impetus uero cõsilioꝝ:mẽtiũq; nostrarum actionesq; ipsas:uoluntas cuiusq; propria:& animoꝝ ingenia moderantur.Infert deinde uerba hæc iis:quæ dixi cõgruentia.διὸ ὑπὸ τῶν πυθαγορείων εἴρηται γνώσῃ δ᾽ ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ᾽ ἔχοντας ὡς τῶν βλαβῶν ἑκάστοις παρ᾽ αὐτοῖς γινομένων, καὶ καθ᾽ ὁρμὴν αὐτῶν ἁμαρτανόντων τε καὶ βλαπτομένων καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν καὶ πρόθεσιν.i.q̃obrem a pythagoreis sic dr̃.Nosces hoies spontaneas haurire calamitates:

Cylindrus

calamitates:quasi detrimēta singulis a seipsis fiāt:& suo īpetu deliquāt.& in ī-cōmoda ruant sua uolūtate atq; ꝓposito.Propterea negat oportere ferri audiriq; hoīes aut nequā:aut ignauos:& nocētes:& audaces:qui cū in culpa & maleficio reuicti sunt:ꝑfugiunt ad fati necessitatē:tanq̄ in aliquod fani asylū:& q̄ pessime fecerūt:ea nō suæ temeritati:sed fato eē attribuēda dicūt.Primus autē homo sapiētissimus & antiquissimus poetarum dixit in hisce uersibus.

ὦ πό ποι, οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται,
ἐξ ἡμέων γὰρ φασὶ κακ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὺς,
σφῆσιν ἀτασθαλίησιν, ὑπὲρ μόρον, ἄλγε' ἔχουσιν.

Hei mihi quid damnant mortales numina cæli:
Esse aiunt etenim per nos mala.cum tamen ipsis
Vecordi p̄ter fatū sint mēte dolores.

Ita.M.Cice.in libro quē de fato scripsit:cū quæstionē istā diceret obscurissimā eē & īplicatissimā: Chrysippum quoq; philosophū nō expedisse se in ea refert his uerbis.Chrysippus æstuās laborāsq; quonā pacto explicet:& fato oīa fieri:& eē aliq̄d ī nobis ītricat᷑ hoc modo.

¶ Historia sūpta ex libris Tuberōis de serpēte iusitatæ lōgitudis. Cap. III

TVbero in historiis scriptū reliq̄t:bello primo punico Attiliū regulum consulem in africa castris apud Bragadam flumē positis.prælium grande:atq; acre fecisse aduersus unum serpentem in illis locis stabulantem inusitatæ īmanitatis.Eumq; magna totius exercitus conflictione balistis:atq; catapultis diu oppugnatum.Eiusq; interfecti longum corium pedes centum:&.xx.romā misisse. Serpens īmanis

¶ Quid idē tubero nouæ historiæ de Attilio Regulo a carthaginēsib9 capto memoriæ mādauerit.Quid ēt Tuditanus sup eodē Regulo scripserit. C.IIII

QVod satis celebre de Attilio Regulo:id nuprime legimus scriptū in Tuditani libris:Regulū captū ad ea quæ in senatu Romæ dixit suadēs ne captiui cū carthaginēsibus ꝑmutarent᷑:id quoq; addidisse.Venenū sibi carthaginēses dedisse:nō ꝓsentaneū:sed eiusmōi q̄d morté in diē ꝓferret:eo cōsilio:ut uiueret q̄dē tātisp:quoad fieret ꝑmutatio Post aūt grassante sensim ueneno cor tabesceret.Eūdē uero regulū Tubero in historiis rediisse carthaginē:nouisq; exēploꝝ modis excruciatū a pœnis dicit. In atras inq̄t & ꝓfundissimas tenebras eū claudebāt:ac diu post:ubi erat uisus sol ardētissimus:repēte educebāt:& aduersus ictus solis appositū cōtinebant. Atq; intēdere in cælū oculos cogebāt.Palpebras quoq;eius ne cōniuere posset:sursum ac deorsum diductas īsuebāt.Tuditanus aūt somno diu ꝓhibitū:atq; ita uita priuatum refert.Idq; ubi Romæ cognitum est: nobilissimos pœnorū captiuos liberis Reguli a senatu deditos.& ab iis in armario muricibus præfixo destitutos:eademq; insomnia cruciatos interisse. Attilius regulus

de hoc valerius max: VIIII cap: 188

¶ Quod Alphenus iurisconsultus in uerbis ueteribus interpretandis:errauit. Caput V

ALphenus iuriscōsultus:Ser.Sulpitii discipulus:rerūq; antiquarū nō incuriosus,in libro digestoꝝ.xxx,&.iiii.Cōiectaneoꝝ aūt secū-

Purum Putum argẽtum Nouum Nouitiũ Propriũ Propritiũ Putare

do in fœdere inquit:quod inter po.Ro.& carthaginenses factum & scriptum inuenitur:ut carthaginenses quot annis po.ro.darent certum pondus argenti puri puti:quæsitum est quid esset argentum purum putum? respondi ego inquit purum putum ualde:purũ sicut nouũ nouitiũ dicimus:& ꝓpriũ ꝓpritiũ: augere atq; intẽdere uolẽtes noui atq; ꝓprii significationẽ: Hoc ubi legimus: mirabamur eãdẽ affinitatẽ uisã eẽ Alpheno puri & puti:q̃ sit noui & nouitii. Nã si esset:puritiũ tũ sane uideret̃ dici:q̃si nouitiũ id ẽt mirũ fuit:qđ nouitiũ p augẽdi figurã dictũ existimauit:quũ sit nouitiũ nõ q, magis nouũ sit:sed qđ a nouo dictũ iclinatũq; sit. Iis ergo assentimus q putũ eẽ dicũt a putãdo dictũ: & ob eam causã prima syllaba breui ꝓnũciãt nõ longa:uti existimasse Alphenum uidet̃:qa puro id esse factũ scripsit.Putare aũt ueteres dixerunt:uacantia ex quaq; re:ac nõ necessaria:aut etiam obstantia:& aliena auferre & excidere: & quod esset utile:ac sine uitio uideretur relinquere: Sic nãq; arbores & uites & sic etiam ratiões putari dictũ. Verbũ aũt ipsum puto:qđ declarandæ sñiæ nostræ causa dicimus:nõ signat ꝑfecto aliud:q̃ id agere nos in re dubia obscuraq;:ut decisis amputatisq; falsis opionib⁹:qđ uideat̃ eẽ uerũ:& itegrũ:& incorruptũ retineamus. Argentũ ergo in carthaginẽsi fœdere putũ eẽ dictũ q̃si ex putatũ excoctũq;:oĩq; aliena materia carens.oĩbusq; ex eo uitiis detractis:emaculatũ & cãdefactũ.Scriptũ ẽ aũt purũ putũ nõ i carthaginẽsi solũ fœdere:sed quũ i multis aliis ueterũ libris: Tũ ẽt i.Q .Ennii tragœdia.q̃ iscribit̃ Alexãder. & in satyra.M.Varronis q inscripta est: δὶς παῖδες οἱ γέροντες .i.bis pueri senes.

¶ Temere ineptecq; reꝑhensum esse a Iulio Higino Virgilium:q, præpetes Dædali pennas dixerit. atq; ibi quid sint aues præpetes. Et quid illæ sint aues: quas Nigidius inferas appellauit. Cap. VI.

Præpetes aues

Daedalus:ut fama est:fugiens minoia regna:
Præpetibus pennis ausus se credere cœlo
Insuetum per iter gelidos enauit ad arctos: In his Virgilii uersibus reprehẽdit Higinus præpetibus pẽnis: quasi iproprie & iscite dictũ.Nã præpetes inqt aues ab auguribus appellant̃:quæ aut oportune præ uolant:aut idoneas sedes capiũt.Nõ apte igit̃ usum uerbo augurali existimauit in Dædali uolatu nihil ad augurũ disciplinã pertinẽte. Sed Higinus nimis hercle ineptus est:cũ quid præpetes essent se scire ratus est. Virgiliũ autẽ & Trimatiũ doctũ uirum ignorasse:qui in secundo iliadis uictoriã uolucrẽ præpetem appellauit in hoc uersu.Dum dat uincenti præpes uictoria palmã.Cur autem non.Q .quoq; Enniũ repræhendit:qui in annalibus non ut Virgilius pennas Dædali præpetes.sed longe diuersius inqt Brundusiũ pulchro ꝑcictũ præpete portu.Et si uim potius naturãq; uerbi cõsiderasset: neq; id solũ:qđ augures dicerẽt inspexisset:ueniam ꝓrsus poetis daret similitudine & translatiõe uerborũ nõ significatiõe utẽtibus:nã quoniã nõ ipsæ tantũ aues:quæ ꝓsperius præuolãt: sed etiã loci quos capiunt:q, idonei fœlicesq; sunt.ꝑpetes appellãtur Iccirco Dædali pennas præpetes dixit: quoniam ex locis in quibus periculũ metuebat:in loca tutiora peruenerat.Locos porro præpetes & augures appellãt.

Et Ennius

Et Ennius in ãnalium primo dixit.

Præpetibus hilares sese: pulchrisq; locis dant.

Auibus aũt præpetibus cõtrarias auis inferas appellari Nigidius figulus in libro primo augurii priuati ita dicit. Discrepat dextera sinistræ: præpetibus inferæ. Ex quo est cõiectare præpetes appellatas: quæ altius sublimiusq; uelitẽt: cum differre a præpetibus Nigidius infe: as dixerit. Adolescens ego romæ: tũ cum etiam ad grãmaticos itarem audiui Apollinarem Sulpitium: quem in primis sectabar: cum de iure augurio quæreretur: & mentio præpetum auium facta esset: c. L. claro præfecto urbis dicere præpetes sibi uideri esse alites: quas Homerus τανυπτέρυγας: idest exporrectas passasq; & protensas habentes alas appellauerit. Quoniam istas potissimum augures spectarent: quæ ingẽtibus alis patulæ: atq; porrectæ præuolarent. Atq; ibi hos Homeri uersus dixit.

τύνη δ᾽ οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις

πείθεσθαι τῶν οὔ τι μετατρέπομ᾽ οὐδ᾽ ἀλεγίζω.

Me tu præpetibus parere uolucribus ipsum

Mandas: quas equidem temnoq; animoq; recuso.

¶ De Acca Larentia: & Caia Tarratia: deque origine sacerdotii fratrum Arualium. Caput. VII.

Accæ Larentiæ: & Caiæ Tarratiæ: siue illa suffetia est: nomĩa in antiquis annalibus celebria sunt. Earum alteræ post mortem: Tarratiæ aũt uiuæ amplissimi honores a popu. Roma. habiti. & Tarratiam quidem uirginem Vestæ fuisse lex oratia testis est: quæ super ea ad populum lata: qua ei plurimi honores fiunt. Inter quos ius quoq; testimonii dicendi tribuitur. Testabilisq; una omnium fœminarum ut sit: dat. Id uerbum est ipsius legis Horatiæ. Cõtrarium est in. xii. tabulis scriptum. Improbus intestabilisq; esto. Præterea si. xl. annos nata sacerdotio abire: ac nubere uoluisset: ius ei potestasq; exaugurãdi: atq; nubẽdi facta est: munificẽtiæ & beneficii gratia: q; campum Tiberinum: siue Martium popu. Ro. cõdonasset. Sed Acca Larentia corpus in uulgus dabat: pecuniãq; emeruerat ex eo quæstu uberem. ea testamento: ut in Antiatis historia scriptum est. Romulum regem: ut quidam aũt alii tradiderũt po. ro. bonis suis hæredem fecit. Ob id meritum a flamine quirinali sacrificium ei publice fit. & dies e nomine eius in fastos additus. Sed Sabinus Massurius in primo memoralium secutus quosdã historiæ scriptores. Accam Larentiam Romuli nutricem fuisse dicit. Ea ĩquit mulier ex. xii. filiis maribus unum morte amisit. In illius locum Romulus Accæ Larentiæ sese filium dedit. Seq; & cæteros eius filios fratres aruales appellauit. Ex eo tẽpore collegium mãsit fratrum arualium numero. xii. cuius sacerdotii insigne est spicea corona: & albæ infulæ.

Aues inferæ
Acca larẽtia
Caia tarratia
De uestalibus
Aruales fratres

¶ De Alexãdro: & de. P. Scipione memoratu digna. Ca. VIII

Απίων græcus homo: qui πολυίστωρ. i. multiscius est appellatus: facili atq; alacri facundia fuit. Is quum de Alexandri Regis laudibus scriberet: uicti inquit hostis uxorem facie inclyta mulierem uetu

Alexãder

P. Scipio Africanus

it in cóſpectũ ſuũ deduci: ut eã ne oculis ſuis q̃dẽ cõtingeret. Lepida igitᷣ q̃ſtio agitari põt: utrũ uideri cõtinẽtiorẽ par ſit. P. ne africanũ ſupiorẽ: qui carthagie ampla ciuitate i hiſpania expugnata: uirginẽ tẽpeſtiuã: forma egregia: nobilis uiri hiſpani filiã captã: pductãq; ad ſe patri inuiolatã reddidit: an regẽ Alexandrũ: qui Darii regis uxorẽ: eandẽq; eiuſdẽ ſororẽ plio magno captã quã eẽ audiebat exuperãti forma: uidere noluit. pduciq; ad ſeſe phibuit. Sed hãc utrãq; declamatiũculã ſup Alexãdro & Scipione celebrauerint: qbus abũde ĩgenii: & ocii: & uerborꝫ eſt. Nos ſatis hẽbimus: qđ ex hiſtoria eſt: id dicere. Scipionem iſtũ: uero ne an falſo incertũ: fama tñ: cũ eſſet adoleſcẽs: haud ſincera fuiſſe: & ppemodũ cõſtitiſſe hoſce uerſus a Cn. Neuio poeta in eum ſcriptos eſſe.

de scipionis continentia uide Liuium 3ª decade lib: 6. cap: 14-8.

Etiam qui res magnas manu ſæpe geſſit glorioſe.
Cuius facta uiua nunc uigent: qui apud gentis ſolus
Præſtat: eum ſuus pater cum pallio una ab amica abduxit.

His ego uerſibus credo adductum Valerium Antiatem aduerſus omnis cæteros ſcriptores de Scipionis moribus ſenſiſſe. & eam puellam captiuam nõ redditam patri ſcripſiſſe: contra quã nos ſupra diximus: ſed retentam a Scipione: atq; in delitiis: amoribuſq; ab eo uſurpatam.

❡ Locus exẽptus ex ãnalibus. L. Piſonis hiſtoriæ & orõnis lepidiſſimæ. C. IX

QVod res uidebatᷣ memoratu digna: q̃ feciſſe. Cn. Flauiũ ãnii filiũ ædilẽ curulẽ. L. Piſo in. iii. annali ſcripſit. Eaq; res p quã pure: & uenuſte narrata a Piſone locũ iſtũ totũ huc ex Piſonis annali trãſ poſuimus. Cn. iqt Flauius prẽ libertio natus ſcriptũ faciebat. Iſq; in eo tempore ædili curuli apparebat: quo tempore ædiles ſubrogantur. Eũq; pro tribu ædilem curulem renunciauerunt. Ac ædilis: qui Comitia habebat: Negat accipere. Neq; ſibi placere: qui ſcriptum faceret: cũ ædilem fieri. C. flauius Annii filius dicitur tabulas poſuiſſe. ſcriptu ſeſe abdicaſſe. Iſq; ædilis curulis factus eſt. Idem Cn. Flauius Annii filius dicitur ad collegam ueniſſe uiſere ægrotum. & in cõclaue poſtq̃ introiuit adoleſcentes ibi cõplures nobiles ſedebant. Ii contẽnentes eum: aſſurgere ei nemo uoluit Cn. Flauius Annii filius ædilis id arriſit. Sellã curulẽ iuſſit ſibi afferri. Eam in limine appoſuit: ne quis illorum exire poſſet. Vtiq; ii oẽs inuiti uiderent ſeſe in ſella curuli ſedentem.

Cn. flauius

❡ Hiſtoria ſup Euclide ſocratico: cuius exẽplo Taurus philoſophus adhortari adoleſcentis ſuos ſolitus eſt: ad phiam gnauiter ſectandam. Ca. X

PHiloſohpus Taurus uir memoria nr̃a in diſciplina platonica celebratus: cũ aliis bonis multis ſalubribuſq; exẽplis hortabatᷣ ad philoſophiã capeſſendã: tũ uel maxĩe iſta re aĩos iuuenũ expgebat. Eu clidẽ q̃ dicebat ſocraticũ factitauiſſe. Decreto ĩqt ſuo Atheniẽſes cauerãt: ut q megaris ciuis eẽt: ſi intuliſſe athenas pedẽ phẽſus eẽt: ut ea res ei homini capitalis eſſet. Tanto athenienſes inquit odio flagrabant finitimorum hominum megarenſium. Tum Euclides: qui indidem megaris erat: quique etiam ante id decretum: & eſſe athenis. & audire ſocratem conſueuerat. poſtq̃ id decretũ ſanxerũt: ſub noctẽ priuſq̃ adueſperaſceret: tunica longa muliebri indutus

Euclides

... ueste ... muliebri socratem adibat

dutus

dutus: & pallio uersicolore amictus: & caput: & ora uelatus: e domo sua megaris athenas ad Socratē cōmeabat: ut uel noctis aliquo tēpore consilioꝝ sermonūq; eius fieret particeps. Rursusq; sub lucē milia passuū paulo amplius uiginti eadem ueste illa intectus redibat. At nunc inquit uidere est philosophos ultro currere: ut doceāt: ad fores iuuenū diuitū, eosq; ibi sedere: atq; operiri prope ad meridiē: donec discipuli nocturnum omne uinū edormiant.

❡ Verba ex oratiōe. Q. Metelli Numidici: quæ libuit meminisse ad officium grauitatis dignitatisq; uitæ decentia. Caput XI.

CVm inqnatissimis hoībus nō esse cōuitio decertādum: neq; maledictis aduersus impudētis & īprobos uelitādū: quia tantisper similis & cōpar eoꝝ fias: dum paria & cōsimilia dicas: atq; audias: non minus ex orōne. Q. Metelli Numidici sapiētis uiri cognosci pōt: q̄ ex libris & disciplinis philosophoꝝ. Verba sunt hæc Metelli aduersus Cn. Manliū tri. ple. a quo apud populū in cōcione lacessitus: iactatusq; fuerat dictis petulātibus. Nūc quod ad illū attinet quirites: qm̄ se ampliorē putat esse: si se mihi inimicū dictauerit: quē ego mihi neq; amicū recipio: neq; inimicū respicio in eum ego non sum plura dicturus. Nā eum indignissimū arbitror: cui a uiris bonis benedicatur. Tum ne idoneum quidem cui a probis maledicat. Nam si in eo tempore huiuscemodi homunculum nomines: in quo punire nō possis: maiore honore: q̄ contumelia afficias.

❡ Quod neq; testamentum sicuti Seruius Sulpitius existimauit: neq; sacellū sicuti Trebatius: duplicia uerba sunt: sed a testatione alterum productum: alterum a sacro diminutum. Caput XII.

SEruius Sulpitius iurecōsultus uir ætatis suæ doctissimus: ī libro de sacris detestādis secūdo: qua rōne adductus testamentū uerbū esse duplex scripserit nō reperio. Nā cōpositū eē dixit a mētis contestatione. Quid igit̄ calciamētū? quid paludamētū? quid pauimentū? quid uestimētū? quid alia mille per huiuscemodi formā ꝑducta? Etiam ne ista oīa cōposita dicemus? Obrepsisse aūt uidet̄ Seruio: uel siquis alius est: qui id prior dixit: falsa quidē: sed nō abhorrens: neq; incōcina: quasi mētis quædā in hoc uocabulo significatio: sicut hercle. C. quoq; Trebatio eadē concinitas obrepsit. Nā in libro de religionibus secūdo: sacellū est inqt: locus pūus deo sacratus cū ara. Deīde addit uerba hæc: Sacellū ex duobus uerbis arbitror cōpositū/ sacri: & cellæ: q̄si sacra cella. Hoc qdē scripsit Trebati⁹. Sed qs ignorat sacellū & simplex uerbū eē? & nō ex sacro: & cella cōpositū: sed ex sacro diminutū?

Testamentum

Sacellum

❡ De quæstiunculis apud Taurum philosophum in conuiuio agitatis: quæ symposicæ uocantur. Caput XIII.

FActitatum hoc Athenis: obseruatumq; est ab iis qui erant philosopho Tauro iunctiores: quum domum suā nos uocaret: ne omnino (ut dr̄) immunes: & asymboli ueniremus cōiectabamus ad cœnulā, nō cupedias ciboꝝ: sed argutias q̄stionū. Vnusq̄sq; igitur nostrum cōmentus paratusq; ibat/ quod quæreret. Eratq; initium loquēdi

tundi finis. Quærebant̃ autem non grauia: nec reuerẽda sed ἐνθυμήματα idest
argutiolæ: quædã lepida: & minuta: & florentẽ uino animũ lacessẽtia. Quale
hoc ferme est subtilitatis ludicræ quod dicam. Quæsitum est quãdo moriens
moreret̃: quum iam in morte esset: an tum etiã quum in uita foret. Et q̃do sur-
gens surgeret: quum iam staret̃ an tum etiã quum sederet̃ Et qui artem disce
ret: q̃do artifex fieret: quum iam esset an tum quum etiã non esset. Vtrũ. n. ho
rum dicas absurde: atq; ridiculose dixeris/ multoq; absurdius uidebitur. si aut
utrunq; esse dicas. aut neutrum. Sed ea omnia: quum captiones esse q̃dam fu-
tiles & inanes dicerent. Nolite inquit Taurus hæc: quasi nugarum aliquem lu
dum aspernari. Grauissimi philosophorum: super hac re serio quæsierũt. Et
alii moriendi uerbum atq; momentũ. manente adhuc uita dici atq; fieri puta-
uerunt. Alii nihil in eo tempore uitæ reliquerunt: Totumq; illud: quod mori
dicitur: morti uindicauerunt. Item de cæteris similibus in diuersa tempora:
& in contrarias sentẽtias discesserũt. Sed Plato inquit noster: neq; uitæ id tem
pus neq; morti dedit. Idemq; in omni consimilium rerũ disceptatiõe fecit. Vi
dit quippe utrunq; esse pugnans: neq; posse ex duobus contrariis: altero ma-
nente. alterum cõstitui. Quæstiõemq; fieri per diuersorum inter se finiũ: mor
tis & uitæ cohærentiam. & iccirco peperit ipse: expræssitq; aliud quoddam no
uum in cõfinio tempus: quod uerbis propriis: atq; itegris τὴν ἐξαίφνης φύσιν. i. re
pentinam naturam appellauit. Id ipsum ita uti dico: inquit in libro cui παρμενί-
δης titulus est: scriptũ ab eo reperietis τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιοῦτό ντι ἔοικε σημαίνειν. ὡς
ἐξ ἐκείνου μεταβάλλον εἰς ἕτερον. i. repẽte. n. tale uidetur quippiã significare: quod
in alterum transeat. Talia apud Taurũ symbola: & alia quæ erant secundarũ
mensarum: ut ipse dicere solitus erat τραγήματα. idest bellaria.

¶ Puniendis peccatis tris esse rationes a philosophis attributas. Et quamobrẽ
Plato duarum ex iis meminerit. Cap. XIIII.

Puniendi tres causæ

PVniendis peccatis tris esse debere causas existimatum est. Vna
est causa quæ νουθεσία. idest cõmõitio uel κόλασις aiadursio. scilicet
& punitio: uel παραίνεσις. idest monitio & statutio: quũ pœna adhi
betur castigandi atq; emendandi gratia: ut is qui fortuito deliquit
attentior fiat correctior: Altera est: quã ii qui uocabula ista curiosius diuiserũt
τιμωρίαν appellant. i. pœnam. Ea causa aiaduertendi est: quum dignitas aucto-
ritasq; eius. in quem est peccatum: tuẽda est: ne prætermissa animaduersio: con
temptum eius pariat: & honorem leuet: Iccircoq; id ei uocabulum a cõseruati-
one honoris factum putant. Tertia ratio uindicandi est quæ παράδειγμα. idest
exemplum a græcis nominat̃: quum punitio propter exemplum necessaria ut
cæteri a similibus peccatis: quæ prohiberi publicitus interest metu cognitæ pœ
næ deterreant̃. Iccirco ueteres quoq; nostri exempla: pro maximis: grauissimis
q; pœnis dicebãt. quando igit̃ aut spes magna est: ut is q peccauit citra pœnã
ut ipse sese ultro corrigat: & spes contra nulla est emẽdari cũ posse & corri-
gi: aut iacturã dignitatis eius: i quẽ peccatũ est: metui nõ necesse est: aut nõ id
peccatum est cuius exemplo necessario metu sanciendum sit. Tum quicquid

ita delictum

ita delictum est:non sane dignum esse imponendę pœnæ/studium uisum est. Has tris ulciscendi rationes & philosophi alii plurifariam:& noster. Taurus in primo commentariorum:quos in Gorgiam Platonis composuit:scriptas reliquit.Plato autem ipse uerbis apertis duas solas esse puniendi causas dicit. Vnam quam primo in loco propter corrigēdum:alteram quam in tertio propter exempli metum posuimus. uerba sunt hæc Platonis in Gorgia προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι ὑπ᾽ ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένῳ ἢ βελτίονι γίνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι, ἢ παράδειγμα ἄλλοις γίνεσθαι ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πάσχοντα φοβούμενοι βελτίους γίνωνται idest aūt conueniens/ut qui plectitur ab alio recte puniente melior fiat & utilitatem capiat/Aut exemplo cæteris sit/quo uidentes alii male affectum præ metu reddātur meliores.In hisce uerbis facile intelligas τιμωρίαν.idest ultionem & pœnam Platonem dixisse:non:ut supra scripsi quosdam dicere/sed ita ut promiscue dici solet:pro omni punitione.An ne autem quasi omnino paruā:& cōtemptu dignam præterierit pœnæ sumendæ causam propter tuendam læsi hominis auctoritatem.An magis quasi ei quam dicebat/rei non necessariam prætermiserit:quum de pœnis non inuita:neq; inter homines:sed post uitæ tempus capiendis scriberet.ego in medium relinquo.

¶ De uerbo quiesco/an e littera corripi/an produci debeat. Cap. XV.

Amicus noster homo multi studii/atq; in bonarum disciplinarum opere frequens uerbum quiescit:usitate e littera correpta dixit. Alter item amicus:homo in doctrinis / quasi in præstigiis mirificus: communium q; uocum respuens nimis:& fastidiens barbare eum dixisse opinatus est.quoniam producere debuisset:nō corripere.Nam quiescit ita oportere dici prædicauit:ut calescit:nitescit:stupescit: atq; alia huiuscemodi multa.id etiam addebat ꝙ quies e producto non breui diceretur: noster autem:qua est omnium rerum uerecūdia:mediocritate:ne si helii quidem cincii & satyri dicendum ita censuissent:obsecuturum sese fuisse ait contra perpetuam latinæ linguæ cōsuetudinem. Neq; se tam insignite locuturū: absona ut inuadita:ut diceret: Litteras autem super hac re fecit inter hæc exercitia quædam ludicra.Et quiesco non esse his simile:quæ supra posui:nec a quiete dictū sed ab eo quietem.Græceq; uocis ἔχον καὶ ἔσχον ionice a uerbo ἔχω ἴσχω: & modum & originem uerbum illud habere demonstrauit.Ratiōibusq; haud sane frigidis docuit quiesco e littera lōga dici non cōuenire: ut diceret eiusmodi q̄spiam:q̄ tumultuariis:& modicis linguæ exercitationibus ad famā se facundiæ permiserat:neq; orationis latinæ modos:usurpationesue ullas didicerat.

Quiescit.

Quies.

¶ Notū uerbum depcor a poeta Catullo īusitate quidē/sed apte positū:& proprie deq; ratione eius uerbi.exemplisq; ueteꝝ scriptoꝝ. Cap. XVI.

Vū in lycio forte uespera ambularemus:uir quidā ludo ibi nobis & uoluptati fuit.nam quū eēt uerbū deprecor doctiuscule positū in Catulli carmīe: quia id ignorabat frigidissimos uersus esse dicebat:omnium quidem meo iudicio uenustissimos quos subscripsit

Deprecor.

Lesbia mi dicit semper male nec tacet unq̄

De me/dispeream/me nisi Lesbia amat.
Cui ego quasi eadem totidem mox deprecor illi
Assiduæ/uerum dispeream nisi amo. Deprecor hoc in loco uir bonus ita di-
ctum esse putat: ut plerumq; a uulgo dicitur/quod significat ualde precor. &
& oro & supplico. In quo de præpositio ad augẽdum & cumulandum ualet.
Quod si ita esset/frigidi sane uersus forent. Nunc enim contra omnino est. Nã
de præpositio. quoniam est anceps. in uno eodemq; uerbo diuersitatem signifi
cationis capit. Sic enim deprecor a Catullo dictum est: quasi detestor: uel exe
cror/uel depello. uel abominor. Contra autem ualet/quum Cicero pro. P. Sylla
ita dicit. Quam multorum hic uitam a Sylla deprecatus est. Itẽ in dissuasione
legis agrariæ. Si qd deliquero: nullæ sunt uirgines quæ me a uobis dep̃cent.
sed neq; solus Catullus. ita isto uerbo usus est. Pleni adeo sunt libri ueteꝝ simi-
lis in hoc uerbo significationis. Ex qbus unũ & alteꝝ. q̃ suppetierant apposuit
Q. Ennius in Erichtheo non longe secus dixit. q̃ Catullus.
Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paro?
Quibus seruitutẽ mea miseria deprecor? significat abigo. & amolior. uel pre
ce adhibita. uel quo alio modo. Item Ennius in cresphonte. Ego quum meæ ui-
tæ parcam. letum inimicum deprecor. Cicero in libro quinto de repu. ita scri-
psit. quod quidem eo fuit maius quia quũ in causa pari collegæ essent. non mo
do inuidia pari non erant sed etiam Claudii inuidiam Gracchi caritas depreca
batur. Hic quoq; item non est ualde precabatur. sed quasi propulsabat. & de-
fendebat iuidiã. Quod græci propinqua significatione παραιτ͂μαι. Id est depre
cor. i. excuso: euito: dicunt. Item pro. A. Licinio similiter Cicero uerbo isto uti-
tur. Quid inquit huic homini facias? Non ne concedas interdum: ut excusati-
one summæ stultitiæ: summæ iprobitatis odiũ deprecetur? item in Verrem ac
tionis secundæ proœmio. Nunc uero quid faciat hortensius? auaritiæ ne crimi
na frugalitatis laudæ deprecetur? an hominem flagitiosissimum: libidinosissi-
mum: nequissimumq; defendat? Sic igitur Catullus eadem se facere dicit: quæ
rens ueniam: q; & male diceret ei palam: respueretq;: & recusaret: detestaretur
q; assidue: & tamen eam penitus deperiret.

¶ Quis omniũ primus libros publice præbuerit legẽdos. Quãtusq; numer9
fuerit athenis ante clades psicas libroꝝ in bibliothecis publicoꝝ. Ca. XVII.

Libros athenis disciplinarum liberalium publicæ ad legẽdum præ-
bendos primus posuisse dicitur Pisistratus tyrãnus. Deinde studi
osius accuratiusque ipsi athenienses auxerũt. Sed omnem illam
postea librorũ copiam Xerxes athenarum potitus: urbe ip̃a præ
ter arcẽ: incẽsa a stulit: asportauitq; in persas. Eos porro libros uniuersos mul-
Seleucus. tis post tempestatibus Seleucus rex: qui Nicanor appellatus est: referẽdos athe
q nicanor nas curauit: ingens postea numerus librorum in ægypto a ptolemæis regibus:
Alexan uel conquisitus: uel confectus est: ad milia ferme uoluminum septingenta.
driæ bi- Sed ea omnia bello priore alexandrino: dum diripitur ea ciuitas. nõ sponte ne
bliotheca q; opera consulta: sed a militibus forte auxiliariis incensa sunt.

Auli gellii

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEPTIMVS.

¶ Admirãda q̃dã ex annalibus sumpta de.P.Africano supiore. Cap. I.

Vod de Olympiade Philippi regis uxore: Alexandri matre in historia græca scriptũ est: idẽ de.P.Scipiõis quoq; matre q prior africãus appellatus ẽ: memoriæ datũ est. Nã &.Cn.Oppius & Iulius Higinus aliiq; q de uita: & rebus Africani scripserũt: matrẽ eius diu sterilẽ existimatã tradũt.P.quoq; Scipionẽ cum quo nupta erat: liberos desperauisse. Postea in cubiculo: atq; in lecto mulieris: quũ absente marito cubãs sola adormisset: uisũ repẽte iuxta eã cubare ingẽtẽ anguẽ. Eumq; iis: q uiderãt territis & clamãtibus elapsum inueniri nõ quisse. Idipsum P.Scipionẽ ad aruspices retulisse. Eos sacrificio facto respõdisse. fore ut liberi gignerent. Neq; multis diebus postea q̃ ille anguis in lecto uisus est: mulierẽ concepisse: concepti fœtus signa: atq; sensum pati. Exĩde mẽse decimo peperisse. Natũq; esse hũc.P.Scipionẽ africanũ: q Annibalẽ & carthaginẽses ĩ Africa bello punico secũdo uicit. Sed & eũ impẽdio magis ex rebus gestis: q̃ ex illo ostẽto uirũ esse uirtutis diuinæ creditũ est. Id ẽt dicere haud piget. quod idem illi quos supra noĩaui. litteris mãdauerint. Scipionẽ hũc africanũ solitauisse noctis extremo. priusq̃ dilucularet in capitoliũ uẽtitare. ac iubere aperiri cellã iouis. atq; ibi solũ diu demorari quasi cõsultãtẽ de rep. cum ioue Aedituosq; eius tẽpli sæpe esse demiratos. q solũ id tẽporis in capitoliũ ingredientẽ canes sem per in alio sæuientes neq; latrarẽt eũ. neq; incurrerẽt. Has uulgi de Scipiõe opiniones confirmare: atq; approbare uidebant̃ dicta: factaq; eius pleraq; admiranda. Ex quibus est unum huiuscemõi: assidebat: oppugnabatq; oppidum in hispania situ. mœnibusq;. ac defensoribus ualidum & munitum. Re etiam cibaria copiosum. Nullaq; eius potiundi spes erat. Et quodã die ius in castris sedẽs dicebat. atq; ex eo loco id oppidũ procul uidebat̃. Tũ e militibus: q in iure apud eum stabãt / interrogauit quispiã ex more in quẽ diẽ locũq; uadimonium promitti iuberet? Et Scipio manũ ad ipsam oppidi: qd' obsidebat̃ arcem protendẽs / perẽdie inquit sese sistãt illo in loco: atq; ita factũ. Die tertio in quẽ uadari iusserat: oppidũ captũ est. Eodem die in arce eius oppidi ius dixit.

¶ De Cesellii uindicis pudendo errore: quem offendimus in libris eius: quos inscripsit lectionum antiquarum. Cap. II.

Vrpe erratum offendimus in illis celebratissimis commentariis lectionum antiquarum Cesellii uindicis: hominis hercle pleraque haud indigentis: quod erratum multos fugit: q̃q̃ multa in Cesellio repræhendendo etiam per calumnias rimarentur. Scripsit autem Cesellius.Q.Ennium in.xiii.libro annalium cor dixisse masculino genere uerba Cesellii subiecta sunt. Masculino genere cor: ut multa alia enunciauit

Ennius. Nam in. xiii. annali quē cor dixit. adſcripſit deinde uerſus Ennii duos.
Annibal audaci dum pectore dehortatur.
Ne bellum faciam: quem credidit eſſe meum cor?
Antiochus eſt qui hoc dixit aſiæ rex. Is admiratur: & permouetur / q Annibal carthaginēſis bellum ſe facere Popu. Roma. uolentem dehortet̄. Hos autem uerſus Ceſellius ſic accipit. Tanq̄ ſi Antiochus ſic dicat / Annibal me ne bellū geram / dehortatur / q quum facit / æquale cor putat habere me ei / q̄ ſtultum eſſe me credit / quum id mihi pſuadere uult. hoc Ceſellius quidem / ſed aliud longe Ennius. Nam tres uerſus ſunt non duo ad hanc Ennii ſententiā pertinētes. Ex quibus tertium uerſum Ceſellius non reſpexit.
Annibal audaci dum pectore dehortatur.
Ne bellum faciam quem credidit eſſe meum cor.
Suaſorem ſummum: & ſtudioſum robore belli
Hoꝝ uerſuū ſenſus: atq; ordo ſic opinor eſt. Annibal ille audētiſſimꝰ: atq; fortiſſimus quē ego credidi: hoc. n. cor meū credidit. pinde atq; diceret: quē ego ſtultus hō credidi fore ſūmū ſuaſorē ad bellādū: his me dehortat̄ / diſſuadetq; ne bellū faciā. Ceſellius āt forte ἐ ατυμό τερον. i. deſidioſiꝰ ἐ'αφη. i. iūctura iſta uerboꝝ captus quē cor dictū putauit & quē accentu acuto legit quaſi ad cor referretur: non ad Annibalē. Sed non fugit me ſi aliquis ſit tam incōditus ſic poſſe defendi cor Ceſellii maſculinū. ut uideat̄ tertius uerſus ſeparatim: atq; diuiſim legendus: peride quaſi præciſis interruptiſq; uerbis exclamet antiochus: ſuaſorem ſummum. ſed non dignum eſt eis: qui hoc dixerint reſpōderi.

¶ Quid Tullius Tyro Cicerōis libertus rephēderit in. M. Catōis orōne: quā p rhodiēſibus i ſenatu dixit / & qd ad ea / quæ rephēderat rnderimus. C. III

Rhodus

Ciuitas rhodienſis / & inſulæ opportunitate: & operum nobilitate: & nauigādi ſolertia / naualibuſq; uictoriis celebrata eſt: ea rhodiēſis ciuitas / quum amica: atq; ſocia populi romani foret / Perſa tamē Philippi filio Macedonū rege. cum quo bellum populo romano fuit amico uſa eſt. Connixiq; ſunt rhodienſes legationibus Romam ſæpe miſſis / id bellum inter eos componere: Sed ubi iſta pacificatio perpetrari nequiuit / uerba a pleriſq; rhodiēſibus in cōcionibus eorum ad populum facta ſunt / ut ſi pax non fieret. rhodienſes regem aduerſum populum romanum adiutarēt. Sed nullum ſuper ea re publicū decretū factum eſt. at ubi Perſes uictus: captuſq; eſt. rhodienſes pertimuere ob ea. quæ cōpluries in cœtibus populi acta dictaq; erant. Legatoſq; romā miſerunt qui temeritatē quorundā popularium ſuoꝝ deprecarent̄. & fidem conſiliumq; publicum expurgarent. Legati poſtq̄ Romā uenerūt. & in ſenatū intromiſſi ſunt. uerbiſq; ſuppliciter pro cauſa ſua factis / de curia exceſſerunt: ſententiæ rogari cœptæ quumq; partim ſenatorū de rhodiēſibus quærerent̄: maleq; eos animatos fuiſſe dicerent / bellūq; illis faciendū cēſerēt. Tū. M. Cato exurgit: & optimos fidiſſimoſq; ſocios / quorū opibus diripiendis: poſſidētiſq; non pauci ex ſummatibus uiris intēti infenſiq; erāt defenſum cōſeruatūq; pergit orōnemq; iclytā dicit. Quæ & ſeorſum

Perſes

Adiuto

Animatu

fertur:

fertur.Inſcriptaq; eſt: pro rhodieſibus.& in quinto originum libro ſcripta eſt. Tyro aũt Tullius.M.Ciceronis libertus: ſane quidem fuit ingenio homo eleganti:& haud quaquã rerum litterarũq; ueterũ indoctus.Eoq; ab ineunte ætate liberaliter inſtituto adminiculatore:& quaſi adminiſtratore in ſtudiis litterarum Cicero uſus eſt.Sed profecto plus auſus eſt:q̃ ut tolerari/ignoſciq; poſſit nãq; epiſtolam cõſcripſit ad.Q .Anxium familiarem patroni ſui cõfidenter:& nimis callide.In qua ſibimet uiſus eſt oratione͂ iſtam pro rhodie͂ſibus acri ſubtiliq; ingenio:& iudicio percenſuiſſe. Ex ea epiſtola libitum forte nobis eſt rep̃henſiones eius quaſdam attingere:maiore.ſ.uenia reprehenſuri Tyronem:q̃ tum ille reprehenderit Catone͂.Culpauit aũt primum hoc:ꝙ Cato inerudite:& ἀπαγώγως.i.ineducate:ut ipſe ait principio nimis inſolenti:nimiſq; acri & obiurgatorio uſus ſit:cum uereri ſeſe oſtendit/ne patres/gaudio/atq; lætitia rerũ geſtarum proſpere de ſtatu mentis ſuæ deturbati non ſatis conſiperent: neq; ad recte intelligẽdum/cõſulendumq; eſſent idonei.In principiis aũt inquit: patroni qui pro reis dicunt:cõciliare ſibi:& complacare iudices debent. Senſuſq; eorum expectatione cauſæ ſuſpenſos rigentiſq; honorificis:uerecundiſq; ſententiis cõmulcere.Non iniuriis/atq; imperioſis cõminationibus confricare.Ipſum deniq; principium appoſuit:cuius uerba hæc ſunt.Scio ſolere pleriſq; hominibus rebus ſecundis:atq; prolixis atq; proſperis:animum excellentem: atq; ſuperbiam atq; ferocitatem/augeſcere/atq; creſcere . quod nunc mihi magnæ curæ eſt:ꝙ hæc res tam ſecundæ proceſſerit:nequid in conſulendo aduerſi eueniat: quod noſtras ſecundas res confricet. Neue hæc lætitia nimis luxurioſe eueniat Aduerſæ res ſe domant:& docent quid opus ſit facto.Secundæ res lætitia tranſuerſum trudere ſolent a recte conſulendo atq; intelligendo.Q uo maiore opere:dico:ſuadeoq; uti hæc res aliquot dies proferatur:dum ex tãto gaudio in poteſtatem noſtram redeamus.Q uæ deinde Cato iuxta dicit:ea inquit confeſſionem faciunt.nõ defenſione͂:neq; propulſatione͂:trãſlationem ue criminis habe͂t ſed cum pluribus aliis cõmunicationem:ꝙ ſcilicet nihil ad purgandum eſt.At que etiam inquit inſuper profitetur rhodienſes qui accuſabantur : ꝙ aduerſus pop.Roma.regi magis cupiuerint.fauerintq;.Id eos cupiſſe atq; fauiſſe utilitatis ſuæ gratia:ne Ro.Perſa quoq; rege uicto:ad ſuperbiam:ferociamq; & immodicum modum inſoleſcerent.Eaque ipſa uerba ponit ut infra ſcriptum eſt Atq; ego quidem arbitror rhodienſes noluiſſe nos ita depugnare:uti depugnatum eſt. Neq; regem Perſen uiciſſe:non rhodienſes id modo uoluere: ſed multos populos:ac multas nationes idem uoluiſſe arbitror. Atq; haud ſcio an prim coꝝ fuerint:qui nõ noſtræ cõtumeliæ cauſa id uoluerũt euenire.ſed enim metuere:ſi nemo eſſet hõ:que͂ uereremur:quicqd liberet/faceremus . ne ſub ſolo imꝑio noſtro in ſeruitute noſtra eſſent:libertatis ſuæ cauſa in ea ſn̄ia fuiſſe arbitror.Atq; rhodie͂ſes tñ Perſen publice nunq̃ adiuuere . Cogitate quanto nos noſtri natiui cautius facimus.Nã unuſqſq; noſtrũ.ſiqs aduerſus rem ſuam q̃d fieri arbitrat̃.ſumma ui cõtra nititur.ne aduerſus illã fiat:quod illi tame͂ ꝑpeſſi Sed quod ad principium reprehe͂ſum attinet:ſcire oportuit Tyrone͂:defenſos

Tyro Tullius

esse rhodienses a Catone: sed ut a senatore: & cōsulari: & censorio uiro: quod quidem optimum esse publicum existimabat. suadente nō ut a patrono solet causam pro reis dicente. Alia nāq; principia conducūt reos apud iudices defendenti & clæmentiā. misericordiāq; undiq; indaganti. Alia quū senatus de repu. consulitur uiro auctoritate præstanti: sententiis quorundam iniquissimis permoto: & pro utilitatibus publicis. ac pro saluti socio℞ grauiter & libere indignanti simul ac dolenti. Quippe recte & utiliter in disciplinis rheto℞ p̄cipit̃ iudices de capite alieno: deq; causa ad sese non ptinenti cognituros ex qua p̄ter officiū iudicādi: nihil ad eos simul piculi uel emolumēti redūdatu℞ est: cōciliādos eē: ac ppiciādos laudabiliter ac placabiliter/ & leniter existimatiōi saluti q; eius q apud eos accusatus est/ At quū dignitas & fides/ & utilitas oīum cōis agit̃. ob eāq; rem aut suadendum quid: ut fiet. aut fieri iam cœpto. differendū est. tum qui se in huiusmodi principiis occupat. ut beniuolos: benignosq; sibi auditores paret/ ociosam operam: in non necessariis uerbis sumit. Iamdudum n. negocia periculaq; ipsarum rerum cōmunia/ cōsiliis eos capiendis conciliāt/ & ipsi potius sibi exposcunt consultoris beniuolētiam. Sed quod ait cōfessum Catonē noluisse rhodienses ita depugnare uti depugnatū est: neq; regē Persen a po. ro. uinci. atq; id eum dixisse non rhodiensis modo. sed multas quoq; alias nationes uoluisse/ sed id nihil ad purgandum: extenuādumue crimen ualere: iam hoc primum Tyro improbe mentit̃. Verba ponit Catonis: & Aliis tamē eum uerbis calumniatur. Nō enim Cato confitet̃ rhodienses noluisse uictoriā esse Po. ro. sed sese arbitrari dixit/ id eos uoluisse/ quod erat pculdubio suæ opinionis professio/ non rhodiensium culpæ confessio. In qua re; ut meum quidē iudicium: non culpa tantum uocat/ sed dignus quoq; laude admirationeq; est. quum & ingenue & religiose dicere uisus est cōtra rhodiēsis quod sentiebat/ & parta sibi ueritatis fide ipsum illud tamen: quod cōtrarium putabat̃ flexit: & trāstulit: ut eos icciirco uel maxime equum esset acceptiores: carioresq; fieri populo romano: quod quum & utiles essent. & uellēt regi esse factum. nihil tamen adiuuandi eius gratia fecerint. Postea uerba hæc. ex eadē oratione ponit. Ea nūc de repēte tāta nos bñficia ultro citroq; tantā amiciciā relinqmus? Q d' illos dicimus uoluisse facere: id nos priores facer̃ occupabimus? Hoc iquit enthymema neq̄ & uitiosum est / rñderi enim potuit/ occupabimus certe. Nam si non occupauerimus: opprimemur incidēdūq; erit in insidias a quibus ante nos non cauerimus. Recte inquit hoc uitio dat lucilius poetæ euripidi. q quū Polyphontes rex propterea se interfecisse fratrem diceret. q ipse ante consiliū de nece eius cœpisset. Meropa fratris uxor hisce eū uerbis eluserit εἰ ἄρ σ' ἔμελλεν, ὡς σὺ φῂς, κτείνειν πόσις, χρῆν καὶ σὲ μέλλειν, ὡς χρόνος παρῆλθεν. i. nam si te occisurus erat ut tu ais maritus/ te quoq; occisu℞ esse oportuit/ ut qñ tp̄s interponeretur. At hoc enim inquit plane stultitiæ plenum eo consilio/ atq; ea fini facere nolle aliquid. uti nunq̄ id facias/ quod uelis. Sed uidelicet. Tyro animum non aduertit non esse in omnibus rebus cauendis eandem causam non humanæ uitæ negocia/ & actiones/ & officia/ uel occupādi/ uel differēdi/ uel ēt ulciscendi: uel cauēdi/

polyphontes rex
Merope femina

uel cauendi:similia esse pugnæ gladiatoriæ.nam gladiatori cõposito ad pugnã dum pugnæ hæc proposita sors est:aut occidere si occupauerit:aut occumbere:si cessauerit hominum autem uitam nõ tam iniquis:neq; tam indomitis necessitatibus circunscripta est.ut icirco prior iniuria facere debeas/quam nisi feceris:pati possis.Quod tantum aberat a populi romani mansuetudine occupare.ut sæpe iam in sese factas iniurias ulcisci neglexerit.Post deide usum esse Catonem dicit:in eadem oratione argumentis parum honestis:& nimis audacibus.Ac non uiri eius:qualis fuit:sed uafris:ac fallaciosis & quasi græcorũ sophistarum solertiis.Nam quum obiiceret inquit rhodiensibus quod bellũ populo Romano facere uoluissent:negauit pene.Sed ignosci poposcit/quia id non fecissent:& si maxime uoluissent; induxisseq; eum dicit: quam dialectici ἐπαγωγὴν.idest inductioně appellat:rem admodũ isidiosam: & sophisticam.neq;ad ueritates magis:q̃ ad captiones repertam: quum conatus sit exemplis decipiẽtibus colligere cõfirmareq; nemině:qui malefacere uoluit plecti æquum esse:nisi quod factum uoluit etiam fecerit:uerba autem ex ea oratiõe MarciCatonis hæc sunt.Qui acerrime aduersus eos dicit:ita dicit:hostis uoluisse fieri:& quis est tandem nostrorum:qui quod ad sese attineat:æquum censeat quẽquã pœnas dare ob eam rem/quod arguat malefacere uoluisse? Nemo opinor. Nam ego quod ad me attinet nolim.Deinde paulo infra dicit.Quid nũc? & quæ tandem lex est tam acerba:quæ dicat:Siquis id facere uoluerit:mille nummis:dimidium familiæ mulcta esto. Siquis plus quingenta iugera habere uoluerit: tanta pœna esto.Siquis maiorem pecudum numerum habere uoluerit: tantũ dãni esto.Atqui nos omnia plura habere uolumus:& id nobis ĩpune est. Postea ita dicit:sed si honoré nõ æquum est haberi ob eam rem:quod benefacere uoluisse quis dicit:neq; fecit tãtum:Rhodiẽsibus tale erit:nõ quod malefecerũt: sed quia uoluisse dicũtur.His argumẽtis Tyro Tullius.M.Catoně contendere & cõficere dicit:rhodiẽsibus quoq; impune esse debere quod hostes quidé pop.Ro. esse uoluissent:& qui maxime nõ fuissent.Dissimulari aũt nõ posse ait:quin paria:& cõsimilia nõ sint:plus quingẽta iugera habere uelle quod plebiscito colonis prohibitũ fuit.& bellum iniustũ atq; impiũ po.ro.facere uelle.neq; item inficiari posse:quin alia causa in præmio sit:alia in pœnis.nam beneficia inquit promissa opperiri oportet:neq; ante remunerari:q̃ facta sint. iniurias aũt imminẽtis præcauisse:iustum est magis/q̃ expectauisse.Summa enim professio stultitiæ inquit/nõ ire obuiam sceleribus cogitatis:sed manere/opperiq;/ut quũ admissa & perpetrata fuerint:tum deniq; ubi:quæ facta sunt:infecta fieri nõ possunt/puniãtur.hæc Tyro in Catonem:non minus frigide sane/q̃ inaniter.sed enim Cato nõ nudã nec solitariã:nec improtectã hanc ἐπαγωγὴν facit. Sed multis eam modis præfulcit:multisq; aliis argumẽtis cõuelat.& quia nõ rhodiensibus magis/q̃ reipu.cõsulebat:nihil sibi dictu:factuq; in ea re turpe duxit:quin oĩum sniarum uia seruatum ire socios niterẽt.Ac primũ ea non incallide conquisiuit/quæ nõ iure naturæ/aut iure gẽtium fieri prohibent. sed iure legum rei alicuius medẽdæ/aut tẽporis causa iussarum:sicut est de numero pecoris: aut

de dominio agri præfinito/aut eiusmodi aliquo.in quibus tribus quod prohibitum fieri per leges quidem non licet uelle id tamẽ facere.si liceat. inhonestũ nõ est. Atq; eas res cõtulit seorsum miscuitq; cum eo qđ neq; facere neq; uelle. p sese honestum.tum deĩde ne disparilitas collationis euidẽs fieret.pluribus in propugnaculis defensat. Neque tenuis istas.& enucleatas uoluntatũ in rebus illicitis repræhensiones.qualia in philosophorum ocio disputantur. magnifacit.sed id solum ex summa ope nititur.ut causa rhodiensium:quorum amicitiam retineri ex repu.fuit aut æqua iudicaretur.aut quidem certe ignoscẽda.Atq; interim.neque fecisse rhodiẽses bellum. neque facere noluisse dicit.Interim aũt facta sola censenda dicit:atq; in iudicium uocanda:sed uoluntates nudas/inanisq;/neq; legibus/neq; pœnis fieri obnoxias. interdum tamen/quasi deliquisse eos concedat/ignosci postulat.& ignoscẽtias utiles esse rebus humanis docet.ac nisi ignoscant/metus in repu.rerum nouarum monet.sed enim cõtra si ignoscatur conseruatum iri ostendit/popu.Roma.magnitudinem.superbiæ quoq; crimen/quod tunc præter cætera/in senatu rhodiensibus obiectũ erat/mirifica/& prope diuina respõsionis figura elusit & eluit. Verba adeo ipsa ponemus Catonis:quoniam Tyro ea prætermisit.Rhodienses superbos eẽ aiũt. id obiectantes:quod mihi e liberis meis minime dici uelim.sint sane superbi. Quid id ad nos attinet? idne irascimini siquis superbior est? q̃ nos.Nihil prorsus hac compellatione dici potest:neq; grauius:neq; munitius aduersus homines superbissimos facta.qui superbiam in sese amarent:in aliis repræhẽderẽt. Præterea animaduertere est in tota ista Catonis oratione:omnia disciplinarum rhetoricarum arma:atq; subsidia mota esse.sed non perinde: ut in decursibus ludicris aut simulacris prœliorum uoluptariis fieri uidemus. Non inq̃ distincte nimis ac compte:atq; modulante res acta est:sed quasi in ancipiti certamine quum sparsa acies est:multisq; locis marte uario pugnatur: sic in ista tum causa Cato:quum superbia illa rhodiẽsium famosissima multorum odio:atq; inuidia flagraret:omnibus promiscue tuendi:atq; propugnandi modis usus est:& nunc ut optime meritos cõmendat:nunc tanq̃ si innocentes purgat: & ne bona diuitiæq; eorum expetantur:obiurgat. nunc etiam quasi sit erratũ deprecatur.nunc ut necessarios reipu.ostentat:nunc clementiæ:nunc mansuetudinis maiorum:nunc utilitatis publice commonefacit.eaq; omnia distinctius: numerosiusq;:ac comptius fortasse dici potuerint.Fortius atq; uiuidius potuisse dici non uidentur.Inique igitur Tyro Tullius:qui ꝗ ex omnibus facultatibus tam opulentæ orationis aptis inter sese:& cohærentibus paruum quippiam nudumq; sumpsit:quod obtrectaret:tanquã non dignum.M.Catone fuerit:ꝗ delictorum non perpetratorum uoluntates: non censuerit puniendas. Commodius autem erectiusq; de his meis uerbis:quibus Tul. Tyroni respõdi:modo existimabit:iudiciumq; faciet:qui & orationem ipsam Catonis totã acceperit in manus:& epistolam Tyronis ad Anxium scriptam requirere & legere curauerit.Ita enim nos sincerius exploratiusque uel corrigere poterit: uel probare.

Cuiusmodi

¶ Cuiusmodi seruos. & quam ob causam Cælius Sabinus iuris ciuilis auctor pileatos uenundari solitos scripserit. & quæ mancipia sub corona more maiorum uenierint. Atq; id ipsum sub corona quid sit. Cap. IIII

Pileatos seruos uenum solitos ire: quorum nomine uenditor nihil præstaret. Cælius Sabinus iurisperitus scriptū reliquit. cuius rei causam esse ait: q, eiusmodi conditionis mancipia insignia esse in uendundo deberent: ut emptores errare: & capi non possent, neq; lex uēdundi opperienda esset: sed oculis iam perciperent, quodnam esset mancipiorum genus sicut inquit antiquitus mancipia iure belli capta coronis indu ta ueniebant: & iccirco dicebantur sub coronis uenire. Nam ut ea corōa signū erat captiuorū uenalium: ita Pileus impositus demonstrabat eiusmodi seruos uenundari: quorum nomine emptori uenditor nihil præstaret. Est autem alia rationis huius opinio: cur dici solitum sit: captiuos sub corona uenundari: q, milites custodiæ causa: captiuorum uenalium greges circūstarent: eaq; circunstatio militum corona appellata sit. Sed id magis uerum esse: quod supra dixi. Cato quoq; in libro: quem composuit de re militari docet. Verba sunt hæc Catonis. Vt populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat: q̄ re male gesta coronatus ueneat. Pileati serui uendebātur

¶ Historia de Polo histrione memoratu digna. Cap. V.

Histrio in terra græcia fuit fama celebri: qui gestus & uocis claritudine: & uenustate cæteris antestabat: nomen fuisse aiunt polum tragœdias poetarum nobilium scite atque asseuerate actitauit. Is Polus unice amatum filium morte amisit eum luctum: quoniam satis uisus est luxisse: rediit ad quæstum artis in eo tempore Athenis Electram Sophoclis acturus gestare urnā: quasi cum Orestis ossibus debebat, ita cōpositum fabulæ argumentum est: ut ueluti fratris reliquias ferens Electra comploret: commisereaturq; interitum eius: qui per uim extinctus existimatur. Igitur Polus lugubri habitu Electræ indutus ossa: atque urnam e sepulchro tulit filii: & quasi orestis amplexus oppleuit omnia: non simulacris: neque imitamētis: sed luctu atque lamentis ueris & spirantibus: itaq; quum agi fabu la uideretur: dolor actitatus est.

¶ Quid de quorūdam sensum naturali defectione Aristoteles scripserit. Cap. VI.

Ex quinq; sensibus: quos animātibus natura tribuit: uisu: auditu: gustu: tactu: odoratu: quos græci αἰσθήσεις: idest sensus ὄψιν. idest uisum: ἀκοὴν. idest auditum: γεῦσιν. idest gustum: ἁφὴν. idest tactum ὄσφρησιν idest odoratum appellant: quædam animalium alia alio carent: & aut cæca natura gignuntur: aut inora: inauritaue: nullum autem gigni animal Aristoteles dicit: quod aut gustus sensu careat: aut tactus. uerba ex libro eius: quem περὶ μνήμης. idest de memoria composuit: hæc sunt. τὴν δὲ ἁφὴν, καὶ τὴν γεῦσιν πάντα ἔχει πλὴν εἴ τι τῶν ἀτελῶν ζώων. idest tactum uero: & gustum omnia habent. præter q̄ animantium imperfecta.

Affatim

¶ An affatim quasi admodū prima acuta pronūciandum sit:& quædam itidē non incuriose tractata super aliarum uocum accentibus. Cap. VII.

ANnianus poeta præter ingenii amœnitates: litteraꝝ quoq; ueterū & rationū i litteris oppido q̄ peritus fuit: & sermocinabatur mira quadā: & scita suauitate: is affatī .i. admodū prima acuta. nō media pronunciabat. Atque ita ueteres locutos censebat: itaq; se audiēte Probum grammaticum hos uersus in Plauti cistellaria legisse dicit.

Potin es tu homo facinus facere strenuum?
Aliorum est affatim qui faciant.
Sane ego me uolo fortem perhiberi uirum.

Causamq; huic accentui dicebat: ꝙ affatim non essent duæ partes orōnis. sed utraq; pars in unā uocē coaluisset: sicuti in eo quoq; qd' ex aduersum dicimus: secundā syllabā debere acui existimabat: qm̄ una nō duæ essent orōnis partes. Atq; ita oportere apud Terentiū legi dicebat in his uersibus. In quo hæc disce bat ludo ex aduersum loco tōstrina erat q̄dā. addebat ēt qd' ad ꝑuerbiū tū ferme acueret̄. quum significaret ἐπίτασιν: quā intētionē nos dicimus: sicuti adfabre: & admodum: & adprobe dicuntur. Cætera qdem satis cōmode annianus. sed hāc ꝑticulā ad: quā semp quū intētionem significaret acui putauit non id ꝑpetuū uidet̄. Nam & adprobus quum dicimus. & adprimus. & adprime intētio in his uerbis demōstrat̄. neq; tamen ad: ꝑticula satis cōmode accētu acuto ꝓnunciat̄. Adprobus tamen. quod significat ualde probus nō inficias eo ꝙ prima syllaba acui debeat. Cæcilius in comœdia quæ iscribit̄ triūphus. uocabulo isto utit̄. Hierocles hospes ē mihi adolescēs adprobus. Nū igit̄ i his uocibus quas nos nō acui diximus. ea causa est. ꝙ syllaba insequit̄ natura lōgior. quæ non ferme patitur acui priorem? in uocabulis syllabarum pluriū q̄ duaꝝ. Adprimum autē longe primū. L. Liuius in odissea dicit in hoc uersu. Ibi deniq; uir summus adprimus patroclus. Idē Liuius in odissea ꝑmodū dicit q̄si admodum. Parceres inquit præmodum. Quod significat supra modum: dictumq; est quasi prætermodum: in quo scilicet prima syllaba acui debuit.

Exaduersum
Adfabre
Admodū
Adprobe
Adprim'
Adprime
Adprob'.
Adprimum.
Præmodum i. supra modum
Delphini

¶ Res supra fidē habita sup amatore delphino: & puero amato Cap. VIII.

DElphinos uenerios esse: & amasios non modo historiæ ueteres sed recentes quoq; memoriæ declarant. Nam & sub Cæsaribus in puteolano mari: ut Appiō scriptū reliqt: & aliquot sæculis ante apud naupactum: ut Teophrastus tradidit: amatores flagrantissimi delphinorum quidam cogniti compertiq; sunt. Neq; ii amauerunt: quod sunt ipsi genus: sed pueros forma liberali: in nauiculis forte aut in uadis littorum conspectus miris & humanis modis arserunt uerba subscripsi ἀπίωνος eruditi uiri ex ægyptiacorum libro quinto: quibus delphini amantis & pueri non abhorrentis consuetudines: lusus gestationes aurigationes refert: eaque omnia sese ipsum: multosque alios uidisse dicit. καὶ αὐτὸς δ' οὖν εἶδον περὶ Δικαιαρχίαν δελφῖνα ἐρῶντα παιδὸς καὶ πρὸς παιδικὴν ἐπιλόμενον φωνήν. ἀτὰρ οὖν καὶ προσνηχόμενος ὁ ἰχθῦς ἀνεδέχετο τὸν παῖδα ἐπὶ τῶν νώτων. καὶ τὰς ἀκάνθας περιστέλλων ἵνα μὴ τὸν ποθούμενον χρῶτα ἀμύξειε

de hoc & alij complu ribus vide plinium lib. 9. cap. 8

τὰ ἀμύξεσι καὶ ἐπιπηδῶν περιβεβηκότα μέχρι διακοσίων ἀνηγεῖσθαι σταδίων ἐξέχετο δ᾽ ἄρα ἡ ῥώμη καὶ πᾶσα ἡ Ἰταλία θεάσασθαι ἰχθὺν ὀχούμενον ὑπὸ ἔρωτος .i. & quidem nos uidimus apud puteolos delphinum amātem mire puerum:inclamatū a puero acciri. Annatans ita & pēnæ aculeos uelut uagina condens:ne dilectum sibi corpus laceraret præbebat ascensuro dorsum:receptumq; equitis modo insidentem p magnū æquor ad triginta fere passuū milia deferebat.roma igitur : omnisq; italia eo cōfluebat:ut piscem per amorē uenerium uehentem puerum aspectaret. Ad hæc adiicit rem nō minus mirādam. Postea inquit idem ille puer delphino amœnus morbo affectus obiit suum diem. At ille amans ubi sæpe ad littus soli tum ānauit:& puer qui in primo uado aduētum eius opperiri cōsueuerat:nusquā fuit:desiderio tabuit.exanimatusq; est:& in littore iacēs inuētus ab iis:qui rem cognouerāt:in sui pueri sepulchro humatus est.

¶ Peposci:memordi:pepugi:spepōdi:& occecurri:plerosq; ueterum dixisse: nō uti postea receptum est dicere:per o aut per u litteram in prima syllaba positam:sed per e.atq; adeo græcæ rationis exemplo dixisse. Præterea notatū : q. uiri non indocti:neq; ignobiles a uerbo descendo non descendi:sed descendidi dixerunt.

Caput IX

Poposci:momordi:pupugi:cucurri probabiliter dici uidenť. Atq; ita nunc omnes ferme doctiores huiuscemodi uerbis utunť. sed Q. Ennius in satyris memorderit dixit per e litteram:non momorderit. Meum inquit nō est,at si me canis memorderit. Item Laberius in gallis:de integro patrimonio meo cētum milia nūmum memordi. Item idem Laberius in coloratore. Itaq; leuiq; pruna percoctus:simul sub dētes mulieris ueni bis ter memordit. Item. P. Nigidius de animalibus libro secūdo. Serpens si memordit:gallina deligiť:& opponiť. Item Plautus in aulularia. Vt ad memordi hominē. Sed idem Plautus in trigeminis:nō præmordisse:neq; præmomordisse dixit:sed præmorsisse. Ni fugissem inquit:mediū credo præmorsisset. Itē Actius in cōciliatrice:ursum se memordisse autumat. Peposci quoq; nō poposci Valerius Antias in libro ānalium.xlv.scriptū reliquit. Deinde Licinius tri.ple.perduellionem ei diem dixit:& comitiis diem a.Q. Martio prætore peposcit. Pepugero quoq; Actius in ædulitio dicit. Sed si pepugero:metuet. Helium quoq; Tuberonē libro ad.C.Oppium scripto occecurrit dixisse. Probus ānotauit & hæc eius uerba apposuit. Si generalis species occecurrit. Idem Probus Valerium Antiatem libro historiarum.xii.spoponderat scripsisse ānotauit:uerbaq; eius hæc apposuit. Tib.Gracchus:qui quæstor.C. Mācino in hispania fuerat:& cæteri:qui pacem spepōderant. Ratio aūt istarum dictionum hæc esse uideri pōt:quoniā græci in quadā specie præteriti tēporis:quod παρακείμενον.i.præteritum perfectum appellant:secūdā uerbi litteram in/e/plerūq; uertunt. γράφω γέγραφα, ποιῶ πεποίηκα, λαλῶ λελάληκα, κρατῶ κεκράτηκα, λούω λέλουκα:sic ergo mordeo memordi.posco peposci:tēdo tetendi:tāgo tetigi:pūgo pepugi:spōdeo spepōdi:curro cecurri.tollo tetuli facit.sic &.M. Tul.&.C. Cæsar mordeo:memordi/pūgo/pepugi/spōdeo/spepondi/ dixerūt. Præterea in

Memordi

Præmorsisse

Peposci

Pepugero

Occecurrit

Spepōdit

Sesciderat uēiri a uerbo scido simili rōne nō siderat:sed sesciderat dictū eē.L.Acci'i sota dicoꝝ libro primo:sesciderat dicit uerba eius hæc sunt. Non ergo aquila ita uti prædicāt sesciderat pectus.Ennius quoq; & Valerius Antias in libro historiarū.lxxv.uerba hæc scripsit.Deīde funere locato ad forū descēdidit. Laberi9 quoq; in Catulario ita scripsit.Ego mirabar quomō māmæ mihi descēdiderāt.

Descendidit. Vsucapio

¶ Vsuscapio & copulate & recto uocabuli casu dicitur;ita pignoriscapio cō iuncte & eadem uocabuli forma dictum est. Cap. X.

Pignoriscapio

ET hæc ususcapio dicitur copulato uocabulo/a/littera in eo tractim pronunciata ita pignoriscapio iunctæ sunt partes:& productæ dicebantur:uerba Catonis sunt ex primo epistolicarum quæstionū. Pigneriscapio ob æs militare:quod æs a Tribuno ærario miles accipere debebat uocabulum seorsum fit:per quod satis dilucet hanc capionem posse dici:quasi hanc captionem:& in uisu & in pignore.

Leuitas

¶ Neque leuitatem:neque nequitiā ea significatiōe esse: qua in uulgi sermonibus dicuntur. Cap. XI.

Nequitia Leuis Nequam

LEuitatē plerūq; nūc ꝑ incōstātia:& mutabilitate dici audio:& neqtiam ꝑ solertia:astutiaq;:sed ueterū hominū qui ꝓprie:atq; ītegre locuti sunt:leues dixerūt:quos uulgo nunc uiles: & nullo honore dignos dicimus & leuitatem appellauerunt perinde quasi lenitatē. Et nequam hominem nihili neq; rei:neq; frugis bonæ.quod genus græci fere ἄσωτον.idest prodigum:ἢ ἀκόλαστον.idest uel libidinosum: ἢ ἀχρεῖον. idest uel inuilem:ἢ ἄχρηστον.idest uel iutilē.ἢ κακότροπον.i.uel īprobū:ἢ μιαρὸν.idest uel scelestū dicunt. Qui exempla hoꝝ uerborū requirit: ne in libris nimis remotis quærat:inueniat ea in.M.Tullii secunda antonianaꝝ:nam quum genus quoddam sordidissimū uitæ:atq; uictus.M. Antonii idē demōstraturus esset:ꝙ in caupona delitesceret:ꝙ ad uespeꝝ ꝑpotaret:ꝙ ore inuoluto iter faceret:ne cognosceret̄:hæc & alia huiuscemodi:quū in eū dicturus eēt:Videte inqt hoīs leuitatē:tāq̄ ꝓrsus ista dedecora hoc uitio ī hoīe notarēt̄. At postea quū ī eūdē antoniū ꝓbra q̄dā alia ludibriosa:& turpia īgessisset: ad extremū hoc addidit. O hominē nequā:nihil enī magis ꝓprie possum dicere. Sed ex eo loco .M. Tullii uerba cōplusculа libuit ponere:at uidere leuitatē hoīs:quū ora diei decima fere ad saxa rubra uenisset:delituit in quadā cauponula:atq; ibi se occulēs ꝑpotauit ad uespeꝝ. Indecisio celeriter ad urbē adductus: domū uenit ore inuoluto.Ianitor rogat qs es tu? A Marco tabellarius : cōfestī ad eā: cuius causa uenerat deducitur. Eiq; epistolā tradit quā illa quū legeret flēs.erat enī scripta amatoriæ.Caput aūt lraꝝ hoc erat:sibi cū illa mima posthac nihil futuꝝ omnē se amorē abiecisse illius:atq; in hāc trāsfudisse. Quū mulier fleret uberius:hō misericors ferre nō potuit. Caput aperuit:in collū inuasit.O hoīem nequā:nihil enī magis ꝓprie possum dicere.Ergo ut te catamitū.nec opinato:quū ostē disses:præter spem mulier aspiceret.Iccirco urbē terrore nocturno italiā multoꝝ dieꝝ metu ꝑturbasti? Cōsimiliter quoq; Claudius in primo annaliū:nequitiam appellauit luxū uitæ prodigū: effusumq; ī hisce uerbis.Persuadēti cuidā

adolescenti

adolescẽti Lucano qui apprime summo genere gnatus erat, sed luxuria & neq̃tia pecuniã magnã cõsumpserat. M. Varro in libris de lingua latina. Vt ex nõ & uolo inq̃t. nolo fit: sic ex ne & q̃equã media syllaba extrita cõponit̃ nequã. P. Africanus pro se contra Tib. Asellũ de mulcta ad populũ. Omnia mala ꝓbra flagitia quæ homĩes faciũt: in duabus rebus sunt malitia atq; neq̃tia: utrũ defẽdis malitiã an neq̃tiã an utrũq; simul? Si neq̃tiã defẽder uis licet. Sed tu ĩ uno scorto maiorẽ pecuniã absumpsisti: q̃ quãti omne istrumẽtũ fũdi Sabini ĩcẽsum dedicauisti. Si hoc ita ẽ: q̃ spõdet mille nũmũ? Sed tu plus tertia parte pecuniæ paternæ perdidisti: atq; absumpsisti in flagitiis. Si hoc ita est: q̃ spõdet mille nũmũ? nõ uis neq̃tiã? Age malitiã saltẽ defendas. sed tu uerbis cõceptis cõiurasti sciens: sciente animo tuo. Si hoc ita est: q̃ spondet mille nũmum? Nolo. Nequam

¶ De tunicis χειριδώτοις: idest manicatis q̃ earũ usum. P. Africanus Sul. Gallo obiecit. Cap. XII.

TVnicis uti uirũ ꝓlixis ultra brachia. & usq; ĩ primores manus: ac ꝓpe ĩ digitos romæ: atq; omni in latio ĩdecorũ fuit. Eas tunicas græco uocabulo nostri χειριδώτους. i. mãicatas appellauerũt. Fœminis q̃ solis uestẽ lõge lateq; diffusã in decorẽ existimauerũt: ad ulnas cruraq; aduersus oculos ꝓtegenda. Viri autẽ Ro. primo q̃dẽ sine tunicis: toga sola amicti fuerũt: postea substrictas: & breuis tunicas citra humerũ desinẽtes habebãt: quod genus græci dicunt ἐξωμίδας. idest substrictas sine manicis tunicas. Hac antiq̃tate inductus. P. Africanus Pauli filius: uir oĩbus bonis artibus atq; omni uirtute ꝓditus. P. Gallo hoĩ delicato ĩter pleraq; alia q̃ obiectabat id quoq; ꝓbro dedit. q̃ tũicis uterer manus totas opiẽtibus: uerba sunt hæc Scipiõis. Nã q̃ quotidie ũguẽtatus aduersus speculũ ornet: cui supcilia radunt̃ q̃ barba uulsa: fœminibusq; subuulsis ãbulet: q̃ ĩ cõuiuiis adolescẽtulus cũ amato re. cũ cheridota tũica ĩferior accubuerit: q̃ nõ mõ uinosus sed uirosus quoq; sit. eũ ne q̃sq̃ dubitet: quin idẽ fecerit: q̃d cinædi facere solẽt. Virgilius quoq; tunicas huiuscemodi quasi fœmineas ac probrosas criminatur. Et tunicæ manicas: & hñt ridimicula mitræ. Q. quoque Ennius carthaginensium tunicatam iuuentutẽ non uidetur sine probro dixisse. Tunicæ Toga Tunica cheridota

¶ Quem classicum dicat. M. Cato: quem infra classem. Cap. XIII.

CLassici dicebant̃ nõ oẽs: q̃ in classibus erãt: sed primæ tantũ classis hoĩes: q. c. &. xxv. milia æris ãpliusue censi erãt. Infra classẽ aũt appellabant̃: secundæ classis: cæterarũque oĩum classiũ: qui minore summa æris: quã supra dixi: cẽsebant̃. Hoc eo stricti notaui: q̃m ĩ. M. Catonis orõne: q̃ uoconiã legẽ suasit: q̃ri solet: q̃d classicus q̃d ĩfra classẽ. Classicus Infra Classem

¶ De tribus dicendi generibus: ac de tribus philosophis: qui ab atheniẽsibus ad senatum Romam legati missi sunt. Cap. XIIII.

ET in carmine: & in soluta oratione genera dicẽdi probabilia sunt tria: q̃ græci χαρακτῆρας formas uocant: nomiaq; eis fecerunt appo ni ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον. Nosq; quẽ primũ posuimus uberẽ uocamus: secundum gracilem: tertium mediocrẽ. Vberi dignitas: atq; am- Tria dicendi genera

plitudo est. Gracili uenustas & subtilitas. Medius in cōfinio est utriusq; modi particeps. His singulis oratiōis uirtutibus uitia agnata sunt: pari numero quæ earum modum & habitum simulacris falsis ementiunt: sic plerumq; sufflati: atq; tumidi fallūt ꝓ uberibus: squalētes & ieiuni dicti pro gracilibus incerti & ambigui ꝓ mediocribus. Vera aūt & propria huiuscemodi formarū exempla in latina lingua. M. Varro eē dicit: ubertatis Pacuuiū: gracilitatis Luciliū: mediocritatis Terentiū. Sed ea ipsa genera dicendi iam antiquitus tradita ab Homero sunt tria tribus. Magnificū in Vlyxe: & uber est: subtile in Menelao: & cohibitum mixtū moderatūq; in Nestore. Aiaduersa eadē tripartita uarietas est in tribus philosophis: quos athenienses romā ad senatum populūq; Ro. legauerunt/impetratū uti mulctam remitterent: quam fecerant ꝓ oropi uastationem ea mulcta fuerat talentū fere quīgentū/erāt isti philosophi. Carneades ex academia Diogenes stoicus. Critolaus peripateticus: & in senatū quidē in

Carneads Dioge-nes — troducti iterprete usi sunt Cæcilio senatore: sed ante ipsi seorsum quoq; quisq; ostentādi grā magno cōuentu hoīum disertauerūt: tū admiratiōi fuisse aiūt Rutilius & Polybius philosophorū trium suis cuiusq; generis facundiā. Vio

Critolaus — lenta inquiūt: & rapida Carneades dicebat. Scita & teretia Critolaus. Modesta Diogenes & sobria: unumquodq; aūt genus: ut diximus quū caste pudiceq; ornatur: fit illustrius quum fucatur: atq; prælinitur/fit præstigiosum.

¶ Quia seuere moribus maiorum in fures uindicatū sit. & quid scripsit Mutius Scæuola super eo: quod seruatū datū: cōmodatūue esset. Cap. XV

Furtum — Labeo in libro de. xii. tabulis secūdo acria: & seuera iudicia de furtis habita esse apud ueteres scripsit. Idq; Brutū solitū dicere: furti dānatum esse: qui iumentum aliorsum duxerat: q̄ quo utendum acceperat. Item qui longius produxerat: q̄ quem in locū petierat. Itaq; Q. Scæuola in librorum quos de iure ciuili composuit. xvi. uerba hæc. Quod cui seruandum datum est: si id usus est. siue quod utendum acceperit: ad aliam rem: atq; acceperat: usus est furti se obligauit.

¶ Locus exscriptus e satyra. M. Varronis: quæ περὶ ἐδεσμάτων. idest de eduliis iscripta est de peregrinis scilicet ciboꝶ generibus: & appositi uersus Euripidis quibus delicatoꝶ hominū luxuriantem gulam confutauit. Cap. XVI.

Varro in satyra/quam περὶ ἐδεσμάτων. idest de eduliis: cibis peregrinis & lauticiis inscripsit: lepidæ admodum & scite factis uersibus cœnarum ciborumque exquisitas delitias comprendi: Nam pleraque id genus: quæ helluones isti terra: & mari conquirunt exposuit: inclusitq; in numeros senarios & ipsos quidem uersus: cui ociū erit: in libro

Diuersi cibi ad regales et porci fi. ias mē. sas edulia — quo dixi: positos legat. Genera autem nominaq; edulium. & domicilia ciborū. oibus aliis præstātia: quæ profunda ingluuies uestigauit. q̄ Varro obprobrans executus est. hæc sunt ferme q̄tum nobis memoriæ. Pauus e samo. Phrygia attagena. Grues mellicæ. Hedus ex ambratia. Pelamis chalcedonia. Murena tarsesia Aselli pessimuntii. Ostrea tarenti. Pectunculus chius. Helops Rhodius. Scari cilices. Nuces thasiæ. Palma ægyptia. Glans iberica. Hanc autem

peragrantis

Pauus samius / attagena / grues / hedus ex ambracia / Pelamis chalcedonia / murena tarsesia / aselli pessimuntii / ostrea tarenti / pectunculus chius / helops rhodius / scari cilices / Nuces thasie / palma egyptia / Glans iberica

peragrantis gulæ: & ſuccos inſuetos inquirentis induſtriam: atque has undiq́ uorſum indagines cupediarum maiore deteſtatione dignas cenſebimus: ſi uerſus Euripidi recordemur: quibus utebatur ſæpiſſime Chryſippus philoſophus: tanquam edendi irritatiões quaſdã reptas eẽ: nõ per uſum uitæ neceſſariũ. ſed p luxũ animi: parata atq; facilia faſtidiẽtis p ĩprobã ſatietatis laſciuiam uerſus Euripidi adſcribẽdos putaui ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυεῖν μόνον δημήτερος ἀκτῆς. πώματος, ὑδροχόου ἃ πάρεσι καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν ὧν οὐκ ἀποδεῖ πλησμονή. τρυφῇ δέ τοι ἀμῶν ἐδεσμάτων θηράματα. Nam quid mortalibus ſit uſu: pter duo illa mõ: Cereris munus: & aquæ poculũ? quæ adſunt: ac nos queũt alere. quorũ ſaties nunq̃ eſt. luxus aũt ſunt cæterarũ epularũ idagies.

¶ Sermo habitus cũ grãmatico inſolẽtiarũ & iperitiarũ pleno: de ſignificatiõe uocabuli: qđ eſt obnoxius: deq; eius uocis origine. Caput XVII

PErcontabar Romæ quẽpiam grãmaticum primæ in docendo celebritatis: nõ hercle experiẽdi: uel tentãdi gratia: ſed diſcendi magis ſtudio & cupidine: quid ſignificaret obnoxius: quæq; eius uocabuli origo & rõ eſſet. Atq; ille aſpicit me: illudẽs leuitatẽ quæſtionis: paruamq; obſcurã inquit ſane rem quæris: multaq; prorſus uigilia indagandam Quis adeo tam linguæ latinæ ignarus eſt: qui neſciat eum dici obnoxiũ cui quid ab eo: cui eſſe obnoxius diciť: incõmodari & noceri poteſt: ei ue qui habeat aliquem noxæ: ideſt culpæ ſuæ cõſcium? Quin potius inquit hæc mittis nugalia & affers ea: quæ digna quæri tractariq; ſint. Tum uero ego permotus agendum iam oblique: ut cum homine ſtulto exiſtimaui. & cætera inquã uir doctiſſime; grauiora: remotioraq;: ſi diſcere & ſcire debuero: quando mihi uſus uenerit: tum quæram ex te: atq; diſcam. Sed enim quia dixi ſæpe obnoxius: & quid dicerem: neſciui didici ex te. & ſcire nunc cœpi: quod non ego omnium ſolus: ut tibi ſum uiſus: ignoraui. ſed ut res eſt Plautus quoq; linguæ: atque elegantiæ in uerbis latinæ princeps: quid eẽt obnoxius: neſciuit. uerſus. n. eſt in ſtico illius ſcriptus. Nunc ego hercle perii plane: nõ obnoxie. Quod minime cõgruit: cum iſta: quam me docuiſti: ſignificatione. cõpoſuit enim Plautus tanq̃ duo inter ſe cõtraria: plane & obnoxie. qđ a tua ſignificatione: longe abeſt. At ille grãmaticus ſatis ridicule: quaſi obnoxius: & obnoxie: non declinatione ſola: ſed re: atq; ſententia differrent. ego inquit dixi quid eſſet obnoxius: non quid obnoxie. At tunc ego admiratus inſolentis hominis inſcitiam: mittamus inquit: ſicuti uis: q Plautus obnoxie dixit. ſed ſi id nimis eſſe remotum putas: atq; illud quoq; prætermittamus: quod Saluſtius in Catilina ſcribit. Minari ẽt ferro/ni ſibi obnoxia foret. Et qđ uideť uobis puulgatius eẽ: id me doce. uerſus. n. Virgilii ſunt notiſſimi. Nã neq; tunc aſtris acies obtuſa uideri: Nec fratris radiis/obnoxia ſurgere luna.

Quod tu ais/culpæ ſuæ conſcium. alio quoq; loco Virgilius uerbo iſto utitur/ a tua ſententia diuerſe/in his uerſibus. Iuuat arua uidere

Non raſtris hominum/non ulli obnoxia curæ.

Cura enim prodeſſe aruis ſolet/non nocere. quod tu de obnoxio dixiſti.

Obnoxi⁹

nocerj

Iam uero illud etiam.Q .Ennii quo pacto congruere tecum potest? quod scribit in phœnice in his uersibus.

Sed uirum uera uirtute uiuere animatum adiecit fortiter.
Eumq; innoxium uocare.aduersus aduersarios:
Ea libertas est.qui pectus purum.& firmum gestitat.
Aliæ res obnoxiæ nocte in obscura latent.

At ille oscitans.& hallucinanti similis. nunc inquit mihi opere non est. quum ociũ erit,reuises ad me,atq; disces.quid in uerbo isto Virgilius & Salustius.& Plautus & Ennius senserit.Et nebulo quidẽ ille. ubi hoc dixit, digressus est.Si quis autẽ uolet non originẽ solam uerbi istius.sed significationẽ quoq; eius uarietatẽq; recẽsere,ut hoc etiã Plautinũ spectet,adscripsi uersus ex asinaria.

Maximas optimas.& gaudio effertissimas.
Suis heris ille mecum una pariet.gnatoq; & patri.
Adeo ut ætate ambo.ambobus nobis sint obnoxii.
Nostro deuicti beneficio.

Qua uero ille grammaticus finitione usus est. ea uidetur in uerbo tam multiplici,unam tantũmodo usurpationẽ eius notasse:quæ quidem congruit cum significatu:quo Cæcilius usus est in Chrysio in his uersibus.

Quanq̃ ego mercede hic conductus tua aduenio,
Ne tibi me esse ob eam rem obnoxium reare,
Audibis male:si male dicis mihi.

¶ De obseruata:custoditaq; apud Romanos iusiurandi sanctimonia: atque inibi de decem captiuis:quos Annibal Romam deiurio ab iis accepto legauit. Cap. XVIII.

IVsiurandum apud romanos inuiolate:sancteq; habitum: seruatũq; est:id & moribus: legibusq; multis ostendit̃:& hoc quod dicemus ei rei non tenue argumentum esse potest.prœlio canensi Annnibal carthaginensium imperator: ex captiuis nostris electos decem romam:misit:mandauit eis:pactusq; est.ut si po.ro.uideret̃:permutatio fieret captiuorum:& pro iis quos alteri pluris acciperẽt:darẽt argenti pondo libram scilicet & selibrã:hos priusq̃ ꝓficiscerent̃:iureiurãdo adegit redituros eos esse in castra punica: si romani captiuos non permutarẽt:ueniunt romam decem captiui:mandatum pœni imperatoris in senatu exponunt permutatio senatui non placita: parentes:cognati:affinesq; captiuorum amplexi eos:postliminio in patriam redisse dicebãt statumq; eorum integrum: incolumemq; esse:ac ne ad hostes redire uolent:orabãt. Tunc octo ex iis postlimiũ iustum non eẽ sibi rñderunt:quoniam deiurio uicti forent:statimq; uti iurati erant ad Annibalẽ profecti sunt:duo reliqui romæ manserũt solutosq; esse sese:ac liberatos religiõe dicebant:qm̃ quum egressi castra hostiũ fuissent cõmentitio cõsilio regressi eodẽ:tãq̃ si ob aliquã fortuitã cãm issentq; atq; ita iureiurãdo satisfacto:rursũ iniurati abissent Hæc eorum fraudulẽta calliditas tã eẽ turpis æstimata ẽ;ut cõtẽpti uulgo discerptiq; sint:cẽsoresq; eos postea oĩum notarum & dãnis

& ignominiis

& ignominiis affecerūt:quoniã quod se facturos dictauerãt:nō fecissent. Cornelius autem nepos in libro exemplorum.v.id quoq; litteris mãdauit.multis in senatu placuisse:ut ii/qui redire nolent:datis custodibus:ad annibalem deducerentur. Sed eam sñiam numero plurium:quibus id non uideretur superatam. eos tamē:qui ad Annibalem nō redissent:usq; adeo intestabiles inuisosq; fuisse ut tædium uitæ cæperint:necemq; sibi cōsciuerint.

❡ Historia ex ãnalib⁹ de Tiberio Sēpronio Graccho sūpta:pr̃e Gracchoꝝ tri. ple.atq; inibi tri.ple.decreta cū ipsis uerbis relata. Cap. XIX

PVlchrū atq; liberale:atq; magnanimū factū Tib. Sēpronii Gracchi:in exēplis repositum est. Id exēplum huiuscemodi est.L. Scipioni Asiatico:Scipionis Africani supioris fratri cui.C.Minutius Augurinus:tri.ple.mulctã irrogauit:eũq; ob eam cãm prædes poscebat.Scipio Africanus:fratris nomine:ad collegium tribunoꝝ prouocabat: petebatq; ut uirum cōsularem:triumphalemq; a collegæ ui defenderēt. octo tribuni:cognita causa:decreuerunt.eius decreti uerba:quæ posui ex ãnalium monumētis exscripta sunt.Q uod.P.Scipio Africanus postulauit pro.L. Scipione Asiatico fratre.quum contra leges contraq; morem maioꝝ tri.ple. hominibus accitis per uim:inauspicato sñiam de eo tulerit:mulctãq; nullo exemplo irrogauerit:prædesq; eum ob eam rem dare cogat:aut si non det:in uincula duci iubeat:ut eum a collegæ ui prohibeamus:& q̃ cōtra/collega postulauit:ne sibi intercedamus:quominus suapte potestate uti liceat.de ea re nostrū sñia omniū data est.si.L.Cornelius Scipio Asiaticus/collegæ arbitratu prædes dabit. collegæ ne eum in uincula ducat:intercedemus:si eius arbitratu prædes nō dabit:quominus collega sua potestate utatur:nō intercedemus.Post hoc decretū quum augurinus tri.ple.L.Scipionem prædes nō dantem prehendi:& in carcerem duci iussisset.tum Tiberius Sempronius Gracchus tri.ple.pater Tiberii:atq;.C.Gracchorum:quum.P.Scipioni Africano inimicus grauis : ob plerasq; in rep.dissensiones esset.iurauit palã in amicitiã inq; gratiã se cum.P.africano nō redisse:atq; ita decretū ex tabula recitauit.eius decreti uerba hæc sunt Q uũ.L.Cornelius Scipio asiaticus triũphans:hostiū duces in carcerē cōiecta ueritalienū uidet̃ esse a dignitate reipu.in eū locū ĩpatorē po.Ro.duci:in quē locū ab eo cōiecti sunt duces hostiū.itaq;.L.Corneliū Scipionē Asiaticū a collegæ ui ꝓhibeo. Valerius aūt Antias cōtra hãc decretoꝝ memoriã:cōtraq; auctoritates ueteꝝ ãnaliū post Africani mortē:intercessionē istã:pro Scipiōe asiatico factã esse a Tiberio Graccho dixit:neq; mulctã irrogatã Scipioni:sed dãnatum eum peculatus ob anthiochenam pecuniam:quia prædes non daret:in carcerē duci cœptum.atq; ita intercedēte Graccho exemptum.

Decretū

Valerius Antias

❡ Q d' Virgili⁹ a nolanis:ob aquã sibi nō ꝑmissam sustulit e uersu suo : nola. & posuit ora.atq; ibi de cōsonãtia lraꝝ iucūda. Cap. XX

SCriptum in quodam cōmentario repperi uersus istos a Virgilio ita primū esse recitatos:atq; editos.

Talem diues arat capua:& uicina uesæuo

Nola iugo. Poſtea Virgiliũ petiſſe a nolanis aquã: uti duceret ĩ ꝓpiquũ rus: nolanos beneficiũ petitũ nõ feciſſe: poetã offenſum nomẽ urbis eoꝝ quaſi ex hominũ memoria: ſic ex carmĩe ſuo deraſiſſe. oraq; ꝑ nola mutaſſe: atq; ita reliqſſe. Et uicina ueſeuo ora iugo: ea res uera ne: an falſa ſit. nõ laboro: q̃n tñ melius ſuauiuſq; ad auris ſit: q̃ nola ora dubiũ id nõ eſt. nã uocalis in priore uerſu extrema eadẽ q; in ſequẽti pría/canoro ſimul/atq; iocũdo hiatu tractim ſonat. eſt adeo inuenire apud nobiles poetas huiuſcemodi ſuauitate multa: q̃ appareat nouata eſſe: nõ fortuita ſed p̃ter cæteros oĩs apud Homeꝝ plurima/uno quippe in loco tales tanquã hiatus & ſonitus in aſſiduis uocibus pluribus facit.

ἡ δ᾽ ἑτέρη θέρει προρέει εἰκυῖα χαλάζη
ἢ χιόνι ψυχρὴ ἐξύδατος κρυσάλλω, ideſt
Grandinis eſt ſimilis: ruit æſtate altera: uel iam
Prægelidis niuibus: aut glaciei humore coactæ. Atq; item alio loco
λάαν ἄνω ὤθεϊν ἔσκε ποτὶ λόφον.
Surſum ille ad tumulum propellere ſaxum. Catullus quoq; elegãtiſſimus poetarum in hiſce uerſibus.

Miniſter ueteli puer falerni
Ingere mi calices amariores
Vt lex poſthumiæ iubet magiſtræ
Ebrioſa acinæ ebrioſioris.

Acinum neutri generis

Quum ebrioſi dicere poſſet/& quod erat uſitatius/acinum in neutro genere appellare: amans tamen hiatus illius homerici ſuauitatem ebrioſam dixit: propter conſequentis literæ concentũ: qui ebrios autem Catullum dixiſſe putãt: aut ebrioſos (nam id quoq; temere ſcriptum inueniť) in libros ſcilicet de corruptis exemplaribus factos inciderunt.

❡ Quoad uiuet: & quoad morieť/cur idipſum temporis ſignificent: quum ex duobus ſint facta contrariis. Cap. XXI.

uoad uiuet / uoad morietur / uad senatu habebitur / uad senatus dimittet

Quoad uiuet. quum diciť. itẽ quoad morieť: uidetur quidẽ duæ res dici cõtrariæ. ſed idẽ: atq; unum tempus utraq; uerba demõſtrãt. Itẽ quũ diciť quoad ſenatus habebiť: & quoad ſenatus dimitteť: tametſi hři: atq; dimitti cõtraria ſint unũ atq; idipſum tamẽ utroq; in uerbo oñdiť: tempora enim duo quum inter ſe oppoſita ſunt: atq; ita cohærentia: ut alterius finis: cum alterius initio miſceať: nõ refert utrum per extremitatem prioris: an per initium ſequẽtis: locus ipſe confinis demonſtreť.

❡ Q đ cẽſores equũ adimere ſoliti ſint eqtibus corpulẽtis: & ꝑpinguibus: q̃ſituq; utrũ ea res cũ ignominia: an icolumi dignitate eqtũ facta ſit. Cap. XXII.

cenſores

Nimis pingui homini & corpulẽto cẽſores equũ adimere ſolitos ſcilicet minus idoneũ ratos eſſe: cum tanti corporis pondere ad faciẽdum equitis munus. non enim pœna id fuit: ut quidam exiſtimant: ſed munus ſine ignominia remittebatur: Tamen Cato in oratione: quã de ſacrificio cõmiſſo ſcripſit: obicit hanc rem criminoſius: uti magis uideri poſſit cum ignominia fuiſſe: quod ſi ita accipias: id ꝑfecto exiſtimandum eſt: non omnino inculpatum/neq; in deſidem uiſum eſſe: cuius corpus in tam immodicum modum luxuriaſſet: exuberaſſetq;.

A. Gellii

¶ A. Gellii Noctium atticarum liber Octauus hac ætate non reperitur. Sed ex uetustissimo exemplari hæc capita excerpta sunt.

¶ Hesterna noctu recte an cũ uitio dicat: & quænã super istis uerbis grãmatica traditio sit. Itẽq; q; deceuiri in. xii. tabulis nox p noctu dixerũt. Cap. I.

¶ Quæ mihi. x. uerba dederit Fauorinus quæ usurpent quidẽ a græcis: sed sunt adulteria & barbara/quæ item ad me totidem accepit: q ex medio cõiq; usu latine loquẽtiũ minĩe latina sunt: neq; in ueteꝝ libris repiãt. Cap. II

¶ Quem in modum & quam seuere increpuerit audientibus nobis peregrinus philosophus adolescẽtem Romanum ex equestri familia stantem segnẽ apud se & assidue oscitantem. Cap. III.

¶ Quod herodotus scriptor historiæ memoratissimus paꝝ uere dixerit unã solãq; pinũ arboꝝ oĩum causam. nunq̃ denuo ex hisdem radicibus pullulare: & q; itẽ de aq̃ pluuiali & niue rẽ nõ satis exploratã p cõpertã posuerit. Ca. IIII

¶ Quid illud sit quod Virgilius Cælũ stare puluere/& q; Lucilius pectus sentibus stare dixit. Cap. V.

Quum post offensiunculas in gratiam redeatur: expostolatiões fieri mutuas minime utile esse: sup erq; ea re & sermo Tauri expositus/& uerba Theophrasti libro sumpta & q; M. Cicero de amore amicitiæ senserit cum ipsius uerbis aditum. Cap. VI

¶ Ex Aristotelis libro: qui   iscriptus est: cognita accepta q; de natura memoriæ & habitu/atq; inibi de alia quædam exuberantia aut interitu eius lecta audita. Cap. VII.

¶ Quid mihi usu uenerit interpretari & quasi affingere uolenti iocos quosdam platonicos latina oratione. Cap. VIII.

¶ Q d Theophr. [illegible]us philosophus oĩum suæ ætatis doctissimus uerba pauca ad populũ atheniensem facturus: deturbata uerecũdia obticuerit, qd'q; idẽ hoc demostheni apud Philippũ regẽ uerba facienti euenerit. Cap. IX.

¶ Qualis mihi fuerit in oppido eleusino disceptatio cum grãmatico quodã præstigioso tempora uerborum & puerilia meditamẽta ignorãte. Remotarũ autem quæstionum nebulas: & formidines capiendas imperatorum animis ostentare festine tibi respõderit Xãtippe uxori Socrates petẽti ut per Dionysia largitione sumptum cœnitaret. Cap. X.

¶ Quid significet in ueterum libris scriptum pleriq; omnes / & q; ea uerba accepta a græcis uidentur. Cap. XI.

Q vpsones q; hoĩes afri dicũt nõ esse uerbũ pœnicũ: sed græcũ. Cap. XII.

¶ Lepidissima Altercatio fauorini philosophi aduersus quendã intempestiuum de ambiguitate uerborum differentẽ: atq; inibi uerba quædam ex Neuio poeta: & Cneo. Gallo non usitate collocata: atq; ibidem a. P. Nigidio origines uocabulorum exploratæ. Cap. XIII.

¶ Quibus modis ignominatus: tractatusq; sit a. C. Cæsare Laberius poeta: atq; inibi appositi uersus super eadem re eiusdem Laberii. Cap. XIIII.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER NONVS.

¶ Quãobtẽ. Q. Claudius quadrigarius in undeuigesimo annali scripserit rectioresq; certioresq; ictus fieri si sursũ quid mittas q̃ si deorsum. Cap. I.

Q. Claudius in undeuicesimo annali: quum oppidum a Metello procõsule oppugnari: contra ab oppidanis desup e muris ꝓpugnari describeret: ita scripsit. Sagittarius cũ funditore utrinq; summo studio: spgunt fortissime: sed sagittã atq; lapidẽ dehorsũ an sursum mittas hoc ĩterest. Nã neutꝶ põt deorsũ uersũ recte mitti: sed sursũ utrũq; optie q̃re milites Metelli sauciabant᷑ multo minus: & qđ maxie opus erat: a pinnis hostes defendebãt facillime. Percõtabar ego Antonium Iulianũ rhetorẽ: cur hoc ita usu ueniret qđ q̃drigarius dixisset: ut cõtigui magis directioresq; ictus fiãt: si uel lapidẽ: uel sagittã sursũ uersus iacias q̃ deorsũ: Quũ pcliuior: faciliorq; iactus sit ex supnis in ĩfima: q̃ ex ĩfimis ĩ supna: Tũ Iulianus cõprobato gñe q̃stionis qđ de sagitta ingt: & lapide dixit: hoc de oĩ fere missili telo dici põt. Facilior ãt iactus est (sicuti dixisti) si desuper iacias: si qđ iacere tãtũ uelis: non ferire: sed quũ modus: & ĩpetus iactus tẽperãdus dirigẽdusq; est: tũ si in ꝓna iacias / moderatio: atq; ratio mittẽtis: p̃cipitãtia ĩpa: & põdere cadẽtis teli corrũpit᷑: at si ĩ editiora mittas: & ad pcutiẽdũ supnæ aliqđ: manũ & oculos cõniueas: quo modus a te datus fuerit: eo tellũ ibit: qđ ieceris: Ad hãc ferme sñiam Iuliãus sup. Q. Claudii uerbis nobiscũ sermocinatus est: Qđ aũt ait idẽ. Q. Claudius a pĩnis hostes defẽdebãt facillime: aĩaduertẽdũ ẽ usum eẽ eũ uerbo defendebãt non ex uulgari cõsuetudine: sed ad modũ proprie & latine. nã defẽdere & offendere inter se aduersa sunt: quoꝝ alteꝝ significat ἐμποδὼν ἔχειν. i. incurrere in aliquid: & incidere. Alterũ ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. idest auertere: atq; depellere: quod hoc in loco. A. Q. Claudio dicitur.

¶ Quibus uerbis notarit Herodes Atticus falso quẽpiã cultu amictuque nomen habitũq; philosophiæ mentitũ. Cap. II.

AD Herodẽ Atticũ cõsularẽ uiꝝ: ingenioq; amœno / & græca facũdia celebrẽ: adiit nobis p̃sẽtibus palliatus q̃spiã: & crinitus: barba q̃ppe ad pubẽ usq; porrecta: ac petit æs sibi dari εἰς ἄρτους. i. ad panes emẽdos scilicet tũ Herodes ĩterrogat q̃snã eẽt: atq; ille uultu: sonituq; uocis obiurgatorio phũm sese esse dicit: mirari quoq; addit: cur quærẽdum putasset quod uideret. Video inquit Herodes barbã: & pallium: philosophũ nondum uideo. Quæso autem te cum bona uenia dicas mihi: quibus nos uti posse argumẽtis existimas: ut esse te philosophũ noscitemus: interibi aliquot ex iis: qui cum Herode erant: erraticum esse hominẽ dicere: & nullius rei. incolamq; esse sordẽtiũ ganeaꝝ: ac nisi accipiat: qđ petit: cõuitio turpi solitũ incessere. Atq; ibi Herodes: demus ingt huic aliqđ æris: cuiusmodi est / tanq̃ hoĩes: non tanq̃ homini: &

mini:& iussit dari precium panis.xxx.dierꝝ. Tum nos aspiciens:qui cum secta bamur.Musonius inquit circũstanti cuipiam id genus & philosophũ se osten tanti:dari iussit mille nũmum:& quum pleriq; dicerent nebulonẽ esse hominẽ malũ & malitiosum:& nulla re bona dignũ:tum Musoniũ subridẽtem dixisse aiunt ἄξιος οὖν ἐστὶν ἀργυρίου.i.dignus igit̃ est argẽto.sed hoc potius inquit dolori mihi & ægritudini est:ꝙ istiusmodi aĩalia spurca atq; probra nomen usurpẽt sanctissimũ:& philosophi appellant̃.Maiores autẽ mei Atheniẽses noĩa iuue num fortissimoꝝ Harmodii & Aristogytõis:qui libertatis recuperãdæ grã Hipiam tyrannũ interficere adorsi erant/ne unq̃ seruis indere liceret:decreto publico sanxerunt:qm̃ nefas ducerent nomina libertati patriæ deuota seruili cõtagio pollui:cur ergo nos patimur nomen philosophiæ illustrissimũ in hoĩbus deterrimis exordescere? Simili autem inqt exẽplo/ex cõtraria specie:antiquos Romanoꝝ audio prænoĩa patricioꝝ quorundam male de rep. meritoꝝ: & ob eam causam capite damnatoꝝ censuisse: ne cui eius gentis patritio inderent̃: ut uocabula quoq; eorum defamata:atq; demortua cum ipsis uiderẽtur.

¶ Ep̃la Philippi regis: Ad Aristotelẽ phũm: sup Alexãdro recẽs nato. Cap. III.

Philippus Amyntæ filius: terræ Macedoniæ rex: cuius uirtute industriaq; Macedones locupletissimo imperio aucti gentiũ nationũq; multaꝝ potiri cœperãt: & cuius uim atq; arma toti græciæ cauendã: metuẽdamq; inclyte ille Demosthenis orationes cõcionesq; noĩficant. Is Philippus: quum omni ferme tempore negociis belli uictoriisq; affectus: exercitusq; esset: a liberali tamẽ musa: & a studiis humanitatis nunq̃ abfuit: quin lepide comiterq; pleraq; & faceret: & diceret: ferunt̃ adeo libri epistolaꝝ eius: mundiciæ: & uenustatis: & prudẽtiæ plenaꝝ: uelut sunt illæ literæ: quibus Aristoteli philosopho natum esse sibi Alexãdrũ nũciauit. Epistola quoniã curæ diligẽtiæq; in liberorum disciplinas hortamẽtũ est exscribẽda uisa est ad cõmonẽdos parẽtũ animos. Exponẽda igit̃ ẽ ad hanc ferme sñiam Philippus Aristoteli Salutẽ dicit. Filium mihi genitũ scito: quod equidẽ diis habeo gratiam: non perinde quia natus est: q̃ pro eo: ꝙ cum nasci contigit tẽporibus uitæ tuæ. Spero enim fore: ut eductus: eruditusq; abs te: dignus existat & nobis: & rerum istarũ successione. Ipsius autẽ philippi uerba hæc sunt. Philippi epistola

Φίλιππος ἀριστοτέλει χαίρειν. ἴσθι μοὶ γεγονότα υἱόν. πολὺν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδὸς ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

¶ De barbaroꝝ gentium prodigiosis miraculis: deq; diris & exitiosis fascinatiõibus atq; inibi de fœminis repẽte uersis in mares. Cap. IIII.

Qvum e Græcia in Italiam rediremus: & Brundusium iremus: egressiq; e naui in terram: in portu illo inclyto spatiaremur: quem Q. Ennius remotiore paulum: sed admotum scito uocabulo præpetem appellauit: fasces libroꝝ uenalium expositos uidimus: atq; ego statim auide pgo ad libros: erãt autẽ isti oẽs libri græci miraculoꝝ: fabula-

rumq; pleni.res inauditæ icredulæ:scriptores ueteres non paruæ auctoritatis. Aristeas proconnesius & Isigonus Nicæensis & Ctesias: & Onesicritus:& Polystephanus:& Hegesias.ipsa aũt uolumina ex diutino situ squallebant:& habitu aspectuq; tetro erãt accessi tamen pcontatusq; preciũ sum: & adductus mira atq; insperata utilitate:libros plurimos ære pauco emo:eosq; omnis duabus ꝓximis noctibus cursim transeo:atq; in legendo carpsi exinde quædã:& notaui mirabilia:& scriptoribus fere nostris intentata: eaq; his commentariis aspersi:ut qui eos lectitabit:is ne rudis omnino & ἀνήκοος:idest qui non audierit:in istiusmodi reꝝ auditiõibus repiatur:erãt igit̃ in illis libris scripta huiuscemodi.Scythas illos penitissimos:q sub ipsis septẽtrionibus ætatẽ agũt corporib⁹ hoium uesci:eiusq; uictus alimẽto uitã ducere:& ἀνθρωποφάγους.i. carne humana uescẽtes noiari.Itẽ eẽ hoies sub eadẽ regione cæli unũ oculũ habẽtes in frõtis medio: q appellant̃ Arimaspi qua facie fuisse κύκλωπας.idest cyclopas hoc est unoculos poetæ ferũt.Alios itẽ esse hoies apud eandẽ cæli plagam singularis uelocitatis:uestigia pedũ habẽtes retro porrecta:nõ ut cæteroꝝ hominum ꝓspectãtia.ꝑterea traditũ eẽ memoratũq;:i ultima quadã terra:q̃ albania dicit̃ gigni hoies: q in pueritia canescũt:& plus cernãt oculis p nocte q̃ iter diẽ.Itẽ esse cõpertũ & creditũ sauromatas: q ultra borysthenẽ fluuiũ lõge colũt: cibũ capere semp diebus tertiis medio abstinere.Id etiã in iisdẽ libris scriptũ ostẽdimus quod postea quoq; in libro Plinii secũdi naturalis historiæ septimo legi: esse quasdã i terra africa familias hoium uoce:atq; ligua affascinãtiũ: q si ipẽsius forte laudauerit pulchras arbores:segetes lætiores:ifantes amœniores:egregios equos:pecudes pastu:atq; cultu opimas emoriant̃ repẽte hæc oĩa:nulli alii causæ obnoxia: oculis quoq; exitialẽ fascinationẽ fieri,in iis libris scriptũ est traditũq; esse in Illiriis:q interimãt uidẽdo: quos diutius irati uiderint eosq; ipsos mares fœminasq;:q uisu tã nocẽti sunt pupillas in singulis oculis binas habere. Itẽ eẽ i mõtibus terræ idiæ homines caninis capitibus & latrãtibus:eosq; uesci auiũ & feraꝝ uenatibus.Atq; itẽ esse alia apud ultimas orientis terras miracula. Hoies q Monomeri appellant̃:singulis cruribus saltuatim currentes:uiuacissimæ pernicitatis.Quosdã etiã esse nullis ceruicibus: oculos in humeris habẽtes.Iam uero hoc egredit̃ oẽm modũ admirationis:ꝙ iidem illi scriptores gentẽ esse aiũt:apud extrema idiæ corporibus hirtis & auiũ ritu plumãtibus:nullo cibatu uescentẽ:sed spiritu floꝝ naribus hausto uictitãtem Pygmeos quoq; haud lõge ab iis nasci:quoꝝ q lõgissimi sunt:non longiores esse q̃ pedes duos:& quadrantẽ. Hæc atq; alia istiusmodi legimus.Sed quum ea scriberemus tenuit nos idoneæ scripturæ tedium:nihil ad ornãdum iuuandumq; usum uitæ pertinẽtis. Libitũ tamen est in loco hoc miraculorũ notare id etiã quod Plynius secundus uir in tẽporibus:ætatis suæ ingenii dignitatisq; gratia:auctoritate magna præditus: nõ audisse,neq; legisse: sed scire sese atq; uidisse in libro naturalis historiæ.vii.scripsit:uerba igitur hæc:quæ infra posui ipsius sunt: ex eo libro sumpta:quæ profecto faciunt:ut neq; respuẽda:neque ridenda sit notissima illa de Cæneide & Ceneo cãtilena.Ex fœminis inquit

Monomeri

Pigmei

Plinius secundus

mutari in

mutari in mares nō est fabulosum. Inuenimus in annalibus. Q. Licinio Crasso C. Cassio longino con. C. Asiniū puerū factū ex uirgine: sub parentibus: iussuq; aruspicū deportatū in insulā desertā. Licinius Mutianus prodidit uisum esse a se argis Arescontē: cui nomē Arescusæ fuisset nupsisse etiam. mox barbā & uirilitatem puenisse: uxorēq; duxisse. Eiusdem sortis & smyrnæ puerū a se uisū. ipse in Africa uidi mutatū in marē die nuptiarum. L. Cositium ciuem tysdritanum: uiuebatq; cum proderem hæc. Idem Plinius in eodem libro scripsit hæc. Gignuntur homines utriusq; sexus: quos hermaphroditos uocamus: olim androgynos uocatos: & in prodigiis habitos: nunc uero in deliciis.

Hermaphroditi seu Androgyni.

¶ Diuersæ nobiliū philosophoꝝ sentētiæ de genere ac natura uoluptatis. uerbaq; Hierodis philosophi: quibus decreta Epicuri īsectatus est. Cap. V

DE uoluptate ueteres philosophi diuersas sñias tenuerunt: atq; dixerunt. Epicurus uoluptatem summū bonum esse ponit: eā tñ ita definit: σαρκὸς ἐυςατὲς κατάςημα. i. corporis cōstantē habitū. Antisthenes socraticus summū malū dicit. eius nāq; hoc uerbū est. μανείην μᾶλλον ἢ ἡσθείην. i. insanirem potius q̄ oblectarer. Speusippus uetusq; oīs academia/uoluptatem: & dolorem: duo mala esse dicunt opposita inter sese. bonum aūt esse: quod utriusq; medium foret. Zeno cēsuit uoluptatem esse indifferēs: idest neutrum: neq; bonum: neq; malum. quod ipse græco uocabulo ἀδιάφορον appellauit. Critolaus peripateticus & malum esse uoluptatem ait: & multa alia mala parere ex sese iniurias: desidias: obliuiōes: ignauias. Plato ante hos oīs ita uarie: multiformiterq; de uoluptate disseruit: ut cunctæ istæ sentētiæ: quas supra posui: uideant̄ ex sermonum eius fontibus pfluxisse. nā perinde unaquaq; utitur: ut & ipsius uoluptatis natura fert: quæ est multiplex: & causarum: quas tractat: rerūq;: quas efficere uult: ratio desiderat. Taurus aūt noster: quotiēs facta mentio Epicuri eēt: in ore: atq; in lingua habebat uerba hæc Hierodis stoici uiri sācti & grauis. ἡδονὴ τέλος πόρνης δόγμα. ἀπέστω πρόνοια οὐδὲν πόρνης δόγμα. idest uoluptatis finis meretricis decretum est. Tolle fornicationem: nullum meretricis erit decretum.

Voluptas

¶ Verbum ab eo/quod est ago: frequentatiuum in prima syllaba: quonam sit modo pronunciandum. Caput VI

AB eo/quod est ago/& egi/uerba sunt/quæ appellant grāmatici frequentatiua/actito/& actitaui. hæc quosdam non sane indoctos uiros audio ita pronunciare, ut primā in his lrām corripiant: rōnēq; dicāt/qm̄ in uerbo principali/quod est ago/prima littera breuiter pronunciatur. Cur igitur ab eo/quod edo/& ungo: in quibus uerbis prima littera breuiter dicitur esito/& unctito/quæ sunt eoꝝ frequentatiua: prima littera longa promimus? & contra dictito/ab eo uerbo quod est dico correpte dicimus? nū ergo potius actito: & actitaui producenda sunt: quoniā frequentatiua ferme omnia eodem modo in prima syllaba dicunt̄: quo participia præteriti tēporis/ex iis uerbis: unde ea profecta sunt in eadem syllaba pronunciant̄. sicut lego/lectus/lectito facit/ungo/unctus/unctito. scribo scriptus scriptito: mo-

Frequētatiua actio.

monito pensito esito uectito gestito raptito captito factito actito

neo monitus monito:pendeo pensus pensito:edo esus esito.dico autem dictus dictito facit.gero gestus gestito:ueho uectus uectito:rapio raptus raptito:capio captus captito:facio factus factito:sic igitur actito producte in prima syllaba pronunciandum:quoniam ex eo fit:quod est ago:& actus.

De conuersione foliorum in arbore olea brumali:& solstitiali die.deq; fidibus id temporis ictu alieno sonantibus. Cap. VII.

Folia olearum

VUlgo & scriptũ:& creditũ est:folia olea℞ arbo℞ brumali & solstitiali die conuerti.& quæ pars eorum fuerat iferior atq; occultior eam supra fieri:atq; exponi ad oculos: & ad solẽ.quod nobis quoq; semel & iterum experiri uolẽtibus ita esse propemodum uisum est.Sed de fidibus rarius dictu: & mirabilius est. quam rem & alii docti uiri. & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ historiæ primo:satis compertum esse:satisq; super ea re constare affirmat neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli: alias sonare.

neruias

Necessariũ est qui multa habeat:multis indigere.deq; ea re Phauorini philosophi cum breuitate eleganti sententia. Cap. VIII.

multis egere qui multa habeat

VErũ est profecto:quod obseruato rerum usu sapientes uiri dixere: multis egere:qui multa habeat.magnamq; indigentiam nasci: nõ ex inopia magna:sed ex magna copia.multa enĩ desiderari ad multa quæ habeas tuenda.Q uisquis igitur multa habens cauere:atq; prospicere uelit:nequid egeat:neue quid desit.iactura opus esse:non quæstu. & minus habendum esse:ut minus desit.hanc sententiam memini a Phauorino inter ingentis omniũ clamores exornatã inclusamq; uerbis his paucissimis. τὸν γὰρ μυρίων καὶ πεντακισχιλίων χλαμύδων δεόμενον οὐκ ἔνι μὴ πλειόνων δεῖσθαι, ὅτι γὰρ ἔχω προσδεόμενος ἀφελῶν ὧν ἔχω ἀρκοῦμαι οἷς ἔχω;idest.Enim uero qui decem milibus & quindecim milibus uestimentorum egeat. Is quominus plurium indigeat fieri non potest.quum enim plus q̃ habeam egeo:detrahens ex iis:quæ habeo in iis quæ habeo:acquiesco.

Q uis modus sit uerba uertẽdi ĩ græcas sentẽtias.deq; iis Homeri uersibus: quos Virgilius uertisse:aut bene apteq;: aut ĩprospere existimatus est.Ca.IX.

QVando ex poematibus græcis uertendæ mutandæq; sunt insignes sententiæ: non semper aiunt enitendum : ut omnia oĩno uerba in eum/in quem dicta sunt modum: uertamus.perdunt enĩ gratiam pleraq;:si quasi inuita & recusantia uiolentius transferantur:Scite igitur & considerate Virgilius:quũ aut Homeri:aut Hesiodi : aut Apollonii: aut Parthenii:aut Callimachi:aut Theocriti:aut quorũdam aliorũ locos effingeret:partem reliquit:alia expressit:sicut nuperrime apud mẽsam: quum legerentur utraq; simul bucolica Theocriti:& Virgilii:animaduertimus reliquisse Virgiliũ:quod græcũ quidẽ mire q̃ suaue est.uerti aũt neq; debuit neq; potuit.sed enĩ ꝙ substituit ꝓ eo qđ omiserat: nõ abest.quũ iucũdius lepidiusq; sit.
βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα,
τὰς αἶγας παρελῶντα καὶ ἁδύ τι ποππυλιάσδει.

Appetitur

Appetitur malis caprarius aclearistæ
Propellens capras:& suaue quid occinit illa.
Malo me galathea petit lasciua puella:
Et fugit ad salices:& se cupit ante uideri.

Illud quoq; alio in loco animaduertimus caute omissum:quod est i græco uersu dulcissimum.

τίτυρ᾽ ἐμὶν τὸ καλὸν πεφιλαμένε βόσκε τὰς αἶγας.
καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγε τίτυρε καὶ τὸν ἐνόρχαν,
τὸν λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσεο μή τι κορύξῃ.
Pasce adamate mihi pulchre heus tityre capras.
Et potum ad fontis age tityre:sed coleatum
Hunc afrum:ruffumq; caue:ne cornua uibret.

Quo eni pacto diceret:τὸ καλὸν πεφιλαμένα:idest pulchre adamate. uerba hercle non translatitia:sed cuiusdam naturæ dulcedinis.hoc igitur reliquit. & cætera uertit.non infestiuiter:nisi q̃ caprum dixit:quem Theocritus ἐνόρχαν. idest coleatum appellauit.auctore enim.M.Varrone is demum latine caper dicitur:qui excastratus est. Coleatū Caper

Tityre dum redeo:breuis est uia:pasce capellas.
Et potum pastas age tityre.& interagendum
Occursare capro:cornu ferit ille:caueto.

Et quoniam de transferendis sententiis loquor:memini audisse me ex Valerii Probi discipulis:docti hominis:& in intelligendis:pensitādisq; ueteribus scriptis bene calidi solitum eum dicere:nihil quicquam tam improspere Virgilium ex Homero uertisse: quam uersus hos amœnissimos; quos de nausica Homerus fecit.

οἵη δ᾽ ἄρτεμις εἶσι κατ᾽ οὔρεος ἰοχέαιρα.
ἢ κατὰ τηΰγετον περιμήκετον ἢ ἐρύμανθον.
τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείοις ἐλάφοισι
τῇ δέ θ᾽ ἅμα νύμφαι κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο
ἀγρόνομοι παίζουσι γέγηθε δέ τε φρένα λητώ.
πασάων δ᾽ ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα.
ῥεῖα δ᾽ ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι.
ὣς ἥγ᾽ ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής. Idest.
Montibus it:qualis studiosa diana pharetræ:
Aut per taygeti spatiosa iuga:aut erymanthi.
Et nunc gestit apro:nunc ceruo diua uolucri.
Stant circum nymphæ agrestes ioue celite natæ:
Inq; agris ludunt:latonæ pectora gaudent.
Fronte dea ante omnis:ceruiceq; prominet alta.
Et pulchras omnis inter clarissima fulget.
Talibus in famulis uirgo intemerata decebat:
Qualis in eurotæ ripis:aut per iuga cynthi

Exercet diana cohors:quam mille secutæ
Hinc:atq; hinc glomerantur oreades.illa pharetram.
Fert humero:gradiensq; deas supereminet omnis.
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat dido:talem se læta ferebat
Per medios:instans operi:regnisq; futuris.

Primum omnium diuersum esse aiebant dicebat Probus:q̄ apud Homerum quidem uirgo nausicaa ludibunda inter familiares puellas in locis solis recte atq; cōmode confertur cū Diana uenāte in iugis montium inter agrestis deas. Nequaq̄ autem conueniens Virgilium fecisse: quoniam Dido in urbe media igrediens inter tyrios principes cultu:atq; incessu se rio instans operi:sicut ipse ait:regnisq; futuris:nihil eius similitudinis capere possit:quæ lusibus atq; uenatibus Dianæ congruit:tum postea q̄ Homerus studia:atq; oblectamenta in uenando Dianæ honestæ aptæq; dicit. Virgilius autem: quum de uenatu deæ nihil dixisset:pharetram tamen facit eam fere in humero:tanq̄ si onus & sarcinā: atq; illud impense Probum esse demiratum in Virgilio dicebant: q̄ homerica quidem λητώ.idest Latona gaudium gaudeat genuinū & intimum:atq; in ipso penetrali cordis & animæ uigens:si quidem nō aliud est:γέγηθε δέ τε φρένα λητώ idest Latonæ pectora gaudent. Ipse autem imitari hoc uolens:gaudia fecerit pigra:& leuia:& contantia:& quasi in summo pectore supernātia.nescire enī sese:quid significaret aliud pertentant. præter ista omnia: florem ipsius totius loci Virgilium uideri omisisse/q̄ hūc Homeri uersum exigue secutus sit:ῥεῖα δ᾽ ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι.idest pulchras omnis iter clarissima fulget. Quando nulla maior: cumulatiorq; pulchritudinis laus dici potuerit.q̄ q̄ una inter omnis pulchras excelleret. una facile inter omnis nosceretur.

¶ Quod Anneus Cornutus uersus Virgilii:quibus Veneris & Vulcani concubitū pudice operteq; dixit/reprehēsione isulsa:& odiosa ingnauit.Cap. X.

ANianus poeta:& pleriq; cum eo eiusdē musæ uiri summi assiduisq; laudibus hos Virgilii uersus ferebant:quibus Vulcanū & Venerem iunctos mixtosq; iure coniugii:rem lege naturæ operiendā uerecunda quadam translatione uerborum:quum ostenderet:demonstraretq; protexit.sic enim scripsit. Ea uerba locutus.
Optatos dedit amplexus.placidumq; petiuit
Coniugis infusus gremio per membra soporem.

Minus autem difficile esse arbitrabantur : ad istiusmodi reticenda uerbis uti uno:atq; altero:breui tenuiq; ea signo demōstrantibus/sicuti homerus dixerit: παρθενίην ζώνην καὶ λέκτροιο δεσμόν.καὶ ἔργα φιλοτήσια.τὼ μὲν ἄρ᾽ ἔντερ τοισι κατεύνας ἐν λεχέεσσιν:idest
Virgineum soluit cæstum:legemq; cubilis. Et munus amoris.
Inq; toris illi sculptis cœpere soporem.

Tot uero & tā euidentibus:ac tam nō prætextatis: sed puris honestisq; uerbis uenerandū illud connubii pudici secretū neminem quenq̄ alium dixisse. Sed

Anneus

Anneus Cornutus homo sane pleraq; alia non indoctus:neque imprudens in secundo tamen librorum:quos de figuris sententiarum composuit:egregiam totius istius uerecundiæ laudem insulsa nimis & odiosa scrutatione uiolauit. nam quum genus hoc figuræ probasset:& satis circũspecte factos esse uersus dixisset:membra tamen inquit paulo incautius nominauit.

¶ De Valerio Coruino.& unde Coruini sit cognomentum. Cap. XI.

DE Maximo Valerio:qui Coruinus appellatus est:ob auxilium pro pugnationemq; Corui alitis:haud quisq̃ est nobilium scriptorum qui secus dixerit:ea res prorsus admirãda sic profecto est in libris annalibus memorata. Adolescens tali genere editus.L. Furio. Cl. Appio consulibus fit tri.militaris atq; in eo tempore copiæ gallorum ingentes agrum pomptinum insederant.instruebanturq; acies a consulibus de ui : atq; multitudine hostium satis agentibus. Dux interea gallorum uasta:& ardua p̱ceritate:armisq; auro præfulgentibus:grandia ingrediens. & manu telum reci procans incedebat.perq; cõtẽptũ:& superbiã circõspiciẽsq;: despiciẽsq; oĩa uenire iubet:& congredi:siquis pugnare secum ex omni romano exercitu auderet.tum Valerius tribunus:cæteris inter metum:pudoremq; ambiguis impetrato prius a consulibus;ut in gallum tam ĩmaniter arrogãtem:pugnare sese permitteren t:progreditur:intrepide:modesteq; obuiam & congrediuntur.& consistunt & conserebãtur iam manus. atq; ibi uis quædam diuina fit. Coruus repente iprouisus aduolat.& super galea tribuni insistit.atq; in aduersarii oculos pugnare incipit.insibilat. obturbat unguibus manum laniabat:& prospec tum aleas arcebat.atq; ubi satis sæuierat:reuolabat in galeam tribuni.sic tribunus spectante utroq; exercitu:& sua uirtute nixus:& opera alitis propugnatus:ducem hostium ferocissimum uicit:ĩterfecitq;.atq; ob eam causam cognomen habuit Coruinus:id factum est anno.cccc.&.v.post Romam conditam Statuam Coruino isti diuus Augustus in foro suo statuendam curauit.ĩn eius statuæ capite Corui simulacrũ est: rei pugnæq; quã diximus monumentum. Coruinus Coruinus

¶ De uerbis:q̃ ĩ utrãq; ptẽ:signficatiõe reciproca:& aduersa dicunt̃.Ca.XII

VT formidolosus dici potest & qui formidat:& qui formidat̃. ut ĩuidiosus:& qui inuidet:& cui ĩuidetur.ut suspiciosus:qui suspicatur : & qui suspectus est.ut ambitiosus:& qui ambit:& qui ambitur.ut item gratiosus:& qui adhibet gratias: & qui admittit.ut laboriosus:& qui laborat:& qui labori est:ut pleraq; alia huiuscemodi in utramq; partem dicuntur.ita infestus ancipiti quoq; significatione est.nam & is ĩfestus appellatur:qui malum infert cuipiam.& cõtra cui aliunde impendet malum/& is quoq; infestus dicitur.Sed quod prius posui profecto exemplis non indiget:sic adeo multi loquuntur:ut ĩfestum dicant inimicum: atq; aduersum. Alterum autem illud ignobilius: obscuriusq; est. Quis enim in medio facile dixerit infestum esse:cui alter infestus est? Sed & ueteres pleriq; ita dixerunt: &.M.Tullius in oratione quam p̱ Cn. Planco dixit:uocabulo hoc sic usus est Dolebam inquit iudices; & acerbe ferebam;si huius salus ob eam ipsam causã Nomina in osus Infestus

esset infestior: quis meam salutem: atque uitam: sua beniuolentia præsidio custodiaque texisset. Nos igitur de origine & ratione uerbi quærebamus. atque ita in Nigidianis inuenimus cōmentariis scriptum: infestum a festinando dictum. Nam qui instat inquit alicui: eumque properans urget: opprimereque eum studet: festinatque. aut contra de alicuius periculo: & exitio festinatur: is uterque infestus dicitur: ab instantia: atque imminentia fraudis: quam uel facturus cuipiam: uel passurus est. Nequis autem de suspicioso: quod supra posuimus: & de formidoloso: in eam partem: quæ minus usitata est: exemplum requirat: inueniet de suspicioso apud M. Catonem de re floria ita scriptum. Sed nisi qui palam corpore pecuniam quæreret: aut se lenoni locauisset: & si famulosus & suspiciosus fuisset: uim in corpus liberum: non æquum censuere afferri. Suspiciosum enim hoc in loco suspectum significat: non suspicantem. Formidolosum autem qui formidatur. Salustius in Catilina ita dicit. Igitur talibus uiris non labor insolitus, non locus ullus asper: aut arduus erat: non armatus hostis formidolosus. Item. C. Caluus in poematis laboriosus dicit/non ut uulgo dicitur/qui laborat/sed in quo laboratur. Durum inquit rus fugis/sed laboriosum Eadem ratione Laberius quoque in sororibus. Ecastor inquit multum somniculosum. & Cinna in poematis/somniculosam/ut pœnus aspidem psillus. Metus quoque & iniuria: atque alia quædam id genus. sic utroque uersum dici possunt. Nam metus hostium recte dicitur: & quum timent hostes/& quum timentur. Itaque Salustius in historia prima/Metum Pompeii dixit: non quod Pompeius metueret. quod est usitatius. sed quod metueretur. uerba hæc Salustii sunt. Id bellum excitabat metus Pompeii uictoris Hiempsalem in regnum restituentis. Item alio in loco postquam remoto metu punico: simultates exercere uacuum fuit. Iniurias iidem dicimus: tam illorum qui patiuntur: quam qui faciunt: quarum dictionum exempla sunt facilia inuentu. Illud etiam dictum a Virgilio eandem habet formam communicatæ ultro & citro significationis. Et uulnere inquit tardus Vlyxi. Quum diceret uulnus: non quod accepisset Vlyxes sed quod dedisset. Nescius quoque dicitur tam is qui nescitur: quam qui nescit. sed super eo: qui nescit: frequens huius uocabuli usus est. infrequens autem de eo est: quod nescitur. Ignarus æque utroque uersum dicitur: non tantum qui ignorat: sed & qui ignoratur. Plautus in rudente. Quæ incolis nescius nescias pessimus. Salustius.

Infestus a festinādo

Metus

iniuria

Nescius

Ignarus

More humanæ cupidinis ignara uisendi. Virgilius.

Ignarum laurens habet ora numanta.

¶ Verba ex historia Claudii Quadrigarii: quibus Manlii Torquati nobilis adolescentis: & hostis galli prouocatoris pugnam depinxit.

Caput XIII

Torquat⁹

T Manlius summo loco natus: adprimeque nobilis fuit. ei Manlio cognomētū factū Torquato. cām cognōmēti fuisse accepimus: torquis ex auro induuias: quā ex hoste/quē occiderat detractā īduit. sed qs hostis: & qd' genus: & quā formidādæ uastitatis: & quātum

de Torquato vide ...

insolens

insolens prouocator:& cuiusmodi fuerit pugna decertatum.Q .Claudius primo annalium purissime:atq̧ illustrissime: simpliciq; atq; incompta orationis antiquæ suauitate descripsit: quem locũ ex eo libro Phauorinus philosophus quum legeret:non minoribus quati afficiq; animũ suum motibus: pulsibusq; dicebat:q̃ si ipse coram depugnantis eos spectaret. Verba.Q .Claudii:quibus pugna ista depicta est:adscripsi.Q uum interim gallus quidam nudus præter scutum:& gladios duos:torque:atq; armillis decoratus ꝓcessit:qui & uiribus: & magnitudine:& adolescentia: simulq; uirtute cæteris antestabat.is maxime prœlio commoto:atq; utriusq; summo studio pugnantibus:manu significare cœpit:ut utriq; quiescerent pugnare.pugnæ facta pausa est.extemplo silentio facto cum uoce maxima inclamat:siquis secum depugnare uellet:uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem:& immanitatem facies. deinde gallus irridere cœpit.atq; linguam exertare.id subito perdolitum est cuidam.T.Mãlio summo genere nato tantum flagitium ciuitati accidere:e tanto exercitu neminem prodire.Is ut dico processit.neq; passus est uirtutem romanam a Gallo turpiter spoliari.scuto pedestri:& gladio hispanico cinctus contra gallum cõstitit.metu magno.ea congressio in ipso ponte:utroq; exercitu inspectante facta est.ita ut ante dixi:cõstiterunt. gallus sua disciplina/scuto proiecto cautabundus.Manlius animo magis q̃ arte confisus:scutum scuto percussit atq; statum galli conturbauit.dum se gallus iterum eodem pacto constituere studet Mãlius iterum scutm scuto percutit:atq; de loco certo hominem iterum deiicit.eo pacto ei:sub gallicum gladium successit.ac hispanico pectus hausit.de inde continuo humerum dextrum eodem cõcussu incidit.neq; recessit usq̃ do nec subuertit:ne gallus impetum icti haberet.ubi eum euertit:caput præcidit: torquem detraxit.eamq; sanguinolentam sibi in collum imponit.quo ex facto ipse:posteriq; eius Torquati sunt cognominati.ab hoc.T.Manlio:cuius hanc pugnam Q uadrigarius descripsit: iperia & aspera: & imitia Manliana dicta sunt. quoniam postea bello aduersum latinos: quum esset cõsul:filium suum securi percussit:qui speculatum ab eo missus ne pugnaret interdicto.hostem a quo prouocatus fuerat occidit.

Verba q̃drigarii

ꝑdolitũ ẽ

Quare dicti sunt torquati

Manliana impe[ria]

¶ Q uod idem Q uadrigarius/huius facies/patrio casu probe/& latine dixit/ & q̃dã alia apposita de similiũ uocabuloꝝ declinatiõibus. Cap. XIIII.

Q Vod autem supra scriptum/i.Q .Claudii uerbis/propter magnitudinem/& immanitatem facies. id nos aliquot ueteribus libris inspectis explorauimus/atq; ita esse/ut scriptum est / comperimus. Sic enim pleraq; ætas ueterũ declinauit: hæc facies/ huius facies. quod nunc propter rationem grammaticam faciei dicitur.Corruptos aũt quosdam libros reperi: in quibus faciei scriptum est:illo quod ante scriptum erat: oblitterato.meminimus etiam in Tiburti bibliotheca iuenire nos in eodẽ Claudii libro scriptum utrumq; facies: & facii:sed facies in ordine scriptum fuit.& cõtra per/ii/geminũ facii.neque id abesse a quadam cõsuetudine prisca existimauimus.Nam ab eo.quod est hic dies tam huius dii:& ab eo quod est hæc

Facies facies

Dies dii fames tam huius famii dixerunt. Q. Ennius in sextodecimo annali dies scripsit: pro diei in hoc uersu. Postreme longinqua dies quum fecerit aetas. Cicero Fames famii nem quoq; affirmat Caesellius in oratione: quam pro. P. Sestio fecit: dies scripsisse: pro diei: quod ego impensa opera conquisitis ueteribus libris plusculis: ita Dies genitiui casus, apud Ciceronem ut Cesellius ait: scriptū iueni. Verba sunt haec. M. Tullii. Equites uero daturos illius dies poenas. Quocirca factum hercle est: ut facile iis credam: qui scripserūt. idiographum librum Virgilii sese inspexisse: in quo ita scriptum est. Libra dies dies somniq; pares ubi fecerit horas. Idest libra diei somniq;. Sed sicut hoc in Dii loco dies a Virgilio scriptum uidetur: ita in illo uersu nil dubium est: quin dii scripserit: pro diei: Munera laetitiamq; dii. Quod imperitiores dei legunt ab insolentia scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies dii a ueteribus declinatum est: ut fames famii: pernicies pernicii: pgenies progenii: luxuries luxurii: acies acii. M. enim Cato in oratione: quam de bello carthaginensi composuit: ita scripsit. Pueri atq; mulieres extrudebātur famii causa. Lucilius in. xii. Rugosum atq; famii plenum. Sisenna in historiarū: libro. vi. Romanos inferēdae pernicii causa uenisse. Pacuuius in Paulo.

Pater supreme nostrae progenii patris.

Cn. Matius in iliadis. xxi. Altera pars acii uitasset fluminis undas. Idem Matius in tertiodecimo. An maneat specii simulacrum: in morte silentum. C. Gracchus de legibus promulgatis. Ea luxurii causa: aiunt institui. Et ibidem infra ita scriptum est. Nō est ea luxuries quae necessario parētur uitae causa. Propter quod apparet: eum ab eo: quod est luxries luxurii patrio casu dixisse. M. quoq; Tullius in oratione qua Sex. Roscium defendit: pernicii scriptum reliquit. Verba Pernicii haec sunt. Quorum nihil pernicii causa diuino consilio: sed ui ipsa & magnitudine rerum factum putamus. Aut facies ergo in casu patrio: aut facii. Quadrigarium scripsisse: existimandum est: facici autem in nullo ueteri libro scrip Facie in casu dādi. tum repperi. In casu aūt dandi qui purissime locuti sunt: non facici: uti dicitur nunc. sed facie dixerunt. Lucilius in satyris. Et primum inquit facie honestas accedit. idem Lucilius in libro septimo.

Qui te diligit: aetati facieq; tuae se:
Fautorem ostendat: se fore amicum polliceatur.

Sunt autem non pauci: qui utrobiq; facii legant. Sed. C. Caesar in libro de analogia. ii. huius die: & huius specie dicendum putat. Ego quoq; in iugurtha Salustii summae fidei: & reuerendae uetustatis libro: die casu patrio inueni scrip Die ēt in genitiuo tum. Verba haec ita erant. Vix decima parte die reliqua. Non enim puto argu Nota tiolam istam recipiendam: ut die dictum quasi ex die existimemus.

¶ De genere controuersiae: quod graecae ἄπορον. idest dubium & inexplicabile appellatur. Cap. XV.

CVm Antonio Iuliano rhetore per feriarum tempus aestiuarum. decedere ex urbe aestu uolentes: neapolin cōcesseramus. atq; ibi erat adolescēs tunc quispiam ex ditioribus. cum utriusque linguae magistris meditans: & exercens: ad cās romae orādas eloquētiae latinae facultatem

sacultatem.atq; is rogat Iulianum uti sese audiat declamantem. Id auditum Iulianus:imus quoq; nos cum eo simul. introit adolescens & præfatur arrogantius & elatius:q̃ ætati eius decebat.ac deinde iubet exponi controuersias. Aderat nobiscum ibi Iuliani sectator:iuuenis promptus:& proficiẽs:& ostendens iam in eo:quod ille apud Iuliani auris in præcipiti stare: & subitaria dictione periculum sui facere audebat. Exponit igitur tentamenti gratia controuersiam parum consistentem:quod genus græci ἄπορον.idest dubium uocant. latine autem id:non minus commode inexplicabile dici potest. Ea controuersia fuit huiuscemodi. De reo septem iudices cognoscant.eaq; sententia sit rata quam plures ex eo numero dixerint. Quum septem iudices cognouissent: duo censuerunt reum exilio mulctandum:duo alii pecunia:tres reliqui capite puniendum petitur ad supplicium ex sententia trium iudicum. & contradicit. Hac ille audita:nec considerata:neq; aliis:ut proponerentur:expectatis:incipit statim mira celeritate:in eandem hanc controuersiam principia nescio quæ dicere. & inuolucra sensuum uerborumq; uolumina.uocumq; turbas fundere. & cæteris omnibus ex cohorte eius:qui audire eum soliti erant clamore magno exultantibus. Iuliano autem male ac misere rubente:& sudante. Sed ubi deblatteratis uersuum multis milibus: finem aliqñ fecit:egressique inde sumus amici: familiaresque eius Iulianum prosecuti : quidnam existimaret: percontati sunt. atq; ibi Iulianus festiuissime. Nolite quærere inquit: quid sentiam. adolescens hic sine controuersia disertus est.

Dubium

Pulchra responsio

❧ Quod Pliniũ secundũ hoiem non indoctum fugerit:latueritq; uitiũ argumenti quod ἀντίστρεφον.i.reciprocum græci dicunt. Cap. XVI.

Plinius

PLinius secundus existimatus est esse ætatis suæ doctissimus.is libros reliquit:quos studiosorum inscripsit:haud mediusfidius usquequaque aspernandos: In iis libris multa uarie ad oblectandas eruditorum hominum hauris ponit: refert etiã plerasq; sententias quas indeclinandis controuersiis lepide:arguteq; dictas putat:sicuti hanc quoque sententiã ponit ex huiuscemodi controuersia. Vir fortis premio:quod optauerit donetur. Qui fortiter fecerat:petiit alterius uxorem in matrimonium. & accepit. Is deinde cui ea uxor fuerat:fortiter fecit:repetit eandem.cõtra dicitur. Eleganter inquit & probabiliter ex parte posteriores uiri fortis:uxorem sibi reddi postulantis hoc dictum est si placet lex : redde.si nõ placet redde. Fugit autem Plinium: sententiolam istam:quam putauit esse argutissimam.uitio non carere:quod græce ἀντίστρεφον.idest reciprocum dicitur. & est uitium insidiosum & sub falsa laudis specie latens.nihil enim minus conuerti ex cõtrario idipsum aduersus eundem potest. Atq; ita a priore illo uiro forti dici si placet lex.non reddo.si non placet. non reddo.

Cecropias noctes doctorum exempla uirorum
Donat habere mihi nobilis eustochius:
Viuat & æternum lætus bona tempora ducat:
Qui sic dilecto tanta docenda dedit.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVS.

¶ Tertium nec consul/an tertio dici oporteat.& quonãmodo.Cn. Pompeius cum in theatro/quod erat dedicaturus/honores suos inscriberet / quæstionem ancipitem istius uerbi de consilio Ciceronis uitauerit.

Caput I

Tertium consul Tertio cõsul Quartũ consul Quarto consul

Familiari meo cuipiam litteras Athenis Romã nisi in iis scriptum fuit:me illi iam tertiũ scripsisse. Is ad me rescripsit:petiuitq;/ut rationem dicerem cur tertium: ac non tertio scripsissem.id etiam adscripsit/ut eadem quid super illo quoq; mihi uideretur: facerem se certiorem.tertium ne consul/& quartũ/an tertio/& quarto dicendum esset.quoniã Romæ doctum uirum dicentem audisset tertio/& quarto consul : non tertium quartũq;.Idq; in principio libri Cælium scripsisse. & Q.Claud.in libro undeuicesimo.C.Marium creatum septimo consulẽ dixisse Ad hæc ego rescripsi nihil amplius/q̃ uerba.M.Varronis hominis opinor : q̃ fuit Claudius cum Cælio/doctioris.quibus uerbũ utrũq;/de quo ad me scripserat:decideretur.nã & Varro satis aperte quid dici oporteret edocuit: & ego aduersus eum/qui doctus esse dicebatur.Litem meã facere absens nolui.uerba M.Varronis ex libro disciplinarum quinto hæc sunt.Aliud est/quarto prætorem fieri:& quartũ:q; quarto locũ adsignificat.ac tres ante factos.quartũ tempus adsignificat:& ter ante factum.Igitur Ennius recte conscripsit.Quintus pater quartum fit consul.Et Põpeius timide:q; in theatro ne adscriberet cõsul tertium:aut tertio extremas litteras non conscripsit.Quod de Põpeio Varro breuiter & subobscure dixit.Tyro Tullius Ciceronis libertus in epistola quadam enarratius scripsit ad hunc ferme modum .Quum Põpeius inquit ædẽ uictoriæ dedicaturus foret:cuius gradus uice theatri essent: nomenq; eius & honores inscriberet:quæri cœptum est:utrum consul tertio inscribendum esset:an tertium.eam rem Pompeius exquisitissime rettulit ad doctissimos ciuitatis.Quumq; dissentirent:& pars tertio:alii tertium scribendum contenderent:rogauit inquit Ciceronem Pompeius:ut quod ei rectius uideretur: scribi iuberet.tum Ciceronem iudicare de uiris doctis ueritum esse:ne quorum opinionem improbasset:ipsos uideretur improbasse. Persuasit igitur Pompeio: ut neque tertium:neque tertio scriberetur:sed ad secundum usque.T. fierent litteræ.tert.ut uerbo non perscripto res quidem demonstraretur : Sed dictio tamen ambigua uerbi lateret. Id autem quod & Varro & Tyro dixerunt: in eodem nunc Theatro non est ita scriptum. Nam cum multis annis postea Scæna : quæ prociderat : refecta esset : Numerus tertii consulatus non

uti initio prioribus litteris tert. sed tribus tantum lineolis.incisis significatus est. In. M. autem Catonis quarto origine ita scriptum est: Carthaginenses sex tum de foedere decessere. Id uerbum significat: quinquies ante eos fecisse contra foedus: & tum sextum Graeci quoq; significandis huiusmodi rerum numeris τρίτον καὶ τέταρτον. idest tertium & quartum dicunt: quod congruit cum eo: quod latine dicitur tertium quartumq;.

¶ Quid Aristoteles de numero puerperii memoriae mādauerit. Cap. II.

ARistoteles philosophus memoriae tradidit: mulierē i aegypto uno partu quinque pueros enixam. eumq; esse finem dixit multiiugae hominum partionis: neque pluris unq̄ simul genitos compertū. hunc autem esse numerum ait rarissimum. Sed & diuo Augusto imperante: qui temporum eius historiam scripserunt: ancillam Caesaris Augusti in agro laurente peperisse: quinque pueros dicunt: eosque pauculos dies uixisse. matrem quoque eorum non multo postq̄ peperit: mortuam/ monumentumque ei factum iussu Augusti in uia laurentia. inque eo scriptum esse numerum puerperii eius: de quo diximus. Partus qnq; puerorum

¶ Locorum quorūdam illustriū collatio: contentioq; facta: ex orationibus. C. Gracchi: & M. Catonis. Cap. III.

FOrtis & uehemens orator existimatur esse. C. Gracchus. nemo id negat: sed quod nonnullis uidetur seuerior: acrior: amplior q; esse. M. Tullio ferri id qui potest? Legebamus adeo nuper orationem Gracchi de legibus promulgatis in qua. M. Marium: & quosdam ex municipiis italicis honestos uiros uirgis per iniuriam caesos a magistratibus Pop. Roma. quanta maxime inuidia potest: conqueritur. Verba haec sunt quae super ea re fecit. Nuper teanum sidicinum consul uenit. uxorem dixit in balneis uirilibus lauari uelle. Quaestori sidicino a. M. Mario datum est negocium: uti balneis exigerētur. qui lauabantur. uxor renunciat uiro parum cito sibi balneas traditas esse: & parum lautas fuisse. Iccirco palus destitutus est in foro: eoq; adductus suae ciuitatis nobilissimus homo. M. Marius uestimenta detracta sunt: uirgis caesus est. Caleni: ubi id audierunt: edixerūt: nequis in balneis lauisse uellet: quum magistratus Romanus ibi esset. Ferentini ab eandem causam praetor noster quaestores arripi iussit. Alter se de muro deiecit. Alter prehensus: & uirgis caesus est. In tam atroci re: ac tam misera: atque moesta: iniuriae publicae cōtestatiōe: & eeqeqd est: qd' aut ampliter insigniterq;: aut lachrymose: atq; miserāter: aut multa: copiosaq; inuidia: graui & penetrabili querimōia dixerit? breuitas sane & uenustas: & mūdicies orōnis est: qualis heri ferme in comoediarū festiuitatibus solet. Item Gracchus alio in loco ita dixit. Quanta libido quātaq; intēperātia sit hoīum adolescentiū: unum exēplū uobis ostēdam His annis paucis ex Asia missus est: qui per id tēpus magistratū non ceperat. hō adolescēs pro legato. is in lectica ferebat'. ei obuiā bubulcus de plebe uenusina aduenit. & per iocū quū ignoraret: qui ferret': rogauit nū mortuū ferrēt. ubi id audiuit: lecticā iussit depōi. struppis quibus: lectica ligata erat: usq; adeo

uerberari iussit: dum animam afflauit. Hæc quidem oratio super tam uiolento atque crudeli facinore nihil profecto abest a quotidianis sermonibus. at quum in simili causa apud. M. Tul. ciues Romani innocentes uiri contra ius contraq; leges uirgis cæduntur: aut supplicio extremo necantur: quæ ibi tunc miseratio? quæ comploratio? quæ tonus rei sub oculos subiectio? quod & quale inuidiæ: atq; acerbitatis fretum efferuescit? Animum hercle meum: quum illa. M. Ciceronis lego: imago quædam & sonus uerborum: & uocum: & eiulationum circumplectitur. uelut sunt ista: quæ de. C. Verre dicit: quæ nos: ut in præsens potuimus: quãtum memoria suppeditabat: adscripsimus. Ipse inflãmatus scelere: & furore in forum uenit: ardebant oculi. toto ex ore crudelitas emanabat. expectabant omnes: quo tandem progressurus: aut quidnam acturus esset: quum repẽte hominem proripi: atq; in foro medio nudari: ac deligari & uirgas expediri iubet. Iam hæc medius fidius sola uerba nudari: ac deligari: & uirgas expediri iubet: tanti metus horrorisq; sunt: ut non narrari quæ gesta sunt. sed rem geri prorsus uideas. Gracchus autem noster: non quærentis: neq; implorantis: sed nunciantis uice: palus inquit in foro destitutus est. uestimenta detracta sunt. uirgis cæsus est. Sed enim. M. Cicero præclare: cum diutina repræsentatione: non cæsus est: sed cædebat inquit uirgis in medio foro messanæ ciuis romanus. Quum interea nullus gemitus: nulla uox illius miseri inter dolorem crepitumque plagarum audiebatur/nisi hæc ciuis romanus sum. hac commemoratione ciuitatis omnia uerbera depulsuꝝ: cruciatumq; a corpore deiectuꝝ arbitrabatur: comploratione m deinde tam acerbæ rei: & odium in Verrem detestationemq; apud ciues romanos incense: atque acriter: atque inflãmanter facit: quum hæc dicit. O nomen dulce libertatis. O ius eximium nostræ ciuitatis. O lex portia: legesq; semproniæ. O grauiter desideratata: & aliquando reddita plebi romanæ tribunitia potestas. huccine tandem hæc omnia reciderunt: ut ciuis romanus in prouincia popu. Roma. in oppido fœderatorum: ab eo qui beneficio po. Ro. fasces ac securis haberet: deligatus in foro uirgis cæderet? quid quum ignes ardentesq; laminæ cæteriq; cruciatus admouebantur? Si te acerba illius imploratio: & uox miserabilis non leniebat: ne ciuium quidem romanorum: qui tum aderant: fletu gemituque maximo commouebare? Hæc M. Tul. atrociter grauiter: copiose apteque miseratus est. Sed siquis est tam agresti aure ac tam hispida: quem lux ista: & amœnitas orationis: uerborumque modificatio parum delectat: amat autem priora iccirco: ꝗ incompta & breuia: & non operosa: sed natiua quadam suauitate sunt: quodq; iis umbra & color quasi opacæ uetustatis est: iis siqd iudicii habet: consideret in cã pari. M. Catonis hoĩs antiquioris orationẽ. Ad cuius uim & copiã Gracchus nec aspirauit. intelliget (opinor) Catonẽ contentũ eloquentia ætatis suæ nõ fuisse. & id iam tũ facere uoluisse: qd' Cicero postea pfecit. in eo nãq; libro: qui de falsis pugnis scriptus est: ita de. Q. Thermo cõquestus est. Dixit a decẽ uiris paꝝ sibi bñ cibaria curata eẽ. iussit uestimẽta detrahi: atq; flagro cædi. decẽuiros bruttiani uerberauere. uidere multi mortales. Quis hanc cõtumeliã? quis hoc imperium

rium? quis hanc seruitutem ferre potest? nemo hoc Rex ausus est facere. eam ne fieri bonis bono genere natis boni consulitis? Vbi societas? ubi fides maiorum: insignitas iniurias: plagas/uerbera/uibices/eos dolores/atque carnificinas per dedecus: atque maximam ignominiam: inspectantibus popularibus suis: atque multis mortalibus te facere ausum esse? sed quantum luctum quantumq; gemitum: quid lachrymarum: quantumq; fletuum factum audiui? serui iniurias nimis ægre ferunt. quid illos bono genere natos: magna uirtute præditos opinamini animi habuisse: atque habituros dum uiuent? Quod Cato dixit: brutiani uerberauere: nequi fortasse de brutianis requirat id significat. Quum Annibal pœnus cum exercitu in italia esset: & aliquot pugnas populus Ro. aduersas pugnauisset: primi totius italiæ brutii ad Annibalem desciuerunt. id Romani ægre passi postquam Annibal italia decessit: superatique pœni sunt: brutios ignominiæ causa non milites scribebant. nec pro sociis habebant. sed magistratibus in prouincias euntibus parere: & præministrare seruorum uicem iusserunt. Itaque ii sequebantur magistratus: tanquam in scænicis fabulis: qui dicebantur lorarii: & quos erant iussi uinciebant: aut uerberabant. Quot autem ex brutiis erant: appellati sunt brutiani. Suppliciū romāoꝝ brutios populos Lorarii brutiani

¶ Quod. P. Nigidius argutissime docuit nomina non positiua esse: sed naturalia. Caput IIII

NOmina uerbaq; non positu fortuito. sed quadam ui & ratione naturæ facta esse. P. Nigidius in grāmaticis cōmētariis docet: rem sane in philosophiæ disertationibus celebrem. quæri enim solitum apud philosophos φύσει τὰ ὀνόματα ἢ θέσει, idest natura ne nomina sint an positu. in eam rem multa argumenta dicit: cur uideri possint uerba esse naturalia magis q̄ arbitraria. ex quibus hoc uisum est lepidum & festiuum. Vos inquit quum dicimus motu quodam oris conueniēte cum ipsius uerbi demonstratione utimur: & labias sensim primores emouemus: ac spiritū: atque animā porro uersum: & ad eos: quibus cū sermocinamur/intēdimus. atq; cōtra eū dicimus nos neq; profuso intento q; flatu uocis: neq; proiectis labris pronūciamus. sed & spiritū & labias: quasi intra nosmet ipsos coherecemus. Hoc idē fit in eo quod dicimus: tu & ego & tibi mihi. Nā sicuti cū annuimus/& abnuimus: motus quidā ille uel capitis/uel oculoꝝ a natura rei/quā sig̃nat: nō abhorret ita in his uocibus q̄si gestus qdā oris & spūs naturalis est. eadē rō est in græcis quoq; uocibus: quā eē ī nr̄is aīaduertimus.

¶ Auarus simplex ne uocabulum sit: an compositum & duplex: sicut. P. Nigidio uidetur. Caput V

AVarus non simplex uocabulum: sed iunctum copulatumq; esse Nigidius dicit in cōmentariorum undetricesimo. Auarus inquit appellatur: qui auidus æris est. sed in ea copula e inquit littera detrita est. Item locupletem ait dictum: ex compositis uocibus: qui pleraq; loca; hoc est qui multas possessiones tenet. Sed probabilius id firmiusque est; quod de locuplete dicit. Nam de auaro ambigitur; cur enim non Auarus Locuples.

uideri poſſit ab uno ſolum uerbo inclinatũ : quod eſt aueo? eademq; eſſe factu ra:qua eſt amarus:de quo nihil dici poteſt: quin duplex non ſit.

Amarus

¶ Mulctam dictam eſſe ab ædilibus.P.Appii cæci filiæ mulieri nobili q, locu ta eſſet petulantius. Cap. VI.

Non in facta modo:ſed in uoces etiam petulantiores publice uin dicatum eſt.ita enim debere eſſe uiſa eſt romanæ diſciplinæ di gnitas inuiolabilis. Appii namq; illius cæci filia:a ludis quos ſpe ctauerat:exiens turba undiq; confluentis fluctuantiſq; populi ia ctata eſt.atq; inde egreſſa;quum ſe male habitam diceret.Quid in me nunc fa ctum eſſet inquit,quantoq; arctius.preſſiuſq; cõflictata eſſem:ſi Publius Clau dius frater meus nauali prælio claſſem nauium cum ingenti ciuium numero non perdidiſſet? Certe quidem maiore nunc copia populi oppreſſe intercidiſ ſem.ſed utinam inquit reuiuiſcat frater:aliamq; claſſem in ſiciliam ducat.atq; iſtam multitudinem perditum eat:quæ me male nunc miſeram cõuexauit. ob hæc mulieris uerba tam improba:ac tam inciuilia.C.Fundanius & Tib. Sem pronius ædiles plebei mulctam dixerunt ei æris grauis.xxv.milia.Id factum eſ ſe dicit Capito Atteius in commentario de iudiciis publicis bello punico pri mo: Fabio Licinio : &.T.Acilio Craſſo conſulibus.

Appii filia

¶ Fluminum quæ ultra imperium Romanum fluunt prima magnitudine eſ ſe nilum:ſecunda Iſtrum: proxima Rhodanum . ſicut.M.Varronem memi ni ſcribere. Cap. VII.

Omnium fluminum quæ in maria qua imperium roma.eſt:fluunt. quam græci τὴν ἔσω θάλασσαν.ideſt internum mare appellant maxi mum eſſe Nilum conſentitur . proxima magnitudine eſſe iſtrum ſcripſit Salu.Varro autem quum de parte orbis:quæ Europa dici tur:diſſereret:in tribus primis eius terræ fluminibus rhodanũ eſſe ponit.per quod uidetur eum facere iſtro æmulum.Iſtrus enim quoq; in europa fluit.

Nilus Rhodan⁹ Iſtrus

¶ Inter ignominias militares q̃bus milites coercebant̃ fuiſſe ſanguinis dimiſſi onẽ & quænã cẽ uideat̃ cauſa huiuſcemodi caſtigationis. Cap. VIII.

Fuit hæc quoq; antiquitus militaris animaduerſio:iubere ignomi niæ cauſa,militi uenam ſolui: & ſanguinem dimitti.cuius rei ratio in litteris ueteribus.quas equidem inueniri potui nõ extat.ſed opi nor factum hoc primitus in militibus ſtupentis animi atq; a natu rali habitu declinantis:ut non tam pœna:q̃ medicina uideretur . poſtea tamen ob pleraq; alia delicta idem factitatum eſſe credo per conſuetudinem:quaſi mi nus ſani uiderẽtur omnes:qui deliquerunt.

Per ignominiã ſanguinis miſſio dabat̃ militibus

¶ Quibus modis:quoque habitu acies romana inſtrui ſolita ſit: quæq; earũ inſtructionũ ſunt uocabula. Cap. IX.

Vocabula ſunt militaria:quibus inſtructa certo modo acies appel lari ſolet:frons ſubſidia:cuneus:orbis:globus: forfices:ſerra alæ turres . hæc & quædam item alia ĩuenire eſt in libris eorum qui de militari diſciplina ſcripſerunt,tranſlata autem ſunt ab ipſis rebus:

Militaria uocabula

quæ ita

quæ ita proprie nominantur.earumque rerum in acie instruenda sui cuiusque uocabuli imagines ostenduntur.

¶ Q uæ eius rei causa sit:q̃ & græci ueteres:& romani annulum in eo digito gestauerũt:qui est in manu sinistra minimo ꝓximus. Cap. X.

Veteres græcos annulum habuisse in digito accepimus sinistræ manus: qui minimo est proximus.Romanos quoq; homines aiunt sic plerunq; annulis usitatos.causam esse huius rei Appion in libris ægyptiacis hanc dicit:q̃ insectis apertisq; humanis corporibus: ut mos in ægypto fuit: quas græci ἀνατομὰς. idest dissectiones appellant:repertum est neruum quẽdam tenuissimum ab eo uno digito:de quo diximus:ad cor hominis pergere:ac peruenire; propterea non inscitum uisum esse eum digitum potissimum tali honore decorandũ:qui continens & quasi connexus esse cum principatu cordis uideretur. Annuli gestatio

¶ Verbum mature quid significat:quæq; eius uocis ratio sit: & q̃ eo uerbo uulgus hominum improprie utitur.atq; inibi q̃ præcox declinatum præcocis facit non præcoquis. Cap. XI.

Mature nunc significat propere: & cito:contra ipsius uerbi sententiam.aliud enim est mature:q̃ quod dicitur propere.P. Nigidius homo in omnium bonarum artium disciplinis egregius: Mature inquit est: quod neq; citius est: neq; serius:sed medium quiddam & tẽpatũ est.Bene atq; proprie Nigidius.nam & in frugibus/& in pomis matura dicuntur:quæ neq; cruda & immitia sunt: neq; caduca:& decocta:sed tempore suo adulta:maturataq;.Q uoniam autem id quod nõ segniter fiebat:mature fieri dicebat̃:progressa plurimum uerbi significatio est.& non iam:quod non segnius:sed quod festinatius fit: id fieri mature dicitur: quando ea: quæ præter sui temporis modum properata sunt: immatura uerius dicantur. Illud uero nigidianũ rei:atq; uerbi temperamentum: diuus Augustus duobus græcis uerbis elegantissime exprimebat.nam & dicere in sermonibus: & scribere in epistolis solitum eẽ aiunt: σπεῦδε βραδέως:idest matura.Per quod monebat ut ad rem agendam simul adhiberetur:& industriæ celeritas:& diligentiæ tarditas.ex quibus duobus contrariis fit maturitas.Virgilius quoque/si quis animum attendat:duo ista uerba properare & maturare: tanq̃ plane resonantia contraria scitissime separauit in hisce uersibus. Mature Maturitas

Frigidus agricolam si quando continet hymber:
Multa forent quæ mox cælo properanda sereno
Maturare datur.

Elegantissime ista duo uerba diuisit.namq; in properatu rei rusticæ:per tempestates pluuiasq; quando ociũ est: maturari potest per serenas: quando tempus instat:properari necessum est.quum significãdum autem est coactius quid factũ:& festinatius:tum rectius præmature factum id dicitur: q̃ mature.sicut Afranius dixit in togata:cui titulus nomen est.Appetis dominatum demẽs præmature præcocem.In quo uersu aĩaduertẽdum est:q̃ præcocẽ inquit:non præcoquẽ.est enim casus eius rectus:nõ præcoquis:sed præcox. Maturare Præmature præcox

¶ De portentis fabulaꝶ:quæ Plinius ſecūdus indigniſſime in Democritū cōfert phūm. & ibidem de ſimulacro uolucri columbæ. Cap. XII.

Chamæleon

LIbrum eſſe Democriti nobiliſſimi philoſophorum de ui & natura chamæleontis: Cūq; ſe legiſſe Plinius ſecundus in naturalis hiſtoriæ.xxviii.refert:multaq; uana atq; intoleranda auribus. deinde quaſi a Democrito ſcripta tradit. ex quibus pauca hæc inuiti meminimus,quia pertæſum eſt. Accipitrem auem rapidiſſimā a chamæleonte humi reptāte ſi eum forte ſuperuolet:detrahi & cadere ui quadā in terram:cæteriſq; auibus laniandum ſeſe ſponte ſua obiicere & dedere. Item aliud ultra humanam fidem:caput & collum chamæleontis:ſi uratur ligno:quod appellatur robur: hymbres & tonitrua de repente fieri.idq; ipſum uſu uenire: ſi iecur eiuſdem aīalis in ſummis tegulis urat̄. Item aliud quod hercle an ponerē dubitaui:ita eſt deridicule uanitatis: niſi iccirco plane poſui q oportuit nos dicere:qd de iſtiuſmodi admirationū fallaci illecebra ſentiremus:qua plerumq; capiuntur:& ad perniciem elabuntur ingenia maxime ſolertia:eaq; potiſſimū quæ diſcendi cupidiora ſunt. ſed redeo ad Pliniū. ſiniſtrum pedem ait chamæleontis ferro ex igni calefacto torreri:cum herba quæ appellatur eodem nomine chamæleon: & utrunq; macerari ungnento:colligiq; in modum paſtili.atq; in uas mitti ligneum & eum qui id uas ferat:etiam ſi his in medio palam uerſetur:a nullo uideri poſſe. His portētis atq; præſtigiis a Plinio ſecundo ſcriptis: non dignū eſſe cognomine Democriti puto. Vel illud quale eſt:quod idē Plinius in decimo libro Democritū ſcripſiſſe aſſeuerat:aues quaſdā eſſe certis uocabulis:& earum auium cōfuſo ſanguine gigni ſerpentem:eum ſiquis ederit: linguas auium:& colloquia interpretaturum. Multa autem uidentur ab hominibus male ſolertibus huiuſcemodi commenta in Democriti nomen data nobilitatis auctoritatiſq; eius perfugio utentibus. Sed id quod Archytam pythagoricum commentum eſſe:atq; feciſſe traditur. neq; minus admirabile:neque tamen unum æque uideri debet. Nam & pleriq; nobilium græcorum: & Phauorinus philoſophus memoriarum ueterum exequentiſſimus affirmatiſſime ſcripſerunt:ſimulacrum columbæ e ligno ab Archyta ratione quadam.diſciplinaq; mechanica factum uolaſſe:ita erat ſcilicet libramentis ſuſpenſum. & aura ſpiritus incluſa:atque occulta concitum. libet hercle ſuper re tam abhorrenti a fide ipſius Phauorini uerba ponere ἀρχύτας ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς, ὢν ἐποίησε περιστερὰν. ξυλίνην πετομένην, ἥτις εἴποτε καθίσειεν οὐκ ἔτι ἀνίστατο μέχρι παρ τούτου. ideſt Archytas tarētinus philoſophus pariter & mechanicus uir columbam ligneam fecit uolantem:quæ ſi nunq̄ ſubſediſſet/prætcrea non exurgebat. hactenus enim.

Mirabilia de animali Chamæleonte.

Ply. Secūdus Democritus

Memoriatum.

¶ Quum partim hominū/quā ratiōe hoīes dixerint. Cap. XIII.

Partim hominū

PArtim hominum uenerunt plerunq; dicitur:quod ſignificat pars hominum uenit:ideſt quidam homines. nam partim hoc in loco aduerbium eſt. neq; in caſus inclinatur. ſicuti quum partim hominum dici poteſt.i.cum qbuſdā hoībus:& quaſi cum q̄dam parte hominum.

hominum.M.Cato in oratione de re floria ita scripsit.Ibi pro scorto fuit in cubiculum surrectitauit e conuiuio:cum partim illorum: iam saepe ad eundem modum erat.Imperitiores autem:cum partim legunt tanquam declinatum sit quasi uocabulum:non dictum:quasi aduerbium.Sed.Q.Claudius.xxi.annali insolētius paulo hac figura est ita usus.eum enim cum partim copiis hominum adolescentium placentem sibi.Item.Q.Claudii.xxiii.Annali uerba haec sunt.Sed icci rco me fecisse:q utrum negligentia partim magistratuum:num auaritia an calamitate po.Ro.euenisse dicam:nescio.

¶ Iniuria mihi factum itur quali uerborum ordine Cato dixerit. Cap. XIIII Iniuria factum itur

Audio illi iniuriam factum iri:audio contumeliam dictum iri:uulgo quoq; ita dici:& istam esse uerborum figuram iam in medio loquendi usu:icecirco exemplis supersedeo. Sed contumelia illi uel iniuria factum itur paulo est remotius. Exēplum igitur ponemus M.Cato pro se contra.C.Cassium.Atq; euenit ita quirites uti in hac contumelia:quae mihi per huiuscemodi petulantiam factum itur:rei quoq; pub.mediusfidius miserear quirites.sicut autē contumeliam factum iri:significat iri ad contumeliam faciendam,idest operam dari quo fiat contumelia:ita contumelia factum itur casu tantum immutato idem dicit.

¶ De flammis dialis,deq; flaminicae cerimoniis,uerbaque ex edicto praetoris apposita:quibus dicit,non coacturum se ad iurandum:neq; uirgines Vestae: neque Diales. Caput XV

Cerimoniae impositae flamini diali multae:item cautus multiplices: quos in libris qui de sacerdotibus publicis compositi sunt. Item in Fabii pictoris librorum primo scriptos legimus.unde haec ferme sunt:quae cōmeminimus.i. Equo Dialem flaminem uehi religio est.ii.Classem procinctā extra pomeriū.i.exercitum armatū uidere:icecirco raro enter flamen dialis creatus consul est quū bella consulibus mandabant.iii. Item iurare dialem fas nunq̄ est.iiii.Item annulo uti:nisi puio cassoq; fas non est.v. Ignem est flaminia: idest flaminis dialis domo nisi sacrum efferri ius non est.vi.Vinctū si aedes eius introierit:solui necessum est.& uincula per impluuiū in tegulas subduci:atq; inde foras in uiā dimitti.vii.Nodū in apice neque in cinctu:neq; alia parte ullum habet.viii.Siquis ad uerberādum ducat: si ad pedes eius supplex procubuerit:eo die uerberari piaculum est.ix. Capillum dialis nisi qui liber homo est:non detonset.x. Caprā & carnē incoctā:& ederam & fabam:neq; tangere diali mos est:neq; nomiare.xi.Propagines e uitibus altis protentis non succidet.xii.pedes lecti in quo cubat:luto tenui circūlitos esse oportet:& de eo lecto trinoctium continuum nō decubat. neq; in eo lecto cubare alium fas est.neq; apud eius lecti fulcrum capsam esse cum strue atque ferro oportet.xiii.Vnguium dialis:& capilli segmina subter arborem silicam terra opetiuntur.xiiii.Dialis quotidie festarus est.xv. Ac sine apice sub diuo esse licitum non est:sub tecto uti libet:& non pridem a pontificibus constitutum,Masurius Sabinus scripsit:& alia quaedam remissa, gratiamque ali

Flamen dialis

quot ce imoniarum factam dicit.xvi. Farinam fermento imbutam attingere ei fas non est.xvii. Tunicam intimam,nisi in locis tectis nõ exuit: ne sub cælo tanq̄ sub Iouis nudus sit.xviii.Super flaminem dialem in cõuiuio:nisi Rex sacrificulus:haud quisquā alius accumbit.xix. Vxorem si amisit:flaminio decedit.xx.Matrimonium flaminis.nisi morte dirumpi non est ius.xxi. Locum in quo bustum est:nunq̄ igreditur.xxii.Mortuum nunq̄ attingit: funus tamē exequi non est religio. Eædem ferme cerimoniæ sunt:quas flaminicas sacerdotissa dialis seorsum aiunt obseruitare.ueluti est.i.Q uod bene nato operitur. ii.Et ꝙ uirica surculum de arbore silica habet.iii.Et ꝙ scalas:quæ græce κλίμακες appellantur:eas ascendere ei plus tribus gradibus religiosum est.atq; etiam iiii.Q uū it ad argeos. ꝙ neq; comit caput.neq; capillum depectit. Verba prætoris ex edicto perpetuo de flamine diali:& de sacerdote Vestæ ascripsi.Sacerdotem Vestalem.& flaminem dialem in omni mea iurisditione iurare non cogam.Verba.M.Varronis ex secundo rerum diuinarum super flamine diali hæc sunt.Is solus album habet galerum uel ꝙ maximus est, uel ꝙ Ioui immolata hostia albato fieri oporteat.

Religio quid sit diali

Verba prætoris

¶ Q uos errores Iulius higinus in sexto Virgilii animaduerterit in historia romana erratos. Cap. XVI.

REprehendit Higinus Virgilium correcturumq; eum fuisse existimat quod in libro sexto scriptum est.Palinurus est apud inferos: petēs ab Aenea ut suum corpus requirendū:& sepeliendū curet.Is hæc dicit.Eripe me his inuicte malis:aut tu mihi terram.
Iniice(namq; potes)portusq; require uelinos.
Q uo inquit modo aut Palinurus nouisse, aut nominare potuit portus uelinos? & Aeneas ex eo nomine locum inuenire? quū uelia oppidum:a quo portum:qui in eo loco est:uelinum dixit:Seruio Tullio regnāte romæ post annū amplius sexcentesimum.q̄ Aeneas in Italiam uenit conditum in agro lucano: & eo nomine appellatum est.Nam qui ab Harpalo iquit.regis Cyri præfecto ex terra phocide fugati sunt: alii ueliam:partim massiliam condiderunt.Inscitissime igitur petit:ut Aeneas portum uelinum requirat.quū id nomē eo tēpore fuerit nusq̄ gētiū:neq; simile inq̄t illud uideri debet:qd' est ī primo carmie: Italiam fato profugus:lauinaq; uenit
Littora.Aut quod æque est in.vi.libro.
Chalcidicaq; leuis tandem superastitit arce.

uelinus portus

Q uoniam poetæ ipsi quædā κατὰ πρόληψιν. idest per anticipationem historiæ dicere ex sua persona cōcedi solet.quæ acta ipse postea scire potuit.sicut Virgilius sciuit de lauinio oppido. & de colonia chalcidensi.sed palinurus qui potuit id inquit scire;ea quæ post ānos.dc.facta sunt nisi qs eum diuinasse apud īferos putat.pinde ut aīæ defunctoꝝ solēt? Sed & si ita accipias:q̄q̄ non ita dicitur:Aeneas tamen:qui non diuinabat. quo pacto potuit requirere portum uelinum? cui nomen tunc,sicuti diximus:nullum usq̄ fuit.Item hoc quoq; in eodem libro reprehendit:& correcturum fuisse Virgilium pu tat;nisi mors oc

cupasset

cupaſſet. Nam quum Theſea inquit: inter eos nominaſſet. qui ad inferos adiſſent: ac rediſſent: dixiſſetq;. Quid theſea? magnum quid memorem Alciden? & mi genus ab Ioue ſummo eſt: poſtea tamen refert. Sedet æternumq; ſedebit infelix Theſeus. Qui autē inquit fieri poteſt: ut æternū apud inferos ſedeat: quem ſupra cum iis nominat. qui deſcenderint illuc: atq; inde rurſum euaſerint. præſertim cum ita ſit fabula de Theſeo atq; ſic Hercules eum euellerit e petra: & in lucē ad ſuperos eduxerit. Itē in his uerſibus erraſſe Virgiliū dicit

Eruet ille agros: agamemnoniaſq; micenas.
Ipſumque æacidem genus armipotentis achilli.
Vltus auos troiæ: templa & temerata mineruæ.

Confudit inquit & perſonas diuerſas & tempora. nam neque eodem tempore neque per eoſdem homines: cum achæis: & cū Pyrrho bellatum eſt: Pyrrhus enim quem dicit Aeaciden: de epiro in Italiam tranſgreſſus cum Romanis depugnauit: aduerſus Manium Curium in eo bello ducem. Argiuum autem bellum. i. achaicum multis poſt annis a. L. Mumio imperatore geſtum eſt. poteſt inquit igitur medius eximi uerſus: qui de Pyrrho importune immiſſus eſt. quem Virgilius proculdubio excempturus inquit fuit.

¶ Quam ob cauſam: & quali modo Democritus philoſophus luminibus oculorum ſeſe priuauerit. & ſuper ea re uerſus Laberii pure admodum & ueniſte facti. Cap. XVII

Democritus

Democritum philoſophum in monumentis græcæ hiſtoriæ ſcriptum eſt: uirum præter alios uenerandum: auctoritateque antiqua præditum luminibus oculorum ſua ſponte ſe priuaſſe: quia exiſtimaret cogitationes: commentationeſque animi ſui. in contemplādis naturæ rationibus uegetiores: & exactiores fore: ſi eas uidendi illecebris: & oculorū impedimentis liberaſſet id factum eius: modumque ipſum quo cæcitatem facile ſolertia ſubtiliſſima conſciuit Laberius poeta in mimo quem inſcripſit rectiorem: uerſibus quidem ſatis munde: atque graphice factis deſcripſit: ſed cauſam uoluntariæ cæcitatis finxit aliam uertitque in eam rem: quam tum agebat: non inconcinniter. eſt enim perſona: quæ hoc apud Laberium dicit diuitis auari & parci ſumptum plurimum ἀσωτίαν τε. ideſt luxumque & popinationem adoleſcentis filii deplorantis.

Laberius poeta

Verſus laberiani hi ſunt.

Democritus abderites phyſicus philoſophus clipeum.
Conſtituit contra exortum hiperionis/oculos
Effodere ut poſſet ſplendore æreo: ita radiis
Solis aciem effodit luminis: malis bene
Eſſe: ne uideret ciuibus. ſic ego
Fulgenti ſplendore in pecuniam uolo
Lucificare exitium ætati meæ.
Ne in re bona uideam eſſe nequam filium.

¶ Hiſtoria de Artemiſia.deq; eo certamine:quod apud Mauſoli ſepulchrũ a ſcriptoribus inclytis decertatum eſt. Cap. XVIII.

Artemiſia Mauſol9

ARtemiſia Mauſolum uirum amaſſe fertur ſupra omnis amorum fabulas:ultraq; affectionis humanæ fidem.Mauſolus autẽ fuit:ut M.Tullius ait:rex terræ cariæ.ut quidam græcarum hiſtoriarum ſcriptores dicunt:prouinciæ græcæ præfectus:quem σατράπην.i. ducem.ac præſidem græci uocant.Is Mauſolus ubi fato perfunctus eſt:& inter lamenta & manus uxoris funere magnifico ſepultus eſt:Artemiſia luctu atq; deſiderio mariti flagrans oſſa:cineremq; eius mixta odoribus:contuſaque in pulueris faciem aquæ indidit:ebibitq;.multaque alia uiolenti amoris indicia feciſſe dicitur.molita quoque eſt ingenti impetu operis:conſeruandæ mariti momoriæ cauſa:ſepulchrum illud memoratiſſimum:dignatumq; numerari inter ſeptem omnium terrarum ſpectacula.Id monumentum Artemiſia cum diis manibus ſacris Mauſoli dicaret:agona ideſt certamen laudibus eius dicundis facit.ponitque præmia pecuniæ:aliarumq; rerum bonarum ampliſſima.ad eas laudes decertandas ueniſſe dicuntur uiri nobiles ingenio:atque lingua præſtabili Theopompus:Theodectes:Naucrites.Sunt etiam qui Iſocratem ipſum cum iis certauiſſe memoriæ mandauerint.ſed eo certamine uiciſſe Theopompum iudicatum eſt.Is fuit Iſocratis diſcipulus.extat nunc quoque Theodecti tragœdia:quæ inſcribitur Mauſolus;in qua eum magis q̃ in proſa placuiſſe Higinus in exemplis refert.

¶ Non purgari:neque leuari peccatum:cum prætenditur peccatorum:quæ alii quoque peccauerunt:ſimilitudo.atque inibi uerba ex oratione ſuper ea re Demoſthenis. Caput XIX

INeceſſebat quempiam Taurus philoſophus ſeuera atque uehementi obiurgatione adoleſcentẽ a rhetoribus & facundiæ ſtudio:ad diſciplinas philoſophiæ tranſgreſſum:q; factum quiddam ab eo diceret inhoneſte & improbe.at ille non ibat inficias feciſſe:ſed id ſolitum eſſe fieri defendebat.turpitudinemque delicti:exemplorum uſu:& conſuetudinis uenia deprecabatur.atque ibi Taurus iſto ipſo defenſionis genere irritatior:homo inquit ſtulte & nihili:ſi te a malis exemplis auctoritates & rationes phiæ non abducunt:ne illius quidem Demoſthenis ueſtri ſententia tibi in mentem uenit?quæ quia lepidis:& uenuſtis uocum modis uicta eſt:quaſi quædam cantilena rhetorica facilius adhærere memoriæ tuæ potuit.nam ſi me inquit non fallit:quod quidem in priori pueritia legerim:uerba hæc ſunt Demoſthenis aduerſus eum:qui(ut tu nunc facis)peccatum ſuum:peccatis alienis exemptum:purgatumq; ibat. σὺ δὲ μὴ λέγε ὡς γέγονεν οὕτω πολλάκις. ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸ προσήκει γίγνεσθαι. οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε. μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη. σὺ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω. διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἑάλω. σὺ ταῦτα οὐκ ἂν ἔγραψας οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς. ἄλλος οὐ γράφει. ideſt uerum ne dicas ſic eſſe actum ſæpenumero:ſed hoc fieri ſic decere.Nõ enim ſiquid aliquãdo cõtra leges actum iam eſt:tuq; id ſecutus es propterea iure queas euadere:.

quinimo eo magis iccirco in te debeat statui: ut enim si prius in aliquem foret animaduersum: tu minime hæc sciberes. ita si ipse in præsentia punieris: nequaq̃ deinceps alius scribet. Sic Taurus omnium suasionum: admonitionũq; genere utens sectatores suos ad rationes bonæ inculpatæq; indolis ducebat.

¶ Quid sit rogatio: quid lex: quid plebiscitum: quid priuilegium. & quantũ omnia ista differant. Caput. XX.

QVæri audio quid lex sit: quid plebiscitum. quid rogatio. quid priuilegium. Atteius capito publici priuatiq; iuris peritissimus: quid lex esset hisce uerbis definiuit. Lex inquit est generale iussum populi: aut plebis rogante magistratu. Ea definitio si probe facta est neque de imperio Cn. Pompeii: neque de reditu. M. Ciceronis. neque de cæde P. Clodii quæstio: neque alia id genus populi plebisue iussa leges uocari possunt. Non sunt enim generalia iussa: neque de uniuersis ciuibus: sed de singulis concepta. quocirca priuilegia potius uocari debent: quia ueteres priua dixerũt: quæ nos singula dicimus. quo uerbo Lucilius in primo satyrarum libro usus est. Ab domina thynnia uenientibus priua dabo cephaleaque carnem. Plebem autem Capito in eadem definitione seorsum a populo diuisit: quoniam in populo omnis pars ciuitatis. omnesque eius ordines cõtineãtur. Plebs uero ea dicitur: in qua gentes ciuium patriciæ non insunt. Plebiscitum igitur est: secundum eum Capitonem lex: quam plebes non populus accipit: sed totius rei: iurisque siue quum populus: siue quum plebs rogatur: siue quod ad uniuersos pertinet: caput ipsum & origo: & quasi fons rogatio est. Ista enĩ omnia uocabula censentur continenturque rogationis principali genere: & nomine. nã nisi populus: aut plebs rogetur: nullum plebis: aut populi iussum fieri potest. Sed q̃q̃ hæc ita sunt: in ueteribus tamen scriptis non magnam uocabulorum istorum differentiam esse animaduertimus. nam & plebiscita: & priuilegia translato nomine leges appellauerunt: eadẽque confuso & indistincto uocabulo rogationes dixerunt. Salustius quoque proprietatum in uerbis retinentissimus consuetudini concessit: & priuilegium quod de Cn. Pompeii reditu ferebatur. legem appellauit. Verba ex secunda eius historia hæc sunt. Nam Syllam consulem de reditu eius legem ferentem ex composito tri. ple. C. Herennius prohibuerat.

Lex. Priua Plebs Plebiscitum. Rogatio.

¶ Quam ob causam. M. Cicero his omnino uerbis nouissime & nouissimus uti obseruatissime uitarit. Cap. XXI.

NOn paucis uerbis. quorum frequens usus est nũc: & fuit. M. Ciceronem noluisse uti manifestum est: q; ea non probaret: uelut est nouissimus: & nouissime. Nã quum & Marcus Cato: & Salustius: & alii quoque ætatis eiusdem uerbo isto promiscue usitati sint: multi etiam non indocti uiri in libris id suis scripserint: abstinuisse eo tamen tanq̃ non latino uidetur. Quoniam qui doctissimus eorum temporum fuerat: Lælius illo ut nouo: & improbo uerbo uti uitauerat. propterea id. M. quoque Varronis ex libro de lingua latina ad Ciceronem. vi. demonstrandum

putaui. Quod extremum inquit dicebatur: eſt dici nouiſſimum cœptum uulgo: quod mea memoria: ut Lælius, ſic ſenes alii ꝙ nimium nouum eſſet uerbum: uitabãt: cuius origo: ut a uetere uetuſtius & ueterrimũ: ſic a nouo declinatum nouius: & nouiſſimum.

¶ Locus exemptus ex Platonis libro qui inſcribitur gorgias: de falſæ philoſophiæ probris: quibus philoſophos temere inceſſuit: qui emolumenta ueræ philoſophiæ ignorant. Cap. XXII.

PLato ueritatis homo amiciſſimus, eiuſque omnibus exhibendæ promptiſſimus quæ omnino dici poſſint in deſides iſtos: ignauoſq; qui obtentu philoſophiæ nominis, inutile ocium: & linguæ: uitæque tenebras ſequunť: ex perſona quidẽ nõ graui: neq; idonea: uere tñ ingenueq; dixit. Nam & ſi Callicles: quem dicere hæc facit: uere philoſophiæ ignarus: inhoneſta: indignaque in philoſophos confert, perinde tamẽ accipienda ſunt: quæ dicuntur: ut nos ſenſim moneri intelligamus: ne ipſi quoq; culpationes huiuſcemodi mereamur: neue inerti inaniq; deſidia cultũ & ſtudiũ philoſophiæ metiamur. Verba ipſa ſup hac re Platonis ex libro: qui appellatur Gorgias ſcripſi: qm̃ uertere ea conſilium non fuit: quum ad proprietates eorum nequaquam poſſit latina oratio aſpirare: ac multo minus etiam mea.

φιλοσοφία γάρ τοι ἐστὶν ὦ σώκρατες χάριεν. ἐάν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ. καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ. ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι ἐστίν. ὧν χρὴ ἔμπειρον εἶναι, τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν. καὶ τῶν λόγων. οἷς δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. καὶ τῶν ἡδονῶν τε. καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων. καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν. καταγέλαστοι γίγνονται. ὥσπερ γε οἶμαι οἱ πολιτικοὶ ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλθωσι. καὶ τοὺς λόγους καταγέλαστοί εἰσι. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ εὐριπίδου λαμπρός τέ ἐστιν ἕκαστος ἐν τούτῳ, καὶ ἐπὶ τοῦτ᾽ ἐπείγεται. νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ βέλτιστος ὤν. ὅπου δ᾽ ἂν φαῦλος ᾖ. ἐντεῦθεν φεύγει. καὶ λοιδορεῖ τοῦτο. τὸ δ᾽ ἕτερον ἐπαινεῖν. ἀλλ᾽ οἶμαι τὸ ὀρθότατόν ἐστιν. ἀμφοτέρων μεταχεῖν. φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν. καλὸν μετέχειν. καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν. ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον ὦ σώκρατες τὸ χρῆμα γίγνεται. καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους. καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω. ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον καὶ παῖζον. χαίρω τε. καὶ χαρίεν μοι φαίνεται. καὶ ἐλευθέριον. καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω πικρόν τί μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι. καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καὶ μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου. ἢ παίζοντα ὁρᾷ καταγέλαστον φαίνεται. καὶ ἄνανδρον. καὶ πληγῶν ἄξιον. ταυτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. παρὰ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν ἄγαμαι. καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ. καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα. ἀνελεύθερόν τινα εἶναι καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσαντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον πληγῶν ἔμοι

δοκεῖ δή μοι δεῖσθαι ὦ σώκρατες οὗτος ὁ ἀνὴρ ὃ γὰρ νῦν δὴ ἔλεγον. ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ ἀνάνδρῳ γενέσθαι. φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγορὰς ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς. τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίνεσθαι. καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα. ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν. μηδέποτε φθέγξασθαι. ἐγὼ δὲ ὦ σώκρατες πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω. καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ ζῆθος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ εὐριπίδου οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ. τοιαῦτ᾽ ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν, οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν. ὅτι ἀμελεῖς ὦ σώκρατες ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι. καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν. μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφώματι. καὶ οὔτ᾽ ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖο ἂν ὀρθῶς λόγον οὔτ᾽ εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις. οὐδ᾽ ὑπὲρ ἄλλου νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καίτοι ὦ φίλε σώκρατες καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς, εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν. ὡς ἐγὼ σε οἶμαι ἔχειν. καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος. ἢ ἄλλου ὅτου οὖν τῶν τοιούτων. εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγοι. φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα οἶσθ᾽ ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις. ὅτι χρήσαιο σαυτῷ. ἀλλ᾽ ἰλιγγιῴης ἄν. καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅτι εἴποις. καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβὰς κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ. ἀποθάνοις ἂν εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτο ἐστιν ὦ σώκρατες. εἴ τις εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη φῶτα. ἔθηκε χείρονα. μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδ᾽ ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων. μήτε ἑαυτὸν, μήτε ἄλλον μηδένα. ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν. ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει τὸν τοιοῦτον. ἔτι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην ἀλλ᾽ ὦ ἀγαθὲ ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δὲ ἐλέγχων. πραγμάτων δ᾽ εὐμουσίαν ἄσκει. καὶ ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν ἄλλοις τὰ κομψὰ. ταῦτ᾽ ἀφείς. εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας. ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας. ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα. ἀλλ᾽ οἷς ἐστι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. Philoſophia ſane o Socrates res eſt elegans: ſi modice quiſpiam per ætatem attigerit: at ſi supramodum tempus in ea cõtriuerit: hominum eſt corruptela. nam ſiquis uel amœno ſit acriq; ingenio: ultraque ætatem philoſophetur, neceſſum eſt eum rerum omnium eſſe imperitum. quarum uſu calleat oportet quiſquis honeſtus probuſq; eſt futurus. Legum enĩ ciuilium peritia & oratiõis uacat quibus in actionibus ac commerciis: cum hominibus: tum priuatim: tum publice uti conuenit. uoluptatum item atq; cupiditatum humanarum: & morum euadunt prorſus inſolentes. Quum itaq; in ullam quampiam ĩcidunt priuatam: publicãue actionem. habentur derediculi perinde: ac uiri ciuiles ipſi: ubi ueſtra adeunt ſtudia: & diſputationes irridentur. Accidit iis enim illud Euripidis. Qua in re clarus quiſq; eſt: ad eam properat. & diei partem illi plurimã ĩpertit: ĩ qua ipſe ſe exuperet cõtra in qua ſtupidior ac nihil ſit: inde effugit: eãq; cõtemnit. Alterã uero ſui beniuolentia cõmendat: arbitrãs ita ſeſe laudare. Sed pſtat (ſicuti opinor) utriuſq; eẽ participẽ. Phiæ inq̃. quoad illius honeſtas ſinit: diſciplinæ gr̃a cõpotẽ fieri: neq; turpe habet adoleſcentẽ philoſophari: at quũ grãdis iã natu philoſophat: ridicula res o Socrates gerit. atq; eqdẽ ita penes philoſophãtes afficior: ueluti erga balbutiẽtes: ludẽteſq;: Quũ enĩ puerulũ uideã: cui decorũ adhuc eſt: ſic lĩgua balbutiẽtẽ: ac ludentẽ demulceor. reſq; mihi quidẽ feſtiua & liberalis uidet: puerliq; ætati cõgruẽs. Quod ſi uolubiliter puerulũ loquẽ

tē audiā:acerba q̄piā res mihi oboritᶻ.& aures meæ molestia afficiūtᶻ. uidetᶻ q; nescio qd eē seruile. At siqs uirū audierit balbutientē:aut ludentē uideat:res uidetᶻ:& deridēda & puerilis: & deniq; digna uerberib⁹.Ita eqdē afficior sane eoꝝ q philosophantᶻ rōne. Vbi enī in adolescēte phiam aspicio : oblector: exosculorq;.& id mihi uidetᶻ pdecere.igeniū quoq; ac liberalē hūc eē hoīem iudico.ecōtrario si nō philosophatᶻ illiberalē & sese nūq̄ re ulla dignū uel honesta uel igenua arbitrātē. Verū quū seniorē iā hoīem philosophantē adhuc necdū faciētē finē psentio uerberibus egere cōmodū uir ille mihi uidetᶻ.Q ꝺ enī modo dixi:id hoī isti accidit.ut etsi sit ad modū igeniosus:uilis atq; abiectus effici atᶻ:quū mediam ciuitatē forūq; defugiat.In quo poeta iquit uiros excellerē. Abdat seuero & uitæ reliquū cū adolescētulis trib⁹.aut quatuor degat:in anguloꝝ aliquo cōmurmurās.igeniū aūt quicq̄ magnū dignū haud unq̄ loquatᶻ. Eqdē o Socrates ꝑ mea erga te beniuolētia:atq; humanitate uideri mihi uideor affici in præsentia eodē modo quo Zetus respectus Amphionis:apud Euripidē: cuius modo mētionē feci.Etenī mihi quoq; eiusmodi q̄dā tecū ut fabuler ī mētē uenit:q̄lia cū fratre ille.neglectui habes o Socrates ea quæ debes curare animiq; naturā tui usq; adeo nobilē puerili quodā ornamēto cōdecoras. nec foro senatuiue oratiōis quicquā recte affers.neq; ꝓbabilē.aut cōsentientē ullā ratione īuenisti:neq; uero ꝓ aliis cōsiliū integrū cœpisti.atq amice Socrates: quod ægre ne feras uelim.loquor enim tua causa summa cum beniuolentia. An tibi nō turpe uideatur:ita te gerere:ut ego te habere existimo:& cæteros qui ultra iustū pergant philosophariᶻ nam si quis te nunc:aut alium eiusmodi quemlibet ad carcerem rapiat:iniuriam te quidem intulisse arguens. qui culpa omnino uaces:nostri ne te minime habiturum quonam te pacto tuearis.Sed uertigine uexeris:ac cōsilii inops oscites qd dicas:qd agas.In iudicio itē suggestū cōscendēs si iprobus admodū ac nequā aduersarius tuus sit:mori de facili queas : si te ille capitali deferat crimine.Verū quo nam pacto Socrates hoc sapiētis sit:si qua ars aliquē præstantē ingenio uirum nacta:deteriorem illum effecerit:ᶻqui neq; sibiipsi auxilio esse possit periculisq; extremis liberare neq; se:nec alium quenq̄.Sed ab inimicis bonorum omnium facultate spoliari necesse sit: & palam quidem infelicem degere:liceat enim quamq̄ agrestius uera dicere: siquis in genam te percusserit:pœnas non det.Sed heus uir bone mihi obtempera:atq; a redargutionibus istis te abstine:rerūq; elegantiā cole: & eam sane unde recte sentire uideare: aliis missa faciens ista arguta: siue deliramēta:siue nugalia deceat appellare:quibus efficiatᶻ ut domos inanes habites:atq; sequēs nō eos:qui exigua ista reprehendūt:sed illos potius a quibus & facultates & gloria & bona alia permulta possidentᶻ. Hæc Plato sub persona quidem :sicuti dixi nō proba.sed cum sensu:tamen intelligentiæq; cōmunis fidæ:& cum quadam indissimulabili ueritate disseruit. Non de illa scilicet philosophia : quæ uirtutum omnium disciplina est:quæque in publicis simul & priuatis officiis: excellit:ciuitatesque & rempu.si nihil ꝓhibeat:constanter & fortiter & perite administrat;sed de ista futili atq; puerili meditatiōe a rgutiaꝝ nihil ad uitā neq;

tuendam:

tuẽdã: neq; ordinandã ꝓmouẽte.qua id genus hoĩes cõſeneſcũt male feriati: quos phõs eẽ & uulgus putat:& iis putabat:ex cuius pſona hæc dicta ſunt.

¶ Verba ex oratione.M.Catonis de mulieꝝ ueteꝝ uictu: & moribus:atq; ini bi qđ fuerit ius marito in adulterio uxorẽ deprehẽſam necare. Cap.XXIII

Qui de uictu atq; cultu po.Ro.ſcripſerũt:mulieres romæ atq; in la io ætatẽ abſtemiã egiſſe hoc eſt uino ſemp:qđ temetũ priſca lin gua appellabat.abſtinuiſſe dicũt:iſtitutũq; ut cognatis oſculũ fer rẽt:reprehẽdẽdi cã:ut odor indiciũ faceret ſi bibiſſent.Bibere aũt ſolitas ferunt laureã:paſſum:murinã : & q̃ id genus epotãt: potu dulcia: Atq; hæc qdẽ in iis qbus dixi libris puulgata ſũt.Sed.M.Cato nõ ſolũ exiſtimatas: ſed mulctatas quoq; a iudice mulieres refert nõ minus ſi uinũ i ſe:q̃ ſi ꝓbrũ & adulteriũ admiſiſſent.Verba.M.Catõis adſcripſi ex oratiõe quæ inſcribit de dote.in qua id quoq; inſcriptũ eſt : In adulterio uxores deprehẽſas ius fuiſſe maritis necare. Vir inquit quũ diuortiũ facit mulieri iudex pro cẽſore eſt:Imperiũ quod uidet hẽt.ſiqd pͥuerſe:tetreq; factũ eſt a muliere: mulctat:ſi uinũ bibit.ſi cũ alieno uiro probri quid facit: cõdemnat. De iure autẽ occidẽdi ita ſcriptũ eſt.In adulterio uxorẽ tuã ſi prehẽdiſſes:ſine iudicio impune necares. Illa te(ſi adulterares)digito non auderet contingere neq; ius eſt.

Mulieres abſtemiæ
Temetũ

¶ Die priſtini:& die craſtini:& die quarti:& die quinti. qui elegantius locuti ſunt dixiſſe:non ut ea uulgo dicuntur nunc. Cap. XXIIII.

Die quarto:& die quinto:quod græci εἰς τετάρτην καὶ πέμπτην: ideſt in quartã & quintam dicunt : ab eruditis quoq; dici audio: & qui aliter dicit pro rudi atq; indocto deſpicitur . Sed.M.Tullii ætate ac ſupra eam non opinor : ita dixerũt.die q̃nte.n.& die quinti pro aduerbio copulate dictũ eſt.& ſecũda in ea ſyllaba correpta:Diuus etiã auguſtus memoriaꝝ ueterum exequẽtiſſimus:linguæ latinæ non neſcius munditiarum patris ſui in ſermonibus ſectator:in epiſtolis plurifariã ſignificatiõe iſta dierũ non aliter uſus eſt.Is autẽ erit perpetuæ ueterum conſuetudinis demonſtrãdæ gratia:uerba ſolẽnia prætoris ponere quibus more maioꝝ ferias cõcipere ſolet:quæ appellant cõpitalia.ea uerba hæc ſunt. Die noni po.Ro.quiritibus cõpitalia erunt:quando concepta fuerint nefas.Die noni prætor dicit:nõ die nono:neq; prætor ſolũ:ſed pleraq; oĩs uetuſtas ſic locuta eſt. Venit ecce illius uerſus põponiani in mẽtẽ:q eſt ex attellana: quæ Metui aſcribit:dies hic ſextus:quũ nihil egi die quarte moriar fame.Suppetit ẽt Cælianũ illud ex libro hiſtoriaꝝ ſecũdo. Si uis mihi æqtatũ dare: & ipſi cũ cætero exercitu me ſeq: die q̃nti Romæ in capitoliũ curabo tibi cœna ſit cocta.Et hiſtoriã ãt:& uerbũ hoc ſumpſit Cælius ex origine.M.Catõis:in quo ita ſcriptũ eſt.Igit dictatorẽ carthaginẽſiũ magr eqtũ monuit:Mitte mecũ Romã equitatũ:die quíti in capitolio tibi cœna cocta erit. Extremã iſtius uocis ſyllabã: tum per e:tum per i ſcriptã legi:Nam ſane q̃ cõſuetũ ueteribus fuerat litteris iis plerũq; uti indifferenter.ſicuti priſtini:& priſtine:procliue & procliui:atq; alia item multa hoc genus uarie dixerũt.Die priſtini quoq; eodem modo dicebatur.quod ſignifi-

Die q̃rto
Die q̃nto
Die q̃nte
Die quiti
Diuus Auguſtus
Die priſtini

cabat die pristino:idest priore:quod uulgo pridie dicitur: conuer so compositionis ordine: quasi pristino die: Atque item simili figura die crastini dicebat: idest crastino die. Sacerdotes quoq; populi Romani tunc: quum dicũt in diem tertium: die perendini dicũt. Sed ut pleriq; die pristini: Ita. M. Cato in orõne contra Furiũ: die proximi dixit. die quarto autẽ. Cn. Martius hõ impẽse doctus: i mimiãbis pro eo dixit: qđ nudiusquartus nos dicimus i his uersibus

Die perendini

Nuper die quarto ut recordor: & certe
Aquarium urceum unicum domi fregit.

Die q̃rto & Die q̃rti

Hoc igit̃ itererit: ut die q̃rto qdẽ de pterito dicam: die q̃rte aut q̃rti de futuro.

¶ Telorũ: & iaculoꝝ: gladiorum q; uocabula. atq; inibi nauiũ quoq; genera: quæ scripta in ueteꝝ libris reperiunt̃. Cap. XXV

TElorum: iaculoꝝ: gladiorũq; uocabula: quæ in historiis ueteribus scripta sunt. Item nauigiorum quoq; genera et nomina libitum forte nobis est sedẽtibus in rheda cõquirere, neq; itidẽ aliarꝝ ineptiarum uacantem stupẽtemq; animum occupare. Quæ tum igit̃ suppetierãt: hæc sunt. hasta: pilum: phalarica: semiphalarica: solliferrea/gesa. lancea: spari: rumigestri: faces: tragulæ: frameæ: mesanculæ: cateiæ: rhũpheæ. scorpius: sciboncs: silices: ueruta: enses: siccæ: machæræ: spatæ: lingulæ: pugiones: climacula. De lingula quoniã est minus frequẽs admonẽdũ existimo lingulam ueteres dixisse gladiolum ablongum: in speciem linguæ factum. cuius meminit Neuius in tragœdia hesiona. uersum Neuii apposui.

Nomina telorum

Ligulam

Sine mihi gerere morem uidear lingua: uerum lingula.

Rũphea

Item rũphea genus teli est thracæ nationis. positũq; hoc uocabulũ in. Q. Ennii ãnaliũ. xiiii. Nauiũ aũt quas reminisci tunc potuimus: appellatiões hæ sũt: gauli: coruitæ: caudicæ. longæ: hippagines/cercuri/celoces: uel ut græci dicũt celetis lembus/oxiæ/remicculi/actuariæ/quas græci ἱστιοποὺς uocãt: uel ἐπακτρίδας. psumiæ: uel gesseoretæ: uel orioles/cattæ/scaphæ/pontones/nuctuciæ/mediæ/phaselli: parones/mioparones/lintres/caupulica/mareplacidæ cidarum/ratariæ/catascopium.

Genera nauiũ ui de

¶ Inscite ab Asinio Pollione reprehẽsum Salustiũ: q; trãsfretationẽ transgressum dixerit: et trãsgressos qui transfretassent. Cap. XXVI

ASinio Pollioni in quadã epistola: quã ad Plancũ scripsit: et quibusdã aliis. C. Salustius inique dignus nota uisus est: q; i primo historiaꝝ maris transitũ: trãsmissumq; nauibus factũ: trãsgressum appellauit. eosq; qui fretũ trãsmiserãt. quos trãsfretasse dici solitũ est transgressos dixit. uerba ipsa Salustii posuit. Itaque Sertorius leui præsidio relicto in mauritania: nactus obscuram noctem: æstu secundo: furtim aut celeritate uitare prælium in transgressu conatus est. ac deinde infra ita scripsit. Trãsgressos ois recipit mons receptus a lusitanis. Hoc igitur et minus proprie/et & a nullo graui auctore dictũ aiunt. Nã trãsgressus inquit & ingressus. a transgrediẽdo dicunt̃ idq; ipsum ab ingressu: & a pedũ gradu appellatũ est. iccirco uerbũ trãsgredi cõuenire non putauit. Neq; uolantibus. neq; serpentibus: neq;

Trãsgredi

nauigãti bus

nauigãtibus/ sed iis solis qui gradiunť. & pedibus iter emetiunť. propterea negant apud scriptorẽ idoneum: aut nauium trãsgressum reperiri posse: aut ꝑ transfreta ttiõe trãgressum. Sed quæro ego: cur non sicuti cursus nauium recte dici solent: ita trãsgressus etiam nauibus factus dici possit: præsertim cum breuitas tam angusti freti: quod terrã africam hispaniãq; interfluit: elegantissimæ trãsgressionis uocabulo: quasi paucoꝝ graduũ spaciũ definita sit. Qui auctoritatem aũt requirũt: & negant dictũ ingredi: trãsgrediue in nauigãtibus: uolo uti respondeãt quãtũ existimẽt interesse: ingredi: atq; ambulare. atqui Cato in libro de re rustica. Fundus inquit eo in loco habendus est: ut & oppidum prope amplum sit: & mare aut amnis qua naues ambulant. Appetitas porro huiuscemodi translationes: habitasque esse pro honestamentis orationis. Lucretius quoque testimonium in hac eadem uoce dicit. in quarto enim libro clamorem per arterias: & per fauces gradientem dicit. quod est nimio confidentius: q̃ illud de nauibus Salustianum. Versus Lucretii hi sunt.

Corpoream quoq; enim uocem constare fatendum est:
Et sonitum: quoniam possunt impellere sensus.
Præter radit enim uox fauces sæpe. facitq;
Asperiora foras gradiens arteria clamor.

Præterea Salustius in eodem libro: non eos solum qui nauibus ueheretur: sed & scaphas quoq; nantes progressas dicit. Verba ipsa de scaphis posui. Earum aliæ paululum progressæ: nimio simul & incerto onere: quum pauor corpora agitauerat: deprimebantur.

¶ Historia de populo romano, deq; populo punico/ q̃ pari propemodũ ui gore fuerint æmuli. Caput XXVII

IN libris ueteribus memoria extat/ q̃ par fuit quondam uigor/ & acritudo: amplitudo po. Roma. atque pœni: neque immerito existimatum. Nam cum aliis quidem populis, de uniuscuiusq; reipublicæ: cum pœnis aũt de omnium terrarum imperio decertatum est. Eius rei specimen est in illo utriusq; populi uerbo factum. Quum. Q. Fabius imperator Romanus dedit ad carthaginenses epistolam. ibi scriptum fuit: populum Romanum misisse ad eos hastam & caduceum signa duo/ belli: aut pacis: ex quis utrum uellent eligerent: quod elegissent: id unum ut esse missum existimarẽt. Carthaginenses respõderunt: neutrum sese eligere: sed posse qui attulissent: utrum malent relinquere. quod reliquissent: id sibi pro lecto futurum. M. Varro autẽ nõ hastã ipsam: neq; ipsum caduceum missa dicit: sed duas tesserulas: in quaꝝ altera caduceũ: in altera simulacra hastæ fuerũt incisa.

¶ De ætatum finibus: pueritiæ: iuuentæ: senectæ ex Tuberonis historia sumptum. Cap. XXVIII

TVbero in historiarum primo scripsit Seruium Tullium regem populi Romani: quũ illas quinq; classes iunioꝝ cẽsus faciendi grã institueret. pueros esse existimasse: qui minores essent annis septẽdecim. Atq; inde ab anno septimodecimo: quos idoneos iã esse

Cẽsio de trib⁹ ætatibus Serui Tullii Romani regis sexti

reipu. arbitraret. milites scripsisse. eosq; ad annum quadragesimũ sextũ iuniores: supraque eum annum seniores appellasse. Eam rem propterea notaui: ut discrimina ;quæ fuerunt indicio: moribusq; maiorum pueritiæ: iuuentæ: senectæ ex ista censione Seruii Tullii prudentissimi regis nosceretur.

Quod particula atq; non complexiua tantum sit: sed uim habeat plusculã uariamq;. Cap. XXIX.

Atq; cõiũctiua aliquando

Atq; particula a grãmaticis quidem coniunctio esse dicitur connexiua. Et plerũq; sane coniungit uerba & connectit. Sed interdum alias quasdã potestates habet non satis notas: nisi in ueterum litterarum tractatione: atque cura exercitatis. Nam pro aduerbio ualet: quum dicimus aliter ego feci: atq; tu. significat enim aliter q̃ tu. Et gemina si fiat auget. intenditq; rem de qua agitur: ut animaduertimus in. Q. Ennii annalibus: nisi memoria in hoc uersu labor.

Atq; pro q̃ aliquando

Atq; atq; accedit muros romana iuuentus:

Cui significatiõi cõtrariũ est: quod itidem a ueteribus dictum est. Deq; & pterea pro alio quoq; aduerbio dicit̃. i. statim. Quod in his Virgilii uersibus existimat̃ obscure: & insequenter particula ista posita. Est autẽ. Sic omnia fatis.

In peius ruere: ac retro sublapsa referri:

Non aliter: q̃ qui aduerso uix flumine lembum

Remigiis subigit: si brachia forte remisit:

Atq; illum in præceps prono rapit alueus amni.

Atq; pro statim

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER VNDECIMVS.

De origine uocabuli terræ italiæ: deq; ea mulctaq; suprema appellatur: deque eius nominis ratione: ac de lege Aterina: Et quibus uerbis antiquitus multa minima dici solita sit. Cap. I.

Timæus in historiis: quas oratiõe græca de rebus populi Romãi composuit: &. M. Varro in antiquitatibus rerũ humanarũ: terrã italiã de græco uocabulo appellatã scripserũt: qm̃ boues græca ueteri lingua ἰταλοὶ. i. uituli uocitati sunt: quorũ in italia magna copia fuerit bucetaq; i ea terra gigni: pasciq; solita sint cõplurima. Cõiectare aũt ob eandem causam possumus: q; italia tunc eẽt armẽtosissima. Mulctãq; quæ appellatur suprema: institutã in singulos dies. duarũ ouium trigita boum. pro copia scilicet boũ proq; ouiũ penuria. Sed quũ eius mõi mulcta pecoris armẽtiq; a magistratib' dicta erat: adigebãt boues ouesq; alias precii parui: alias maioris. eaq; res faciebat iæqualẽ mulctæ pœnitionẽ. Icirco postea lege ateria cõstituti sunt i oues singulas æris deni: i boues æris cẽteni. Mĩma ãt mulcta est ouis unius. Suprẽa mulcta ẽ eius nũeri: cui' diximus: ultra

Lex ateri-na

mulcta suprema

mulcta minima

ultra quem mulctam dicere in dies singulos ius non est. & propterea suprema appellatur: idest summa & maxima. Quando igitur nūc quoque a magistratibus Popu. Roma. more maiorum mulcta dicitur: uel minima uel suprema obseruari solet ut oues genere uirili appellentur. atque ita. M. Varro uerba hæc legitima: quibus minima mulcta diceretur: concepit. M. Terentio: quando citatus: neque respondit: neque excusatus est. ego ei unum ouem mulctam dico. ac nisi eo genere diceretur. negauerunt iustam uideri mulctam. Vocabulum autem ipsum mulctæ idem. M. Varro in undeuicesimo: rerum humanarum: non latinum: sed sabinum esse dicit. Idque ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitium: qui sunt a sabinis orti. Sed turba grammaticorum nouitia ea κατ᾽ ἀντίφρασιν. i. per contrariam dictionem: ut quædam alia: ita hoc quoq; dici tradiderūt. Quum autem usus & mos sermonū is sit: ut ita & nunc loquamur ut pleriq; ueterum locuti sunt: mulctam dixit. & mulcta dicta est. Non esse ab re putaui notare: q̄. M. Cato aliter dixit. nam in quarto originum uerba hæc sunt. Imperator noster: si quis extra ordinem depugnatū iuit ei mulctam facit. Potest autem uideri consulta elegantia uitasse uerbum quum in castris & in exercitu mulcta fieret: non in comitio: nec ad populum diceret.

Ouis masculini generis

¶ Quod elegātia: apud antiquiores: non de amœniore īgenio: sed de nitidiore cultu: atq; uictu dicebat̄: quod in uitio ponebat̄. Cap. II.

ELegans homo dicebat̄ cum laude: sed id fere uerbum ad ætatem. M. Catonis uitii non laudis fuit. Est namque hoc animaduertere: quum in quibusdam aliis tum in libro Catonis: qui inscriptus est carmen de moribus. ex quo libro uerba hæc sunt. Auaritiam omnia uitia habere putabant: sumptuosus: cupidus: elegans: uitiosus. irritus qui hēbatur: is laudabatur. Ex quibus uerbis apparet elegantem dictum antiquitus: non ab ingenii elegantia: sed qui nimis læto. amœnoq; cultu: uictuq; esset. Postea elegans reprehēdi quidem desiit: sed laude nulla dignabatur: nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic. M. Tullius. L. Crasso: &. Q. Scæuolæ: non meram elegantiam: sed multa parsimonia mixtam laudi dedit. Crassus inquit erat parcissimus elegantium. Scæuola parcorum elegantissimus. Præterea ex eodem libro Catonis: hæc etiam sparsim: & intercise commeminimus. Vestiri inquit in foro honeste: mos erat. domi quod satis erat. equos carius q̄ coquos emebant. Poeticæ artis honos non erat. Siquis in ea re studebat: aut sese ad conuiuia applicabat. grassator uocabatur. Illa quoque ex eodem libro præclare ueritatis sententia est. Nam uita inquit humana prope uti ferrum est: Ferrum si exerceas conteritur: si non exerceas: tamen rubigo interficit. Item homines exercendo uidemus conteri. Si nihil exerceas inertia atque torpedo plus detrimenti facit q̄ exercitio.

M. Cato de uita humana simili ferro

¶ Qualis quantaq; sit pro particulæ uarietas. deq; exemplis eius uarietatis. Cap. III.

QVando ab arbitriis: negociisq; ocium est: & mutandi corporis gratia; aut spatiamur: aut uectamur; quærere nonnunq̄ apud memeti

pſum ſoleo res eiuſmodi paruas:quidem:minutaſq; & hominibus non b ene eruditis aſpernabiles:ſed ad ueterum ſcripta penitus noſcenda : & ad ſcientiam linguæ latinæ:cum primis neceſſarias:uelut eſt:quod forte nuper in prænestino receſſu ueſpertina ambulatione:ſolus ambulans conſiderabam.Q ualis quantaque eſſet particularum quarundam in oratione latina uarietas : quod genus eſt: præpoſitio pro.Aliter enim dici uidebam pontifices pro collegio decreuiſſe.Aliter quempiam teſtem introductum pro teſtimonio dixiſſe. Aliter.M.Catonem in originum.iiii. Prœlium factum depugnatumque pro caſtris ſcripſiſſe.Et item in quinto.V rbes inſulaſque omnis propago Illyrico eſſe.Aliter etiam dici pro æde Caſtoris : aliter pro roſtris:aliter pro tribunali aliter pro concione . atque aliter tribunum plebis pro poteſtate interceſſiſſe. Sed has omnis dictionis qui aut omnino ſimiles : & pares:aut uſquequaque diuerſas exiſtimaret:errare arbitrabar. Nam uarietatẽ iſtam eiuſdem quidem fontis &capitis non eiuſdem tamen eſſe finis putabam.Q uod profecto facile intelliget: ſi quis adibeat ad meditationem ſuam intentionem:& habeat ueteris orationis uſum atq; notitiam celebriorem.

Pro præpoſitio

¶ Q uem in modũ.Q .Ennius uerſus euripidis æmulatus ſit. Cap. IIII.

EVripidis uerſus ſunt in Hecuba:uerbis ſententia: breuitate inſignes:illuſtreſq; Hecuba eſt ad Vlyxem dicens.

τὸ δ᾽ ἀξίωμα κ᾽ἄν κακῶς λέγῃ τὸ σὸν.
πείσει λόγος γὰρ ἔκ τ᾽ ἀδοξούντων ἰών.
κ᾽ ἀκ τῶν δοκούντων αὐτὸς οὐ ταυτὸν σθένει.

Auctoritas uero:& ſi male dicat:tua
Perſuadebit.nam ab inexiſtimatis proficiſcens oratio:
Et ab exiſtimatis:eadem haud quaq̃ tantundem ualet.

Hos uerſus.Q .Ennius quum eam tragœdiam uerteret:nõ ſane incommode æmulatus eſt.Verſus totidem Enniani hi ſunt.

Hæc tu & ſi peruerſe dices:facile achiuos flexeris.
Nam cum opulenti loquuntur pariter:atq; ignobiles.
Eadem dicta eademque oratio æqua non æque ualet.

Bene ſicuti dixi:Ennius. Sed tamen ignobiles ἀντί ἀδοξούντων.i.pro eo qđ inexiſtimatis.& ἀντὶ δοκούντων i.pro exiſtimatis:ſatiſſacere ſentẽtiæ nõ uidẽt.Nam neq; omnes ignobiles ἀδοξοῦσι.i. inæſtimati ſunt: neq; omnes opulenti εὐδοξοῦσι.ideſt exiſtimati ſunt.

¶ De Pyrrhonibus philoſophis quædã:deq; academicis ſtrictim notata.deq; inter eos differentia. Cap. V.

Pyrrhonii Philoſophi

QVos pyrrhonios philoſophos uocamus:ii græco cognomẽto σκεπτικοὶ.i.ideſt commentantes appellant᷑ : Id ferme ſignificat:quaſi quæſtores & conſideratores. Nihil enim decernũt:nihil conſtituunt:ſed in quærẽdo ſemper cõſiderãdoq; ſunt:quidnam ſit omnium rerũ:de quo decerni cõſtituiq; poſſit: Ac ne uidere quoq; plane qcq̃ neq; audire ſeſe putãt:ſed ita pati:afficiq; quaſi uideãt uel audiãt.eaq; ipa.quæ affectiones iſtas in ſeſe efficiãt:qualia & cuiuſmodi ſint: cõ tantur: atq; inſiſtunt.

Omniumq;

Omniumq; rerũ fidem:ueritatemq; mixtis:confisisq; signis: ueri atq; falsi ita incõprehensibilé uideri aiunt:ut quibusq; homo est:non præceps:neq; iudicii sui prodigus his uti uerbis debeat:quibus auctoré philosophiæ istius Pyrrhonem usum esse tradunt: οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκείνως ἢ οὐδετέρως.i.haud magis:sic se hoc:q̃ illo habet modo:aut q̃ neutro.Iudicia enim rei cuiusq;:& sinceras proprietates negant posse nosci:& percipi.idq; ipsum docere:atq; ostendere multis modis conant̃.Super qua re Phauorinus quoq; subtilissime argutissimeq; decem libros cõposuit:quos πυῤῥωνίων τρόπων.i.Pyrrhonicorũ modorũ inscribit.Vetus aũt quæstio:& a multis scriptoribus græcis tractata: an quid & quantũ inter Pyrrhonios:& academicos philosophos intersit? Vtrinq; enĩ σκεπτικοὶ ἐφεκτικοὶ ἀπορητικοὶ.i.cõmentantes:obligantes: ambigẽtes dicuntur: quoniã utriq; nihil affirmant:nihilq; cõprehẽdi putant.Sed ex oĩbus rebus proinde uisa fieri dicunt:quas φαντασίας appellant:nõ ut rerum ipsarũ natura est: sed affectio animi corporisue est eorũ:ad quos ea uisa pueniunt. Itaq; oĩs omnino res quæ sensus hominũ mouent τῶν πρός τι.i.eorũ quæ ad aliquid/esse dicũt. Id uerbũ significat.Nihil esse quidq̃:quod ex sese constet:nec qđ habeat uim propriã:& naturã:sed omnia prorsum ad aliquid referri:taliaq; uideri eẽ:qualis sit eorũ species:dum uident̃:qualiaq; apud sensus nostros:quo puenerunt: creant̃ non apud sese unde profecta sunt.Cum hæc aũt consimiliter:tam Pyrrhonii dicant/q̃ academici.differre tñ inter sese:& ꝑpter alia quædã & uel maxime ꝑpterea existimati sunt:q academici quidẽ ipsum illud nihil posse comprehẽdi::quasi cõprehendũt:& nihil posse decerni:quasi decernũt.Pyrrhonii ne id quidẽ ullo pacto uideri uerũ dicunt:q nihil esse uerum uidet̃.

Pyrrhoniorum & academicorum diff.

¶ Quod mulieres Romæ per Herculem non iurauerint:neque uiri per Castorem. Cap. VI.

In ueteribus scriptis:neq; mulieres Romanæ per Herculẽ deierãt neq; uiri p Castoré.Sed cur illæ nõ iurauerũt Herculẽ obscurũ nõ est.nã herculano sacrificio abstinẽt.Cur aũt uiri Castoré:iurantes non appellauerũt nõ facile dictu est.Nusq̃ igit̃ scriptum inuenire est apud idoneos quidẽ scriptores:aut mehercules/fœminã dicere: aut mecastor uirum.Edepol autem:quod iusiurandum Per Pollucem est:& uiro & fœminæ cõmune est.Sed.M.Varro asseuerat antiquissimos uiros:neque per Castorem:neque per Pollucem deierare solitos:sed id iusiurandum fuisse tantum fœminarum:ex initiis elusinis acceptum.Paulatim tamen inscitia antiquitatis uiros dicere edepol accepisse:factumq; esse ita dicendi morem.Sed me castor a uiro dici in nullo uetere scripto inueniri.

mulieres Romanae per Herculem, Romani per Castorem non iurarunt

Edepol

¶ Verbis antiquissimis:relictisq;:& desitis minime utẽdum. Cap. VII

Verbis uti/aut nimis absoletis exculcatisq;:aut insolentibus:nouitatisq; duræ & illepidæ par esse delictũ uidet̃.Sed molestius equidẽ culpatiusq; esse arbitror:uerba noua incognita: inaudita dicere q̃ inuulgata & sordentia.Noua autem uideri dico etiam ea quæ sunt insitata & desita;tametsi sint uetusta.Est adeo id uitium plerumq; feræ eru-

ditionis:quam græci ὀψιμαθίαν :ideſt tardidiſcentiam appellãt. ut quod nunq̃
didiceris:diu ignoraueris:quum id ſcire aliquãdo cœperis magnifacias.Quo
in loco quumq;:& quacunq; in re dicere: ueluti Romæ nobis præſentibus:ue
tus celebratuſq; homo in cauſis: ſed repentina:& quaſi tumultuaria doctrina
præditus:quum apud præfectũ urbis uerba faceret:& dicere uellet inopi quẽ
dam:miſeroq; uictu uiuere:& furfureum panem eſitare.uinumq; eructũ: &
fetidum potare:Hic iquit eques Romanus apludam edit:& floces bibit.Aſpe
xerunt omnes qui aderant alius alium:primo triſtiores turbato & requirente
uultu:quidnã illud utriuſq; uerbi foret.Poſt deinde quaſi neſcio quid thuſce:
Apluda — aut gallice dixiſſet uniuerſi riſerunt.Legerat autem ille apludam ueteres ruſti
cos frumenti furfurem dixiſſe.Idq; a Plauto in comœdia : ſi ea Plauti eſt:quæ
Aſtraba — aſtraba inſcripta eſt poſitum eſſe.Itẽ floces audierat priſca uoce ſignificare ui
Floces uini — ni fæcem e uinaceis expreſſam.ſicuti fraces ex oleis.Idq; apud Cæciliũ in poly
Fraces olei — menis legerat:ea'quæ ſibi duo uerba ad orationũ ornamenta ſeruauerat. Alter
quoq; a lectiõibus:id genus: paucis ἀπειρόκαλος.i.infinitus & inſolens.& ineru
ditus:quũ aduerſarius cãm differri poſtularet: inqt ſuccurre.Quonĩuſq; nos
bouinator hic demoretᷣ:atq; id uoce magna ter q̃terue íclamauit Bouiator!Cõ
murmuratio fieri cœpta eſt a pleriſq;:qui aderãt:quaſi monſtrũ uerbi admirã
Bouiator — tibus.At ille iactans & geſtiẽs.Non enim Luciliũ inquit legiſtis:qui tergiuer-
ſatorem bouinatorẽ dicit:Eſt autem in Lucilii.xi. uerſus hic.
Hic ſtrigoſus/bouinatorq; ore improbus duro.

¶ Quid ſenſerit:dixeritq;.M.Cato de albino:qui hõ Romanus græca orõne res Romanas:uenia ſibi ante eius liguæ impitiæ petita cõpoſuit. Cap. VIII.

Aulus Albinus.M.Cato — IVſte uenuſteq; admodũ reprehẽdiſſe dicitur Au.Albinũ.M.Ca
to albinus qui cũ.L.Lucullo cõſul fuit:res Romanas oratiõe græ
ca ſcriptitauit.In eius hiſtoriæ principio ſcriptũ eſt ad hĩc ſniam
Neminẽ ſuccẽſere ſibi cõuenire ſiquid in his libris parꝝ compoſi-
te:aut minus eleganter ſcriptũ foret. Nam ſum inquit hõ Romanus natus in
latio:græca oratio a nobis alieniſſima eſt. Ideoq; ueniam gratiãq; malæ exiſti-
matiõis:ſiquid eſſet erratum.poſtulauit. Eam quum legiſſet.M.Cato.Næ tu
inquit Aule nimiũ nugator es:quũ maluiſti culpã deprecari:quã culpa uoca-
re.Nam petere ueniam ſolemus:aut quum imprudens errauimus aut quum
compulſi peccauimus. Tibi inquit oro te: quis perpulit:ut id committeres:
quod prius q̃ faceres:peteres ut ignoſceretur.Scriptum eſt hoc in libro Cor-
nelii Nepotis de illuſtribus libris.

¶ Hiſtoria de legatis Mileti & Demoſthene rhetore in libris Critolai repta.
Cap. IX.

Demoſthenes contra milesios legatos — CRitolaus ſcripſit legatos mileto publicæ rei cauſa ueniſſe Athe-
nas fortaſſe an dixerit auxilii petendi gratia. Tum qui pro ſeſe:
uerba facerẽt:quos uiſum erat aduocaſſe Aduocatos:uti erat man
datum:uerba pro mileſiis ad populum feciſſe.Demoſthenem mi
leſiorum poſtulatis acriter reſpondiſſe:neq; mileſios auxilio dignatos:neq; ex
republica

republica id eſſe cōtendiſſe.in poſterum diem prolatā:legatos ad Demoſthenem ueniſſe:magnoq; opere oraſſe uti cōtra ne diceret. Eum pecuniā petiuiſſe:& quantum petiuerat: abſtuliſſe.Poſtridie cum res agi denuo cœpta eſſet: Demoſthenem lana multa collum ceruiceſq; circūuolutum/ad populum prodiſſe.& dixiſſe ſe συνάγχην:ideſt anginam pati.Eo cōtra mileſios loqui nō quire. Tum e populo unum exclamaſſe.Non συνάγχην:ideſt anginam. ꝙ Demoſthenes pateretur:ſed ἀργυράγχην.ideſt argentāginā eſſe.Ipſe etiā Demoſthenes:ut idem Critolaus refert:nō id poſtea cōcelauit. quin gloriæ quoque ſibi aſſignauit.Nam cum interrogaſſet Ariſtodemum actorem fabularum quātū mercedis:uti ageret accepiſſet:& Ariſtodemus talentum reſpondiſſet.At ego plus inquit accepi:ut tacerem. Ariſtodemus

¶ Quod.C.Gracchus in oratiōe ſua:hiſtoriā infraſcriptā Demadi rhetori:nō Demoſtheni attribuit.uerbaq; ipſius.C.Gracchi relata. Cap. X

Quod in capite ſuperiore a Critolao ſcriptū eſſe diximus:ſup Demoſthene:id.C.Gracchus in oratiōe:qua legē auferiā diſſuaſit:ī Demadē cōtulit uerbis hiſce.Nā uos quirites:ſi uelitis ſapientia:atq; uirtute uti:& ſi quæritis:neminē noſtrum inuenietis ſine precio huc prodire.Oēs nos:qui uerba facimus:aliquid petimus. Neq; ullius rei cauſa quiſq̄ ad uos ꝓdit:niſi ut aliquid auferat. Ego ipſe:qui apud uos uerba facio uti uectigalia ueſtra augeatis:quo facilius ueſtra cōmoda:& rēpublicam adminiſtrare poſſitis:nō gratis prodeo. Verum peto a uobis:nō pecuniā:ſed bonā exiſtimationē:atq; honorē.Qui prodeūt diſſuaſuri:ne hanc legem accipiatis:petunt:nō honorem a uobis:uerū a Nicomede pecuniā. Qui ſuadēt ut accipiatis:ii quoq; petunt nō a uobis bonā exiſtimationē:uerum a Mithrydate rei familiaris ſuæ:precium & premium.Qui aūt ex eodem loco atq; ordine tacent:ii uel acerrimi ſunt.Nā ab omnibus precium accipiūt: & omnis fallunt. Vos cum putatis eos ab his rebus remotos eē:īpartitis bonā exiſtimationem.Legationes aūt a regibus:cum putāt eos ſua cauſa reticere:ſumptus atq; pecunias maximas præbēt uti:ut in terra græcia. Quo in tempore tragœdus gloriæ ſibi ducebat:talentum magnum:ob unam fabulam datum eſſe: homo eloquētiſſimus ciuitatis ſuæ Demades ei reſpondiſſe dicitur.Mirum tibi uidetur:ſi tu eloquēdo talentum quæſiſti? Ego ut tacerem:decem talenta a rege accepi.Ididem nunc iſti præcia maxima ob tacēdum accipiūt.

¶ Verba.P.Nigidii:q̄bus differre dicit:mētiri & mēdaciū dicere. Cap. XI

Verba ſunt hæc ipſa.P.Nigidii hoīs in ſtudiis bonaꝝ artiū ꝑcellentis.Quē.M.Cicero ingenii doctrinarūq; noīe:ſūmæ reueritus eſt Inter mēdaciū dicere:& mētiri diſtat.Qui mētit̄ ipſe nō fallitur:ſed alterum fallere conatur.Qui mēdacium dicit:ipſe fallitur. Itē hoc addidit.qui mētit̄ inq̄t fallit:quātū in ſe eſt.Itē hoc quoq; ſup eadem re dicit. Vir bonus inq̄t ꝑſtare debet:ne mētiat̄.Prudēs ne mēdaciū dicat. Alterū incidit in hominē:alterum nō. Varie mehercle:& lepide Nigidius tot ſententias in eandē rem:quaſi aliud atq; aliud diceret:diſparauit. Mentiri Mēdaciū dicere

¶ Quod Chrysippus philosophus omne uerbum ambiguum:dubiumq; esse dicit:Diodorus cõtra:nullum uerbum ambiguum esse putat. Cap. XII.

uerba nõ sint ambigua dta

Chrysippus. Diodorus. cronus

CHrysippus ait: omne uerbum ambiguum natura esse: quoniam ex eodem duo uel plura accipi possunt.Diodorus autẽ cui Crono cognomentũ fuit.Nullũ iquit uerbũ est ambiguũ: nec quisq̃ ambiguũ dicit.aut sentit.Nec aliud dici uideri debet:q̃ quod se dicere sentit is qui dicit.At quũ ego iquit aliud sensi:tu aliud accepisti:obscure magis dictũ:q̃ ãbigue uideri põt. Ambigui enĩ uerbi natura illa eẽ debuit.ut q dicerer:duo uel plura diceret.Nemo ãt duo uel plura dicit:q se sentit unũ dicer.

¶ Quid.T.Castritius de uerbis:deq; sentẽtia quadã.C.Gracchi existimauerit.Quodq; esse eam sine ullo sensus emolumento docuerit. Cap. XIII.

APud.T.Castritium disciplinæ rhetoricæ doctorẽ graui atq; firmo iudicio uirum legebatur oratio.C.Gracchi in.P.popiliũ. In eius orationis prĩcipio collocata uerba sunt accuratius: modulatiusq;: q̃ ueterum oratorum cõsuetudo fert.Ea uerba sicuti dixi composita hæc sunt.Quæ uos cupide per hosce ãnos appetistis.atq; uoluistis:ea si temere repudiaritis: abesse non potest: quin aut olim cupide appetisse: aut nũc temere repudiasse dicamini.Cursus igitur hic: & sonus rotundæ uolubilisq; sententiæ:eximie nos & unice delectabat.Tanto id magis:qđ'iam tũc.C.Graccho uiro illustri:& seuero eiusmodi compositionem fuisse cordi uidebamus. Sed enim quum eadem ipsa uerba sæpius petentibus nobis lectitarentur: admoniti a Castritio sumus.ut consideraremus:quæuis: quodue emolumentum eius sententiæ foret.Neq; pateremur ut aures nostræ cadentis apte orationis modis eblanditæ:animum quoq; nobis uoluptate inani perfunderent.Cumq; nos admonitione ista attentiores fecisset: Inspicite inquit penitus quid efficiãt uerba hæc: dicatq; mihi quæso aliquis uestrum an sit ulla huiusce sententiæ aut grauitas aut gratia? Quæ uos cupide per hosce annos appetistis atque uoluistis:ea temere si repudiaritis:abesse non potest:quin aut olim cupide appetisse:aut nũc temere repudiasse dicamini.Cui enim omnium hominum in mẽtem non uenit: id profecto usu uenire:ut quod cupide appetieris:cupide appetisse:& quod temere repudiaueris:temer̃ repudiasse dicaris? At sit opinor inq̃t ita scriptum esset.Quæ uos per hosce annos appetistis:atq; uoluistis: ea nunc si repudiaritis:abesse non potest:quin aut olim cupide appetisse:aut nũc temere repudiasse dicamini.Si inquit ita diceretur:grauior scilicet solidiorq; fieret sententia:& acciperet aliquid iustæ in audiendo expectationis. Nunc autem uerba hæc cupide:& temere:in quibus uerbis omne momentum rei est:in cõcludenda sententia tantum dicuntur:sed supra quoque nõdum desiderata ponuntur.Et quæ nasci.oririq; ex ipsa rei conceptione debebant:ante omnino:q̃ res postulat:dicuntur. Nam qui ita dicit:si hoc feceris: cupide fecisse diceris: rem dicit sensus alicuius ratione collectam & confectam.Qui uero ita dicit:si cupide feceris:cupide fecisse diceris nõ lõge secus dicit: atq; si diceret si cupide feceris:cupide feceris.Hæc ego iq̃t admonui:nõ tu.C.Graccho uitio darẽ.

cupide – temere

Dii enim

Dii enim mentem meliorem mihi.nam si quicq̄ in tam fortis facundiæ uiro ui tii:uel erroris esse dici potest:id omne & auctoritas eius exhausit:& uetustas consumpsit.Sed uti caueretis ne uos facile perstrigeret modulatus aliquis cur rentis facundiæ sonitus.Atq; ut uim ipsam rerum uirtutéq; uerborū prius pē sitaretis.& siquidem grauis:atq; integra:& sincera sententia diceretur:tū si ita uideretur:gressibus quoq; ipsis orationis gestibus plauderetis.Si uero frigidi & leues:& futiles sensus in uerba apte:numerosq; posita īcluderētur : nō esse id secus crederetis:q̄ cum homines insigni deformitate : ad facienda ridicula imitantur histriones:& gestiunt.

¶ Sobria & pulcherrima Romuli regis respōsio circa uini usū. Cap.XIIII.

Simplicissima suauitate & rei:& orationis. L.Piso frugi usus est ī primo annali:quum de Romuli regis uita:ac uictu scriberet. Ea uerba:quæ scripsit:hæc sunt. Eūdē Romulum dicuut ad cœnam uocatum ibi non multum bibisse:quia postridie negocium haberet.Et dicunt Romule si istuc omnes homies faciant:uinum uilius sit.Is respō dit immo uero carū:si quātum quisq; uolet bibat.nam ego bibi quantū uolui. Romuli sobrietas

¶ De ludibundo:& errabundo: atq; id genus uerborum productionibus:& q; Laberius sic amorabundam dixit:ut dicitur ludibunda:& errabunda. Atq; inibi q; Sisenna p huiuscemodi uerbū noua figura usus est. Cap. XV.

Laberius in lacu auerno mulierem amantē uerbo inusitatius ficto amorabundam dixit.Id uerbum Cæsellius uindex in commentario lectionum antiquarum ex figura scriptum dixit:qua ludibunda:ridibunda : & errabunda dicitur : ludens: & ridens:& errans. Amorabundus. Nomina ī bundus

Terētius autem Scaurus:diui Adriani temporibus:grammaticus uel nobilissimus inter illa quæ de Cæsellii erroribus cōposuit:in hoc quoq; uerbo errasse eū scripsit:q; idem esse putauerit:ludens & ludibūda:errās : & errabunda: ridens:& ridibunda.Nam ludibunda inquit & ridibūda:& errabūda ea dicit: quæ ludentē:uel ridentē:uel errantē agit:aut simulat. Sed qua ratiōe Scaurus adductus sit:ut Cæselliū in eo reprehēderet:nō hercle reperiebamus.Nō est enim dubium quin hæc:genere ipso dūtaxat idem significent:quod ea demōstrāt a quibus producuntur.Q uid esset autem ludentem agere:uel imitari:nō ītelligere uideri maluimus:q̄ īsimulare eum tanq̄ ipsum minus ītelligētē.Q ui magis Scaurum oportuit cōmentaria Cæsellii criminantem:hoc ab eo prætéritum requirere:quod nō dixerit:an quid: & quātulo differret a ludibundo ludens:& ridibundo:ridens:& errabundo:errans: cæteraq; horum similia? An a participialibus uerbis paululū aliquid distaret? Et quam omnino uim haberet particula hæc extrema eiusmodi uocabulis addita.hoc enim fuit potius requirendum in istiusmodi figuræ tractatu.Sicuti requiri solet in temulento:& luculento:& turbulento : uacua ne & inanis sit istæc productio? Cuiusmodi sunt:quæ παραγωγὰς:idest deductiones:& deriuationes græci dicūt.An extrema illa particula habeat aliquid suæ propriæ significationis.Q uum reprehensionem autem illam Scauri notaremus;in memoriam nobis rediit:q; Sisenna

in quarto hiſtoriarum.eiuſdem figuræ uerbo ita uſus eſt.populabundus inq̄t agros ad oppidum peruenit.Quod ſcilicet ſignificat:quum agros popularet: non ut Scaurus in cõſimilibus uerbis ait:cum populantẽ ageret:uel cum imitaretur.Sed inquirentibus nobis:quænã ratio:& origo eſſet huiuſcemodi figuræ populabundus:& lætabũdus:& ludibũdus:& errabũdus:multorũq; alioꝝ id genus uerboꝝ ἐπιβόλως.ideſt ingenioſe et apte hercle: Apollinaris noſter ſibi uideri ait:particulam iſtam poſtremam: in qua uerba talia exeunt: uim: & copiam:& quaſi abũdantiã rei:cuius id uerbum eſſet:demõſtrare. Vt lætabũdus is dicatur.qui abũde lætus ſit.& errabũdus:qui longo:atq; abũdanti errore ſit.Cæteraq; omnia ex ea figura ita dici oſtendit:ut productio hæc & extremitas largam & fluentem uim:& copiam declaret.

Lætabundus
Errabundus

¶ Quod græcoꝝ quorũdam uerborum difficillima eſt in latinam liguam mutatio:uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη. Cap. XVI

ADiccimus ſæpe animum ad uocabula rerũ nõ pauciſſima quæ neq; ſingulis uerbis:ut a græcis:neq; ſi maxime pluribꝰ eas res uerbis dicamus:tam dilucide tamq; apte demonſtrari latina oratione poſſunt:q̃ græci ea dicũt priuis uocibus. Nuper etiam quum allatus eſſet ad nos Plutarchi liber:& eius libri indicẽ legiſſemus:qui erat περὶ πολυπραγμοσύνης.ideſt de negociatiõe:et curioſitate:pcontãti cuipiã: qui & litterarũ:& uocũ græcarũ expers fuit.Cuiuſnã liber:& qua de re ſcriptus eſſet.Nomẽ quidem ſcriptoris ſtatĩ diximus.Rẽ de qua ſcriptũ fuit dicturi: hæſimus. Ac tum primo:quia nõ ſatis cõmode opinabar ĩterpretaturũ eſſe:ſi dicerẽ de negocioſitate:aliud iſtitui apud me exquirere:qđ ut dicit̃:uerbũ de uerbo expreſſum eſſet.Nihil erat prorſus quod aut meminiſſem legere me : aut ſi etiã uellem fingere:quod nõ iſigniter aſperum:abſurdũ durũq; eſſet:ſi ex multitudine & negocio uerbũ unũ cõpigerẽ.Sicuti multiiuga dicimus: & multicoloria:& multiformia.Sed nõ minus illepide ita diceretur:q̃ ſi iterp̃tari uoce una uelis πολυφιλίαν.ideſt multorũ amicitiam:aut πολυτροπίαν.ideſt multiplices ac uarios mores:aut πολυσαρκίαν.ideſt corpulentiã. Quãobrem quum diutule tacitus in cogitando fuiſſẽ:reſpondi tandẽ nõ uideri mihi:ſignificari eã rem poſſe uno noĩe.Et iccirco iũcta orõne:quid uellet græcũ:id uerbũ parauerã dicere.Ad multas igitur res agreſſio.earumq; oĩum rerum actio πολυπραγμοσύνη inq̃ græce dicit̃:de qua hunc librũ cõpoſitũ eſſe:inſcriptio iſta idicat. Tũ ille opicis uerbis meis ĩchoatis: & ĩconditis adductus uirtutẽ qdẽ eſſe πολυπραγμοσύνην.i.curioſitatẽ.Hortat̃ inq̃t nos ꝑfecto neſcio qs hic . Plutarchus ad negocia capeſſenda:& ad res obeũdas plurimas: cũ ĩduſtria:& celeritate.Nomẽq; ipſius uirtutis:de qua locuturus eſſet:libro ipſi:ſicuti dicis:nõ incõmode præſcripſit.Minime inq̃ uero:neq; enĩ iſta oĩno uirtus eſt: cuius græco noĩe argumentũ hoc libri demõſtrat̃.Neq; id:quod tu opinare:aut ego me dicer̃ ſentio aut plutarchus facit.Deterret enĩ nos hoc quidem ĩ libro quã poteſt maxime: ab auaritia:promiſcuaq;:& non neceſſaria rerum eiuſcemodi plurimarum:& cogitatione:& petitione.Sed inq̃ : tui erroris culpã eſſe itelligo in mea ſcilicet

infacundia:

infacundia:qui ne pluribus quidem uerbis potuerim non obſcuriſſime dicere quod a græcis perfectiſſime uno uerbo:& planiſſime dicitur.

¶ Quid ſignificat in ueteribus prætorum edictis:quod flumina retanda publice redempta habent. Caput XVII

EDicta ueterum prætorum ſedentibus forte nobis in bibliotheca templi Traiani:& aliud quid requirentibus:cum in manus incidiſſent:legere:atq; cognoſcere libitum eſt. Tum in quodam edicto antiquiore ita ſcriptum inuenimus. Qui flumina retanda publice redempta habent:ſiquis eorum ad me adductus fuerit:qui dicatur:quod eum ex lege locationis facere oportuerit:non feciſſe. Retanda igitur quid eſſet:quærebatur. Dixit ibi quiſpiam nobiſcum ſedens amicus meus/in libro ſe Caii de origine uocabulorum ſeptimo legiſſe. Retas uocari arbores: quæ aut ex ripis fluminum corruerent:aut in alueis eorum extarent. appellataſq; eſſe a retibus: quod prætereuntes naues impedirent:& quaſi retinerent. Iccirco ſeſe arbitrari retanda flumina locari ſolita eſſe:ideſt purganda:nequid aut moræ:aut periculi nauibus in ea uirgulta incidentibus fieret.

Retas

Retanda flumina

¶ Qua pœna Draco athenienſis in legibus:quas populo athenienſi ſcripſit: fures afficeret. Et qua poſtea Solon:& qua item decemuiri noſtri,qui.xii.tabulas ſcripſerunt. Atque inibi adſcriptum ꝙ apud ægyptios furta licita:& permiſſa ſunt. Apud lacedæmonios autem cum ſtudio quoq; affectata:& pro exercitio utili celebrata. Ac præterea.M. Catonis de puniendis furtis digna memoria ſententia. Caput XVIII

DRaco athenienſis uir bonus:multaq; eſſe prudētia exiſtimatus iuriſq; diuini & humani peritus fuit. His draco leges:quibus atheniēſes uterentur:primus omnium tulit. in illis legibus furem cuiuſcūque modi furti ſupplicio capitis puniendum eſſe:& alia pleraque nimis ſeuere cenſuit:ſanxitq;. Eius igitur leges:quoniam uidebantur impēdio acerbiores:non decreto:iuſſoq;:ſed tacito:illitteratoq; athenienſium cōſenſu: oblitteratæ ſunt. Poſtea legibus aliis mitioribus a Solone compoſitis uſi ſunt. Is Solon ex ſeptem illis inclytis ſapientibus fuit. Is ſua lege in fures:nō ut Draco antea mortis:ſed dupli pœna uindicandum exiſtimauit. Decemuiri autē noſtri:qui poſt reges exactos leges:quibus populus Romanus uteretur:in duodecim Tabulis ſcripſerunt. Neque pari ſeueritate in puniendis omnium generum furibus:neque remiſſa nimis leuitate uſi ſunt. Nam furem qui manifeſto furto prehenſus eſſet.tum demum occidi permiſerunt.ſi aut cum faceret furtum:nox eſſet:aut interdiu ſe telo:cum prehenderetur defenderet. Ex cæteris aūt manifeſtis furibus:liberos uerberari addiciq; iuſſerunt ei:cui factum furtū eſſet.ſi modo id duci feciſſent.neq; ſe tello defendiſſent. ſeruos item furti manifeſti prehenſos uerberibus affici:& e ſaxo præcipitari:ſed pueros impuberes prætoris arbitratu u[illegible]erari uoluerunt:noxamq; ab his factam ſarciri. Ea quoque furta:quæ per [illegible]cem:liciumq; cōcepta eſſent.perinde ac ſi manifeſta forent/uindicauerūt. Sed nunc a lege illa decemuirali diſceſſum eſt. Nam ſiquis

Draco legiſlator

Solon

Per lancē liciūq;

ſuper manifeſto furto iure:& ordine experiri uelit:actio in quadruplum datur. Manifeſtum autem furtum eſt:ut ait Maſurius:quod deprehenditur:dum fit faciendi finis:eſt quum perlatum eſt. quo ferri cœperat. Furti concepti : item oblati:tripli pœna eſt.Sed quod ſit oblatum.quod conceptum : & pleraq; alia ad eam rem:ex egregiis ueterum moribus accepta. neq; inutilia cognitu : neq; iniocunda:qui legere uolet : inueniet Sabini librum : cui titulus eſt de furtis. In quo id quoque ſcriptum eſt:quod uulgo inopinatum.Non hominum tantum:neque rerum mouentium:quæ auferri occulte:& ſurripi poſſunt:ſed fundi quoque:& ædium fieri furtum.Condemnatum quoque furti colonum:qui fundo:quem conduxerat uendito:poſſeſſione eius dominum interuertiſſet.Atque id etiam:quod magis inopinabile eſt:Sabinus dicit . Furem eſſe hominis iudicatum:qui quum fugitiuus præter oculos domini forte iret:obtentu togæ tanq̃ ſe amiciens:ne uideretur a domino obſtitiſſet . Aliis deinde furtis omnibus: quæ nec manifeſta appellantur:pœnam impoſuerunt dupli. Id etiam memini legere me in libro Ariſtonis iure conſulti: haud quaq̃ indocti uiri : apud ueteres ægyptios:quod genus hoīes conſtat: & in artibus reperiendis ſolertes extitiſſe:& in cognitione rerum indaganda ſagaces:furta omnia fuiſſe licita:& impunita:Apud lacedæmonios quoque ſobrios illos: & acres uiros:cuius rei non adeo ut ægyptiis fides longinqua eſt non pauci neque ignobiles ſcriptores:qui de moribus:legibuſq; eorum memoriam condiderunt:ius atque uſus fuiſſe furandi dicunt.Idque a iuuentute eorum:non ob turpia lucra.neque adſumptum libidini præbendum comparandamue opulentiam: ſed pro exercitio.diſciplinaque rei bellicæ:factitatum.Quod et furandi ſolertia: et aſſuetudo acueret: obfirmaretque animos adoleſcentium : et ad inſidiarum aſtus : et ad uigilandi tolerantiam:et obrependi celeritatem.ſed enim.M.Cato in orōne quam de præda militibus diuidenda ſcripſit: uehementibus.et illuſtribus uerbis de impunitate peculatus:atque licentia cōqueritur . Ea uerba quoniam nobis impenſe placuerunt adſcripſimus . Fures inquit priuatorum furtorum in neruo:atque in compedibus ætatem agunt.Fures publici in auro atque in purpura.Quam caſte autem:et q̃ religioſe a prudentiſſimis uiris.quid eſſet furtū definitum ſit.prætereundum non puto. Nequis eum ſolum eſſe furem putet/ qui occultet tollit/aut clam ſurripit. Verba ſunt Sabini ex libro iuris ciuilis ſecundo.Qui alienam rem attrectauit/quum id ſe inuito domino facere iudicare deberet/furti tenetur . Item alio capite . Qui alienum tacens/lucri faciendi cauſa ſuſtulit furti obſtringitur ; ſiue ſcit cuius ſit ſiue neſcit.Hæc quidem ſic in eo:quo nunc dixi libro:Sabinus ſcripſit: de rebus furti faciendi cauſa attrectatis.Sed meminiſſe debemus ſecundum ea:quæ ſupra ſcripſi. furtum ſine ulla quoque attrectatione fieri poſſe : ſola mente:atque animo:ut furtum fiat: annitente.Quo circa ne id quidem Sabinus dubitare ſe ait:quin dominus furti ſit condemnandus:qui ſeruo ſuo uti furtum faceret:imperauit.

Pulchra ſnia.M.catonis

Quid ſit furtum

Auli gellii

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DVODECIMVS.

¶ Diſſertatio Phauorini philoſophi qua ſuaſit Nobili fœminæ:ut liberos quos peperiſſet nō nutricū adhibitarū: ſed ſuo ſibi lacte aleret. Cap. I

NVnciatum quondā eſt Phauorino philoſopho nobis præſentibus uxorem auditoris/ſectatoriſq; ſui paulu lum ante enixam:auctūq; eum eſſe nato filio. Eamus inquit/& puerperam uiſum & patri gratulatū. Is enī erat loci ſenatorii ex familia nobiliore. Imus una & q tum aderamus. Proſecutiq; eum ſumus ad domum quo pergebat. & cum eo ſimul ītrogreſſi ſumus. Tū in primis ædibus cōplexus hominē/ congratulatuſq; aſſedit atq; ibi percōtatus eſt q̄ diutinum puerperiū: & q̄ laborioſi nixus fuiſſent. Puellāq; defeſſam labore:ac uigilia ſomnū capere cognouit: fabulari īſtituit prolixius. Et nihil inqt dubito:quī filiū lactæ ſuo nu tritura ſit. Sed quū mater puellæ parcēdū eē ei diceret:adhibēdaſq; puero nu trices:ne ad dolores:quos in enitēdo tuliſſet : manus quoq; nutricatiōs graue ac difficile accederet: Oro te inqt mulier ſine eā totā ītegrā eſſe matrē filii ſui: Q d' eſt enī hoc cōtra naturā īperfectū:atq; dimidiatū matris genus? peperiſſe ac ſtati a ſeſe abieciſſe? Aluiſſe ī utero ſanguine ſuo neſcio qd qd' nō uideret? nō alere ſuo lacte: qd' uideat iā uiuentē? iam hoiem? iā matris officia īploran tem? An tu quoq; īquit putas:naturā fœminis: mamarum ubera:quaſi quoſ dam neuulos uenuſtiores: non liberorum alendorum : ſed ornandi pectoris cauſa dediſſe? Sic enim quod a uobis ſcilicet abeſt; pleræq; iſtæ prodigioſæ mulieres:fontem illum ſanctiſſimum corporis generis humani educatorem arefacere & extinguere cum periculo quoq; auerſi corruptiq; lactis laborant tanq̄ pulchritudinis ſibi inſignia deuenuſtet. Q uod quidem faciunt eadem ue cordia:quam quibuſdam commenticiis fraudibus nituntur:ut fœtus quoque ipſi in corpore ſuo concepti aboriantur:ne æquor illud uentris irrugetur:ac de grauitate oneris: & labore partus fatiſcat. quod quum ſit publica deteſtatione: communiq; odio dignum in ipſis hominem primordiis: dum fingitur : dum animatur inter ipſas artificis naturæ manus interfectum ire:quantulum hinc abeſt:iam perfectum iam genitum:iam filium proprii:atque conſueti : atque cogniti ſanguinis alimonia priuare? Sed nihil intereſt (hoc enim dicitur) dum alatur: & uiuat cuius id lacte fiat. Cur igitur iſte qui hoc dicit:ſi in capeſſendis naturæ ſenſibus:tam obſurduit: non id quoque nihil intereſſe putat. cuius in corpore:cuiuſque ex ſanguine concretus homo: & coalitus ſit? An qui a ſpiri tu multo: & colore exalbuit:non idem ſanguis eſt nunc in uberibus:cū in ute ro fuit? Nonne hac quoque in re ſolertia naturæ euidens eſt : q, poſtea q̄ ſan guis ille opifex in penetralibus ſuis omne corpus hominis finxit : aduentante iam partus tempore in ſupernas ſe partis profert, & ad fouenda uitæ:atque lu

cis rudimenta præsto est.& recens natis:notum & familiarem uictum offerts? Quamobrem non frustra creditum est:sicuti ualeat ad fingendas animi: corporisq; similitudines uis & natura seminis:non secus ad eandē rem:lactis quoque ingenia & proprietates ualere.Neque in hominibus id solum:sed in pecudibus quoque animaduersum. Nam si ouium lacte hædi:aut caprarum agni alerenıur:constat ferme in his:lanam duriorem:in illis capillum gigni teneriorem.In arboribus etiam & frugibus maior plerūq; uis:& potestas est ad earū indolem:uel detractandam:uel augendam:aquarum:atque terrarū:quæ alunt quam ipsius quod iacitur seminis.Ac sæpe uideas arborem lætam & nitentem in locum alium transpositam deterioris terræ succo deperisse.Quæ malum igitur ratio est nobilitatem istam nati modo hominis:corpusque & animum:bene ingeniatis primordiis inchoatum:insitiuo degenerīq; alimento lactis alieni corrumpere? Præsertim si ista:quam ad præbendum lac tunc adhibebitis: aut serua:aut seruilis:& ut plerunq; solet:externæ:& barbaræ nationis: si improba:si informis:si impudica:si temulenta est.Nam plerūq; sine discrimine:quæcūq; id tēporis lactans est:adhiberi solet.Patiemur ne igitur infantē hunc nostrum pnicioso contagio infici? & spiritū ducere in animū:atq; in corpus suū: ex corpore & animo deterrimo? Id hercle ipsum est quod sæpenumero miramur:quosdam pudicarum mulierum liberos:parentum suorum:neq; corporibus:neq; animis similes existere.Scite igitur & perite noster Maro:q cum uersus illos homeri consectaretur.

Quanta uis lactis.

οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα πηλεύς,
οὐδὲ θέτις μήτηρ. γλαύκη δέ σ᾽ ἔτικτε θάλασσα
πέτραι τ᾽ ἠλίβατοι. ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.Idest

Non eques ipse pater fuerat tibi mehercule peleus:
Non thetis est genitrix:glaucum te protulit æquor.
Aeriæq; rupes:mens q tibi dura:ferox est.

Haud partionē solā tanq̄ illā:quā ille sequebat/sed aliturā quoq; ferā & sæuā criminatus est.Addidit enim hoc de suo/Hircanæq; admorunt ubera tigres. Quoniā uidelicet in moribus inolescēdis magnā fere partē ingeniū altricis/& natura lactis tenet.Quæ iam a principio imbuta paterni seminis concretione: ex matris etiam corpore & animo recentē indolē cōfigurat.Et præter hæc aūt/quis illud etiam negligere/aspernariq; possit/q quæ partus suos deserunt/ablegantq; a sese & aliis nutriēdos dedunt.uinculum illud coagulumq; animi/atq; amoris/quo parentes cum filiis natura cōsociat/intersciundūt/aut certe quidem diluunt.deterunq;.Nam ubi infantis aliorsum dati/facta ex oculis amolitio est uigor ille maternæ flagrantiæ sensim atque paulatim restinguitur.Omnisque impatientissimæ sollicitudinis strepitus consilescit.Neque multo minor amandati ad nutricem aliam filii/quam morte amissi obliuio est. Ipsius quoque infantis affectio animi/amoris/consuetudinis in ea sola unde alitur/occupatur/& perinde.ut in expositis usu uenit.matris quæ genuit:neque sensum ullum:neque desiderium capit.Ac propterea oblitteratis & abolitis natiuæ pietatis ele

mentis

mentis: quicquid ita educati liberi amare patrem: & matrem uidentur: magnam fere partē non naturalis ille amor est. sed ciuilis & opinabilis. Hæc Phauorinum dicentem audiui græca oratione: cuius sententias communis utilitatis gratia: quantū meminisse potui: rettuli. Amœnitates uero & copias ubertatesq́ uerborum: latina omnis facundia uix q̄dē indipisci potuerit. mea nequaq̄.

¶ Quod Anneus Seneca iudicans de. Q. Ennio: deq́. M. Tullio leui: futiliq́ iudicio fuit. Cap. II.

DE Anneo Seneca parti existimāt: ut de scriptore minime utili. Cuius libros attigere: nullū preciū operæ sit. Quod oratio eius uulgaris uideat: & protrita. Res atq́ sententiæ: aut ut inepto: inaniq́ ipetu sint: aut ut leui: & q̄si dicaci argutia. Eruditio aūt uernacula: & plebeia nihilq́ ex ueterum scriptis habens: neq́ gratiæ, neq́ dignitatis. Alii uero elegātiæ q̄dē in uerbis parū eē nō ificias eūt: Sed & rerū quas dicat: sciam: doctrināq́ ei nō deesse dicūt: & in uitiis morum obiurgandis: seueritatē: grauitatēq́ nō fuenustā. Mihi de omni eius igenio: deq́ omni scripto iudiciū cēsurāq́ facere nō necessū est. Sed qd' de. M. Cicerone. &. Q. Ennio: &. P. Virgilio iudicauit: ea res cuiusmodi sit ad considerandum ponemus. In libro enī. xxii. epistolarum moralium: quas ad Lucilium composuit: deridiculos uersus. Q. Enniū de Cethego antiquo uiro fecisse hos dicit.

Dictus tollis popularidus olim
Qui quum uiuebant homines: atq́ æuum agitabant:
Flos delibatus populis: & suada medulla.

Ac deide scribit de iisdē uersibus uerba hæc. Admiror eloquētissimos uiros & deditos Ennio pro optimis ridicula laudasse. Cicero certe iter bonos eius uersus & hos refert. Atq́ id etiā de Cicerone dicit. Nō miror inqt fuisse q hos uersus scriberet: quū fuerit q laudaret. Nisi forte Cicero summus orator agebat cām suam: & uolebat hos uersus uideri bonos. Postea hoc etiā addidit isulsissime. Apud ipm quoq́ inqt Ciceronē iuenies etiā in psa orōne quædā. ex qbus itelligas illū nō pdidisse operā: q̄ Ennium legit. Ponit deinde quæ apud Ciceronē reprehēdit: q̄si enniana: q ita scripserit in libris de rep. ut menelao laconi quædā fuit suauiloquēs iocūditas: Et qd' alio in loco dixerit: Breuiloq̄ntiā i dicēdo colat. Atq́ ibi nugator hō Cicerōis errores deprecat. & nō fuit inqt Ciceronis hoc uitiū sed tēporis. Necesse erat hæc dici: quū illa legerēt. Deide ascribit Ciceronē hæc ipsa iterposuisse: ad effugiendā ifamiā nimis lasciuæ orationis & nitidæ. De Virgilio quoq́ eodem in loco uerba hæc ponit. Virgilius quoque noster non ex alia causa duros quosdam uersus: & enormes: & aliquid supra mensuram trahentis interposuit: q̄ ut Ennianus populus agnosceret in nouo carmine antiquitatis aliquid. Sed iam uerborum Senecæ piget. Hæc tamen inepti. & insipidi: & insulsi hominis ioca non præteribo. Quidam sunt tam magni sensus. Q. Ennii: ut licet scripti sint inter hircosos: possunt tamē inter unguentatos placere. Et quum reprehendisset uersus quos supra de Cethego posuimus: qui huiusmodi inquit uersus amant liceat sibi: & eos.

Seneca

Breuiloquentia

erga parentem

dem admirari: & Sotherici lectos: dignus sane Seneca uideatur lectione: ac studio adolescentiũ: qui honorem coloré ueteris orationis Sotheri lectis compararit: quasi minimæ scilicet gratiæ et relictis iam cõtẽptisq́;. Audias tamen cõmemorari: ac referri pauca quædã: quæ ipe idem Seneca benedixerit. Quale est illud in hominem auarum & auidum/et pecuniæ sitientem dixit. Quid enim refert quantum habeas? multo illud plus est/quod non habes. Bene hoc sane bene. Sed adolescentium indolem/non tam iuuant quæ benedicta sunt q̃ inficiũt: quæ pessime. Multoq́; magis: si & plura sint: quæ deteriora sunt. Et quædam in his non pro ἐνθυμήματι: idest cõmẽtatione aliqua rei paruæ ac simplicis/sed in re ancipiti pro consilio dicuntur.

Lictor

de lictore et unde, [illegible] T. Romulio e' eius sententiam

Tyro

Linium id

¶ Lictoris uocabulũ qua ratiõe cõceptũ: ortumq́; sit. & sup eo diuersæ sñiæ Valgii Ruffi: & Tullii Cicerõis libertis acceptæ. Cap. III.

Valgius Ruffus in secũdo librorũ quos iscripsit de rebus per epistolam quæsitis: lictoré dicit a ligãdo appellatũ esse q̃ quũ magistratus populi Romani. uirgis quẽpiã uerberari iussissent/crura eius & manus ligari uincirique a uiatore solita sint. Isq́; qui ex collegio uiatorũ officiũ ligãdi haberet: lictor sit appellatus utiturq́; ad eam rem testimonio. M. Tullii uerbaq́; eius refert ex oratione/quæ dicta est pro. C. Rabirio. Lictor inquit colliga manus. Hæc ita Valgius: & nos sane cum illo sentimus. Sed Tyro Tullius. M. Cicerõis libertus lictoré uel a lino uel a licio dictum scripsit. Licio enim transuerso/quod linium appellatur/qui magistratibus inquit præministrabãt bant: cincti erãt. Si quis autem est. qui propterea putet probabilius esse quod Tyro dixit: quoniam prima syllaba in lictore: sicuti in licio producta est: & in eo uerbo: quod est ligo: correpta est. nihil ad rem istam pertinet. Nam sic a ligando lictor ut a legendo lector: & a uincẽdo uictor: & a tuẽdo tutor: & a struendo structor: productis: quæ corripiebant uocabulis dicta sunt.

¶ Ex. Q. Ennii septimi annaliũ uersus quibus depingit finiturq́; ingenium: comitasq́; hominis minoris erga amicum superiorem. Cap. IIII.

Descriptum: definitumq́; est a. Q. Ennio in annali septimo graphice admodum. sciteq́; sub historia Gemini Seruili: uiri nobilis: quo ingenio: qua comitate: qua modestia: qua fide: qua linguæ parsimonia: qua loquendi oportunitate: quanta rerum antiquarum: morũq́; ueterum: ac nouorũ scia: q̃taq́; seruandi tuẽdiq́; secreti religione. Qualibus deniq́; ad minuendas uitæ modestias, fomentis leuamentis: solatiis amicum esse conueniat hominis genere: & fortuna superioris. Eos ego uersus non minus frequẽti/assiduoq́; memoratu dignos puto/q̃ philosophorũ de officiis decreta. Ad hæc odor quidã uetustatis in his uersibus tam reuerendus est/sua uitas tam impromiscua/tamq́; ab omni fuco remota est. ut mea quidẽ sentẽtia pro antiquis socratisq́; amicitiæ legibus obseruandi: tenendi/colendiq́; sint: Quapropter ascribẽdos eos existimaui. Siquis iam statim desideraret.

Hocce locutus/uocat/qui cum bene sæpe libenter
Mensam: sermonesq́; suos/rerumq́; suarum

Comiter

Comiter impartit: magna cum lapsa diei
Pars foret: e summis rebus: paruisq; regundis
Parte fuisset de paruis summisq; gerendis
Consilio: induforo: lato: sanctoq; senatu
Cui res audacter magnas: paruasq; iocu mq;
Eloqueret: quæ tincta malis: & quæ bona dicto
Euomeret: si quid uellet tutoq; locaret:
Q uo quum multa uolup: ac gaudia: clamq; palamq;:
Ingenium cui nulla malum sententia suadet:
Vt faceret facinus lenis: haud malus: idem
Doctus: fidelis: suauis homo: facundus: suoq;
Contentus: atq; beatus: scitus: secunda loquens in
Tempore commodus: & uerborum uir paucorum:
Multa tenens antiqua: sepulta & sæpe uetustas
Q uæ facit: & mores ueteresq;: nouosq; tenentem:
Multorum ueterum leges: diuumq; hominumq;
Prudentem. qui multa loquiue: tacereue posset:

Hunc inter pugnas compellat seruilius sic. T. Helium Scillonem dicere solitum ferunt. Q. Ennium de semetipso hæc scripsisse: picturamq; istam morũ & ingenii ipsius. Q. Ennii factam esse.

❡ Sermo Tauri philosophi de modo atq; ratione tolerãdi doloris / secundũ stoicorum decreta. Cap. V.

CVm delphos ad Pythia: cõuẽtũq; toti⁹ ferme græciæ uisendũ phs Taurus iret: nosq; ei comites essemus: inq; eo itinere lebadiã ueissemus qđ ẽ oppidũ atticũ ĩ terra boeotia: Affertᷣ ibi ad Tauꝝ amicũ eius quẽpiã nobilẽ in stoica disciplia phũm ægra ualitudine oppressũ decũbere: Tũc omisso itinere: qđ alio maturãdũ erat: & relictis uehiculis: ꝑgit eũ ꝓpere uidere. Nosq; de more: quẽ ĩ locũ cũq; iret: secuti sumus. Et ubi ad ædes: ĩ qbus ille ægrotus erat puenimus: uidemus hoiem dolorib⁹: cruciatibusq; alla-bi. qđ græci χωλὸν. i. laxũ ĩtestinũ dicũt: & febri simul adrapida afflictari: gemitusq; ex eo cõpressos erũpere: spiritusq; & anhelitus e pectore eius euadere: nõ dolorẽ magis indicãtes: q̃ pugnã aduersus dolorẽ. Post deide quũ Taurus: & medicos accersisset: collocutusq; de faciẽda medela eẽt: & cũ ipsũ ad retinẽda patiẽtiã testimõio tolerãtiæ. quã uidebat: ꝓhibito: stabilisset: egressiq; deide ad uehicula: & ad comites rediremus: Vidistis inqt Taurus: nõ sane iocũdũ spectaculũ: sed cognitu tñ utile cõgrediẽtes: cõpugnãtesq; phũm & dolorẽ. Faciebat uis illa: & natura morbi: qđ erat suũ: distractionẽ: cruciatũq; mẽbroꝝ. Faciebat cõtra ratio: & natura ai qđ erat æq; suũ. Perpetiebatᷣ: & cohibebat: coercebatq; itra sese uiolẽtias effrenati doloris. Nullos eiulatus: nullas cõplorationẽs: ne ullas qdẽ uoces idecoras edebat. Signa tñ q̃dã (sicut uidistis) existebãt uirtutis & corporis de possessione hoĩs pugnãtiũ. Tum e sectatoribus Tauri iuuenis in disciplinis phiæ ignarus. Si tãta inquit doloris acerbitas est:

Lebadia

ut contra uoluntatem/contraq; iudicium animi nitatur:inuitūq; hominē cogat ad gemēdū:cōfitēdūq; de malo morbi sæuiētis:cur dolor apd' stoicos idifferēs esse dicit':nō malū? Cur deinde aut stoicus homo cogi aliqd pōt:aut dolor cogere:quū & dolorē stoici nihil cogere:& sapientē nihil cogi posse dicāt? Ad ea Taurus uultu iā ꝑpemodū lætiore:delectatus enī iā uidebat' illecebra quæstionis. Si iā amicus inqt hic noster meli⁹ ualeret:gemitus eiusmodi necessarios a calūnia defēdisset:& hāc opinor tibi quæstionē dissoluisset. Me aūt scis cum stoicis nō bene cōuenir:uel cū stoica potius disciplina. Est.n.pleraq; & sibi & nobis incōgruēs: sicut i libro quē sup ea re cōposuimus:declarat'. Sed ut tibi a me mos gerat':dicā ego idoctus ut aiūt:& aptius quæ fuisse dictură puto sinuosius:atq; solertius: siqs nunc adesset stoicoꝝ. Nosti.n. credo uerbū illud uetus puulgatū ἀμαθέστερον πως εἶπε, καὶ σαφέστερον λέγε.i.idoctius rudiusq; quodāmodo loquere:& api⁹: ac clarius fare. atq; hic exorsus de dolorē:atq; gemitu stoici ægrotātis ita disseruit. Natura inqt oium rerū:quæ nos genuit iduit nobis:iolevitq; in ipsis stati pricipiis: qbus nati sumus:amorē nrī:& charitatē ita ꝑsus ut nihil qcq̄ esset carius: pēsiusq; nobis:q̄ nosmetipsi. Atq; hoc esse fūdamētū rata est cōseruādæ hoium ꝑpetuitatis:si unusqsq; nostrū:simulatq; editus i lucē foret:harū prius rerū sensum:affectionēq; caperet:quæ a ueteribus philosophis τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν.i.secūdū naturā prima appellata sunt: ut oibus scilicet corporis sui cōmodis gauderet:ab incōmodis oibus abhorreret. Postea p icremēta ætatis exorta e seminibus suis ratio est:& utēdi cōsilii reputatio:& honestatis utilitatisq; uere cōtēplatio: subtiliorq;: & exploratior cōmodoꝝ delectus:atq; ita p̄ cæteris oibus enituit:& p̄fulsit decori & honesti dignitas: Ac si ei retinēdæ obtinēdæue icōmodū extrisecus aliqd' obstaret:cōtēptū est. Neq; aliud eē uere & simpliciter bonū:nisi honestū. Alid' qcq̄ malū:nisi qd' turpe esset existimatū ē. Reliqua oia quæ i medio forēt:ac neq; honesta essēt:neq; turpia neq; bona eē.neq; mala decretū est. Productiōes tamē:& relatiōes suis quæq; momētis distinctæ diuisæq; sunt. Quæ προηγούμενα καὶ ἀποπροηγούμενα ipsi uocāt. Propterea uoluptas quoq; : & dolor:qd' ad finē ipsū bene : beateq; uiuēdi ptinet:& in mediis relicta:& neq; in bonis:neq; in malis iudicata sunt. Sed.n.qm̄ his primis sensibus doloris:uoluptatisq; ante cōsilii:& rōnis exortū recens natus hō ibutus est:& uoluptati qdē natura cōciliatus:a dolore aūt quasi a graui quodā inimico abiūctus:alienatusq; est:iccirco affectiōes istas primitus penitusq; inditas:rō post addita:cōuellere:obstirpare:atq; extinguere uix pōt. Pugnat aūt cum iis semp:& exultātes eas opprimit.obteritq;:& parere sibi:atque obedire cogit. Itaq; uidistis phūm rōne decreti sui nixū cum petulātia morbi: dolorisq; exultātia colluctantē:nihil cedentē:nihil cōfitentē:neq; ut pleriq; dolētes solēt eiulantē:atq; lamētantē:ac miseꝝ sese:& iselicē appellantē.sed acres tm̄ anhelitus & robustos gemitus edentē:signa atq; idicia nō uicti:neq; oppsi a dolore:sed uicere eū/atq;opprimer enitētis. Sed haud scio inqt:an dicat aliqs ipm illud qd' pugnat:qd' gemit:si malū dolor nō est:cur necesse est gemere & pugnare. Quia.n.oia quæ nō sūt mala:molestia quoq; oi nō carēt:sed sūt pleraq;

raq; noxa q̃d ē magna: & pnicie priuata: quia nō sunt turpia. Contra naturæ tñ mãsuetudinē: lenitatēq; opposita sunt: & infesta: pobscurã quãdã ipsius naturæ cõsequentiã. Hæc ergo uir sapiens tolerare: & cõtari põt: nõ oino sensum sui amittere põt. ἀναλγησία. i. indoletia enim: atq; ἀπάθεια. i. ipassibilitas: non meo tantũ inqt: sed quorũdã etiã ex eadẽ porticu prudentiorũ hoium: sicuti iudicio Panætii grauis atq; docti uiri iprobata: abiectaq; est. Sed cur contra uoluntatẽ suã gemitus facere cogit̃ philosophus stoicus: quẽ nihil cogi posse dicũt. Nihil sane põt cogi uir sapiens: cũ est rõnis obtinẽdæ locus. Cum uero natura cogit, ratio quoq; a natura data cogit̃. Quære ẽt si uidet̃: cur alicuius manu ad oculos suos repẽte agitata inuitus cõniueat? Cur fulgẽte cœlo a luminis iactu: nõ sua spõte. & caput: & oculos declinet? Cur tonitru uehemẽtius facto sensim pauescat? Cur sternutamẽtis quatiat̃? Cur aut in ardoribus solis æstuet? aut cur in pruinis immanibus obrigescat? Hæc eteni: & pleraq; alia non uolũtas: non cõsilium: nec ratio moderat̃: sed naturæ: necessitatisq; decreta sunt. Fortitudo aũt nõ ea est: quæ cõtra naturã mõstri uice nitit̃: ultraq; modũ eius egredit̃: aut stupore animi: aut immanitate: aut quadã misera & necessaria in perpetiendis doloribus exercitatione. Qualem fuisse accepimus serũ quendam in ludo Cæsaris gladiatorẽ: qui quum uulnera eius a medicis execabant̃: ridere solitus fuit: sed ea uera: & proba fortitudo est: quã maiores nostri sciẽtiam esse dixerunt: & rerum tolerandarũ: & non tolerandarũ. Per quod apparet esse quædam intolerabilia: quibus fortes uiri: aut abeundis abhorreant: aut sustinendis. Quum hæc Taurus dixisset: uidereturq; in eandem rem plura etiam dicturus peruentum est ad uehicula: et conscendimus. Nota de gladiatof

¶ Quod græci ænigma dicũt: latini antiqui scirpos appellauerũt. Cap. VI.

Quæ græci dicunt enigmata. hoc genus quidam ex nostris ueteribus scirpos appellauerunt. Quale est quod nuper inuenimus per hercle antiquum perq; lepidum tribus uersibus senariis compositum ænigma: quod reliquimus inenarratum: ut legentium coniecturas. in requirendo acueremus. Versus tres hi sunt. Ænigma Scirpus

Semel minus ne: an bis minus sit: non sat scio:
An utrunq; eorum, ut quondam audiui: ipsi
Dicier ioui regi noluit concedere.

Hoc qui uolet diutius apud se quærere: inueniet quid sit in. M. Varrõis de sermone latino ad Marcellum secundo libro. Termin⁹ deus

¶ Quam ob causam Cn. Dolobella proconsul: ream mulierem ueneficii: cõfitentemq; ad areopagitas reiecerit. Cap. VII.

Ad Cn. Dolobellam proconsulari imperio prouinciam asiam obtinẽtem deducta mulier smyrnæa est. Eadẽ mulier uirum: & filium eodem tẽpore uenenis clam datis uita interfecerat: atq; id fecisse se confitebatur. Dicebatq; habuisse se faciendi causam: quoniam ille idẽ maritus & filius alter: filiũ mulieris ex uiro priore genitũ adolescentẽ optimum: & innocẽtissimũ exceptũ insidiis occidissent. Idq; ita esse factum cõtro

uersia nō erat.Dolobella rettulit ad cōsiliū.Nemo quisq̄ ex cōsilio sentētiā fer re in causa tam ancipiti audebat:ꝙ & cōfessum ueneficiū : quo maritus & filius necati forēt:non admittēdū impunitū uidebat̃: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatū fuisset: Dolobella eā rem athenas ad areopagitas: ut ad iudices grauiores exercitatioresq; reiecit. Areopagitæ cognita causa : accusatorē mulieris : & ipsam quæ accusabat̃ centesimo anno adesse iusserunt. Sic neq; absolutum mulieris ueneficiū est quod per leges non licuit : neq; nocens damnata:̃ punitaq;:quæ digna uenia fuit. Scripta hæc historia est in libro Valerii Maximi factorum:dictorumq; memorabilium octauo.

Areopagitarum iudicium

Scipio

¶ Reditiones in gratiā nobiliū uiroꝝ memoratu dignæ. Cap. VIII.

Gracchus

P Africanus supior:& Ti.Gra.& Ti.C.Gracchoꝝ pr̃ reꝝ gestaꝝ magnitudie:& honoꝝ atq; uitæ dignitate illustres uiri dissenserūt sæpenūero de rep. & ea:siue qua alia re nō amici fuerūt. Ea simultas quū diu māsisset: & solēni die ioui epulū libaret̃, atq; ob id sacrificiū senatus in capitolio epularet̃:sors fuit ut apud eādē mēsam duo illi iūctim locarēt̃. Tūc q̄si diis īmortalib⁹ arbitris ī cōuiuio Iouis optimi maximi dextras eoꝝ cōducētib⁹:repēte amicissimi facti:neq; solū amicicia īcœpta:sed affinitas simul instituta. Nā.P.Scipio filiā uirginē habens iā uiro maturā:ibi tūc eodē in loco despōdit eā Tib.Graccho:quem ꝓbauerat: elegeratq; exploratissimo iudicii tp̄e dū inimicus est. Aemilius quoq; lepidus:& Fuluius Flaccus nobili gn̄e:amplissimisq; honoribus:& sūmo loco in ciuitate præditi:odio īter se graui:& simultate diutina cōflictati sūt. Postea populus eos simul cēsores facit. Atq; illi ubi uoce præconis renūciati sunt ibidē in cāpo statim nondū dimissa cōcione ultro uterq;:& pari uoluntate coniuncti : cōplexi q;.sunt. Exq; eo die: & in ipsa censura:& postea iugi concordia fidissime:amicissimeq; uixerunt.

¶ Quæ dicantur uocabula ancipitia. Et ꝙ honoris quoq; uocabulum ancipiti sententia fuerit. Cap. IX.

Vocabula ancipitia

E St plurifariā uidere : atq; aīaduertere in ueteribus scriptis pleraq; . uocabula q̄ nūc sermōibus uulgi unā:certāq; rē demonstrent : ita fuisse media:& in cōmuni.ut significare:& capere possent duas inter sese res cōtrarias. Ex qbus q̄dā satis nota sunt:ut tēpestas: ualitudo:facinus:dolus:gr̃a:īdustria. Hæc.n.fere iā uulgatū ē ancipitia eē: & utroq; uersus dici posse. Periculū etiā:& uenenū & cōtagiū:nō uti nūc dicunt̃ : ꝑ malis tantū dicta eē:multū exēploꝝ eiusmodi reperias:Sed honorē quoq; mediā uocē fuisse:& ita appellatū:ut ēt malus honos diceret̃:& sign̄aret iniuriā. id ꝑfecto rarissimū est. Q. aūt Metellus Numidicus in or̄one:quā de triūpho suo dixit.his uerbis usus est. Qua in re q̄to uniuersi me unū ān̄statis . tāto uobis:q̄ mihi maiorem iniuriam atq; cōtumeliā facit quirites. Et quāto probi iniuriam facilius accipiūt:q̄ alteri tradūt : tanto ille uobis:q̄ gratiā mihi : peiorem honorem habuit. Nam me iniuriā ferre:uos facere uult quirites:ut hic cōquestio:istic uituperatio relinquat̃. Honorem inquit peiorē uobis habuit:q̄ gratiam mihi;cuius uerbi sn̄ia est:quam ipse quoq; supra dicit.maiore uos affecit

Honos malus

iniuria:

iniuria:& cõtumelia:q̃ me. Præter huius autem uerbi notionem:adſcribendũ eſſe hãc ſniam ex oratione. Q. Metelli exiſtimaui:ut definiremus Socratis eẽ decretũ κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τ̃ ἀδικεῖσθαι.i.peius eſſe iniuriã facere:q̃ accipere.

¶ Quod æditimus uerbum latinum fuit. Cap. X

Æditimus uerbum latinum eſt:& uetus:ea forma dictũ:qua finitimus & legitimus. Sed pro eo a pleriſq; nunc æditiuus dicit̃:noua & cõmẽticia uſurpatione:quaſi a tuẽdis ædibus appellatus. Satis hoc eſſe potuit admonẽdi gratia dixiſſe:propter agreſtes quoſdã & indomitos certatores:qui niſi auctoritatibus adhibitis non cõprimunt̃. M. Varro in libro ſecũdo:ad Marcellum de latino ſermone æditimũ dici oportere cenſet magis:q̃ æditiuũ:q alterũ ſit recẽti nouitate fictũ:alterũ antiqua origine icorruptũ. Leuinius quoq;(ut opinor) in proteſilaodomia clauſtritimũ dixit:qui clauſtri ianuæ præeſſet:eadem ſcilicet figura:qua æditimum dici uidebat:qui ædibus præeſt. in Verrem. M. Tullii in exẽplaribus fideliſſimis ita inueni ſcriptum. Aeditimi cuſtodeſq; mature ſentiunt. In libris autem uulgaris æditui ſcriptum eſt. Pomponii fabula attellana eſt:quæ ita inſcripta eſt æditimus:in qua hic uerſus eſt. Æditim⁹ Clauſtritimus

Qui poſtq̃ tibi appareo:atq; æditumor in templo tuo.

T. ãt Lucretius in carmie ſuo p æditituis æditueẽtes appellat:Oneratq; paſſim

Cuncta cadaueribus cæleſtum templa manebant.

Hoſpitibus loca:quæ complerant æditeuentes.

¶ Errare iſtos:q ſpe:& fiducia latẽdi peccẽt:quũ latebra peccati ppetua nulla ſit. Et ſup ea re Peregrini Phi ſermo ex Sophoclis poetæ ſnia. Cap. XI.

Philoſophũ nomine Peregrinũ:cui poſtea cognomentũ Proteus factũ eſt:uirũ grauem:atq; cõſtantẽ uidimus:quum athenis eſſemus:diuerſantẽ in quodã tugurio extra urbẽ. Cumq; ad eum frequẽter uẽtitaremus:multa hercle dicere eũ utiliter.& honeſte audiuimus:in quibus id fuit:quod præcipuũ auditu meminimus. Virũ quidẽ ſapientẽ:non peccaturũ eſſe dicebat:etiã ſi peccaſſe eum dii:atq; homines ignoraturi forẽt. Non enim pœnæ aut infamiæ metu nõ eſſe peccãdũ:ſed iuſti:honeſtiq; ſtudio & officio. Siqui tamen non eſſent tali uel ingenio uel diſciplina præditi:uti ſe ui ſua,ac ſponte facile a peccãdo tenerẽt:eos omnis tunc peccare procliuius exiſtimabat:quum latere poſſe id peccatum putarẽt:impunitatemq; ex ea latebra ſperarent. At ſi ſciant inquit homines:nihil omnium rerũ diutius poſſe celari:ſuppreſſius:prudẽtiuſq; peccabit̃. Propterea uerſus iſtos Sophoclis prudentiſſimi poetarũ in ore eſſe habendos dicebat. Peregrin⁹

πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ' ὁρῶν

καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. Ideſt.

Hic nihil occulte:quando cuncta tuens:

Et cuncta audiens:omnia reuelabit dies.

Alius quidam ueterum poetarum:cuius nomen mihi nunc memoriæ non eſt. ueritatem temporis filiam eſſe dixit. Veritas temporis filia

¶ Faceta rñsio.M.Cicerõis amoliẽtis a se crimẽ manifesti mẽdacii. Ca.XII.

Hæc quoq; disciplina rhetorica est:calide:& cum astu res crimino sas citra periculũ confiteri:ut si obiectũ sit turpe aliquid quod negari nõ queat:respõsione ioculari eludas:& rem facias risu magis dignã:q̃ crimine: Sicut fecisse Ciceronẽ scriptũ est quum id quod inficiari non poterat urbano:facetoq; dicto diluit.Nam quũ emere uellet in palatio domũ.& pecuniã in præsens nõ haberet/a.P.Sylla qui tum reus erat:mutua sextertiũ uicies tacite accepit. Ea res tamen priusq̃ emeret : prodita : & in uulgus exiuit.Obiectũq; ei est:ꝙ pecuniã domus emendæ causa a reo accepisset. Tum Cicero iopinata obprobratiõe permotus accepisse se negauit:ac domum quoq; se emptuꝝ negauit.Atq; adeo inquit.ueꝝ sit accepisse me pecuniã si domũ emero.Sed quum postea emisset:& hoc mẽdaciũ in senatu ei ab inimicis obiiceret:risit satis/atq; inter ridendũ ἀκοινώνητοι. idest inciuiles.incõciliati:inquit hoĩes estis:quum ignoratis. Prudẽtis & cauti patrisfamilias esse qđ emere uelit:emptuꝝ sese negare propter cõpetitores emptionis.

Prudentis cõsilium qđ sit facẽ Nota

¶ Intra calẽdas quum dicitur:quid significet: Vtrũ ante calẽdas:an calendis: an utrũq;? Atq; inibi quid sit in oratiõe.M.Tullii:intra oceanũ:& ĩtra mõtem tauꝝ & in quadã epistola:intra modum. Cap. XIII

Cum Romæ a consulibus iudex extra ordinem datus: pronunciare ĩtra calẽdas iussus essem . Apollinarem Sulpitium doctũ hominem percontatus sum an his uerbis intra calendas ipsæ quoq; calẽdæ tenerẽtur.Dixiq; ei me uidelicet datũ iudicem:calendasq; mihi productas:ut intra cũ diẽ pronunciarẽ.Cur inquit me potius rogas q̃ existis aliquem peritis: studiosisq; uiris : quos adhibere in consiliũ iudicaturi soletis? Tũ illi ita ego respondi.Si aut de uetere inq̃ iure:aut recepto : aut cõtrouerso: aut ambiguo:aut nouo: aut cõstituto discendũ esset: issem plane sciscitatum ad istos quos dicis.Sed cũ uerborũ latinorũ sententia : usus ratio exploranda sit:scæuus profecto:& cæcus aĩ forem: si quũ haberem tui copiã : issem magis ad aliũ:q̃ ad te.Audi igitur inquit de ratione uerbi quid existimem. Sed eo tamen pacto:ut id facias:nõ quod ego de proprietate disseruero: sed ꝙ in ea re omniũ pluriumue cõsensu obseruari cognoueris.Non enim uerboꝝ tantum cõmuniũ ueræ : atq; propriæ significationes longiore usu mutanť : sed legum quoq; ipsarũ iussa:cõsensu tacito oblitterantur.Tũ deide disseruit me : & plerisq; aliis audientibus:in hunc ferme modũ:Quũ dies inquit ita præfinita est: ut iudex in calendas prõnũciet:Occupauit iam hæc omnes opinio nõ esse dubiũ:quin ante calẽdas iure pronũcieť.Et in tantũ ambigi uideo quod tu quæras:an calendis quoq; iure pronũcietur. Ipsum autem uerbũ sic proculdubio natũ est:atq; ita sese habet:ut quũ diciť intra calẽdas:nõ alius accipi dies debeat q̃ solæ calẽdæ. Nã tres istæ uoces:intra:citra:ultra:quibus certi locoꝝ fines demõstranť.singularibus apud ueteres syllabis appellabanť:in:cis:uls.Eæ deinde particulæ:quoniam paruo:exiguoq; sonitu obscurius promebanť:addita est tribus omnibus eadẽ syllaba:& quod dicebatur:cis tiberim:& uls tiberi:

Intra calendas

dici cœptum eſt citra tiberim:& ultra tiberim. Item ꝙ erat in accedéte eadem ſyllaba intra factum eſt. Sunt ergo hæc oĩa quaſi cõtermina iunctis inter ſe finibus cohærẽtia:intra oppidũ:ultra oppidũ :citra oppidum.ex quibus intra ſicuti dixi:in ſignificat. Nam qui dicit intra oppidũ:intra cubiculũ:intra ferias: nõ dicit aliud:q̃ in oppido:in cubiculo:in feriis. Intra calendas igiť: nõ ante calendas:ſed in calẽdis.i.eo ipſo die quo calendæ ſunt. Itaq; ſcḋm uerbi ipſius rõnem qui iuſſus eſt:intra calendas ꝓnũciare:niſi calẽdis ꝓnũciet:cõtra iuſſum uocis facit. Nã ſi ante id fiat:nõ intra id ꝓnũciat:ſed citra. Neſcio aũt quo pacto recepta uulgo interꝑtatio eſt abſurdiſſima:ut intra calẽdas ſignificare uideať: etiã citra calẽdas:& uel ante calẽdas.nihil enim ferme intereſt. Atq; inſup dubitať: an calẽdis pronũciari poſſit:quãdo neq; ultra:neq; citra:ſed qḋ inter hæc medium eſt:intra calẽdas.i.calẽdis pronũciãdum ſit. Sed nimiꝝ cõſuetudo uicit: quæ cum oĩum domina rerũ:tum maxime uerboꝝ eſt. Ea oĩa cum apollinaris ſcite perq̃:atq; enucleate diſputauiſſet:tum ego hæc dixi. Cordi inq̃ mihi fuit: priuſq̃ ad te irem quærere:explorare q;: quonã modo ueteres noſtri particula iſta:qua de agiť uſi ſint:atq; ita inuenimus Tullium in tertia in Verrem ſcripſiſſe. Eſt aũt modo locus intra oceanũ iam nullus:neq; tã lõginquus:neq; tã reconditus:quo nõ per hæc tẽpora noſtroꝝ hoĩum libido:iniqtaſq; ꝑuaſerit. Intra oceanũ dicit cõtra rõnẽ tuã. Nõ enim uult (opinor) dicere in oceano. Terras enim demonſtrat oĩs:quæ oceano ambiunť:ad quas a noſtris hoĩbus adiri põt:quæ ſunt citra oceanum:nõ in oceano. Neq; enim uideri põt inſulas ſignificare neſcio quas:quæ penitus eſſe intra æquora ipſa oceani dicunť. Tũc Sulpitius Apollinaris renidens:nõ nimis hercule inargute inquit:nec incallide oppoſuiſti hoc Tullianum:ſed Cicero intra oceanum:nõ ut tu interpretare citra oceanum dixit. Quid enim põt dici citra oceanũ eſſe:cum undiq; oceanus circũſcribat omnis terras:& ambiat? Nã citra quod eſt:id extra eſt. Qui aũt põt intra eſſe dici:quod extra eſt? Sed ſi ex una tm̃ parte orbis oceanus foret: citra oceanum eſſe dici põt uel ante oceanum. Cum uero oĩs terras omnifariã & undiq; uerſum circũfluat:nihil citra eum eſt:ſed undarũ illius ambitu terris omnibus cõuallatis:in medio eius ſunt oĩa:quæ intra oras eius incluſa ſunt. Sicuti hercle ſol nõ citra cælum uertiť:ſed in cælo:& intra cælum. Hæc tunc Apollinaris ſcite:acuteq; dicere uiſus eſt. Sed poſtea in libro. M. Tullii epiſtolarum ad Ser. Sulpitium ſic dictum eſſe inuenimus:intra modum : ut intra calendas dicunt:qui dicere citra calendas uolunt. Verba hæc Ciceronis ſunt quæ appoſui. Sed tamen quoniam effugi eius occaſionem:qui fortaſſe arbitraretur: me hanc rem iperite nõ putare:ſi ꝑpetuo tacerẽ:modice hoc faciã. Aut etiam intra modum:ut & illius uoluntati:& meis ſtudiis ſeruiam. Modice dixerat hoc faciam:ideſt cum modo æquo:& pari. Deinde quaſi hoc diſpliceret: & corrigere id uellet:addidit. Aut etiam intra modum:per quod minus ſeſe oſtẽdit id facturũ eſſe:q̃ quod fieri modice uideretur.i.nõ ad ipm modũ: ſed retro paululum:& citra modũ. In orone etiã quã pro. P. Seſtio ſcripſit intra montẽ Tauꝝ ſic dicit:ut nõ ſignificet in monte tauro: ſed uſq; ad mõtem taurum cum ipſo

Intra modum modice

L

monte. Verba sunt hæc ipsius. M. Tullii ex ea quam dixi oratione. Antiochũ magnum illum maiores nostri magna: belli contentione: terra: mariq; superatum: intra montẽ taurum regnare iusserunt. Asiam qua illum mulctarunt: Attalo: ut is in ea regnaret: cõdonarũt. Intra montem ĩquit tauꝶ regnare iusserũt: quod nõ perinde est: ut intra cubiculum dicimus: nisi uideri potest id esse intra montẽ: quod est intra regiones quæ tauri montis obiectu separant͂. Nã sicuti qui intra cubiculum est: is nõ in cubiculi parietibus: sed intra parietes est: quibus cubiculum includitur qui tamen ipsi quoq; parietes in cubiculo sunt. Ita q regnat intra montem taurum: non solum in mõte tauro regnat: sed in iis etiã regionibus: quæ tauro monte clauduntur. Nunc igitur secundum istam uerborum. M. Tullii similitudinem: qui iubet intra calendas pronunciare: is & ante calendas: & ipsis calendis iure pronunciare potest. Neque id fit quasi priuilegio quodam insite cõsuetudinis: sed certa rationis obseruatione: quum omne tempus quod calendarum die includitur: intra calendas esse recte dicitur.

intra montem Taurum

¶ Saltem particula quam uim habeat: & quam originem. Cap. XIII

Saltem particula: quã haberet principalem significationem: quæq; uocis istius origo esset quærebamus. Ita enim primitus factam esse apparet: ut quæ uideatur: sicuti quædam supplementa. orationis temere: & incondite assumptæ. Atq; erat q diceret legisse se in grammaticis commentariis. P. Nigidii: saltem ex eo dictum: quod esset: si aliter. idque ipsum dici solitum per defectionem. Nam plenam esse sententiam: si aliter non potest. Sed id nos in iisdem commentariis Nigidii: quum nos non (opinor) incuriose legissemus nusq̃ inuenimus. Videntur autem uerba ista: Si aliter non potest: a significatione quidem uoculæ huius: de qua quærimus: non abhorrere. Sed tot uerba tamen in paucissimas litteras cludere: improbe cuiusdam subtilitatis est. Fuit etiam qui diceret homo in libris: atq; in litteris assiduus. Saltem sibi dictum uideri. u. media littera extrita. Salutem enim ante dictum: quod nos saltem diceremus. Nam quum alia quædam pet ita: & non impetrata sunt: Tum solemus inquit: quasi extremum aliquid petituri: quod negari minime: debeat dicere: hoc saltem fieri: aut dari: oportere. tanq̃ salutem postremo petentes: q̃ & impetrari certe & obtineri sit æquissimum. Sed hoc itidem non illepide quidem fictum nimis tamen esse uidetur commenticium. Censuimus igitur amplius quærendum.

Saltem

¶ Quod Sisenna in libris historiarum aduerbii huiuscemodi sæpenumero usus est celatim: uelitatim: saltuatim. Cap. XV.

Cum lectitaremus historiã Sisennæ assidue huiuscemodi figuræ aduerbia ĩ orõne eius aĩaduertim⁹: cuiusmodi sunt hæc: cursim: ꝑperatĩ: celatim: uelitatĩ: saltuatim. Ex qbus duo priã: q̃ sũt notiora exẽplis nõ ĩdigebant. Reliqua in historiarum sexto sic scripta sunt. Quam maxime celatim poterat in insidiis suos disponit. Item alio in loco. Nos una æstate in asia: & græcia litteris gesta: iccirco continentia mandauimus: ne uelitatim aut saltuatim scribendo: lectoꝝ animos impediremus.

Aduerbia in im

cursim
properatim
celatim
uelitatim
saltuatim

Auli Gellii

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER TERTIVSDECIMVS.

¶ Inquisitio uerbo℞ isto℞.M.Tullii curiosior:quæ sunt in libro primo Antonianarũ.Multa aũt impẽdere uident̃ præter naturã præterq; fatũ: tractatũq; an idem duo ista significẽt fatum atq; naturã:an diuersum. Cap. I

M Cicero in primo Antonianarũ ita scriptum reliquit. Hunc igit̃ ut sequerer ꝑperaui:quæ præsentes nõ sunt secuti. Nõ ut ꝓficerem aliquid(nec enim sperabam id: nec præstare poterã)sed ut siquid mihi humanitus accidisset(multa aũt impẽdere uident̃: præter naturã etiam:præterq; fatum)huius diei uocem:testem reip.relinquerem:meæ ꝑpetuæ erga se uolũtatis.Præter naturã inquit:præterq; fatum. An utrũq; idem ualere uoluerit? Fatum / Atq; naturã? & duas res:ἀντὶ ἑνὸς ὑποκειμένου πεπρωμένην.καὶ φύσιν.i.pro uno subiecto:fatum: & naturã posuerit? An uero diuiserit:separaritq;:ut alios casus natura ferre uideat̃:alios fatum:cõsiderãdum equidẽ puto? Atq; id maxime requirẽdũ:qua rõne:dixerit:accidere multa humanitus posse præter fatum : quãdo sic ratio: & ordo:& insuperabilis quædam necessitas fati constituitur:ut omnia intra fatum claudẽda sint:nisi illud sane Homeri secutus est. Præter naturam Præter fatum

μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον ἄϊδος εἰσαφίκηαι.idest

Neue obstante domum fato penetrabis auerni.

Nihil aũt dubiũ est:quin uiolentã:& inopinatã mortẽ significauerit:quæ quidẽ põt recte uideri accidere:præter naturã.Sed cur id quoq; genus mortis extra fatũ posuerit:neq; opis huius est explorare:neq; tẽporis.Illud tñ nõ prætermittẽdum est:quod Virgilius quoq; idipsum qđ Cicero de fato opinatus est: cum hoc in quarto libro dixit de Elysa. quæ mortẽ per uim potita est.

Nam quia nec fato:merita nec morte peribat.

Tãq in faciendo fine uitæ/quæ uiolenta sunt/nõ uideãtur e fato uenire.

Demosthenis autem uiri prudentia pari:atq; facundia præditi:uerba idem fere significantia/de natura atque fato.M.C.secutus uidetur.Ita enim scriptum est in oratiõe illa egregia:cui titulus est περὶ στεφάνου: idest pro corona. ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι νομίζων μόνον γεγενῆσθαι τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον περιμένει, ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν ἀποθνήσκειν ἐθελήσει. Idest.

Nam qui parentibus tantum se natum putat:fatalem:atq; spontis suæ mortẽ manet.Q ui uero etiam patriæ:ob id/ne in seruitutem redactam illam uideat: occumbere præobtabit.Q uod Cicero fatum:atq; naturam uidetur dixisse:id multo ante Demosthenes τὴν πεπρωμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον.idest fatalem: & spontis suæ mortem appellauit.αὐτόματος enim θάνατος, quasi naturalis/& fatalis:nulla extrinsecus ui coactus uenit.

¶ Sup poetaꝶ Pacuuii:& Accii colloquio familiari in oppido tarẽtino. C.II

Pacuuius

Accius

QVibus ocium & studium fuit: uitas atq; ætates doctoꝶ hominũ quærere:& memoriæ tradere:de.M.Pacuuio:&.L.Accio tragicis poetis:historiam scripserunt huiuscemodi.Cum Pacuuius in quiunt:grandi iam ætate:& diutino corporis morbo affectus:tarentum ex urbe Roma concessisset. Accius tunc haud paruo iunior: proficiscens in asiam:cum in oppidum uenisset:diuertit ad Pacuuium.comiterq; inuitatus:plusculisq; ab eo diebus retentus:tragœdiã suã:cui Atreus nomen est desiderãti legit. Tum Pacuuiũ dixisse aiunt:sonora quidẽ esse:quæ scripsisset & grãdia. Sed uideri ea tamẽ sibi duriora paulum:& acerbiora. Ita est inquit

Rñsio accii ad Pacuuium

Accius:uti dicis.Neq; id sane me pœnitet.Meliora enim fore spero:quæ deinceps scribam.Nam quod in pomis est:itidem inquit eẽ aiunt in ingeniis:quæ dura & acerba nascunt͛:post fiunt mitia & iucunda.Sed quæ gignunt͛ statim uieta:& mollia:atq; a principio sunt uiuida:nõ matura mox fiunt: sed putria. Relinquẽdum igitur uisum est ingenio:quod dies:atq; ætas mirificet.

¶ An uoca bula/hæc/necessitudo/& necessitas/differẽti sigñatione sint. C.III

Necessitas
Necessitudo

RIsu prorsus/atq; ludo res digna est:cum pleriq; grãmaticoꝶ asseuerant/necessitudinem/& necessitatem/mutare longe: differreq;. Ideo ꝙ necessitas sit uis quæpiam præmens/& cogens. Necessitudo aũt dicatur ius quoddam:& uinculum religiosæ cõiunctionis. Idq; unum solitariũ significet.Sicut aũt nihil quicq̃ interest:suauitudo dicas: an suauitas/sanctitudo:an sanctitas/acerbitudo/an acerbitas/acritudo/an qd͛ Accius in Neoptolemo scripsit acritas.Ita nihil rationis dici potest: quin necessitudo & necessitas separentur.Itaq; in libris ueterum uulgo reperias necessitudinẽ dici:pro eo quod necessum est.Sed necessitas sane pro iure/officioq; obseruantiæ/affinitatisue infrequens est.Q uanq̃ qui ob hoc ipsum ius affininitatis/familiaritatisue cõiuncti sunt:necessarii dicũtur.Repperi tamẽ in oratione.C.Cæsaris/qua plautia rogationem suasit: necessitatem dictam pro necessitudine/idest iure affinitatis. Verba hæc sunt. Equidem mihi uideor pro nostra necessitate/non labore/nõ opera/nõ industria defuisse.Hoc ego scripsi de utriusque uocabuli indifferẽtia admonitus forte uerbi istius/cum legerem Sempronii Asellionis ueteris scriptoris quartum /ex historia librum / in quo de.P.Africano Pauli filio/ita scriptum est.Nam se patrem suum audisse dicere.L.Aemilium Paulum/pro nõ nimis bonum imperatorẽ signis collatis decertare:nisi summa necessitudo/aut summa ei occasio data esset.

suauitudo
suauitas
sanctitudo
sanctitas
acerbitudo
acerbitas
acritudo
acritas
necessarii

¶ Olympiadis Alexandri matris/comis/ac prudens ad filium rescriptio.

Caput IIII

Olympias

IN plerisq; monumẽtis rerum ab Alexandro gestarum: & paulo ante in libro.M.Varronis/qui inscriptus est Orestes:uel de insania Olympiadem Philippi uxorem festiuissime rescripsisse legimus Alexandro filio.Nam cum ipse ad matrẽ ita scripsisset. Rex Alexãder Iouis Hãmonis filius Olympiadi matri salutem dicit. Olympias ei

rescripsit ad hanc sententiam. amabo inquit mi fili quiescas: neque deferas me: neque criminere aduersum Iunonem. Malum mihi prorsum illa magnum dabit: quum me litteris tuis pellicem illi esse confiteris. Ea mulieris scite atque prudentis erga ferocem filium comitas sensim: & comiter admonuisse eum uisa deponendam esse opinionem uanam: quam ille ingentibus uictoriis: & adulantium blandimentis: & rebus supra fidem prosperis imbiberat: genitum esse sese de ioue.

¶ De Aristotele: & Theophrasto: & Menedemo philosophis. deque elegāti uerecundia Aristotelis successorem diatribæ suæ eligentis. Cap. V.

Aristoteles

Aristoteles philosophus annos iam fere natus duos & sexaginta: corpore ægro affectoque: ac spe: uitaque tenui fuit. Tunc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit: orantes: obsecrantesque: ut ipse deligeret loci sui: & magisterii successorē: quo post summum eius diem perinde ut ipso uterentur ad studia doctrinarum complenda excolendaque: quibus ab eo imbuti fuissent. Erant tunc in eius ludo boni multi. Sed præcipue duo Theophrastus: & Menedemus: ingenio ii atque doctrinis cæteros præstabāt. Alter ex insula Lesbo fuit: Menedemus autem rhodo. Aristoteles respondit facturum esse quod uellent: quum id sibi foret tempestiuum. Postea breui tempore: quum iidem illi: qui de magistro designando petierant: præsentes essent. Vinum ait quod tum biberet: non esse id ex ualitudine sua: sed insalubre esse: atque asperum: ac propterea quæri debere exoticū: uel rhodium aliquod uel lesbium. Id sibi utrumque ut curarent petiuit. Vsurumque eo dixit quod sese magis iuuisset. Eunt: curant: inueniunt: afferunt. Tum Aristoteles rhodium petit: degustat. Firmum īquit hercle uinum & iucundū. Petit mox lesbium: quo item degustato: utrūque inquit oppido bonum. Sed ἡδίων ὁ λέσβιος: idest suauius lesbium. Id ubi dixit: nemini fuit dubium: quin lepide simul & uerecūnde: successorem illa uoce sibi non uinum delegisset. Is erat e lesbo Theophrastus: homo suauitate īsigni linguæ pariter: atque uitæ. Itaque non diu post Aristotele uita defuncto ad Theophrastum omnes concesserunt.

Menedemus

Vinū rhodium & Vinū lesbium

Theophrastus

¶ Quid ueteres latini dixerunt: quas græci προσῳδίας: idest cocum moderamenta appellant. Et item quod uocabulum barbarismi non usurpauerint: neque romani antiquiores neque attici. Cap. VI.

Quas græci προσῳδίας: idest accētus. dicunt eas ueteres docti. tum notas uocum. tum moderamenta: tum accentiunculas: tum uoculationes appellabant. Quod nunc autem barbare quem loqui dicimus: id uitium sermonis: non barbarum esse sed rusticum: & cum eo uitio loquentes: rustice loqui dictitabant. P. Nigidius in commentariis grammaticis. Rusticus fit sermo inquit: si aspires perperam. Itaque id uocabulum quod dicitur uulgo barbarismus: qui ante diui Augusti ætatem pure atque integre locuti sunt: an dixerunt nondum equidem inueni.

Rustice loqui

Barbarismus

Leæne partus Herodotus

¶ Diuersum de natura leonum dixisse Homerum in carminibus: & Herodotum in historiis. Caput VII

LEænas inter omnem uitam semel parere. eoq; uno partu nunquã edere plures/q̃ unum Herodotus in. iii. historia scriptum reliquit. Verba ex eo libro hæc sunt. ἡ δὲ λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει. ἐν τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου. ὅτ' ἐστὶν ἐπειὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινεύμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους. ἀμύσσει τὰς μήτρας. αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐξικνέεται καταγράφων· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστί, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδέν. Idest. Cum aũt animaliũ acerrimum sit leæna: & audacissimũ: semel omnino in uita: & unum parit. Enitendo enim cum fœtu pariter matricẽ proiicit. Rei uero huiusce causa est: ꝙ cum in matrice manens moitari incipit catulus: motus ille unguiculis præmunitus ferarum longe oĩum acutissimis matricem discerpit: tum in maius cõtinuo augescens: multomagis dilaniãs prodit: instãte uero iam nixu: prorsum relinquit eoꝝ integrum & sanum nihil. Homerus aũt leones. sic enim fœminas quoq; uirili genere appellat: quod grãmatici ἐπίκοινον: idest promiscuũ uocãt/pluris gignere: atq; educare catulos dicit. Versus quibus hoc aperte demonstrat hi sunt.

εἱστήκει ὥς τις λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν
ᾧ ῥά τε νήπι' ἄγοντι. συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες. Idest

Vtq; leo in silua stabat sua pignora circum:
Cui manus occurset catulos nemus inter agenti
Venatrix accincta uirum. Item alio in loco idem significat.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὥστε λὶς ἠϋγένειος
ᾧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς. ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών
πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἴχνι' ἐρευνῶν
εἴ ποθεν ἐξεύροι. μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ. Idest.

Crebra gemens nimium: tanq̃ leo uiribus ingens
Faucibus: absenti uenator si catulum audax
Abripuit denso in saltu: dolet acre: sequensq;
Deinde nemus uersat: scrutant uestigia: siquo
Versa uiri inueniat: coquit illum bilis amara. Item alio.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὥστε λὶς ἠϋγένειος
ᾧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς. Idest.

Crebra gemens nimium: tanq̃ leo uiribus ingens
Faucibus: absenti uenator si catulum audax
Abripuit dẽso ĩ saltu. Ea nos dissensio atq; diuersitas cũ agitaret ĩclytissimi poetaꝝ: & historicoꝝ nobilissimi: placuit libros Aristotelis philosophi ĩspici: quos de animalibus exquisitissime composuit: in quibus quod super ista rescriptũ

inueniremus

inueniremus:cũ ipsius Aristotelis uerbis in his cõmentariis scriberemus. Verba Arist.hæc sunt ex lib.de historia animalium.vi.

λέων δὲ ὅτι μὲν ὀχέυει ὄπισθεν καὶ ἔστιν ὀπισθουρητικὸν. εἴρηται πρότερον, ὀχέυει δὲ καὶ τίκτει ὀυ πᾶσαν ὥραν. καθ᾽ ἕκαστον μέντοι ἐνιαυτὸν. τίκτει μὲν ὄυν τοῦ ἔαρος, τίκτει δ᾽ ὥσεπὶ τὸ πολὺ δύο. τὰ μέντοι πλεῖστα ἕξ. τίκτει δ᾽ ἐνίοτε καὶ ἕν. ὁ δ᾽ λεχθεὶς μῦθος περὶ τοῦ ἐκβάλλειν τὰς ὑστέρας τίκτοντα ληρώδης ἐστὶν. συνετέθη δὲ ἐκ τοῦ σπανίους εἶναι τοὺς λέοντας. ἀπορουντος τὴν αἰτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνθέντος. σπάνιον γὰρ τὸ γένος τὸ τῶν λεόντων. καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τόπω. ἀλλὰ τῆς ἐυρώπης ἁπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀχελώυ καὶ τοῦ νέσου ποταμῶν. τίκτει δὲ καὶ ὁ λέων πάνυ μικρὰ ὄυτως, ὥστε δίμηνα ὄντα μόλις βαδίζειν. ὁι δ᾽ ἐν συρίᾳ λέοντες. τίκτουσι πεντάκις. τὸ πρῶτον πέντε, εἶτα ἀεὶ ἐλάττονα. μετὰ δὲ ταῦτα ὀυκέτι ὀυδὲν τίκτουσιν. ἀλλ᾽ ἄγονοι διατελοῦσιν. ὀυκ ἔχει δὲ ἡ λέαινα χαίτην ἀλλ᾽ ὁ ἄρρην λέων. βάλλει δὲ ὁ λέων τοὺς κυνώδοντας καλουμένους τέτταρας μόνους δύο μὲν ἄνωθεν. δύο δὲ κάτωθεν. βάλλει δὲ ἑξάμηνος ὢν τὴν ἡλικίαν. Idest Leonẽ auersum coire:urinãq; retro reddere dictum iam est. Coit & parit:nõ omni tẽpore.singulis tñ ãnis uere parit:& magna ex parte geminos.Sed cũ plurimos/sex catulos/nõnunq̃ etiã unũ.Q uod de leæna fertur: uuluã cum partu emittere:delira fabula est facta ex ea causa:ꝙ rarũ genus hoc aĩalis est,nec rõnem cur ita esset cõperire auctor ille fabulæ poterat. Rarũ hoc enim est:nec multis nascit̃ locis sed europæ totius ea parte solũ:qua inter acheloum ãnem & nesum est.Parit leæna quoq; adeo paruos:ut uix post secundũ mensem incipiant ingredi leones terræ syriæ quinquies uita:pariunt: primum quinq; post uero subinde pauciores:deinde steriles degunt.Caret Leæna iuba maris hæc propria est dentes eos tantũmodo mutat leo:qui canini uocant̃:quatuor:duos superius:totidem inferius.idq; decimo mense ætatis fit.

¶ Q uod afranius poeta prudenter & lepide sapientiam filiã esse usus & memoriæ dixit. Caput VIII

EXimie hoc atq; uerissime Afranius poeta de gignẽda : cõparãdaq; sapiẽtia opiatus est:ꝙ eã filiã esse usus & memoriæ dixit. Eo nãq; argumẽto demõstrat:qui sapiẽs esse reꝝ humanaꝝ uelit : nõ libris solis:neq; disciplinis rhetoricis dialecticisq; opus esse : sed oportere eum uersari quoq;:exerceriq; in rebus cõminus noscẽdis:periclitandisq;. Et ea oĩa acta & cuẽta firmiter meminisse:& perinde sapere / ac consulere/ex iis/ quæ pericula ipsa rerũ docuerũt:nõ quæ libri tãtum:aut magistri per quasdã inanitates uerboꝝ:& imaginum:tanq̃ mimo:aut in somnio delectauerint. Versus Afranii sunt in togata:cui sellæ nomen est.

Vsus me genuit:mater peperit memoria.

Sophian uocant me graii:uos sapientiam.

Item uersus est in eadẽ ferme sñiam Pacuuii:quẽ Macedo philosophus uir bonus:familiaris meus scribi debere cẽsebat pro foribus oĩum temploꝝ. Ego odi hoĩes/ignaua opera & philosopha sñia.Nihil enim fieri posse indignius : neq; intolerãtius dicebat:q̃ ꝙ homĩes ignaui:ac desides:operti barba:& pallio:mores & emolumẽta philosophiæ:in linguæ uerborũq; artes cõuerterent:& uitia facundissime accusarent;intercutibus ipsi uitiis madentes.

sapientia cuius filia

Quid Tullius Tyro in commentariis scripserit de suculis: & hyadibus: quae sunt stellarum uocabula. Cap. IX.

Tyro TVllius Tyro. M. Ciceronis alumnus & libertus: adiutorq; in litteris studiorum eius fuit. Is libros compluris de usu & rōne linguae latinae. item de uariis atq; promiscuis quaestionibus composuit. In iis esse praecipui uidentur: quos graeco titulo πανδέκτας. idest promiscua & oīmoda continentes libros inscripsit: tanquam omne rerum: atq; doctrinarum genus cōtinentis. Ibi de iis stellis: q̄ appellant̄ suculae: hoc scriptū est: Adeo inqt ueteres romani litteras graecas nesciuerūt: & rudes graece

Suculae liguae fuerūt: ut stellas quae in capite tauri sunt. propterea suculas appellarint: q; eas ὑάδας graeci uocant: tanq̄ id uerbū latinum graeci uerbi interpretamentum sit: quia graece ὗς sues latine dicatur. Sed ὑάδας inquit οὐκ ἀπὸ τῶν ὑῶν. idest nō

hyades a suibus: ita ut nostri rupici putauerunt. sed ab eo quod est ὕω idest pluo appellarunt. Nam & quum oriuntur: & quum occidūt: tempestates pluuias: largosq; hymbres cient. Pluere autem graeca lingua ὕειν dicitur: Haec quidem Tyro in pandectis. Sed enim ueteres nostri: non eousq; rupices & agrestes fuerūt: ut stellas hyadas iccirco suculas nominarent: q; ὗς latine sues dicantur. sed ut qd̄ graeci ὑπὲρ nos super dicimus: qd̄ illi ὕπτιος nos supinus: qd̄ ὑφορβὸς nos subulcus: quod item illi ὕπνος nos primo sypnus: deinde per. y. graece latineq;. o. litte

Sucula rae cognationem: somnus. Sic quod ab illis ὑάδες a nobis primo syades: deide suculae appellarae. Stellae autem istae nō in capite tauri sunt. ut Tyro dicit. Nullum enim uidetur praeter eas stellas tauri caput. sed eae ita circulo: qui zodiacus dicitur sitae locataeq; sunt: ut ex earum positu spēs quaedam & simulacrum esse uideat̄ tauri capitis sicuti caeterae partes & reliq̄ imago tauri cōformata: & q̄ si dpicta ē locis: regiōibusq; earū stellarū: q̄s grae. πλειάδας nos uirgilias uocam⁹

¶ Quid sororis ἔτυμον. idest rectam interpretationem dixerit Labeo Antistius & quid fratris Nigidius. Cap. X.

LAbeo Antistius iuris quidem ciuilis disciplinā principali studio exercuit: & consulentibus de iure publice respōsitauit: caeterarū quoque bonarum artium non expers fuit. Et in grāmaticam sese atque dialecticā: litterasque antiquiores: altiores que ipenetrauerat. Latinarumque uocum origines rationesque percalluerat. Eaque praecipue scientia ad enodandos plerosque iuris laqueos utebatur. Sunt adeo libri post mortem eius editi: qui posteriores inscribuntur. Quorum librorum tres continui trigesimusoctauus trigesimusnonus & quadragesimus pleni sunt id genus rerum ad enarrandam & illustrandam linguam latinam conducentium Praeterea in libris quos ad praetoris edictum scripsit: multa posuit partim lepide atque argute reperta: sicuti hoc est. quod in quarto: ad edictum libro scriptum legimus. Soror inquit appellata est: q; quasi seorsum nascitur: separaturque ab ea domo in qua nata est: & in aliam familiam transgreditur. Fratris autem uocabulum. P. Nigidius homo impense doctus nō minus arguto: subtiliq; ἐτύμῳ. i. recto īterpretamēto īterp̄tat̄: frater inqt est dictus q̄si fere alter.

Soror unde · Frater unde

¶ Quem. M. Varro iustum aptumq; esse numerum cõuiuaꝝ existimarit. Ac de mensis secundis: & de bellariis. Cap. XI

LEpidissimus liber est. M. Varrõis ex satyris menippæis: qui inscribitur. Nescis quid uesper serus uehat. in quo differit de apto cõuiuarum numero: deq; ipsius cõuiuii habitu cultuque. Dicit autem conuiuarum numerum incipere oportere a gratiarum numero: & progredi ad musarum idest proficisci a tribus: & consistere in nouem: ut quum paucissimi conuiuæ sunt non pauciores sint: q̃ tres: quum plurimi non plures q̃ nouem. Nam multos inquit esse non conuenit: q turba plerumq; est turbulenta. Et Romæ quidem constat: sed athenis. nusq̃ aũt plures cubant. Ipsum deinde conuiuium constat inquit ex rebus quattuor. & tum deniq; omnibus suis numeris absolutum est: si belli homunculi collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectum: si apparatus non neglectus. Nec loquaces autem inquit conuiuas: nec mutos legere oportet. Quia eloquentia in foro & apud subsellio. Silentium uero non in conuiuio: sed in cubiculo esse debet. Sermones igitur ad tpis habẽdos censet: & non super rebus anxiis: aut tortuosis: sed iocundos: atq; inuitabiles: & cum quadã illecebra: & uoluptate utiles: ex qbus ingeniũ nostrũ uenustius fiat: & amœnius. Qd' pfecto inquit eueniet: si de id genus rebus ad cõmunem uitæ usum pertinentibus cõfabulemur: de quibus in foro atq; in negociis agẽdis loqui non est ociũ. Dominũ aũt inquit cõuiuii esse oportet non tam lautũ: q̃ sine sordibus. Et in cõuiuio legi non oĩa debent: sed ea potissimũ: quæ simul sint βιωφελῆ. idest uitæ utilitatibus cõducẽtia & delectent. Neq; non de secũdis quoq; mensis cuiusmodi esse eas oporteat præcipit. His enim uerbis utitur: Bellaria inquit ea maxime sunt mellita: quæ mellita non sunt πέμμασιν. idest placentis & bellariis enim cum πέψει. i. cũ panibus secũdæ mensæ societas infida. Quod Varro in hoc loco dixit bellaria: ne quis forte in ista uoce hereat. Significat id uocabulum omnẽ mẽsæ secũdæ genus. Nã quæ τραγήματα græci: aut πέμματα dixerunt: ea ueteres nr̃i bellaria appellauerunt. Vina quoq; dulcia est inuenire in comœdiis antiquioribus hoc nomine appellata: dictaq; esse ea liberi bellaria.

Bellaria

Bellaria

¶ Tribunos plebis prehensionẽ habere: uocationẽ non hr̃e. Cap. XII.

IN quadam epistola Atteii Capitonis scriptũ legimus Labeonem Antistium legum atq; morum Pop. Ro. iurisq; ciuilis doctum apprime fuisse. Sed agitabat inquit hominem libertas quædam nimia & uecors usq; eo: ut diuo augusto iam principe: & remp. obtinente ratum tamen: pensumq; nihil haberet: nisi q iustum sanctũq; esse in romanis antiquitatibus legisset. ac deinde narrat quid idẽ Labeo per uiatorẽ tri. ple. uocatũ r̃nderit: quum a muliere inquit quadam tri. ple. aduersum eũ aditi Gellianũ ad eum: misissent: ut ueniret & mulieri r̃nderet. Iussit eũ qui missus erat redire: & tribunis dicere ius eos nõ hr̃e neq; se neq; aliũ quẽ icãm uocãdi: cũ morib' maioꝝ tri. pl. prehẽsionẽ hr̃ent uocationẽ nõ hr̃ent. Posse igit' eos uenire & ꝓhẽdi se iubere: sed uocãdi absentẽ ius nõ hr̃e. Quũ hoc I ea Capitõis

epiſtola legiſſemus id ipm poſtea in.M. Varronis rerũ humanarum uno & uiceſimo libro enarratius ſcriptum inuenimus. Verbaq; ipſa ſuper ea re Varronis aſcripſimus.In magiſtratu inquit habent alii uocationem:alii prehenſionem:alii neutrum. Vocationem ut conſules & cæteri qui habent imperium. Prehẽſionem ut tri.ple.& alii qui habẽt uiatorem. Neq; uocationem neq; prehenſionẽ:ut queſtores:& cæteri qui neq; lictorem habẽt: neq; uiatorem.Q ui uocationẽ habent:iidem prehendere:tenere: abducere poſſunt.& hæc omnia ſiue adſunt quos uocãt:ſiue acciri iuſſerunt tri.ple.uocationem habẽt nullam. Neq; minus multi imperiti perinde:atq; haberẽt:ea ſunt uſi.Nam quidam nõ modo priuatum:ſed etiam conſulem in roſtra uocari iuſſerunt. Ego triumuir uocatus a Portio tri.ple.non iui:auctoribus principibus: & uetus ius tenui.Itẽ tribunus quum eſſem: uocari neminem iuſſi:nec uocatum a collega parere inuitum.Huius ego iuris:quod.M. Varro tradit:Labeonem arbitror uana tunc fiducia:quum priuatus eſſet uocatum a tribunis non iſſe.Q uæ malum autem ratio fuit uocantibus nolle obſequi quos confiteare ius habere prehendendi? Nam qui iure prehẽdi:is etiam in uincula duci poteſt:ſed quærentibus nobis quam ob cauſam tribui qui haberẽt ſummã coercẽdi poteſtatem:ius uocãdi nõ habuerit:illud occurrit q tri.ple.antiquitus creati uidentur:non iuri dicendo:nec cauſis:querelisq; de abſentibus noſcendis:ſed interceſſionibus faciendis:quibus pſentes fuiſſent ut iniuria:quæ coram fieret: arceretur.Ac propterea ius ad ſe uocandi ademptum: quoniam ut uim fieri uetarent aſſiduitate eorum:& præſentium oculis opus erat.

¶Q uod in libris humanarũ.M. Varronis ſcriptum eſt:ædiles & queſtores po.ro.in ius:a priuato ad prætorem uocari poſſe. Cap. XIII.

CVm ex angulis: ſecretiſque librorum:ac magiſtrorum in mediũ iam hominum:& in lucem fori prodiſſem: quæſitum eẽ memini in pleriſque romæ ſtationibus ius publice docentium:aut reſpondentium:an quæſtor po.ro. ad prætorem:in ius uocari poſſet? Id autem non ex ocioſa quæſtione agitabatur:ſed uſus forte natæ rei ita erat: ut uocandus eſſet in ius quæſtor. Nõ pauci igitur exiſtimabant:eius uocationis in eum:prætori non eſſe:quoniam magiſtratus po.ro.proculdubio eſſet.Et neque uocari: neque ſi uenire nollet capi:atque prehendi: ſalua ipſius magiſtratus maieſtate poſſet.Sed ego qui tum aſſiduus in libris.M. Varronis fui:cum hoc quæri dubitarique animaduertiſſem:protuli unum & uiceſimum rerum humanarũ:in quo ita ſcriptum fuit.Q ui poteſtatem neque uocationis populi uiritim habent.neque præhenſionis:eos magiſtratus a priuato in ius quoque uocari eſt poteſtas.M.Leuinius ædilis curulis a priuato ad prætorem i ius eſt eductus.Nunc ſtipati ſeruis publicis non modo prehendi non poſſunt: ſed etiam ultro ſummouent populum. Hoc Varro in ea libri parte de ædilibus. Supra autem in eodem libro.Q uæſtores neque uocationem habere: neque prehenſionem dicit.Vtraq; igitur libri parte recitata in Varronis omnes ſententiam conceſſerunt.quæſtorq; in ius ad prætorem uocatus eſt.

¶ Verba ex libro Messallæ auguris: quibus docet qui sint minores magistratus: & cõsulẽ: prætoreq; collegas esse. & quædã alia de auspiciis. Cap. XIIII.

Pomerium quid esset augures Popu. Ro. qui libros de auspiciis scripserũt istiusmodi sententia definierunt. Pomerium est locus intra agrum effatum: per totius urbis circuitum pone muros regionibus certe is determiatus: qui facit finem urbani auspicii. Antiquissimum autem pomerium: quod a Romulo institutum est palatini montis radicibus terminabatur. Sed id pomerium pro incrementis reip. aliquotiẽs prolatum est. & multos editosq; colles circũplexum est. Habebat autem ius proferendi pomerii: q Populum Roma. agro de hostibus capto auxerat. Propterea quæsitum est: ac nunc etiam in quæstione est: q̃ ob causam ex septem urbis montibus: quum cæteri sex intra pomerium sint: auentinus solus. quæ pars non longinqua: nec infrequens est extra pomerium sit. Neq; id Ser. Tullius rex. neq; Sylla: qui proferendi pomerii titulum quæsiuit: neq; postea diuus Iulius: quum pomerium proferret: intra effatos urbis fines incluserint. Pomeriũ

Huius Messalla aliquot causas uideri scripsit. Sed præter eas omnis ipse unam probat: ꝙ in eo monte Remus urbis cõdendæ gratia auspicauerit auesq; irritas habuerit: superatusq; in auspicio a Romulo sit. Iccirco inquit omnes qui pomerium protulerunt. montem istum exclu serũt: quasi auibus obscenis ominosum. Sed de auentino monte prætermittendum non putaui: ꝙ iampridem ego in Elidis grammatici ueteris commentario offendi: in quo scriptum erat auentinum antea sicuti diximus extra pomerium exclusum. Post auctore diuo Claudio receptum & intra pomerii fines obseruatum. In edicto consulũ: quo edicũt. Quis dies comitiis centuriatis futurus sit: scribitur. Ex uetere forma perpetua: ne quis magistratus minor de cælo seruasse uelit. Quæri igitur solet. qui sint magistratus minores sup hac re meis uerbis nil opus fuit/ qm̃ liber. M. Messallæ auguris de auspiciis primo: quum hæc scriberemus: forte affuit: ꝑpterea ex eo libro uerba ipsius Messallæ subscripsim⁹. Auẽtinus mons

Patriciorum auspicia in duas sunt potestates diuisa. Maxima sunt consulum. prætorum: censorum. Neq; tamen eorum omnium inter se eadem aut eiusdem potestatis: ideo ꝙ collegæ non sunt censores consulum: aut prætorum. prætores consulũ sunt. Ideo neq; consules aut prætores censoribus: neq; censores consulibus: aut prætoribus turbant: aut retinent auspicia. At cẽsores inter se: rursus prætores consulesque inter se: & uitiant: & obtinent. Prætor & si collega consulis est: neq; prætorẽ: neq; consulem iure rogare potest. ut quidẽ nos a superioribus accepimus: aut ante hæc tpa seruatũ est. Et ut in cõmẽtario. xiii. C. Tuditani patet: quia ĩperiũ minus p̃tor: maius habet cõsul. & a minore ĩperio maius: aut a maiore collega rogare iure non potest. Nos his tẽporibus p̃tores p̃tore creãte ueteꝝ auctoritatẽ sumus secuti: neq; his comitiis in auspicio fuimus. Cẽsores æq; non eodẽ rogant auspicio. atq; cõsules: & p̃tores. Reliquoꝝ magistratuũ minora sunt auspicia. Ideo illi minores: hi maiores magistratus appellãt. Minoribus creãdis magistratibus: Tributis: comitiis: magistratus:

ſed iuſtius curiata datur lege. Maiores centuriatis comitiis fiunt. Ex his omnibus uerbis Meſſallæ manifeſtum fit: & qui ſint magiſtratus minores: & q̄obrem minores appellent̃. Sed & collegā eſſe prætorem cōſuli docet: q̄ eodē auſpicio creātur. Maiora autem dicuntur auſpicia habere: quia eorum auſpicia magis rata ſunt: q̄ aliorum.

¶ Item uerba eiuſdem Meſſallæ differentis: aliud eſſe ad populum loqui: aliud cum populo agere. & qui magiſtratus a quibus auocent comitiatum eiuſdem capitis. XIIII. portio.

IDem Meſſalla in eodem libro de mi̇oribus magiſtratibus ita ſcribit. Conſul ab omnibus magiſtratibus: & comitiatum: & concionem auocare poteſt. Prætor: & comitiatum: & concionem uſq; quaq; auocare poteſt: niſi a conſule. Minores magiſtratus nuſq̄: nec comitiatum: nec concionem auocare poſſunt: Ea re: qui eorum primus uocat ad comitiatum: is recte agit. Quia bifariam cum populo agi nō poteſt. Nec auocare alius alii poſſet: ſi concionem habere uellet: uti ne cum populo agant: q̄uis multi magiſtratus ſimul cōcionem habere poſſunt. Ex his uerbis Meſſallæ manifeſtū eſt: aliud eſſe cum populo agere. aliud cōcionē hr̄e. Nam cum populo agere: eſt rogare q̄d populū: ad quod ſuffragiis ſuis: aut iubeat: aut uetet. Cōcionē aūt habere: eſt uerba facere ad populū ſine ulla rogatiōe.

Cū populo agere Cōcionē habere

¶ Humanitatē nō id ſignificare: quod uulgus putat. Sed eo uocabulo qui ſinceriter locuti ſunt. magis proprie eſſe uſos. Cap. XV.

QVi uerba latina fecerunt: quiq; iis probe uſi ſunt/humanitatem non id eſſe uoluerunt quod uulgus exiſtimat. Quodq; a græcis φιλανθρωπία: ideſt erga homines amor dicitur: & ſi ſignificat dexteritatem quandam beniuolentiamq; erga omnis homines promixtam. Sed humanitatem appellarunt id propemodū: quod græci παιδείαν uocāt: nos eruditionem inſtitutionemq; in bonas artes dicimus: quas qui ſinceriter cupiunt: appetuntque: ii ſunt: uel maxime humaniſſimi. Huius enim ſcientiæ cura: & diſciplina ex uniuerſis animantibus: uni homini data eſt. Idcircoq; humanitas appellata eſt. Sic igit̃ eo uerbo ueteres eſſe uſos: & cum primis. M. Varronem. M. que Tullium omnes ferme libri declarant. Quamobrem ſatis habui unum interim exemplum promere. Itaq; uerba poſui Varronis. e libro rerum humanarum primo: cuius principium hoc eſt. Praxiteles qui propter artificium egregium: nemini eſt paulum modo humaniori ignotus. Humaniori inquit nōn ita ut uulgo dicit̃: facili & tractabili: & beniuolo: tametſi rudis litterarum ſit (hoc enim cum ſentētia nequaq̄ conuenit) ſed eruditiori doctioriq;: qui praxitelem: quid fuerit: ex libris & hiſtoria cognouerit.

Humanitas q̄d p̄prie

Humālor

¶ Quid apud. M. Catonem ſignificent uerba hæc: inter os: & offam. Cap. XVI.

ORatio eſt. M. Catōis Cēſorii: de ædilibus uitio creatis. ex ea oratione uerba hæc ſunt. Nūc ita aiūt in ſegetibus: & in herbis bona frumēta eſſe. Nolite ibi nimiā ſpē habere. Sæpe audiui inter os atq; offam multa

interuenire

interuenire posse. Verum inter offam atq; herbam ibi uero longum interuallum est. Euritius Clarus qui præfectus urbi/& bis consul fuit:uir morum:literarumque ueterum studiosissimus ad Sulpitium Apollinarem scripsit: hominem memoriæ nostræ doctissimum quærere sese: & petere: ut sibi rescriberet: quænam essent eorum uerborum sententia. Tum Apollinaris nobis præsentibus(nam id temporis ego adolescens Romæ sectabar eum discendi gratia)rescripsit Claro: ut uiro erudito breuissime. Vetus esse prouerbium inter os & offam:idem significans:quod græcus ille παροιμιώδης. idest prouerbio tritus uersus. Inter os & offaam

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου.idest

Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

¶ Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum. Et inueniri uersus uerbis iisdem aut paucis syllabis immutatis:apud diuersos poetas.temporibus uariis natos. Cap. XVII.

VErsus est notæ uetustatis senarius.

σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ.Idest

Sapientes tyranni sunt congresse sapientum.

Eum uersum Plato in theeteto Euripidis esse dicit. Quod quidē nos admodum miramur.Nam scriptum eum legimus in tragœdia Sophoclis quæ inscripta est:αἴας ὁ λόκρος:idest Aiax locrēsis.Prior autē natus fuit Sophocles.q̄ Euripides.Sed etiam ille uersus non minus notus γέρων γέροντα παιδαγωγήσω 'γώ:idest Senem senex ego teipsum erudiero. Et in tragœdia Sophoclis scriptus est:cui titulus est Φιλοκτήτης:idest Philocteta: & in bacchis Euripidis id quoq; animaduertimus apud Eschyllum ἐν τῷ πυρφόρῳ προμηθεῖ.idest i ignigero Prometheo.Et apud Euripidem in tragœdia:quæ inscripta est Ἰνώ.idest Ino eūdem cē uersum: absq; paucis syllabis.Eschyllus sic. Tacere ad tempus optimum

σιγῶν θ' ὅπου δεῖ, καὶ λέγων τὰ καίρια.Idest

Tacensq; ubi opus est:& opportuna loquens.

Euripides ita.

σιγᾶν θ' ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἀσφαλές.Idest

Silereq; ubi opus est:& tuto loqui.

Fuit autem Eschyllus non breui antiquior.

¶ De genere atq; nominibus familiæ Portiæ. Cap. XVIII.

CVm in domus Tiberianæ Bibliotheca sederemus: ego:& Apollinaris Sulpitius:& alii q̄dā mihi aut illi familiares:prolatus forte liber est ita inscriptus.Mar.Catonis Nepotis.Tum quæri cœptum est:quisnam is fuisset.M.Cato Nepos.At ibi adolescens quispiam (quod ex eius sermone coniectare potui)non abhorrens a litteris. Hic inquit est.M.Cato:non cognomēto Nepos:sed.M.Catonis censorii ex filio Nepos qui pater fuit.M.Catonis prætorii uiri:qui bello ciuili uticæ necem sibi gladio manu sua consciuit. de cuius uita liber est.M.Ciceronis:qui inscribitur laus. Catonū familia

M.Catonis quem in eodem libro; idem Cicero pro Nepotem fuisse dicit.M.

Catonis Censorii. Eius igit' quem Cicero laudauit: pater hic fuit. M. Cato: cuius orões ferũtur inscriptæ. M. Catonis nepotis. Tũ Apollinaris (ut mos eius in rephẽdẽdo fuit) placide admodum: leniterq;. Laudo inquit te mi fili: q; i tantula ætate etiam: si hunc. M. Catonem: de quo nunc quæritur: quis fuerit ignoras: auditiuncula tamen quadam de Catonis familia aspersus es. Non unus autem: sed complures. M. illius Catonis Censorii nepotes fuerunt geniti: non eodem patre. Duos enim. M. ille Cato: qui & orator: & censor fuit: filios habuit: & matribus diuersos: & ætatibus longe dispares. Nam iam adolescente altero matre eius amissa: ipse quoq; iam multum senex: Salonii clientis sui filiam uirginẽ duxit in matrimonium. Ex qua natus est ei. M. Cato Salonianus. hoc enĩ illi cognomentum fuit: a Salonio patre matris datum. Ex maiore autem Catonis filio: qui prætor designatus: patre uiuo mortuus est: & egregios de iuris disciplina libros reliquit: nascitur hic: de quo quæritur. M. Cato M. filius. M. Nepos. Is satis uehæmens orator fuit. multasque orationes ad exemplum aui scriptas reliquit. & consul cum. Q. Martio rege fuit. Inque eo consulatu in africam profectus in ea prouincia mortem obiit. Sed is: non ita ut dixisti. M. Catonis prætorii uiri: qui se uticæ occidit: & quem Cicero laudauit: pater fuit. Nec quia hic Nepos Catonis Censorii: ille autem pronepos fuit: propterea necessũ est: patrem hunc ei fuisse. Hic enim nepos cuius hæc modo prolata oratio est: filium quidem maiorem Catonem habuit: sed non eum: qui uticæ periit: sed qui quum ædilis curulis: & prætor fuisset in galliam narbonẽsem profectus: ibi uita functus est. Ex altero autem uiro Censorii filio longe natu minore quẽ Salonianum esse appellatum dixi: duo nati sunt. L. Cato: &. M. Cato. Is. M. Cato. tri. ple. fuit: & præturam petens mortem obiit. exque eo natus est. M. Cato prætorius qui se bello ciuili uticæ interemit. de cuius uita: laudibusque: quum M. Tullius scriberet: pronepotem eum Catonis Censorii dixit fuisse. Videtis igitur hanc partem familiæ: quæ ex minore Catonis filio progenita est: non solum generis ipsius tramitibus: sed temporum quoque spatio differre. Nam quia ille Salonianus: ĩ extrema patris ætate: sicuti dixi: natus fuit: prognati quoque ab eo aliquanto posteriores fuerunt: q̃ qui a maiore fratre eius geniti erãt. Hanc quoque temporum differentiam facile animaduertetis ex hac ipsa oratione: quum eam legetis. Hæc Sulpitius Apollinaris: nobis audientibus dixit: quæ postea ita esse: uti dixerat: cognouimus: quum & laudationes funebres & librum commentarium de familia portia legeremus.

Cato Salonianu'

¶ Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus uocum: atq; uerborum iucundioris: quæ a græcis εὐφωνία: idest uocalitas: consonãtiaq; dicitur: q̃ regulæ disciplinæ: quæ a grammaticis reperta est. Cap. XIX.

INterrogatus est Probus Valerius: quod ex familiari eius quodã comperi: hasne urbis: an has urbes: & hanc turrem: an hanc turrim dici oporteret. Si aut uersum inquit pangis: aut orationem solutam struis: atque ea uerba tibi dicenda sunt: non finitiones illas prærancidas: neque fetudinas grãmaticas spectaueris. sed aurẽ tuã interroga:

quo quid

quo quid loco cõueniat dicere.quod illa suaserit:id profecto erit rectissimum.
Tum is qui quæsierat quodammodo inquit uis aurem meam interrogem? Et Probum ait respondisse:quo suam Virgilius percõtatus est:qui diuersis in locis:urbes:& urbis dixit:arbitrio.cõsilioq; usus auris. Nam in primo georgicorum:quem ego inquit librum manu ipsius collectum legi.urbis per i litteram scripsit. Verba e uersibus eius hæc sunt.

Tuq; adeo:quem mox:quæ sint habitura deorum
Concilia incertum est/urbis ne inuisere cæsar.

Terrarũq; uelis curam. Verte enim & muta:ut urbes dicas:insipidius nescio quid facies:& pinguius. Cõtra in tertio æneidis: Vrbes dixit:per e litterã. Centum urbes habitãt magnas. Hic itẽ muta:ut urbis dicas:nimis exilis uox erit:& exanguis. Tãta quippe iũcturæ differẽtia est in cõsonãtia uocum proximarum. Præterea idem Virgilius:turrim dixit:nõ turrem:& securim nõ securẽ. Turrim in præcipiti stantem. Et Incertam excussit ceruice securim: quæ sunt (opinor) iocundioris gracilitatis:q̃ si suo utrũq; loco per e litteram dicas. At ille qui interrogauerat rudis profecto:& aure agresti homo/Cur inqt aliud alio in loco potius: rectiusq; esse dicas:nõ sane intelligo? Tum Probus iam commotior. Noli inquit igitur laborare/utrum istorum debeas dicere:urbis:an urbes. Nam quum id genus sis:quod uideo:ut sine iactura tui pecces:nihil perdes:utrum dixeris. His tum uerbis Probus: & hac fini hominem dimisit: ut mos eius fuit erga indociles prope inclæmẽter. Nos autem aliud quoq; postea consimiliter a Virgilio duplici modo scriptum inuenimus. Nam tres:& tris posuit eodem in loco:ea iudicii subtilitate:ut si aliter dixeris/mutauerisq; : & aliquid tamen auris habeas: sentias suauitatem sonitus diuidere. Versus ex decimo hi sunt. Tres quoque threicios boreæ de gente suprema:Et tris quos idas pater:& patria hismara mittit.tres hic:tris illic/utrũq; pensiculate:modulateq; reperies.suo quicq; in loco sonare aptissime. Sed in illo quoq; itidẽ Virgilii uersu. Hæc finis priami fatorum: simul ut:& hic finis dicas:durum atq; absonum erit. Respuentq; aures:quod mutaueris. sicut illud contra eiusdem Virgilii insuauius facias:si mutes. Quem das finem rex magne laborum? Nam si ita dicas:quam das finem? iniucundum nescio quo pacto & laxiorem uocis sonũ feceris. Ennius itẽ:rectos cupressos dixit:contra receptũ uocabuli genus:hoc uersu. Capitibus nutãtis pinos:rectosq; cupressos. Firmior ei credo:& uiridior sonus esse uocis uisus est rectos dicere cupressos: q̃ rectas. Cõtra uero idẽ Ennius in annali duodeuicesimo: aere fulua dicit:nõ fuluo. Nõ ob id solũ: qd' Homerus. ἀέρα βαθεῖαν. i. aerẽ hoc est caliginẽ: & nebulã profundã dicit. Sed quia hic sonus (opinor) uocabilior est uisus:& amœnior. Sicuti ẽt. M. Ciceroni mollius teretiusq; uisũ est i qnta: i Verrẽ. fretu scribere q̃ freto. Perãgusto inqt fretu diuisa. Erat.n.crassius/uastiusq; pangusto freto dicere. Itidẽ in secũda simili usus modulamie. Manifesto peccatu inqt: nõ peccato. hoc.n.scriptũ in uno: atq; in altero antiqssimæ fidei libro tyrõiano reppi. Verba sunt Cicerõis hæc. Nemo ita uiuebat:ut nullas ei⁹ uitæ pars sũmæ turpitudinis eẽt expers. nemo ita i

Margin notes: Vrbis / Turrim / Securim / Tres / Ære fulua / Fretu

Peccatu manifesto peccatu tenebat̃:ut cum imp udẽs fuisset in facto:tum impudẽtior uideret̃/si negaret. Huius aũt uocis cum e legãtior hoc in loco sonus:tum ratio certa:& probata est.hic enim peccat us:quasi peccatio:recte latineq; dicit̃. Sicut hic icestus:nõ qui admisit: sed quod admissum est.& hic tributus: qd̃
Allegat' tributũ nos dicimus:a plerisq; ueterum dicta sunt:hic quoq; allegatus: & hic arbitratus:pro allegatiõe: proq; arbitratiõe dicunt̃. Q ua ratione seruata:arbitratu:& allegatu meo dicimus:Sic igit̃ in manifesto peccatu dixit:ut in manifesto incestu ueteres dixerũt.Non quin latinũ esset:peccato dicere:sed quia in loco isto positũ subtilius ad aurẽ: molliusq; est.L ucretius æque auribus inseruiens:funem fœminino gen ere appellauit:in hisce uersibus.

Nunc ut opinor enim mortalia secla: superne
Aurea de cælo demisit funis in arua.

Cum dicere usitatius: manente numero posset. Aureus e cælo demisit funis in arua.Sacerdotes etiam fœminas.M.Cicero antistitas dicit nõ secũdum gram
Antistites maticã legem antistites.Nam cum isolẽtias uerboꝝ a ueteribus dictoꝝ plerũq; respueret:huius tamẽ uerbi in ea parte sonitu delectatus. Sacerdotes iquit Cereris atq; illius fani antistitæ usq; adeo in quibusdã: neq; rationẽ uerbi:neq; cõsuetudine:sed solam aurem secuti sunt:suis uerba modulis pẽsitãtẽ.Q uod qui nõ sentiũt:inquit idem ipse.M.Cicero quum de numerosa:& apta oratione dissereret:quas auris habeãt:au t quid in iis hominis simile sit:nescio. Illud uero cum primis apud Homerũ ueteres grãmatici adnotauerunt:q; quũ dixisset quodam in loco:κολοιούς τε ψηράς τε.idest graculosq; sturnosq;.Alio in loco nõ ψηρῶν τε :idest sturnorum:sed ψαρῶν dixit.

τῶν δ᾽ ὥς τε ψάρων νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν.Idest:

Horum ut de sturnis it nubes glaculisue. Secutus non communem:sed propriam in quocunq; uocis situ iocũditatem.Nam si alterum in alterius loco ponas/utrumq; feceris sonitu insuaue.

¶ Verba.T.Castritii rhetoris ad discipulos adolescẽtes de uestitu:atq; calciatu non decoro. Cap. XX

Castritius Castritius rhe:oricæ disciplinæ doctor:qui habuit Romæ locum præcipue declamãdi:& docendi summa uir auctoritate:grauitateq;:& a diuo Hadrião in mores atq; litteras spectatus:quum me præsente(usus sum enim a magistro)discipulos quosdam suos senatores uidisset die feriato tunicis:& lacernis idutos:& gallicis calciatos:Equi
Pigitũ est dem inquit maluissem uos togatos esse.Pigitũ est cinctos saltem esse & penulatos.Sed si hic uester huiuscemodi uestitus de multo iam usu ignoscibilis est soleatos tamen uos populi Ro.senatores: per urbis uias igredi nequaquã decorũ est.Non hercle uobis minus q̃ illi tum fuit: cui hoc.M.Tul.pro turpi crimine obiectauit.Hæc me audiente Castritius:& quædam alia ad eam rem cõducentia Romanæ:& seuere dixit.pleriq; autem ex iis qui audierant: requirebant:cur soleatos dixisset: qui gallicas: non soleas haberent?Sed castritius profecto scite:atq; icorrupte locutus est.Omnia enim ferme id genus:quibus plantarum

plãt arum calces tantũ in fine tegunť:cætera prope nuda:& teretibus habenis iuncta ſunt:ſoleas dixerunt. Quæ ſint ſoleæ
Nonnũq̃ uoce græca crepidulas. Gallicas autem uerbum eſſe opinor nouum:non diu ante ætatem.M.Ciceronis uſurpari cœptum.Itaq; ab eo ipſo poſitum eſt in ſecunda antonianaꝝ.Cum gallicis inquit & lacerna cucurriſti.Neq; in ea ſignificatione id apud quenq̃ alium ſcriptũ lego:grauioris duntaxat auctoritatis ſcriptorem:ſed (ut dixi) crepidas:& crepidulas: Crepidulas
prima ſyllaba correpta id genus calciamentum appellauerunt:qđ græci κρηπῖδας.ideſt crepidulas.Eiuſq; calciamenti ſutores crepidarios dixerunt. Sempronius Aſellio in libro rerum geſtarum quartodecimo. Crepidarium inquit cultellum rogauit a crepidario ſutore.

Cõprecatiões:quæ ritu Romão fiũt diis:expoſitæ ſunt:in libris ſacerdotũ.irer q̃s Marti neriené tribuũt:& qd neriene:ſeu nerio nomé ĩportet.Ca.XXI.

Omprecationes deorum immortalium:quæ ritu Romano diis fiunt expoſite ſunt in libris ſacerdotum populi Ro.& in pleriſq; antiquis orationibus.In iis ſcriptum eſt Laciam Saturni:Salaciam Neptunni:Horam Quirini:Iurites Quiritii:Maiam Vulcani:Nerien Iunonis:Molas Martis.Nerienem quoq; Martis. Ex quibus id:quod poſtremum poſui:ſic pleroſq; dicere audio:ut primam in eo ſyllabam producant:quo græci modo dicunt νηρεΐδας:ideſt nereidas maris deas.Sed qui probe locuti ſunt.primam correptam dixerũt:tertiam produxerunt.Eſt enim rectus caſus uocabuli:ſicut in libris ueterum ſcriptum eſt.Nerio:q̃q̃.M.Varro in ſatyra menippæa:quæ inſcribitur σκιαμαχία.i.umbratilis pugna uel κριομαχία.i.arietũ:pugna nõ nerio:ſed neriones uocatiue dicit:in his uerſibus.

Theanna:& peranna:pranda:celato:pales:
Nerienes:minerua:fortuna:ac Ceres.

Ex quo noíandi quoq; caſum eũdé fieri neceſſum eſt. Sed nerio a ueterib9 ſic declinať q̃ſi Anio.Nã peride ut aniené:ſic neriené dixerũt:tertia ſyllaba ꝓducta.Id autem ſiue nerio:ſiue nerienes eſt:ſabinum uerbum eſt.Eoq; ſignifica- Nerionis
tur uirtus:& fortitudo:itaque ex claudiis:quos a ſabinis oriũdos accœpimus:qui erat egregia:atque præſtãti fortitudine:Nero appellatus eſt.ſed id ſabini a græcis accepiſſe uidentur:qui uincula:& firmamenta membrorum νεῦρα ideſt neruos dicunt.Vnde nos quoque latine neruos appellamus:Nerio igitur Martis uis.& potentia:& maieſtas quædam eſſe Martis demouſtratur.Plautus autem in truculento:coniugem eſſe Nerienem Martis dicit.Atq; id ſub perſona militis in hoc uerſu.Mars peregre adueniens ſalutat nerienem uxorem ſuam.Super ea re audiui non incelebrem hominem dicere nimis comice Plautum imperito:& incondito militi falſam nouãq; opinioné tribuiſſe:ut Neriené cõiugem eſſe martis putaret.Sed id perite magis:q̃ comice dictũ in- Cn.Gelii
telliget:qui leget.Cn.Gelii annalé tertium:in quo ſcriptum eſt. Herſiliã:quũ ſcriptor
apud.T.Tatiũ uerba faceret:pacéq; oraret.ita ꝑcatã eé.Neria Martis te obſecro pacé dare:ut liceat nuptiis ꝓpriis.& ꝓſperis uti.qđ de tui cõiugis cõſilio cõtigit uti nos itidem ĩtegras raperét;unde liberos ſibi:& ſuis poſteris:patriæ

pararēt. De tui iquit coniugis cōsilio: Martē scilicet signifi cās: per qđ apparet nō esse id poetice a Plauto dictum, sed eam quoq; traditionē fuisse: ut Nerio a qbusdā uxor esse Martis diceretur. Ibi autem animaduertēdum est: quod Gelius neria dicit per a litteram: non nerio: neq; nerienes. præter Plautum etiam. Præterq; Gelium. Licinius imbrex uetus comœdiarum scriptor in fabula quæ Neæra inscripta est: ita scripsit.

Licinius Imbrex

Nolo ego neæram te uocent, sed nerienem.

Quum quidem Marti es in cōnubium data. Ita autē senarii numerus huiusce uersus est: ut tertia in eo nomine syllaba: cōtra quam supra dictum est corripienda sit. Cuius sonus q̄ta apud ueteres indifferentia sit notius est: q̄ ut plura in id uerba sumenda sint. Ennius autem in primo annali in hoc uersu. Nerienem mauortis. Et hercle: nisi qđ minime solet numerū seruare primam syllabam tetendit: tertiam corripuit. Ac ne id quidem prætermittendum puto: cuiusmodi est: q; in commentario quodam Seruii Claudii scriptum iueni. Nerio dictū quasi nerio hoc est sine ira & cum placiditate: ut eo nomine mitem tranquillumque fieri martem præcemur. Ne enim particula ut apud græcos: ita plerunque in latina quoque lingua priuatiua est.

Nerio

¶ M. Catōis cōsularis & censorii pulcherrima exprobratio cōtra philosophātes nomine & non re. Cap. XXII.

M. Cato consularis & cēsorius publicis iam priuatisq; opulentus rebus uillas suas inexcultas: & rudes ne tectorio quidem prælitas fuisse dicit: ad annū usq; ætatis suæ septuagesimū: atq; ibi postea his uerbis utitur. Neq; mihi inquit ædificatio neq; uasum: neque uestimētū ullum est in manu preciosum. Neq; præciosus seruus: neq; ancilla. Siquid est iquit quo utar: utor. Si non est: ego sum. Cuiq; per me uti: atq; frui licet. Tum deinde addit: uitio uertūt: quia multa egeo. At ego illis, quia neque unt egere. Hæc mera ueritas Thusculani hominis: egere se multis rebus: & nihil tamen cupere dicentis: plus hercle promouet ad exhortandam parsimoniam: sustinendamq; inopiam quam græcæ istorum præstigiæ philosophari sese dicentiū umbrasq; uerborū inanes fingentiū. Qui se nihil hr̄e & nihil tamē egere: ac nihil cupere dicūt: quū & habendo & egēdo & cupiēdo ardeāt.

¶ Quæsitum tractatumq; quid sint manubiæ: atq; inibi dicta quædam de ratione utendi uerbis pluribus idem significantibus. Cap. XXIII.

IN fastigiis fori traiani simulachra sunt sita circum undique inaurata equorum: atq; signorum militarium: subscriptumque est ex manubiis: quærebat. Phauorinus: quum in area fori ambularet: & amicum suum consulem opperiretur: causas pro tribunali cognoscentem: nosque tunc eum sectaremur, quærebat inquam. Quid nobis uideretur significare proprie manubiarum illa iscriptio. Tum quispiam qui cū eo erat: homo in studiis doctrinæ multi: atque celebrati nominis. Ex manubiis iquit significat ex præda: manubiæ enim dicūtur præda: quæ manu capta est. Etiam si inquit Phauorinus: opera mihi princeps: & prope omnis in litteris:

Manubiæ

disciplinisq;

disciplinisq; græcis sumpta est:nõ usq; eo tamẽ ĩfrequẽs sum uocum latinaꝝ: quas succcssiuo:atq; tumultuario studio colo, ut hãc ĩterp̃tatiõem ignorẽ uul gariã:q; esse dicant manubiæ præda. Sed quæro an, M. Tullius uerboꝝ hõ di ligẽtissimus in orõne quã dixit de lege agraria calendis ianuarii contra Rullũ: inani:& illepida geminatione iunxerit manubias:& prædam:si duo hæc uerba idem significãt:neq; ulla re aliqua dissident. Atq; ut erat Phauorinus egregia quadã uel diuina memoria:uerba ipsa. M. Tullii stati dixit ea nos adscribimus hic prædã:manubias:sectionem; Castra deniq; Cn. Põpeii: sedente ĩperatore decẽuiri uẽdent. Et infra iridẽ duo hæc simul iunctim posita dixit, ex præda: ex manubiis:ex auro coronario. Ac deide ad eũ cõuertit:qui manubias eẽ p̃dã dixerat. Et uidet' ne tibi ĩquit utroq; ĩ loco. M. Cicero duobus uerbis idẽ, sicuti tu putas significãtibus inepte & frigde eẽ usus? Ac tali ioco dignus: q̃li apud Aristophanẽ facetissimũ comicoꝝ Euripides Aeschylũ ĩsectat' est:quum ait.

δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς αἴσχυλος.

ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησὶ, καὶ κατέρχομαι.

τὸ κατέρχομαι ἥκω δὲ ταυτόν ἐστι

νὴ τὸν δί᾽ ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι.

χρῆσον σὺ μάκτραν. εἰ δὲ βούλει κάρδοπον:idest

Bis idem nobis dixit sapiens æschylus.

Venio enim ad terram inquit:& accedo postliminio.

Ast uenio idem est:quod accedo postliminio: Sapientia

Ita per iouem:atq; siquis uicino autumet:

Accõmoda tu mactrã:uel si libet arcã panariã. Nequaq̃ uero ĩquit ille talia ui dent':quale est μάκτρα καὶ κάρδοπος: idest mactra & arca panaria:quæ a poetis uel oratoribus græcis:nostrisq; celebrandæ & ornãdæ rei gratia:duobus eadẽ pluribusue nominibus frequẽtantur. Quid igit' inquit Phauorinus:ualet hæc repetitio ĩstauratioq; eiusdẽ rei:sub alio nomine ĩ manubiis & in præda? Nũ ornat, ut aliquis solet orationẽ? Num eam modulatiorem aptioremq; reddit? Num onerãdi uel exprobrandi criminis causa, exaggerationem aliquam spe ciosam faci'? Sicut in libro eiusdem, M. Tullii:qui de constituendo accusatore est: una eademque res pluribus uerbis uehementer, atq; atrociter dicitur Sici lia tota, si una uoce loqueret':hoc diceret. Quod auri:quod argẽti:quod orna mẽtoꝝ in meis urbibus sedibus:delubris fuit. Nã quũ urbes totas semel dixis set:sedes:delubraq; addidit:quæ sunt ipsa quoq; in urbibus. Itẽ in eodẽ libro simili modo. Siciliã inquit p̃uinciã, C. Verres per triẽniũ depopulatus esse:si culoꝝ ciuitates uastasse:domos exinanisse:fana spoliasse dicit'. Et quid uidet': quũ siciliã p̃uinciã dixerit:atq; etiam insuper ciuitates addiderit domos etiam & fana:quæ ĩfra posuit:cõprehẽdisset uerba hæc itẽ multa, atq; uaria depopu latus esse:uastasse:exinanisse:spoliasse. Nõne unã & eandẽ uim in sese habẽt? Sane sed quia cũ dignitate orõnis:& cum graui uerborum copia dicũtur:q̃q̃ eadẽ fere sint: & ex una sñia cooriãtur:plura tamen esse existimantur: quoniã & aures & animum sæpius feriũt; hoc ornatus genus in crimine uno uocibus

Tyro multis atq; sæuis extruẽdo: ille iam tunc. M. Cato antiquissimus in orationibus suis celebrauit. Sicuti in illa quæ inscripta est de decẽ hoibus: cum Thermũ accusauit: q; decem liberos hoies eodem tpe interfecisset: hisce uerbis eandem rem oibus significãtibus usus est. Quæ quoniã sunt eloquẽtiæ latinæ tũc primum exoriẽtis lumina uerba quidem sublustria: libitum est ea mihi ἀπομνημονεῦσαι. i. cõmemorare. Tuum nefarium facinus peiore facinore opire postulas: succidias humanas facis: decem funera facis: decem capita libera interficis: decem hominibus uitam eripis indicta causa: iniudicatis: indẽnatis. Item. M. Cato in orationis principio: quã dixit in senatu pro rhodiẽsibus: cum uellet res nimis prosperas dicere tribus uocabulis idem sentiẽtibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio solere plerisq; hominibus in rebus secundis: atq; prolixis. atq; pspe ris aium excellere: atq; supbiam: atq; ferocitatem augescere. Itidem Cato ex originum septimo in orone quã cõtra Ser. Galbã dixit: cõpluribus uocabulis sup eadem re usus est. Multa me dehortata sunt huc prodire/ãni/ætas/uox/uires/senectus/uerũ enim uero cum tantã rempublicã agier arbitrarer. Sed ante oĩs apud Homerũ eiusdẽ rei atq; snĩæ luculenta exaggeratio est.

Ἕκτορα δ᾽ ἐκ βελέων ὕπαγε Ζεὺς ἔκ τε κονίης,
ἔκ τ᾽ ἀνδροκτασίης. ἔκ θ᾽ αἵματος. ἔκ τε κυδοιμοῦ. idest

Hectora de iaculis de puluere Iuppiter: & de.
Cæde uirum abduxit: de sanguine, deq; tumultu. Item alio in uersu.

ὑσμῖναί τε. μάχαι τε. φόνοι τ᾽ ἀνδροκτασίαι τε. idest

Prælia/cõflictus/cædes/hominũq; necatus. Nã cum oĩa ista utrobiq; multa: & cõtinua nomina nihil plus demõstrent: q̃ prælium. Huius tñ rei uaria facies delectabiliter ac decore multis: uariisq; uerbis depicta ẽ. Neq; nõ illa quoq; apud eundẽ poetam una in duobus uerbis snĩa cum egregia tõne repetita est. Idæus enim cum inter Aiacẽ & Hectorẽ decertantes armis intercederet; is ad eos uerbis usus est. μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε μηδὲ μάχεσθον. idest

Neu dulces pueri pugnate: aut cernite ferro.

In quo uersu nõ oportet alterum uideri uerbum: idem quod superius significans supplẽdi numeri causa: extrinsecus additũ: & consarcinatũ. est enim hoc inane admodũ & futile. Sed cũ in iuuenibus gloriæ studio flagrãtibus puicaciã: ferociãq;: & cupidinẽ pugnæ leniter tñ & placidæ obiurgaret: atrocitatem rei & culpã pseuerãdi bis idem dicẽdo alio atq; alio uerbo auxit: inculcauitq;. duplexq; eadem cõpellatio admonitionem facit instantiorem. Ne illa quidem eiusdem significationis repetitio ignaua & frigida uideri debet.

μνηστῆρες δ᾽ ἄρα Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ἤρτυον. idest

Telemachoq; proci letum: fatumq; profecto
Cõdibãt: q; bis idẽ dixerit. θάνατον καὶ μόρον. i. letũ: & fatũ. Indignitas enĩ moliẽdæ tã acerbæ tãq; iniustæ necis: mirãda mortis iteratione defleta est. Cæterum quis tam obtuso ingenio est: quin intelligat πολεμίζετε καὶ μάχεσθον. i. bellate & pugnate: uerba idẽ duo significãtia nõ frustra posita esse: ut illa quoq;.

βάσκ᾽ ἴθι οὖλε ὄνειρε, καὶ βάσκ᾽ ἴθι Ἶρι ταχεῖα

Suculæ

Hyades

Vade

Va de.I.ſomniũ agẽs:& alibi:uade & pge iri citata:neq; ἐκ παραλλήλου.i.ex gemin atiõe ut quidã putãt:ſed hortamẽtum eſſe acre iuſſæ ipera:æq; celeritatis. Verba quoq; illa.M.Ciceróis in.L. Piſonẽ trigemia:etiã ſi duræ auris hoibus nõ placeāt:non uenuſtatẽ modo nomine quæſiuere: ſed figurã ſimulationẽq; oris plurib' ſimul uocibus uerberauerũt.uultus deniq; iquit totus: qui ſermo quidam tacitus mentis eſt hic in fraudẽ homines impulit. hic eos quibus erat ignotus decepit:fefellit:induxit.Q uid igitur ſimile eſt inquit apud eundem in præda & manubiis? Nihil profecto iſtiuſmodi : Nam neq; ornatus fit additis manubiis:neq; exaggeratius:modulatiuſq;.Sed aliud omnino præda eſt:ut in libris rerum:uerborumq; ueterum ſcriptum eſt: aliud manubiæ.Nam præda dicit' corpora ipſa rerum quæ capta ſunt. Manubiæ uero appellatæ ſunt pecunia a quæſtore ex uenditione prædæ redacta. utrumq; ergo dixit.M. Tullius cumulandæ inuidiæ gratia decemuiros ablaturos :perſecuturoſque prædam: quæ nondum eſſet uenundata:& pecuniam quæ ex uẽditione prædæ præcepta eſſet. Itaq; hæc inſcriptio quam uidetis:Ex manubiis:non res corporaq; ipſa prædæ demõſtrat.Nihil enim captum eſt horum a Traiano ex hoſtibus : ſed facta eſſe hæc:comparataq; ex manubiis. ideſt ex pecunia prædaticia declarat Manubiæ enim ſunt:ſicuti iam dixi:non præda : ſed pecunia per quæſtorem populi romani ex præda uẽdita contracta. Q uod per quæſtorem autem dixi: intelligi nunc oportet præfectum ærario ſignificari. Nã cura ærarii a quæſtoribus ad præfectos tranſlata eſt.Eſt tamẽ nonnuſq; inuenire ita ſcripſiſſe quoſdam non ignobiles ſcriptores:ut aut temere:aut icurioſe prædam pro manubiis:& manubias pro præda poſuerint : ut tropica quadam figura mutationẽ uocabuli facerent.Q uod facere conceſſum eſt ſcite id: periteque facientibus:Sed enim : qui proprie atque ſignate locuti ſunt ; ſicuti hoc in loco . M. Tullius manubias pecuniam dixerunt. Præda & Manubiæ aliquãdo cõueniũt.

¶ Verba.P.Nigidii quibus dicit : in nomine Valeri in caſu uocandi , primã ſyllabam acuendam eſſe.Et item alia ex eiuſdem uerbis ad rectam ſcripturam pertinentia. Caput. XXIIII.

P. Nigidii uerba ſunt:ex cõmentarioꝝ grãmaticoꝝ uiceſimoquarto homis in diſciplinis doctrinaꝝ omnium præcellentis.Deide inqt uocabulatio qui poterit ſeruari:ſi non ſciemus in nominibus ut Valeri.Vtrum interrogandi aut uocandi ſint.Nã iterrogandi ſecunda ſyllaba ſuperiore tono eſt q̃ prima.Deinde nouiſſima deiicitur. At in caſu uocandi ſummo tono eſt prima. deinde gradatim deſcendũt. Sic qdem.P. Nigidius dici pcipit.Sed ſiqs nũc Valeriũ appellãs:i caſu uocãdi:ſecundũ id præceptũ Nigidii acuerit primã:nõ aberit quin rideatur.Summũ autẽ tonum προσῳδίαν : ideſt uoculationẽ acutam dicit.& quem accentum nos dicimus uoculationem appellat: & caſum interrogandi:eum dicit:quem nunc nos genitiuum dicimus.Id quoque in eodẽ libro nigidiano animaduertimus. Si huius inquit amici:uel huius magni ſcribas unum .i. facito extremum . Sin uero hi magnei:hi amicei caſu multitudinis recto tum:ante /i/ ſcribendum erit e. Atq; Valeri Vocu-latio Caſus Interro-gandi

Terre' terrei
mi mei

idipſum facies in ſimilibus. Item ſi huius terrei ſcribas /i/ littera ſit extrema. Si huic terræ per e ſcribendum eſt. Item mi qui ſcribit in caſu intertogãdi: uelut quum dicimus mi ſtudioſus: per i/unum ſcribat non per e. at quum mei: tum per e/& i/ ſcribendum eſt: quia dandi caſus eſt. Hæc nos auctoritate doctiſſimi hominis adducti: propter eos qui harum quoque rerum ſcientiam quærunt: non prætermittenda exiſtimauimus.

¶ De uerſibus quos Virgili⁹ ſectat⁹ uidet᷑: Homeri ac Parthenii. Ca. XXV

PArthenii poetæ uerſus eſt:

γλαυκῶ καὶ νήρει καὶ ἐναλίω μελικέρτη

Glauco: nereique: atq; maris genio melicertæ.

Eum uerſum Virgilius æmulatus eſt. Itaq; fecit duobus uocabulis uenuſte immutatis parem. glauco & panopææ: & inoo melicertæ. Sed illi Homerico nõ ſane rem parem neque ſimilem fecit. Eſſe enim uidet᷑ Homeri ſimplicior: & ſincerior. Virgilii autem νωτερικώτερος: ideſt audacior: & iuuenilior: & quodam quaſi ferumine immiſſo fucatior.

Ferumie

ταυρον δ' ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ ποσειδάωνι. ideſt

Taurum autem alpheo: neptunno tum quoq; taurum:

Taurum neptunno: taurum tibi pulcher Apollo.

¶ De ſentẽtia Panætii phi: quã ſcripſit i lib. de officiis ſecũdo qua hortat᷑: ut hoĩes ad cauendas iniurias in omni loco intenti: paratiq; ſint. Cap. XXVI

LEgebatur Panætii philoſophi liber de officiis ſecundus: ex tribus illis inclytis libris quos. M. Tullius magno cum ſtudio: maximoque opere æmulatus eſt. Ibi ſcriptum eſt: cum multa alia ad bonam frugem ducentia: tum uel maxime quod eẽ hærereq; in animo debet. Id autem eſt ad hanc ferme ſententiam. Vita inquit hominum qui ætatem in medio rerum agunt: ac ſibi ſuiſq; eſſe uſui uolunt: negocia pericula que ex improuiſo aſſidua & prope quotidiana fert. ad ea cauenda atque declinanda perinde eſſe oportet aĩo ſemper prompto: atque intento: ut ſunt athletarum: qui pancratiæ uocantur. Nam ſicuti illi ad certandum uocati: proiectis alte brachiis cõſiſtunt: caputq; & os ſuum manibus oppoſitis quaſi uallo præmuniunt: mẽbraq; eorum omnia priuſq̃ pugna mota eſt: aut ad uitãdos ictus cauta ſunt: aut ad faciendos parata: ita animus atq; mens uiri prudentis aduerſus uim & petulantias iniuriarum omni in loco: atq; in tempore proſpiciens: debet eſſe erecta: ardua: ſepta: ſolida: expedita: nunq̃ conniuens nuſq̃ aciem ſuam flectens. Conſilia cogitationeſq; contra fortunæ uerbera: contraq; inſidias iniquorum: quaſi brachia & manus prætendẽs. Ne qua in re: aduerſa & repentina incurſio imparatis: improtectiſq; nobis oboriatur.

Pãcratiæ

panetii sententia de animo forti

¶ Quod Quadrigarius cum multis mortalibus dixit: an quid & quantum differret: ſi dixiſſet cum multis hoĩbus. Cap. XXVII.

VErba ſunt Claudii Quadrigarii ex annalium eius decimotertio cõcione dimiſſa. Metellus ĩ capitolium uenit: cũ multis mortalibus. Inde quum domum proficiſceretur: tota ciuitas eum reduxit. Cũ

is liber:

his liber eaq; uerba.M.Frōtonis nobis ei:ac plerisq; aliis assidētib⁹legerentᶜ.& cuidam:haud sane uiro indocto:uideretur multis mortalibus:pro hominibus multis inepte frigideq; in historia. nimisq; id poetice dixisse. Tum Fronto illi cui hoc uidebatur. An tu inquit aliarum homo rerum iudicii elegātissimi:mor talibus multis ineptum tibi uideri & frigidum dicis ? Nil autem arbitrare cau sæ fuisse:q̄ uir modestus & puri atq; prope quotidiani sermonis mortalibus maluit:q̄ hominibus dicere? Eādemque credit futuram fuisse multitudinis de monstrationem:si cum multis hominibus ac non cum multis mortalibus dice ret? Ego quidem inquit sic existimo:nisi me scriptoris istius omnisque ātiquæ orationis amor atq; ueneratio cæco esse iudicio facit: longe lateque esse ampli us prolixius:fusius in significanda totius prope ciuitatis multitudine mortales q̄ homines dixisse. Namq; multorum hominum appellatio intra modicū quo que numerum cohiberi:atque icludi potest. Multi autem mortales nescio quo pacto & quodam sensu inenarrabili omne fere genus: quod in ciuitate est: & ordinum & ætatum & sexus comprehendunt. Quod scilicet Quadrigarius ita(ut erat res)ingentem atque promiscuam multitudinem uolens ostendere: cum multis mortalibus. Metellum in capitolium uenisse dixit ἐμφατικώτερον: idest expressius q̄ si cum multis hominibus dixisset. Ea nos omnia quæ Fronto dixit: cum ita ut par erat non approbantes tantum sed admirantes quoque au diremus. Videte tamē inquit ne existimetis semper atq; i omni loco mortales multos:pro multis hominibus dicendū. Ne plane fiat græcum illud de Var ronis satyra prouerbium: τὸν ἐπὶ τῇ φακῇ μύθον: idest in lente fabulam. Hoc iudi cium Frontonis etiam in paruis minutisque uocabulis:non prætermittendum putaui: ne nos forte fugeret lateretque subtilior:huiuscemodi uerborum con sideratio. Mortales

¶ Non hactenus esse faciem:qua uulgo dicitur. Cap. XXVIII.

Animaduertere est pleraq; uerborum latinorumq;: ex ea significa tione in qua nata sunt:decessisse:uel in aliam lōge:uel in proximā. Eamq; decessionem factam esse consuetudine: & insitia temere di centium:quæ cuiusmodi sint non didicerint. Sicuti quidam faciē esse hominis putant:os tantum & genas & oculos:quod græci πρόσωπον:idest personam dicūt. Quando facies sit forma omnis & modus: & factura quædā corporis totius:& a faciendo dicta:ut ab aspectu species:& a fingēdo figura. Itaque Pacuuius in tragœdia quæ Niptra inscribitur: faciem dixit hominis pro corporis longitudine. Facies a faciendo species ab aspectu Figura a fingendo

Aetate inquit integra: feroci ingenio:facie procera uirum.

Non solum autem in hominum corporibus:sed etiam in rerum cuiusque mo di aliarum facies dicitur. Nam montis & cæli & maris facies si tempestiue di catur prope dicitur. Salustii uerba sunt ex historia secunda. Sardinia in africo mari: facie uestigii humani in orientem: q̄ in occidentem latior prominet. Ecce autem id quoque in mentem uenit: q̄ etiam Plautus in penulo:faciem

pro totius corporis colorisq; habitu dixit. Verba Plauti hæc sunt
Sed earum nutrix:qua sit facie mihi expedi.
Statura non magna corpore aquilo est.
Specie uenusta ore atq; oculis pernigris.formam quidem
Hercle uerbis depinxit probe.Præterea memini Quadrigarium in undeuice simo faciem pro fartura:totiusq; corporis figura dixisse.

Quid sit in satyra.M.Varronis caninum prandium. Cap. XXIX.

Laudabat uēdicabatq; se nup quispiā in libraria sedens:homo inepte gloriosus:tanq̄ unus esset sub oī cælo satyrarū.M. Varronis enarrator:quas partim cynicas:alii menippæas appellant.& iaciebat inde quædā nō admodū difficilia:atq; coniicieda aspirare posse neminē dicebat.Tum forte eū ego librum ex iisdē satyris ferebam:qui ὑδροκύων.i.aqua rigens inscriptus est. Propius igit̄ accessi.& nosti inquā magister uerbum illud scilicet uetus.Egregiā musicā : quæ sit abscondita:eā esse nulli rei.Oro ergo te legas hos uersus pauculos:& prouerbii istius:quod in his uersibus est snīam dicas mihi. Lege inquit tu mihi potius: quæ nō intelligis ut ea tibi ego enarrē.Quonā inquā pacto legere ego possum quæ nō assequor? Indistincta nāq; fient:& cōfusa quæ legero:& tuā quoq; impedient intētionē.Tunc aliis etiā qui ibi aderāt cōpluribus idem cōprobantibus:desiderātibusq;:accipit a me librū ueterem fidei spectatæ luculente scriptum.Accipit autem inconstantissimo uultu & mœstissimo. Sed quid deinde dicam? Non audeo hercle postulare ut id credatur mihi.Pueri in ludo rudes: si eum librum accepissent:non ii magis in legendo dericuli fuissent.Ita & sententiam intercidebat:& uerba corrupte pronūciabat.Reddit igitur mihi librū multis iam ridentibus.Et uides inquit oculos meos ægros : assiduisq; lucubrationibus prope iam perditos? Vix ipsos litterarum apices potui comprehendere. Cum ualebo ab oculis reuise ad me:& librum istum tibi totum legam. Recte inquam fit oculis magister tuis . Sed in quo illis nihil opus est id rogo te dicas mihi . Caninum prandium in hoc loco quem legisti:quid significat? At ille egregius nebulo:quasi difficili quæstione præteriius exurgit statim . Et abiens nō inquit paruam rem quæris.Talia ego gratis non doceo . Eius autem loci in quo prouerbium est:uerba hæc sunt:non uides apud Mneschēū scribi:tria genera esse uini:nigrum/album/medium.Quod uocant κιῤῥὸν giluum: nouum/uetus/medium.& efficere nigrum uires:album urinam.medium πέψιν idest concoctionem.Nouum refrigerare: uetus calefacere : medium uero esse prandium caninum.Quid significet prandium caninum: rem leuiculam diu & anxie quæsiuimus.Prandiū aūt abstemiū:in quo nihil uini potatur caninum dicitur:quoniā canis uino caret.Cum igit̄ mediū uinū appellasset:qd̄ neq; nouū:neq; uetus esset:& plerūq; hoīes ita loquātur/ut omne uinum:aut nouū esse dicāt/aut uetus/nullā uim habere significauit:neq; noui/neq; ueteris/quod mediū esset.Icciro pro uino nō habēdū/quia neq; refrigeraret/neq; calefaceret.refrigerare id dicit/quod græce dicitur ἀναψύξαι.

Aqua rigens

Caninum prādium.

Giluum

Prādium caninum: i.abstemium

uini sunt genera

Auli Gellii

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVARTVSDECIMVS

¶ Diſſertatio Phauorini philoſophi aduerſus eos qui chaldæi appellātur: & ex cœtu motibuſq; ſiderum & ſtellarum facta ſe homium dicturos pollicentur. Cap. I.

ADuerſum iſtos qui ſeſe chaldæos / ſeu genethliacos appellant. ac de motu: deq; poſitu ſtellarum dicere poſſe quæ futura ſunt profitentur: audiuimus quondam Phauorinum philoſophū Romæ græcæ diſſerentē egregia: atq; illuſtri oratione. exercendi ne: aut oſtendēdi gratia ingenii: an q̄ ita ſerio iudicatoq; exiſtimaret. nō habeo dicere. Capita autem locoꝝ argumentorumq;: quibus uſus eſt: quoad eius meminiſſe potui: egreſſus ibi ex auditione propere annotaui. Eaq; fuerunt ad hanc ferme ſententiam. Diſciplinam iſtam chaldæorum tantæ uenuſtatis non eſſe: quantæ uideri uolunt. Neq; eos principes eius: auctoreſq; eſſe: quos ipſi ferant: ſed id præſtigiarum: offuciarumq; genus cōmentos eſſe homines æruſcatores: & cibum: quæſtumq; ex mendaciis captātes. atq; eos quoniam uiderēt terrena quædam inter homines ſita: cæleſtium rerum ſenſu atque dictu moueri: quale eſt: q̄ oceanus: quaſi lunæ comes cum ea ſimul ſeneſcit: adoleſcitq;: hinc uidelicet ſibi argumentum ad perſuadendum parauiſſe: ut crederemus omnia rerum hūanarū: & parua: & maxima: tanq̄ ſtellis: atque ſyderibus euincta duci: atque regi. Eſſe autem nimis q̄ ineptum: abſurdumque: ut quoniam æſtus oceani cum lunæ curriculo congruit; negocium quoque alicuius quod ei forte de aquæ ductu cum riualibus aut de communi pariete cum uicino apud iudicem eſt: ut exiſtimemus id negocium: quaſi habena quadam de cælo uinctum gubernari. Quod & ſi ui & ratione quapiam diuina fieri poteſt: nequaq̄ tamen id cenſebat in tam breui: exiguoque uitæ ſpatio: quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe: & percipi. Sed coniectari pauca quædam ut uerbo ipſius utar: παχυμερέστερον. ideſt craſſius: & pingui minerua nullo ſcientiarum fundo concepta: ſed fuſa & uaga: & arbitraria: qualis longinqua oculoꝝ acies eſt: per īteruualla media caligātium. Tolli enim quod maximum inter deos atq; homines differt: ſi homines quoq; res omnis poſt futuras prænoſcerent. Ipſam deinde ſyderum: ſtellarūq; obſeruationē: quam eſſe originem ſcientiæ ſuæ prædicarent: haud q̄q̄ putabat liquide conſiſtere. Nam ſi principes chaldæi: qui in patentibus campis colebant ſtellarū motus: & uias. & diſceſſiones: & cœtus intuētes quid ex iis efficeret̄: obſeruauerūt. procedat inquit hæc ſane diſciplia: ſed ſub ea modo inclinatiōe cæli ſub qua tunc chaldæi fuerūt. Non enim poteſt inquit ratio chaldæoꝝ obſeruatiōis manere: ſiquis ea uti uelit ſub diuerſis cæli regionibus. Nam quāta inquit partium: circulorūq; cæli: ex deuergētia: & cōuexionibus mundi uarietas ſit: quis

Eruſcatores

phauorini verba de genethliacis

nõ uidet? Eædem igit̃ stellæ: per quas omnia diuina humanaq; fieri cõtendũt: sicuti ne usquequaq; pruinas: aut calores cient: sed mutãt & uariant: tempestatesq; eodem in tpe alibi placidas: alibi uiolentas mouent. cur nõ euẽta quoq; rerum: ac negociorũ: alia efficiunt in chaldæis: alia in getulis: alia apud danubiũ: alia apud Nilum? Per aũt inquit incõsequẽs ipsum quidem corpus & habitum tam ꝓfundi aeris sub alio: atq; alio cæli curuamine nõ eundem manere. In hominum aũt negociis stellas istas opinari idem semp ostẽdere si eas ex quacũq; terra cõspexeris. Præterea mirabat̃ id cuiq; pro præcepto liquere: Stellas istas quas quasi a chaldæis & babyloniis siue ægyptiis obseruatas ferũt quas multi erraticas: Nigidius errones uocat nõ esse pluris q̃ uulgo dicerent̃. Posse enim fieri existimabat. ut & alii quidã planetæ pari potestate essent sine quibus recta atq; ppetua obseruatio perfici nõ quiret. neq; eos tamẽ cernere hoies possent ꝓpter exuperãtiam uel splendoris uel altitudinis. Nã & quædã inquit sydera e quibusdam terris cõspiciũtur. Earũq; terrarum hoibus nota sunt. sed eadẽ ipsa ex omni terra alia nõ uidẽtur & sunt aliis oino ignotissima. Atq; ut uidemus inquit: & has tantũmodo stellas: & ex una parte terræ obseruari debuisse: quæ tãdem finis obseruationis istius fuit: & quæ tẽpora satis esse uisa sunt ad percipiẽdum: quid præmõstraret: aut cœtus stellarum: aut circuitus: aut trãsitus. Nã si isto modo cœpta fieri obseruatio est: ut aiaduerteretur: quo habitu: quaq; forma: quaq; positura stellaꝝ aliquis nasceret̃. tum deinceps ab ineunte uita fortuna eius: & mores: & ingenium: & circũstãtia rerum: negociorũq;: & ad postremum finis etiam uitæ spectaret̃. Eaq; oia: ut usu uenerãt litteris mãdarentur. Ac postea longis temporibus: quũ ipse ille eodem in loco eodem habitu forent eadem cæteris quoq; euentura existimarent: qui eodem illo tempore nati fuissent. Si isto quidem modo obseruari cœptũ: exq; ea obseruatiõe cõposita quædam disciplina est: nullo id pacto potest procedere. Dicant enim quot tandem annis: uel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Cõstare quippe inter astrologos dicebat stellas istas quas erraticas dicerent: quæ eẽ omnium rerum fatales dicerent̃: infinito prope & inumerabili numero annoꝝ ad eũdem locum cum eodem habitu simul omnes profectæ sunt: regredi: ut neq; ullus obseruationis tenor: neq; memoria ulla effigies litterarum tãto æuo potuerint edurare. Atq; illud etiam cuiusmodi esset: cõsiderandum putabat: q. aliud stellarũ agmen foret: quo primũ tempore cõciperetur homo in utero matris: aliud postea: cum in decem mẽsibus proximis in lucem ederetur. Quærebatq; qui cõueniret diuersam super eodem fieri demõstrationem: si ut ipsi putarẽt: alius atq; alius earũdem stellarũ situs/atq; ductus: alias & alias fortunas daret? Sed & nuptiarũ tẽpore: ex quibus liberi quærerẽtur: atq; ipso etiã illo maris & fœminæ coitu iam declarari oportere dicebat certo quodã & necessario stellarum ordine/quales/qualiq; forma homines gignerentur. ac multo etiam anteq̃ pater ipse atq; mater nascerentur: ex eoꝝ genitura debuisse iam tum prospici: quinam olim futuri essent: quos ii creaturi forent & supra longe/atq; longe ꝑ infinitum/ut si disciplina ista fundamento aliquo ueritatis nixa est/centesimo

usq;

usq; ad hinc sæculo:uel magis primo cæli: atq; mundi exordio:atq; inde iam deinceps cõtinua significatione : quotiés generis auctores eiusdem homines nascerẽt stellæ istæ præmõstrare debuerint:qualis: qualiq; fato futurus sit q̃squis hodie natus est.Quo autem inquit pacto credi potest uniuscuiusq; stellarum formæ & positionis sortem:atq; fortunam uni omnino homini certam: destinatam esse? Eamq; formã post longissima sæculorum spatia restitui:si uitæ fortunarũq; eiusdem hois indicia:in tam breuibus interuallis per singulos maiorum eius gradus perq; infinitũ successionũ ordinem:tam sæpe:ac tam multipliciter:eadem ipa:nõ eadem stellarum facie denotãtur.Quod si id fieri potest eaq; diuersitas:atq; uarietas admittitur:per omnis antiquitatis gradus ad significanda eorum hominum:quæ post nascẽtur exordia:imparilitas hæc turbat obseruatiõem.Omnisq; ratio disciplinæ cõfunditur.iam uero id minime ferẽdum censebat:quod nõ modo casus & euẽta quæ euenirẽt extrinsecus:sed cõsilia quoq; hominum ipsa & arbitria: & uarias uoluntates:appetitionesq;: & declinatiões:& fortuitos repẽtinosq; in leuissimis rebus animorum impetus: recessusq; moueri:agitariq; desuper e cælo putarent : Tanq̃ si forte ire in balneas uolueris:ac deinde nolueris:atq; id rursum uolueris:nõ ex aliqua dispari uariaq; animi agitatione:sed necessaria quadam errantium syderum reciprocatione contigerit:ut plane homines: non quod dicitur λογικὰ ζῶα:idest rationalia animalia:sed ludicra & ridenda quædam.νευρόσπαστα: idest neruis mouentia esse uideantur:si nihil sua sponte , nihil arbitratu suo faciunt:sed ducentibus stellis: & aurigantibus.Ac si inquit potuisse prædici: affirmant . Pyrrhus ne rex:an Mannius Curius prœlio uicturus esset.cur tandem non de alea quoq;: ac de calculis:& alueolo audeant dicere.quisnam ibi ludentium uincat.An uidelicet magna sciunt? parua nesciunt? & minora maioribus imperceptiora sunt? Sed si magnitudines rerum sibi uẽdicant: magisq; esse perspicuas:& facilius comprehendi posse dicunt : uolo inquit mihi respondeant : quid in hac totius mundi contemplatione præstantis naturæ operibus in tam paruis atq; breuibus negociis fortunisq; hominum magnum putẽt? Atq; id uelim inquit respondeant:si tam paruum:atq; rapidum est momentum temporis : in quo homo nascens fatum accipit : ut in eodem illo puncto sub eodem circulo cæli:plures simul ad eandem competentiam nasci non queant . & si iccirco gemini quoq; non eadem uitæ sorte sunt:quoniam eodem temporis pũcto editi sunt:peto inquit respondeant : cursum illum temporis transuolantis:qui uix cogitatione animi comprehendi potest . quonam pacto aut consulto assequi queant:aut ipsi perspicere: & deprehendere: quum in tam præcipiti dierum noctiumq; uertigine : minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Ad postremũ autem:& quid esset quod aduersum hoc dici posset requirebat: quod hoĩes utriusq; sexus omnium ætatum:diuersis stellarum motibus in uitã editi regionibus sub quibus geniti sunt lõge distãtibus:omnes tamen isti aut hiantibus terris:aut labẽtibus tectis:aut oppidorum expugnationibus aut eadẽ in naui fluctu obruti: eodẽ genere mortis ; eodemq; ictu corporis interirent?

Eueuta

Balneas

Quod scilicet inquit nunquã eueniret: si momenta nascẽdi singulis attributa: suas unũquo dq; leges haberẽt. q; si quædã inquit in hoĩum morte: atq; uita ẽt diuersis tpibus editoꝝ: p stellaꝝ pares quosdã postea cõuẽtus paria nõnulla & cõsimilia posse dicunẽ obtingere: cur nõ aliqñ possint omnia quoq; paria usu uenire: ut existant per huiusmodi stellarum concursiones & similitudines. Socrates simul & Antisthenes: & Platones multi/genere/forma/ingenio/morib9: uita omni: & morte pari. quod nequaq̃ inquit prorsus fieri potest. Non igitur hac causa probe uti queunt aduersus hominũ impares ortus: interitus pares. Illud autem condonare se iis dicebat: quod non id quoq; requirerẽt: si uitæ mortisq; hominũ: rerũq; humanaꝝ omniũ: tẽpus & ratio. & causa in cælo: & apud stellas foret: quid de muscis: aut uermiculis: aut echinis: multisq; aliis minutissimis: terra mariq; animantibus dicerent: An ista quoq; iisdem quibus homines legibus nascerentẽ. iisdemq; iidẽ extinguerentẽ: ut aut ranunculis quoque & culicibus nascẽdi fata sint de cælestiũ syderũ motibus attributa: aut si id nõ putarent: nulla ratio uiderentẽ: cur ea sydcrum uis in hominibus ualeret. deficeret in cæteris. Hæc nos ficta & incondita: & ꝑpemodũ ieiuna oratione attigimus. At Phauorinus. ut hominis ingeniũ fuit: utq; græcæ facundiæ copia simul & uenustas: latius ea & amœnius & splendidius: & profluentius exequebatur. Atq; idẽidẽ cõmonebat ut caueremus: ne qua nobis isti sycophantæ ad faciendã fidẽ irreperent q; uiderentur quædã interdũ uera effutire: aut spargere. Non. n. cõprehensa inquit: neq; definita: neq; percepta dicunt: sed lubrica: atq; ambagiosa coniectatione nitentes inter falsa: atq; uera pedetẽtim quasi per tenebras ingrediẽtes eunt. Et aut multa tẽtando incidunt repente imprudentes in ueritatem: aut ipsorum qui eos consulunt: multa credulitate ducente: perueniunt callide ad ea: quæ uera sunt: & iccirco uidentur in præteritis rebus q̃ futuris ueritatem facilius imitari. Ista tamen omnia: quæ aut temere: aut astute uera dicunt: præ cæteris inquit quæ mentiuntur: pars ea non fit millesima. Hæc autem quæ dicentem Phauorinum audiuimus multa etiam memini poetarũ ueterum testimonia confirmare: quibus huiuscemodi ambages fallaciosæ confutantur. Ex quibus est Pacuuianum illud. Nam siqui quæ euentura sunt præuideant æquiparent ioui. Item Accianum illud. Nihil inquit credo auguribus: qui aures uerbis diuitant alienas: suas ut auro locupletent domus. Item Phauorinus deterrere uolens & depellere adolescentes a genethliacis istis: & quibusdam aliis id genus qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos pollicentur nullo pacto adeundos esse: consulendosq; huiusmodi argumentis concludebat. Aut aduersa inquit. euentura dicunt: aut prospera. Si dicũt prospera & fallũt miser fies frustra expectando. Si aduersa dicũt & mentiuntur: miser fies frustra timendo. Sin uera respondent: eaq; sunt non prospera: iam inde ex animo miser fies anteq̃ e fato fias: Si fœlicia promittunt: eaq; euentura sunt: tum plane duo erunt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit: & futurum gaudii fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto utẽdum est istiusmodi hominibus res futuras præ sagientibus.

No. de his sycophantis chaldeis

Pacuuianũ carmẽ Accius

Genethliaci

¶ Quem in

Quem in modum disseruit Phauor nus consultus a me super officio iudicis. Cap. II.

QVo primũ tẽpore a prætoribus lectus in iudices sum: ut iudicia: quæ appellanť priuata: susciperẽ: libros utriusq; linguæ de officio iudicis scriptos conquisiui: ut homo adolescens: a poeta℞ fabulis & a rhetorum epilogis: ad iudicãdas lites uocatus rem iudiciariã: quoniam uocis (ut dicitur) uiuæ penuria erat: ex multis ꝙ aiunt: magistris cognoscerem. Atq; in rerum quidem definitionibus cõperendinationibusq;: & aliis quibusdam legitimis: rebus ex ipsa lege iulia. & ex Sabini Massurii: & ex quorũdam aliorum iurisperitorum cõmentariis commoniti: & adminiculati sumus. In his autem quæ existere solent: negociorum ambagibus: & in ancipiti rationum diuersa℞ circunstantia. nihil quicq̃ nos huiuscemodi libri iuuerũt Nam & si consilia iudicibus ex præsentium causarum statu capienda sunt: generalia tamen quædã præmonita & præcepta sunť quibus ante causam: ꝓmuniri iudex: præparariq; ad incertos casus futurarum difficultatum debeat: sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiẽdæ sententiæ ambiguitas. Petebatur apud me pecunia: quæ dicebať data numerataq;: sed qui petebat: neq; tabulis neq; testibus id factũ docebat: & argumẽtis admodũ exilibus nitebatur. Sed cũ cõstabat uirũ esse ferme bonum: notæ & expertæ fidei: & uitæ inculpatissimæ. Multaque & illustria exempla probitatis sinceritatisq; eius exprome bantur. illum autem unde petebatur hominem esse non bonæ rei: uitaq; turpi & sordida / conuictumq; uulgo in mendaciis: plenumq; esse perfidiarum & fraudum ostendebatur. Is tamen cum suis multis patronis clamitabat. Probari apud me debere pecuniã datam cõsuetis modis: expẽsi latione mensæ rõnibus chirographi exhibitiõe: tabula℞ obsignatione: testiũ intercessiõe. Ex qbus oĩbus si nulla re ꝓbareť: dimitti iam sane oportere & aduersariũ de calũnia dãnari. Quod de utriusq; aũt uita: atq; factis diceret: frustra id fieri atq; dici. Rẽ enim de petẽda pecunia apud iudicem priuatũ agi nõ apud cẽsores de moribus. Tunc ibi amici mei quos rogauerã: in cõsilium uiri exercitati: atq; in patrociniis & in operis fori celebres: sempq; se circũ undiq; distrahẽtibus causis festinantes: non sedẽdum diutius: ac nihil esse dubium dicebãt quin absoluendus foret quẽ accepisse pecuniã: nulla probatõe solẽni docebať. Sed enim ego hominesquum cõsiderabam alte℞ fidei. alterũ probri plenum spurcissimæq; uitæ: ac defamatissimæ: nequaq̃ adduci potui ad absoluẽdũ. Iussi igitur diem diffundi: atq; inde a subselliis pergo ire ad Phauorinũ philosophũ / quẽ meo tẽpore Romæ plurimũ sectabar. Ac de hominibus: quæ apud me dicta fuerãt: uti res erat: narro omnia. Ac peto: ut & ipsum illud in quo hærebã: & cætera etiam quæ obseruãda mihi forẽt in officio iudicis: faceret me ut earum rerum essem prudẽtior. Tum Phauorinus religione illa cõtatiõis & sollicitudinis nostræ cõprobata. Id quidẽ iquit super quo nũc deliberas: uideri potest specie tenui paruaq; esse. Sed si de oĩ quoq; officio iudicis præire tibi me uis: nequaq̃ est uel loci huius: uel tpis. Est. n. disceptatio ista multiiugæ & sinuosæ quæstio

nis multaq; & anxia cura:& circonſpicientia indigens. Namq; ut pauca tibi nunc quæſtionum capita attingam: Iam omnium primum hoc de iudicis officio quæritur. Si iudex forte id ſciat: ſuper qua re apud eum litigatur. Eaq; res uni ei priuſquam agi cœpta & in iudicium deducta ſit:ex alio quodam negocio caſuque aliquo cognita liquido & comperta ſit. Neq; id tamen in agenda cauſa probatur: Oporteat ne eum ſecundum ea quæ aguntur? Id etiam inquit quæri ſolet an deceat: an conueniet iudicii cauſa iam cognita ſi facultas eſſe uideatur componendi negocii:officio pauliſper iudicis dilato:communis amiciciæ & quaſi pacificatoris partes recipere. Atq; illud amplius ãbigi:ac dubitari ſcio debeat ne iudex intercognoſcendum ea quæ dicto: quæſitoque opus eſt dicere:& quærere:etiã ſi cuius ea dici.quæri intereſt neq; dicat: neq; poſtulet. Patrocinari enim prorſus hoc eſſe aiunt non iudicare. Præter hæc ſuper ea quoq; re diſſentiũ: An ex uſu exq; officio ſit iudicis rẽ:cauſamq; de qua cognoſcit:interlocutionibus ſuis ita exprimere:conſignareq; ut ante ſententiæ tempus ex iis: quæ apud eum in præſens confuſe:uarieq; dicuntur: perinde ut quoq; in loco ac tempore mouetur:ſigna & indicia faciat motus atq; ſenſus ſui. Nam qui iudices inquit acres:atq; celebres uidentur: non aliter exiſtimãt rem:qua de agitur indagari.cõprehendiq; poſſe: niſi is qui iudicat crebris interrogationibus:neceſſariiſq; inter locutiõibus:& ſuos ſenſus aperiat:& litigantium deprehendat. Contra autem qui ſedatiores & grauiores putantur:negant iudicem debere ante ſententiam: dum cauſa utrinq; agitatur: quotiens aliqua re propoſita motus eſt:totiens ſignificare quid ſentiat. Euẽturum enim aiunt: ut quia pro uarietate propoſitionum:argumentorumq; alius:atq; alius:motus aĩ paciendus eſt:aliter:atq; aliter eadẽ in cauſa:eodẽq; in tpe ſentire & interloq uideatur. Sed de his inqt & cæteris huiuſcemodi iudicialis officii tractatibus:& nos poſt hac.quũ erit ociũ dicere quid ſentiamus:conabimur.& præcepta Elii Tuberonis ſuper officio iudicis quæ nuperrime legi recẽſebimus. Quod autẽ ad pecuniã ptinet:quã apud iudicẽ peti dixiſti.ſuadeo hercle tibi utare.M.Catonis prudẽtiſſimi uiri cõſilio: qui in orõne quã pro.L.Turio cõtra Cn.Gelliũ dixit ita eſſe moribus maioꝝ traditũ ait:obſeruatũq; ut ſi quod inter duos actũ eſt:neque tabulis:neque teſtibus planum fieri poſſit. Tum apud iudicem qui de ea re cognoſceret:uter ex iis uir melior eſſet quæreretur. Et ſi pares eſſent: ſiue boni pariter:ſiue mali.tum illi unde petitur crederetur: ac ſecundum eum iudicaretur. In hac autem cauſa de qua tu ambigis:optimus eſt qui petit. Vnde petitur deterrimus:& res eſt inter duos acta ſine teſtibus. Eas igitur:& credas ei qui petit. Condemneſq; eum:de quo petitur:quoniam ſicuti dicis: duo pares non ſunt:&qui petit melior eſt. Hoc quidem mihi tum Phauorinus:ut uirum philoſophum decuit:ſuaſit. Sed maius ego:altiuſque id eſſe exiſtimaui:q̃ quod meæ ætati & mediocritati conueniret:ut cognouiſſe:& condemnaſſe de moribus:non de probationibus rei geſtæ uiderer, ut abſoluerem tamen inducere in animum non quiui.& propterea iuraui mihi non liquere:atq; ita iudicatu illo ſolutus ſum. Verba ex oratione.M.Catonis cuius commeminit

Phauorinus:hæc sunt. Atque ego a maioribus memoria sic accepi. Si quis qd alter ab altero peteret si ambo pares essent:siue boni:siue mali cẽnt: q̃ duo res gessissent uti testes nõ interessent:illi unde petit̃ ei potius credẽdum esse. Nũc si sponsionem fecisset Gellius cum Turio:ni uir melior esset Gellius/q̃ Turius nemo opinor tam insanus esset:qui iudicaret meliorẽ esse Gellium q̃ Turium. Si nõ melior est Gellius Turio:po.ius oportet credi unde petitur.

¶ An æmuli:infensiq; inter sese fuerint Xenophon & Plato. Cap. III

Qui de Xenophõtis Platonisq; uita:& moribus pleraq; oĩa exq̃sitis- Platonis & Xenophontis æmulatio
sime scripsere:nõ absuisse ab eis motus quosdã tacitos & occultos simultatis:& æmulationis mutuæ putauere:& eius rei argumẽta quædam coniectatorie ex eo⁊ scriptis ꝓtulerũt. Ea sunt ꝓfecto eiuscemodi:qd neq; a Platone in tot numero libris mentio usq̃ facta sit Xenophontis:neq; item contra ab eo Platonis in suis libris:quãq̃ uterq;: ac maxime Plato complurium Socratis sectatorum in sermonibus:quos scripsit:cõmeminit. Id etiam esse non sinceræ:neq; amicæ uoluntatis iudicium credidere:q̃ Xenophon inclyto illi operi Platonis:quod de optimo statu reipublicæ ciuitatisq; administrande scriptum est lectis ex eo duobus fere libris: qui primi in uulgus exierant:opposuit cõtra:cõscripsitq; diuersum regiæ administrationis genus: quod παιδείας κύρου.i.institutionis Cyri inscriptũ est.eo facto scriptoq; eius:usque adeo permotum esse Platonem ferunt.ut quodam in libro mentione Cyri regis habita retractandi:leuandiq; eius operis gratia:uirum quidem Cyrũ nauum & strenuum fuisse dixerit παιδείας δ' οὐκ ὀρθῶς ἧφθαι τὸ παράπαν.i.institutionem autẽ minime recte attigisse. Hæc enim uerba sunt de Cyro Platonis. Præterea putãt id quoq; ad ista:quæ dixi:accedere q̃ de Xenophon in libris: quos dictorum ac factorum Socratis cõmentarios composuit: negat Socratem de cæli atq; naturæ causis:rationibusq; unq̃ disputasse. Ac ne disciplinas quidem cæteras:quæ μαθήματα.idest disciplinas græci appellant:quæ ad bene: beateq; uiuendum non pertinerent.aut attigisse:aut cõprobasse. Iccircoq; turpiter eos mentiri dicit:qui dissertationes istiusmodi Socrati attribuerent.hæc autem inquiunt Xenophon cum scripsit.Platonem uidelicet notat.in cuius libris Socrates de physica & musica & geometria disserit. Sed enĩ de uiris optimis & grauissimis:si credendum hoc:aut suspicandum fuit:causam equidem esse arbitror non obtrectationis:neque inuidiæ:neque de gloria maiore parienda certationis. Hæc enim procul a moribus philosophiæ obsunt:in quibus illi duo omnium iudicio excelluere. Quæ igitur est istius opinionis ratio? Hæc profecto est:equiparatio ipsa plerumque & parilitas uirtutum inter sese consimilium: etiam si contentionis studium:& uoluntas abest:speiem tamen æmulationis creat. Nã cum ingenia quædã magna duo⁊ pluriũue in eiusdem rei studio illu- Fautores.
strium:aut pari sunt fama:aut proxima.oritur apud diuersos fautores eo⁊ industriæ: laudisq; æstimandæ contẽtio. Tum postea ex alieno certamine ad eos quoq; ipsos cõtagium certationis aspirat. Cursusq; eo⁊ ad eandem uirtutis calcem pergentium:quando est compar:uel ambiguus in æmulandi suspiciones

nõ suo: sed fauētium ſt udio delabiť. Proinde igiť & Xenophon: & Plato Socraticæ amœnitatis duo lumina: certare æmularięq; īter ſeſe exiſtimati ſunt: q̄a de iis apud alios uter eēt exuperātior certabať. Et quia duæ eminētiæ cū ſimul iunctæ in arduū nitātur: ſimulacrū quoddā cõtentionis æmulæ pariunt.

¶ Quod apte Chryſippus: & graphice imaginē iuſtitiæ modulis coloribuſq; uerborum depinxit. Caput IIII

Iuſtitiæ imago

Ondigne me hercle & cum decore Chryſippus in librou qui inſcribunť περὶ καλοῦ, καὶ ἡδονῆς. i. de honeſto: & uoluptate primo. Os & oculos iuſtitiæ: uultūq; eius ſeueris atq; uenerādis uerbo⁊ coloribus depinxit. Facit quippe imaginē iuſtitiæ: fieriq; ſolitā eſſe dicit a pictoribus: rhetoribuſq; antiquioribus ad hūc ferme modum. Forma atq; filo uirginali: aſpectu uehæmēti & formidabili luminibus oculo⁊ acribus: neque humilis: neq; atrocis: ſed reuerēdæ cuiuſdā triſtitiæ dignitate. Ex imaginis iſtius ſignificatione intelligi uoluit iudicē: qui iuſtitiæ antiſtes eſt oportere eē grauem: ſanctum: ſeuerum: incorruptum: inadulabilem: cõtraq; improbos nocēteſq; īmiſericordē: atq; inexorabilē: erectūq; & arduū: & potētem: ui & maieſtate æq̄tatis ueritatiſq; terrificū. Verba ipa Chryſippi de iuſtitia ſcripta hæc ſunt. παρθένος δὲ εἶναι λέγεται, κατὰ σύμβολον τοῦ. ἀδιάφθορος εἶναι καὶ μηδαμῶς ἐνδιδόναι τοῖς κακούργοις. μηδὲ προσίεσθαι. μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς λόγους μήτε παραίτησιν, καὶ δέησιν μήτε κολακείαν. μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων. οἷς ἀκολούθως. καὶ σκυθρωπὴ γράφεται. καὶ συνεστηκὸς ἔχουσα τὸ πρόσωπον καὶ ἔντονον. καὶ δεδορκὸς βλέπουσα. ὥστε τοῖς μὲν ἀδίκοις φόβον ἐμποιεῖν. τοῖς δὲ δικαίοις θάρσος. τοῖς μὲν ὡς πρὸς φίλους ὄντος τοῦ τοιούτου προσώπου. τοῖς δὲ ἑτέροις, προσάντους. ideſt diciť uirgo eſſe indicio eam eſſe incorruptā. improbis nunq̄ cõcedere nõ ſermones blādos: nõ purgationē: nõ deprecationē: nõ adulationē/nõ deniq; quicq̄ aliud pati. Quas ob res merito triſtis etiā pingiť: uultu graui: aſpectu cõtento & toruo. ut iniuſtis terrorē incutiat. iuſtis fiduciā præbeat quādo huiuſcemõi facies iuſtis grata. iniuſtis moleſta ſit. Hæc uerba Chryſippi: eo etia magis ponenda exiſtimaui: ut prompta atq; expoſita ad cõſiderādum iudicādūq; ſint. Quoniā legētibus nobis ea delicatiores quidā diſciplina⁊ philoſophi: ſeuitiæ imaginē iſtā eſſe: nõ iuſtitiæ dixerūt.

¶ Lis atq; cõtentio grāmatico⁊ Romæ illuſtrium enarrata ſuper caſu uocati uo uocabuli: quod eſt egregius. Caput V

Egregius

Eſſus ego quondā ex diutina cõmētatione laxādi: leuandiq; animi gratia in Agrippæ cāpo deambulabā. Atq; ibi duos forte grammaticos cõſpicatus: nõ parui in urbe Roma nominis: certationi eorum acerrime affui: cum alter in caſu uocatiuo uir egregi dicendū contēderet. alter uir egregie. Ratio aūt eius qui egregi oportere dici cenſebat huiuſmodi fuit. Quæcūq; inquit noīa: ſeu uocabula recto caſu numero ſingulari: us ſyllaba finiunť: in quibus ante ultimā ſyllabā poſita eſt i littera ea nomina: caſu uocatiuo i littera terminanť: ut celius celi: modius modi: tertius terti: accius acci: titius titi: & ſimilia oīa: ſic igiť egregius: quoniā us ſyllaba in caſu nominādi finiť eamq; ſyllabam præcidit i littera: habere debebit in caſu uo

cādi

di i/i litterā extremā.& iccirco egregi nō egregie:rectius dicet̄.Nam diuus:& riuus:& cliuus:nō us syllaba terminātur:sed ea quæ p duo u scribēda est. Propter cuius syllabæ sonū declarādū:repta erat noua littera.f.quæ digāma appellabat̄.Hoc ubi ille alter audiuit.O inqt egregie grāmatice.uel si id mauis egregissime: dic oro te:īscius:& īpius:& sobrius:& ebrius:& ꝓprius:& ꝓpitius & anxius:& cōtrarius:quæ us syllaba finiunt̄:i qbus añ ultimā syllabā i lr̄a est: quē casum uocādi habēt?Me omni pudor & uerecūdia tenet pronūciare ea secūdū tuā definitionē.Sed quū ille paulisper oppositu hoꝝ uocabuloꝝ cōmotus reticuisset & mox tamē se collegisset eādēq; illā:quā definierat:regulā retineret:& propugnaret:diceretq;:& propriū:& ꝓpitiū:& anxiū:& cōtrariū itidē in casu uocatiuo dicēdū:qa & aduersarius:& extrarius ita diceret̄:inscium quoq;:& īpiū:& ebrium:& sobriū:īsolētius qdem paulo:sed rectius.per i litterā nō per e in casu eodē ꝓnunciandū eaq; inter eos cōtentio lōgius duceret̄: non arbitratus ego operæprecium esse:eadē hæc ista diutius audire:clamā:es compugnantesque illos reliqui.

¶ Cuiusmodi sint q̄ speciē doctriaꝝ habeāt:sed neq; delectēt:neq; utilia sint. atq; inibi de uocabulis singulariū urbiū regionumq; imutatis. Cap. VI

Como nobis familiaris in litteraꝝ cultu nō ignobilis:magnāq; ætatis partē in libris uersatus adiutū inqt ornatūq; uolo ire noctes tuas:& simul dat mihi librū grādi uolumine:doctrinis oīgenis (ut ipse dicebat) ꝑscatētē:quē elaboratū sibi eē ait ex multis:& uariis: & remotis lectionibus:ut ex eo sumerē qt̄ū liberet:reꝝ memoria dignaꝝ.Accipio cupidus & libens tanq̄ si copiæ cornu nactus essē:& recūdo me penitus: ut sine arbitris legā. At quæ scripta erāt:proh Iuppiter: mera miracula.Quo noīe fuerit:qui primus grāmaticus appellatus est.Et quot fuerit Pythagoræ nobiles:quot Hippocrates.& cuiusmodi Homerus dicat in Vlyxis domo σειρῆνες.i.sirenes.Quā ob causam Thelemachus cubans iunctum sibi cubātem Pisistratum:non manu attigerit:sed pedis ictu excitarit εὐρύκλεια.i. Euryclia Thelemachū:quo genere claustri inclusferit.& quapropter idem poeta rosam non norit:oleum ex rosa norit. Atq; illud etiam scriptum fuit:quæ nomina fuerint sociorum Vlyxis:qui a Sylla rapti laceratiq; sunt:utrū ἐν τῇ ἔσω θαλάσσῃ idest interiore mari Vlyxes errauerit κατὰ ἀρίσταρχον.i. iuxta Aristarchum:an ἐν τῇ ἔξω κατὰ κράτητα.idest in exteriore iuxta Craterem.Id etiam istic scriptū fuit:qui sint apud Homerum uersus ἰσόψηφοι.idest pares:& quorum ibi nominum reperiantur παραστιχίς.idest capita & primæ uersum litteræ.Et quis adeo uersus sit:qui per singula uocabula singulis syllabis icrescat.Ac deinde qua ratione dicit singulas pecudes:in singulos ānos terna parere.Et ex qnq; operimētis quibus Achyllis clipeus munitus est:quod factum ex auro est:summum sit an medium? Et præterea quibus urbibus:regionibusq; uocabula iam mutata sint?Quod boetia ante appellata fuerit aonia.Q d' ægyptus aeria dicta est.Quod creta eodē quoq; noīe aeria dicta est.Quod attica ἀκτή.i.ora & acta apd' poetā.Quod corithus:ephyre.Quod macedonis ora ἠμαθία.i.emathia. Aonia Aeria Acta Ephyre Emathia

Aemonia
Sarra
Sython
Neptūniū

Q uod thessalia αἱμονία.i.æmonia.Q uod tyrus:sarra.Q d'thracia ante sython dicta sit.Q uod sestū ποσειδώνιον.i.Neptūnium & locus Neptūni.Hæc atque item alia multa istiusmodi scripta in eo libro fuerāt.Q uem cum statim ꝓperans redderē:ὄναιό σου.i.ꝓficiat tibi inq̄ doctissime uiroꝝ ταύτης τῆς πολυμαθίας.i.huius multiuagæ disciplinæ grã:& librū hunc opulentissimū recipe:nil prorsus ad nostras pauptinas lr̄as cōgruentē.Nā meæ noctes:quas instructum:ornatūq; isti:de uno maxime illo uersu Homeri quærūt:quem Socrates præ oībus semper rebus sibi eē cordi dicebat.ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.idest ædibus in nostris:quæ recta aut prona geruntur.

¶ Q uod.M.Varro.Cn.Pompeio cōsuli primū designato cōmētariū dedit:quē appellauit ipse isagogicum de officio senatus habēdi. Cap. VII

CN.Pōpeio cōsulatus primus cum.M.Crasso designatus est.eum magistratū Pōpeius cū initurus foret:quoniā p militiæ tpa:senatus hn̄di cōsulēdiq; reꝝ expers humanaꝝ fuit.M.Varronē familiarē suū rogauit:uti cōmētariū faceret εἰσαγωγικόν.i.introductoriū Sic.n.Varro ipse appellat:ex quo disceret:qd facere:diceretq; deberet:cum senatū cōsuleret.Eū librū cōmētariū:quē sup ea re Pōpeio fecerat:perisse Varro ait in litteris:quas ad Oppianū dedit:quæ sunt in libro epistolicarū quæstionum.iiii.In quibus litteris:qm̄ quæ ante scripserat:nō cōparebant docet rursum multa ad eā rem ducētia.Primū ibi ponit:qui fuerint:p quos more maiorum senatus haberi soleret.eosq; noīat.dictatorē:cōsules:p̄tores:tri.plc.interregem.p̄fectū urbi:neq; alii p̄ter hos ius fuisse dixit facere senatuscōsultum.Q uotiēsq; usu uenisset:ut oēs isti magistratus eodē tpe Romæ essent tū quo supra ordine scripti essent:q eoꝝ prior aliis esset:ei potissimū senatus cōsulēdi ius fuisse.Addit deinde extraordinario iure tribunos quoq; militares:qui ꝓ cōsulibus fuissent.Itē decēuiros:quibus imperiū consulare tū esset.Itē triūuiros reipu.cōstituēdæ cā creatos:ius cōsulēdi senatū habuisse.Postea scripsit de intercessionibus.dixitq; intercedēdi:ne senatuscōsultū fieret:ius fuisse iis solis:qui eadē potestate/qua ii/qui senatuscōsultū facere uellent:maioresue essent.Tū ascripsit de locis in quibus senatuscōsultū fieri iure posset:docuitq;:cōfirmauitq; nisi in loco p augures cōstituto:qd' tēplū appellaret' senatuscōsultum factū esset:iustū id nō fuisse.ꝓpterea & in curia hostilia:& in Pōpeia:& post in iulia:cū ꝓfana ea loca fuissent tēpla eē p augures cōstiuta:ut in iis senatuscōsulta:more maioꝝ iusta fieri possent.Inter quæ id quoq; scriptū reliq̄t:non oīs ædes sacras tēpla eē.Ac ne æde quidē Vestæ tēplū eē.Post hæc deiceps dicit:senatuscōsultū ante exortū:aut post occasum solē factū ratum non fuisse:Opus ēt cēsoriū fecisse existimatos:p quos eo tpe senatuscōsultū factū esset.Docet deīde inibi multa:quibus diebus hēri senatū ius nō sit/imolareq;hostiā prius.auspicariq; debere:qui senatū habiturus eēt.De rebus quoq; diuis priusq̄ humanis ad senatū referēdū est.Tū porro referri oportere/aut infinite de repu.aut de singulis rebus finite.Senatus quoq; cōsultū fieri duobus modis.Aut p discessionē/si cōsentiret'.Aut si res dubia eēt:p singuloꝝ sn̄ias exq̄sitas.

singulos

singulos aũt debere cõsuli gradatim. Incipitq; a consulari gradu: ex quo gradu semp quidẽ antea primũ rogari solitũ: qui princeps in senatũ lectus eẽt. Tum aũt: cũ hæc scriberet: nouũ morem institutũ refert: p ambitionẽ gratiaq;: ut is primũ rogaret: quẽ rogare uellet: qui hẽret senatũ: dũ is tñ ex gradu consulari eẽt. Præter hæc de pignore quoq; capiẽdo disserit. deq; mulcta dicẽda senatori qui cũ in senatũ uenire deberet: nõ adesset. Hæc & alia quædã id genus i libro quo supra dixi. M. Varro epistola ad Oppianũ scripta executus. Sed qđ ait senatusцõsultũ duobus modis fieri solere: aut cõquisitis sentẽtiis: aut p discessionẽ. paꝝ cõuenire uidet cũ eo: qđ Atteius Capito in cõiectaneis scriptũ reliqt. Nam in libro. cclix. Tuberonem dicere ait: nullum senatuscõsultũ fieri posse: nõ discessione facta. Quia in oĩbus senatusconsultis etiam in iis: quæ per relationẽ fierent: discessio esset necessaria. Idq; ipse Capito uerũ esse affirmat. sed de hac omni re alio in loco plenius accuratiusq; nos memini scribere.

¶ Quæsitum esse dissensumq; an præfectus: latinarum causa creatus ius senatus cõuocandi: consulendiq; habeat. Cap. VIII

PRæfectum urbi: latinaꝝ causa relictũ: senatũ hẽre posse Mutius negat: qm̃ ne senator quidẽ sit: neq; ius hẽat sñiæ dicẽdæ: cum ex ea ætate præfectus fiat: quæ nõ sit senatoria. M. autẽ Varro in. iiii. epistolicaꝝ quæstionũ: & Atteius Capito in coniectaneoꝝ. cclix. ius esse præfecto senatus habẽdi dicunt. Deq; ea re assensum esse Capitonem Tuberoni contra sñiam Mutii refert. Nãq; & tribunis inqt plebis senatus habendi ius erat: q̃q̃ senatores non essent: ante atinium plebiscitum.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER QVINTVSDECIMVS

¶ Quod in Quinti Claudii Annalibus scriptũ est lignũ alumine illitum non ardere. Cap. I

DEclamauerat Antonius Iulianus rhetor prꝫterq̃ sem per alias: tum uero nimium q̃ delectabiliter & feliciter. Sunt enim ferme scholasticæ istæ declamatiões: eiusdem hominis: eiusdẽq; facundiæ: non eiusdẽ tñ quotidie felicitatis. Nos ergo familiares eius circũfusi undiq; eum ꝓsequebamur domum: cum deinde subeuntes montem caspium: conspicimus insulam quandã occupatã igni: multis arduisq; tabulatis editam: & propinqua iam omnia flagrare uasto incendio. Tum quispiam ibi ex comitibus Iuliani. Magni inquit redditus urbanoꝝ prædioꝝ: sed pericula sunt longe maxima. Si quid aũt posset remedii fore: ut ne tam assidue domus romæ arderent: uenum hercle dedissem res rusticas: & urbicas emissem. atq; illi Iulianus læta: ut mos eius fuit: inter fabulãdum uenustate. Si annalem inquit undeuicesimum. Q. Claudii legisses: optimi & sincere Caspius mons

riſſimi ſcriptoris: docuiſſet te profecto Archelaus Regis Mithridatis præfectus:q̄ medela:q̄q; ſolertia ignem defenderes:ut ne ulla tua ædificatio e ligno correpta:atq; inſinuata flammis arderet.Percontatus ego ſum:quid eſſet illud mirum Quadrigarii repetit.In eo igitur libro ſcriptum inueni: quum oppugnaret.L.Sylla in terra attica:Pireum:& contra Archelaus regis Mithridatis præfectus ex eo oppido propugnaret:turrim ligneam defendendi gratia ſtructam:quum ex omni latere circomplexa igni foret: ardere non quieſſe:quod Archelao a lumine oblita fuiſſet.uerba Quadrigarii ex eo libro hæc ſunt: Tū Sylla conatus eſt:& tempore magno eduxit copias ut Archelai turrim unam: quam ille interpoſuit:ligneam iccenderet uenit.acceſſit:ligna ſubdidit:ſummo uit græcos:ignem admouit:ſatis ſunt diu conati:nunq̄ quiuerunt incendere. Ita Archelaus omnem materiam obliuerat a lumine. Quod Sylla atq; milites mirabantur.& poſtq̄ non ſuccendit:reduxit copias.

❡ Quod Plato in libris:quos de legibus cōpoſuit:largiores lætioreſq; in cōuiuiis inuitatiunculas uini non inutiles eſſe exiſtimauerit. Cap. II.

Ex inſula cræta quiſpiam ætatem athenis agens. Platonicum eſſe ſe philoſophum dicebat:& uiderier geſtiebat. Erat autem nihili homo & nugator:atq; in græca facūdiæ gloria iactabundus. Præterea uini libidine aduſque ludibria ebrioſus. Is in conuiuiis iuuenum quæ agitare athenis hebdomadibus lunæ ſolenne nobis fuit ſimul atque modus epulis factus:& utiles delectabileſque ſermones cœperant:tum ſilentio ad audiendum petito:loqui cœptabat.Atque id genus:uili & incondita uerborum caterua.hortabatur omnes ad bibendum. Idque ſe facere ex decreto Platonico prædicabat:tanq̄ Plato in libris:quos de legibus compoſuit:laudes ebrietatis copioſiſſime ſcripſiſſet: utilemque eam eſſe bonis & fortibus uiris cenſuiſſet.Ac ſimul inter eiuſmodi orationem crebris:& ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat.Fomitem eſſe quendam dicens & incitabulum ingenii:uirtutiſque:ſi mens & corpus hominis uino flagraret.Sed enim Plato in primo:& in ſecundo de legibus:non ut ille nebulo opinabatur : ebrietatem iſtam turpiſſimam:quæ labefacere:& minuere hominum mentes ſolet:laudauit.Sed hanc largiorem paulo iucundioremque uini inuitationem: quæ fieret ſub quibuſdam quaſi arbitris:& magiſtris conuiuiorum ſobriis non improbauit.Nam & modicis modeſtiſque interbibendum remiſſionibus refici: integrarique animos: ad inſtauranda ſobrietatis officia exiſtimauit. reddique eos ſenſim lætiores:atq; ad intentiones rurſum capiendas fieri habiliores.Et ſimul ſiqui penitus in iis affectionum cupiditatumque errores ineſſent:quos aliquis pudor reuerens concelaret:ea omnia ſine graui periculo libertate per uinum datadetegi:& ad corrigendum:medendumque fieri opportuniora. atque etiam hoc Plato ibidem dicit:non defugiendas eſſe: neque reſpuendas huiuſcemodi exercitationes:aduerſum propulſandam uini uiolentiam.Neque ullum unq̄ cōtinentem prorſus ac temperantem ſatis fideliter uiſum eſſe:cuius uita uictuſque:non inter ipſa errorum pericula:& in mediis uoluptatum illecebris

explorata

expl orata sit. Nam cui libentiæ gratiæq; omnes conuiuiorũ incognitæ sint: qui q; ill arum oĩno expers sit. Si eum forte ad participãdas eiusmodi uolup:ates: aut u olũtas tulerit: aut casus iduxerit: aut necessitas compulerit: deliniri plerũ q; & capi. Neq; mẽtẽ aiumq; eius consistere: sed ui q̃dam noua ictũ labascere Cõgrediendum igitur cẽsuit: & tanq̃ in acie quadã cum uoluptariis rebus: cũ q; ista uini licẽtia cõminus decernendum ut aduersum eas: non fuga simus tuti nec abstinẽtia: sed uigore animi: & cõstanti præsentia: moderatoq; usu: tempe rantiam: continentiamq; tueamur: & calefacto simul: refotoq; animo: siquid in eo: uel frigidæ tristitiæ: uel torpentis uerecundiæ fuerit diluamus.

¶ Quid. M. Cice. de particula ista senserit: scripseritque quæ præposita est uerbis aufugio & aufero. Et an in uerbo autumo: eadem ista hæc præpositio es se uideri debeat. Cap. III.

LEgimus librum Cicerõis: qui iscriptus est orator. In eo libro Cicero quum dixisset uerba hæc: aufugio: & aufero: cõposita qdem es se ex p̃positione ab: & ex uerbis fugio: & fero: sed eam præpositionem: quo fieret uox p̄nunciatu: audituq; lenior: uersam mutatãq; esse in au syllabã: cœptũq; esse dici aufugio: & aufero pro abfugio: & abfe ro. Cũ hoc inq̃ ita dixisset: tum postea ibidẽ super eadem particula ita scripsit. Hæc iquit præpositio: præter hæc duo uerba: nullo alio in uerbo reperiet́. Inuenimus autẽ in cõmẽtario nigidiano. uerbũ autumo cõpositũ ex ab præpositi one: & uerbo æstimo: dictũq; itercise: autumo: quasi ab æstimo: quod significaret totũ æstimo: tanq̃ abnumero. Sed qd' sit cũ honore multo dictũ. P. Nigi dii hoĩs eruditissimi audacius hoc argutiusq; esse uidetur: q̃ uerius. Autumo enim non id solum significat sed & dico & opinor & censeo: cũ quibus uerbis præpositio ista: neq; cohærentia uocis: neq; significatiõe sentẽtiæ cõuenit. Præ terea uir acerrimæ in studio litteraꝝ licẽtiæ. M. Tullius. nõ sola esse hæc duo uerba dixisset: si reperiri posset ullũ tertium. Sed illud magis quæri ĩspiciq; dignum est: uersa ne sit & mutata ab præpositio in au syllabam propter lenitatẽ uocis: an potius au particula sua sit propria origine: & peride ut pleræq; aliæ p̃positiões a græcis: ita hæc quoq; ide accepta sit: sicuti est ĩ illo uersu homeri.

Aufugio Aufero

Autumo ex ab: & æstimo

Au particula

αὐέρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν. καὶ ἄβρομοι αὐίαχοι.

Prima supinarunt: necuere: exuta dedere:
Pellibus. absq; sono. & uocum turba.

¶ Historia de Ventidio Basso ignobili homine: quem primũ de parthis triũphasse memoriæ traditum est. Cap. IIII.

IN sermõibus nup fuit senioꝝ hoĩum: & eruditoꝝ multos in uetere memoria altissimũ dignitatis gradũ ascendisse ignobilissimos prius homines: & despicatissimos. Nihil adeo tamẽ de quoq̃ tantæ admirationi fuit: quãtæ fuerũt quæ de Ventidio Basso scripta sunt. Eum picentem fuisse genere: & loco humili: & matrem eius a Pompeio Strabone Põpeii magni patre bello sociali: quo asculanos subegi:. captã cũ ip so esse. Mox triũphante Põpeio Strabone: cũ quoq; puerum ĩter cæteros ante

Ventidi' Bassus.

riſſimi ſcriptoris: docuiſſet te profecto Archelaus Regis Mithridatis præfectus: q̄ medela: q̄q; ſolertia ignem defenderes: ut ne ulla tua ædificatio e ligno correpta: atq; inſinuata flammis arderet. Percontatus ego ſum: quid eſſet illud mirum Quadrigarii repetit. In eo igitur libro ſcriptum inueni: quum oppugnaret. L. Sylla in terra attica: Pireum: & contra Archelaus regis Mithridatis præfectus ex eo oppido propugnaret: turrim ligneam defendendi gratia ſtructam: quum ex omni latere circomplexa igni foret: ardere non quieſſe: quod Archelao a lumine oblita fuiſſet. uerba Quadrigarii ex eo libro hæc ſunt: Tū Sylla conatus eſt: & tempore magno eduxit copias ut Archelai turrim unam: quam ille interpoſuit: ligneam incenderet uenit. acceſſit: ligna ſubdidit: ſummouit græcos: ignem admouit: ſatis ſunt diu conati: nunq̄ quiuerunt incendere. Ita Archelaus omnem materiam obliuerat a lumine. Quod Sylla atq; milites mirabantur. & poſtq̄ non ſuccendit: reduxit copias.

¶ Quod Plato in libris: quos de legibus cōpoſuit: largiores lætioreſq; in cōuiuiis inuitatiunculas uini non inutiles eſſe exiſtimauerit. Cap. II.

EX inſula cræta quiſpiam ætatem athenis agens. Platonicum eſſe ſe philoſophum dicebat: & uiderier geſtiebat. Erat autem nihili homo & nugator: atq; in græca facūdiæ gloria iactabundus. Prætera uini libidine aduſque ludibria ebrioſus. Is in conuiuiis iuuenum quæ agitare athenis hebdomadibus lunæ ſolenne nobis fuit ſimul atque modus epulis factus: & utiles delectabileſque ſermones cœperant: tum ſilentio ad audiendum petito: loqui cœptabat. Atque id genus: uili & incondita uerborum caterua. hortabatur omnes ad bibendum. Idque ſe facere ex decreto Platonico prædicabat: tanq̄ Plato in libris: quos de legibus compoſuit: laudes ebrietatis copioſiſſime ſcripſiſſet: utilemque eam eſſe bonis & fortibus uiris cenſuiſſet. Ac ſimul inter eiuſmodi orationem crebris: & ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat. Fomitem eſſe quendam dicens & incitabulum ingenii: uirtutiſque: ſi mens & corpus hominis uino flagraret. Sed enim Plato in primo: & in ſecundo de legibus: non ut ille nebulo opinabatur: ebrietatem iſtam turpiſſimam: quæ labefacere: & minuere hominum mentes ſolet: laudauit. Sed hanc largiorem paulo iucundioremque uini inuitationem: quæ fieret ſub quibuſdam quaſi arbitris: & magiſtris conuiuiorum ſobriis non improbauit. Nam & modicis modeſtiſque interbibendum remiſſionibus refici: integrarique animos: ad inſtauranda ſobrietatis officia exiſtimauit. reddique eos ſenſim lætiores: atq; ad intentiones rurſum capiendas fieri habiliores. Et ſimul ſiqui penitus in iis affectionum cupiditatumque errores ineſſent: quos aliquis pudor reuerens concelaret: ea omnia ſine graui periculo libertate per uinum data detegi: & ad corrigendum: medendumque fieri opportuniora. atque etiam hoc Plato ibidem dicit: non defugiendas eſſe: neque reſpuendas huiuſcemodi exercitationes: aduerſum propulſandam uini uiolentiam. Neque ullum unq̄ cōtinentem prorſus ac temperantem ſatis fideliter uiſum eſſe: cuius uita uictuſque: non inter ipſa errorum pericula: & in mediis uoluptatum illecebris

explorata

expl orata sit. Nam cui libentiæ gratiæq; omnes conuiuiorũ incognitæ sint: qui q; ill arum oino expers sit. Si eum forte ad participãdas eiusmodi uolup tates: aut u olũtas tulerit: aut casus iduxerit: aut necessitas compulerit: deliniri plerũ q; & capi. Neq; mẽtẽ aiumq; eius consistere: sed ui q̃dam noua ictũ labascere Cõgrediendum igitur cẽsuit: & tanq̃ in acie quadã cum uoluptariis rebus: cũ q; ista uini licẽtia cõminus decernendum ut aduersum eas: non fuga simus tuti nec abstinẽtia: sed uigore animi: & cõstanti præsentia: moderatoq; usu: tempe rantiam: continentiamq; tueamur: & calefacto simul: refotoq; animo: siquid in eo: uel frigidæ tristitiæ: uel torpentis uerecundiæ fuerit diluamus.

¶ Quid. M. Cice. de particula ista senserit: scripseritque quæ præposita est uerbis aufugio & aufero. Et an in uerbo autumo: eadem ista hæc præpositio es se uideri debeat. Cap. III.

Legimus librum Cicerõis: qui iscriptus est orator. In eo libro Cicero quum dixisset uerba hæc: aufugio: & aufero: cõposita qdem es se ex ꝓpositione ab: & ex uerbis fugio: & fero: sed eam præpositionem: quo fieret uox ꝓnunciatu: audituq; lenior: uersam mutatãq; esse in au syllabã: cœptũq; esse dici aufugio: & aufero pro absugio: & absfero. Cũ hoc inq̃ ita dixisset: tum postea ibidẽ super eadem particula ita scripsit. Hæc iquit præpositio: præter hæc duo uerba: nullo alio in uerbo reperiet. Inuenimus autẽ in cõmẽtario nigidiano. uerbũ autumo cõpositũ ex ab præpositione: & uerbo æstimo: dictũq; itercise: autumo: quasi ab æstimo: quod significaret totũ æstimo: tanq̃ abnumero. Sed qđ sit cũ honore multo dictũ. P. Nigidii hois eruditissimi audacius hoc argutiusq; esse uidetur: q̃ uerius. Autumo enim non id solum significat sed & dico & opinor & censeo: cũ quibus uerbis præpositio ista: neq; cohærentia uocis: neq; significatiõe sentẽtiæ cõuenit. Præterea uir acerrimæ in studio litteraꝝ licẽtiæ. M. Tullius. nõ sola esse hæc duo uerba dixisset: si reperiri posset ullũ tertium. Sed illud magis quæri ispiciq; dignum est: uersa ne sit & mutata ab præpositio in au syllabam propter lenitatẽ uocis: an potius au particula sua sit propria origine: & peride ut pleræq; aliæ ꝓpositiões a græcis: ita hæc quoq; ide accepta sit: sicuti est i illo uersu homeri.

Aufugio · Aufero

Autumo ex ab: & æstimo

An particula

αὐέρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν, καὶ ἄβρομοι αὐίαχοι.

Prima supinarunt: necuere: exuta dedere:

Pellibus. absq; sono. & uocum turba.

¶ Historia de Ventidio Basso ignobili homine: quem primũ de parthis triũphasse memoriæ traditum est. Cap. IIII.

In sermõibus nuper fuit senioꝝ hoium: & eruditoꝝ multos in uetere memoria altissimũ dignitatis gradũ ascendisse ignobilissimos prius homines: & despicatissimos. Nihil adeo tamẽ de quoq̃ tantæ admirationi fuit: quãtæ fuerũt quæ de Ventidio Basso scripta sunt. Eum picentem fuisse genere: & loco humili: & matrem eius a Pompeio Strabone Põpeii magni patre bello sociali: quo asculanos subegit. captã cũ ipso esse. Mox triũphante Põpeio Strabone: cũ quoq; puerum iter cæteros ante

Ventidi Bassus.

currum impatoris sinu matris uectum esse. Post cum adoleuisset: uictum sibi ægræ quæsisse: cūq; sordide inuenisse: cōparādis mulis: & uehiculis magistratibus: qui sortiti prouincias forent: præbē da publice cōduxisse. In isto quæstu notum esse cœpisse. C. Cæsari: & cum eo ꝑfectum esse in gallias. Tum quia ī ea prouincia satis nauiter uersatus esset: & deinceps ciuili bello mādata sibi pleraq; impigre & strenue fecisset: nō modo in amiciciā Cæsaris: sed ex ea in amplissimum quoq; ordinem peruenisse. Mox tribunum quoq; plebis: ac deinde prætorem creatum. Atq; in eo tēpore iudicatum esse a senatu hostem cum. M. Antonio. Post uero coniunctis partibus: non pristinam tantum dignitatem recuperasse: sed pontificatum: ac deinde consulatum quoq; adeptum esse. Eamq; rem tam intoleranter tulisse populū Romanū qui Ventidium bassum meminerat curādis mulis uictitasse: ut uulgo per uias urbis uersiculi præscriberent.

Concurrite omnes augures: aruspices.
Portentum inusitatum conflatum est recens.
Nam mulos qui fricabat: consul factus est.

Eundē Bassum Suetonius Tranqllus ꝑpositū eē a. M. Antonio ꝓuīciis oriētalibus parthosq; in syriā itrorūpētis: tribus ab eo ꝓliis fusos scribit. Eūq; primū omniū de parthis triūphasse: & morte obita publico funere sepultū eē.

Ventidius Ba[illegible] [illegible]

¶ Verbum profligo a plerisq; dici improprie: inscitecq;. Cap. V

Profligo qd ꝓꝓ.ie.

Sicut alia uerba pleraq; ignoratione & inscitia improbe dicentium quæ nō intelligant: deflexa: & deprauata sunt a rōne recta: & consuetudine: ita huius quoq; uerbi: quod est ꝓfligo: significatio uersa & corrupta est. Nam cum ab affligendo: & ad perniciem interitumq; deducēdo inclinatum id: tractumq; sit: sempq; eo uerbo: qui diligēter locuti sunt: ita usi sint: ut profligare dicerent: prodigere: & deperdere: profligatasq; res: quasi profligatas & perditas appellarint. nūc audio ædificia & templa: & alia fere multa: quæ prope absoluta: effectaq; sunt: in profligato esse dici: ipsaq; esse iam profligata. Quapropter urbanissime respondisse prætorem non indoctum uirum Barbasculo cuidam: ex aduocatoꝶ turba Sulpitius Apollinaris in quadam epistola scriptum reliquit. Nam cum ille inquit rabula audaculus ita postulasset: uerbaq; ita fecisset: omnia uir clarissime negocia de quibus te cogniturū esse hodie dixisti: diligētia: & uelocitate tua profligata sunt. unū id solū relictū est. de quo rogo audias. Tum ꝑtor satis ridicule: an illa negocia de quibus iā cognouisse me dicis: ꝓfligata sint equidē nescio. hoc aūt negociū quod in te incidit / proculdubio: siue audiā: siue nō audiā profligatū est. Qđ significare aūt uolunt: qui profligatum dicunt: ii qui latine locuti sunt: non profligatum: sed affectum dixerunt: sicut. M. Cicero in oratione quā habuit de ꝓuinciis consularibus. eius uerba hæc sunt. Bellum effectum uidemus: & uere ut dicam pene confectum. Item infra. Nam ipse Cæsar quid est ꝙ in mea prouincia commorari uelit: nisi ut ea quæ per eum effecta sunt: perfecta reipubli. tradat: Idem Cicero in œconomico. Quum uero effecta iam prope æstate uuas a sole mitescere tempus est.

Affecti

¶ In libro

¶ In libro. M. Ciceronis de gloria secundo: manifeste est erratum in ea parte in qua scriptum est super Hectore & Aiace. Cap. VI.

IN libro. M. Tullii: q est secūdus de gloria: manifestus error est nō magnæ rei. Q uē errorem esse possit agnoscere non aliquis erudi torū sed qui tantum legerit ὁ μήροντό .ή. idest Homeri. η. litteram. i. librum octauū. Q uáobrem nō tá id mirabamur errasse i eá rē. M. Tullium q̄ nō esse animaduersum hoc postea: correctūq; uel ab ipso uel a Tyrone liberto eius diligētissimo homīe. & librorum patroni sui studiossimo. Ita enī scriptū in eodem libro est. Aiax cum Hectore congrediens de pugnandi causa agit: ut sepeliat: si sit forte uictus. Declaratq; se uelle ut suum tumulū: multis etiam post sæculis prætereuntes sic loquantur. Ciceronis error

Hic situs est: uitæ iampridem lumina linquens:
Q ui quondam hectoreo perculsus concidit ense.
Fabitur hoc aliquis. mea semper gloria uiuet.

Huius autem sententiæ uersus: quos Cicero i linguam latinā uertit: non Aiax apud Homerum dicit: neq; Aiax ait: ut sepeliat. sed Hector dicit: & Hector de sepultura agit: priusq̄ sciat. an secum depugnandi causa cōgressus sit Aiax.

ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατατεθνειῶτος,
ὅν ποτ' ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος ἕκτωρ.
ὥς ποτέ τις ἐρέει. τὸ δ' ἐμὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Ecce uiri tumulum. qui pridem a lumine cessit.
Abstulit hunc: factis præclarum splendidus hector.
Q uondam ita quis dicet: mea nunq̄ gloria olebit.

¶ Obseruatū eē in senibus: q annū fere ætatis tertiū sexagesimū agāt: aut laboribus aut iteritu: aut clade aliqua insignitū. Atq; inibi sup eadē obseruatiōe exemplū appositū epistolæ diui Augusti ad Caiū filiū. Cap. VII.

OBseruatum in multa hominum memoria: expertumq; est senioribus plerisq; omnibus sexagesimū tertium uitæ annum cū periculo & clade aliqua uenire: aut corporis morbiq; grauioris: aut uitæ interitus: aut animi ægritudinis. Propterea qui rerum: uerborumq; istiusmodi studio tenentur eum ætatis annum appellant κλιμακτηρικὸν. idest scalarium. Nocte quoque ista proxima superiore quum librum epistolarum diui Augusti: quas ad Caium nepotem suum scripsit: legeremus: duceremurque elegantia orationis: neque morosa: neque anxia: sed facili hercle & simplici: idipsum in quadam epistola super eodem anno scriptum offendimus. Eiusque epistolæ exemplum hoc est. ix. calē. octobris. Aue mi Cai: meus Asellius iocūdissimus: quem semper mediusfidius desidero: quū a me ābes. Sed præcipue diebus talibus qualis est hodiernus. oculi mei requirere meum Caium: quem ubicūque hoc die fuisti: spero lætum & beneualentem celebrasse. quartum & sexagesimum natalem meum: nam ut uides κλιμακτῆρα. idest scalarium communem seniorum omnium tertium & sexagesimum euasimus annum. Deus autem oro: ut mihi quantūcūq; superest temporis: id saluis uobis traducere

Annus sexagesimus tertius Climatericus. i. scalarius Ex epistola augusti

Augusti epist. ad Caium ne...

liceat:in statu reipu.fœlicissimo ἀνδραγαθούντων ὑμῶν, καὶ διαδεχομένων.i.fortiter ac uiriliter agētibus uobis:atq; succedētibus suscipiētibusq; stationē meā.

❡ Locus ex orōne Phauorini ueteris oratoris de cœnarꝝ:atq; luxuriæ exprobratiōe:qua usus est:cū legē liciniā de sūptu minuēdo suasit. Cap. VIII.

CVm legeremus orōnem ueterē Phauorini:nō indiserti uiri:quam orationē totā:ut meminisse possemus:odio hercle istiusmodi sūptus:atq; uictus ꝑdidicimus. Verba quæ apposuimus Phauorini hæc sunt.Præfecti popinæ atq; luxuriæ negāt cœnā lautā eē : nisi cū libētissime edis:tū auferatᷣ:& alia esca melior:atq;amplior succenturietᷣ.Is nūc flos cœnæ haberetᷣ inter istos:qbus sumptus & fastidiū pro facetiis ꝓcedit.Qui negāt ullā auē:præter ficedulā:totā comesse oportere.Cæterarꝝ auiū:atq; altiliū:nisi tantū apponatᷣ:ut a cluniculis:iferiore ꝑte saturi fiāt:cōuiuium putant inopia sordere.Suꝑiorē partē auiū:atq; altiliū:qui edūt:eos palatū non habere.Si ꝓportione crescit luxuria:& debere epulas crescere.Videte qd reliquitᷣ:nisi ut delibari sibi cœnas iubeāt ne edēdo defatigentᷣ:quādo stratus auro/argēto/purpura/amplior aliquot hoibus:q̄ diis īmortalibus adornanᷣ.

Decœnis

❡ Quod Cæcilius poeta frontem genere uirili:non poetice : sed cum probatione.& cum analogia appellauit. Cap. IX

VEre ac diserte Cæcilius hoc in subditicio scripsit.

Nam ii sunt inimici pessimi fronte hilaro:

Corde tristi:quos neq; ut apprehendas:neq; ut mittas:scias.

Hos ego uersus cum de quodā istiusmodi hoīe sermones essent in circulo forte iuuenum eruditoꝝ dixit.Tum de grāmaticoꝝ uulgo quispiam nobiscum ibi assistens non sane ignobilis.Quanta inquit licentia : audaciaque Cæcilius hic fuit:cum fronte hilaro:non fronte hilara dixit.& tam immanē solœcismum nihil ueritus est.Immo inq̄ potius nos:& q̄ audaces:& q̄ licētes sumus:qui frontem improbe:indocteq; non uirili genere dicimus ; cum & ratio ꝓportionis:quæ analogia appellatᷣ:& ueterum auctoritas:nō hanc : sed hunc frontem debere dici suadeant.Quippe.M.Cato in quinta originū ita scripsit. Postridie signis collatis/æquo fronte/peditatu/equitibus/atq; aliis cū hostium legionibus pugnauit.Recto quoq; fronte idem Cato:eodem in libro dicit.Atille semidoctus grāmaticus.Missas inquit auctoritates facias:quas quidem ut habeas posse fieri puto.Sed rōnem dic:quā nō habes.Atq;ego iis eius uerbis:ut tum ferebat ætas irritatior:audi inquā mi magister rōnem:falsam quidem:sed quā redarguere falsam esse tu nō queas.Oīa inq̄ uocabula tribus litteris finita quibus frons finitᷣ:generis masculini sunt:si in genitiuo quoq; casu eadē syllaba finianᷣ:ut mons:pons:frons.At ille cōtra renitēs.Audi inquit discipule plura alia cōsimilia:quæ non sunt generis masculini.Petebant ibi oēs:ut uel unum statim diceret.Sed cum homo uultū intorqueret:& non hisceret:coloresq; mutaret.Tum ego intercessi.& uade inq̄ nunc:& habeto ad requirendū xxx.dies.Postq̄ inueneris:repetes nos.Atq; ita hoiem nulli rei:ad indagādum uocabulum quo rescinderet finitionem fictam dimisimus.

Fronte hilaro.

Frōs frondis

❡ De uo.

¶ De uoluntario & admirando interitu uirginum mileſiarum. Cap. X.

PLutarchus in librorum quos περὶ ψυχῆς. ideſt de anima inſcripſit primo quum de moribus diſſereret in animos hominum incidentibus uirgines dixit.mileſii nominis:ferme quot tum in ea ciuitate erant: repente ſine ulla euidenti cauſa:uoluntatem cœpiſſe obeundæ mortis.Ac deinde plurimas uitam ſuſpendio amſiſſe.id quum accidiſſet in dies crebrius: neque anis eaꝝ: mori pſeuerãtiũ medicina adhiberi qret:decreuiſſe mileſios:ut uirgines:quæ corporibus ſuſpẽſis demortuæ forẽt:ut eæ oẽs nudæ cũ eodẽ laqueo.qui eſſẽt præuinctæ efferentur.Poſt id decretũ uirgines: uoluntariã mortẽ non petiſſe:pudore ſolo deterritas tam inhoneſti funeris. Mileſiæ uirgines

¶ Verba ſenatuſconſulti de exigendis urbe Roma philoſophis. Item uerba edicti cenſorum:quo improbati & coerciti ſunt.qui diſciplinam rhetoricam inſtituere & exercere Romæ cœperant. Cap. XI.

C. Fannio Strabone.M. Valerio Meſſalla conſulibus:ſenatuſconſultum de philoſophis & rhetoribus latinis factum eſt.M.Pomponius prætor ſenatum cõſuluit:quod uerba facta ſunt de philoſophis & rhetoribus:de ea re ita cenſuerũt:ut.M. Pomponius prætor animaduerteret . curaretq; uti ei e repu.fideq; ſua uideretur:uti romæ ne eſſent. Aliquot deinde annis poſt id ſenatuſconſultum Cn.Domitius ænobarbus.& L.Licinius Craſſus cenſores: de coercendis rhetoribus latinis: ita edixerunt. Renunciatum eſt nobis eſſe homines qui nouum genus diſciplinæ inſtituerũt Ad quos iuuentus in ludum conueniat:eos ſibi nomen impoſuiſſe latinos rhetores.Ibi homines adoleſcentulos dies totos deſidere. Maiores noſtri quæ liberos ſuos diſcere:& quos in ludos itare uellent inſtituerunt. Hæc noua quæ præter conſuetudinem:ac morem maiorum fiunt:neque placent:neque recta uidentur.Quapropter & iis qui eos ludos habent:& iis qui eo uenire conſueuerunt:uiſum eſt faciendum:ut oſtenderemus noſtram ſententiam.nobis nõ placere.Neque illis ſolum temporibus nimis rudibus:necdum græca doctrina expolitis philoſophi.ex urbe roma pulſi ſunt:uerum etiam Domitiano imperante:ſenatuſconſulto eiecti:atque urbe & italia interdicti ſunt. Qua tempeſtate Epictetus quoq; phũs: ꝑpter id ſenatuſcõ.nicopoli roma deceſſit. Rhetores & philoſophi reiecti Epictetus phũs roma expulſusq; rhetor docere

¶ Locus ex oratione Gracchi de parſimonia ac de pudicitia ſua memoratiſſimus. Cap. XII.

C. Gracchus quũ ex Sardinia rediit:orõnẽ ad populũ in cõcione habuit:uerba ſunt hæc. Verſatus ſum inquit in ꝓuincia:quomodo ex uſu ueſtro exiſtimabã eſſe: nõ quomõ ambitiõi meæ cõducere arbitrabar:nulla apud me fuit popina:neq; pueri eximia facie ſtabant:ſed in cõuiuio liberi ueſtri modeſtius erant q̃ apud principẽ. Poſt deinde hæc dicit. Ita uerſatus ſum in prouĩcia: ut nemo poſſet uere dicere aſſem: aut eo plus in mũeribus me accepiſſe:aut mea opa quẽpiã ſumptum feciſſe.Biennium fuit in prouincia ſi nulla meretrix domũ meã introiuit:aut cuiuſq̃ ſeruulus ꝑp me ſolicitatus eſt oium nationũ poſtremiſſimũ nequiſſimũq; æſtimatote. Gracchi pſimonia

Quum a seruis eorum tam caste habuerim: inde poteritis considerare. Quo modo me putetis cum liberis uestris uixisse atq; ibi ex interuallo: Itaq; inquit quirites: quum Romã profectus sum, zonas quas plenas argenti extuli: eas ex prouincia inanes retuli. Alii uini amphoras: quas plenas tulerunt: eas argento plenas domum reportauerunt.

Agnosce gracchi modestiã & itegritatem

¶ De uerbis inopinatis quæ utroq; uersum dicuntur: & a grammaticis communia uocantur. Cap. XIII.

Tor & uereor & hortor: & consolor cõmunia uerba sunt: ac dici utroq; uersu possunt: uereor te: & uereor abs te, i, tu me uereris: utor te & utor abs te, i, tu me uteris, hortor te & hortor abs te, i, tu me hortaris, consolor te & cõsolor abs te, i, tu me cõsolaris, testor quoq; & interpretor significatione reciproca dicunt̃. Sũt autẽ uerba hæc oia ex altera parte inusitata. Et an dicta sint in eã quoq; partẽ quæri solet. Afranius in cõsobrinis. Hem iste parẽtũ est uitabilis liberis: ubi malũt metui q̃ uereri se suis. Hic uereri ex ea parte dictũ est: qua est nõ usitatior. Nouius in ligararta: uerbũ quod est utit̃: ex contraria parte dicit. Quia supellex multa: quæ non utit̃: emitur tamen: idest quæ usui non est. M. Cato in quinta origine: exercitum inquit suum prãsum paratum cohortatus eduxit foras: atq; istruxit. cõsolor quoq; in partẽ alteram: præterq̃ dici solitũ est in epistola. Q. Metelli: quã quum in exilio esset ad Cn. & ad. L. Domitios dedit: Ac quum animũ inquit uestrũ erga me uideo uehemẽter consolor. & fides uirtusq; uestra mihi ante oculos uersat̃. Testata itidẽ & interpretata eadẽ ratiõe dixit. M. Tullius in primo libro de diuinatiõe, ut testor interpretorq; uerba cõmunia uideri debeant. Salustius quoq; eodẽ modo dilargitus proscriptorũ bonis dicit: tanq̃ uerbum largior sit ex uerbis cõmunibus. Veritũ autẽ sicut puditũ & pigitum: nõ psonaliter per infinitũ modũ dictum esse: non a uetustioribus tantũ uidemus sed a. M. quoq; Tullio in secundo de finibus. Primũ inquit Aristippi cirenaico rũq; omniũ: quos nõ est ueritũ in ea uoluptate: quæ maxia dulcedine sensum moueret summũ bonũ ponere. Dignor quoq; & ueneror. & cõfiteor & testor: habita sunt in uerbis cõibus sicuti in Virgilio illa dicta sunt: Cõiugio anchisa ueneris dignate supbo. & Cursusq; dabit uenerata sacerdos. Cõfessio aũt æris de quo facta confessio est: in. xii. tabulis scriptũ est his uerbis. Aeris cõfessi: rebusq; iudicatis. xxx. dies iusti sunt. Itẽ ex iisdẽ tabulis id quoq; est. Quæ si erit testatiqr: libripens ue fuerit in testimoniũ feriat̃ improbus intestabilisq; esto.

Cois uerba, multa.

Veritum, Puditum, Pigitum.

¶ Quod Metellus Numidicus figurã orationis nouã: ex orationibus græcis mutuatus est. Cap. XIIII.

Pud. Q. Metellũ Numidicum in libro accusationis in Valerium Messalã tertio noue dictum esse annotauimus. Verba ex oratiõe eius hæc sunt. Quũ sese sciret in tãtum crimẽ uenisse: atq; socios ad senatũ quæstũ flentes uenisse: sese maximas pecunias exactos eẽ. pecunias se maxias exactos id nobis uidebat̃ græca figura dictũ. Græci enĩ dicunt εἰσεπράξατο μὲ ἀργύριον: idest exigit a me argentum. Id significat exegit me pecuniã

me pecuniā.q̄ si id dici potest:etiā exactus esse aliquis pecuniam dici potest Cæcilius quoq; eadem figura in hypobolimæo æschino usus uidet̃.Ego illud minus nihilo exigor portoriū:idest;nihilominus exigit̃ de me portorium.

❡ Passis uelis:& passis manibus dixisse ueteres:non a uerbo suo quod est patior.sed ab alieno:quod est pando. Cap. XV.

Pāsum a pando

AB eo quod est pando passum ueteres dixerunt: nō pansum:'& cū præpositione expassum:non expansum. Cæcilius in synaristosis. Heri uero ꝓspexisse eū ex se tegulis. Hæc nūciasse & flāmeum expassum domi capillo quoq; esse mulier passo dicit̃.quasi p orrecto & expanso & passis manibus. & uelis passis dicimus.quod significat diductis:atq; distētis:Itaq; Plautus in milite glorioso a littera in e mutata: per com positi uocabuli morem dispessis dicit:pro eo quod est dispassis.

Expāsū

Dispessis

Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum extra
Portam dispessis manibus patibulum quum habebis.

❡ De nouo genere interitus crotoniensis Milonis. Cap. XVI.

MIlo crotoniensis athleta illustris: quem in chronicis scriptum est olympiade prima coronatū eē:exitū habuit uitæ miserādū & mirandum.Quum iam natu grandis artem athleticam desisset:iterque faceret forte solus in locis italiæ siluestribus: quercum uidit proxime uiam patulis in parte media ramis hiantem.Tunc experiri credo etiam tunc uolens an ullæ sibi reliquæ uires adessent: imissis in cauernas arboris digitis diducere & rescindere quercū conatus est. Ac mediā quidē partem discidit:diuellitq;. Quercus autē in duas diducta partes: quū ille quasi ꝑfecto: quod erat cōnixus:manus laxasset:cessante ui:redit in naturā:manibusq; eius retentis inclusisq; stricta denuo:& cohæsa dilacerandū hominē feris præbuit.

Milonis interitus

❡ Quam ob causam nobiles pueri atheniensiū tibiis canere desierint:quū patrium istum morem canendi haberent. Cap. XVII.

ALcibiades atheniensis:quum apud auūculum Periclem puer artibus ac disciplinis liberalibus erudiret̃:& accessi Pericles Antigenidam tibicinem iussisset ut eum canere tibiis quod honestissimum tum uidebat̃ doceret: traditas sibi tibias quum ad os adhibuisset. inflassetq;:pudefactus oris deformidate:abiecit̃ ifregitq;.Ea res quum percrebuisset: omnium tum atheniensium consensu disciplina tibiis canendi desita est.scriptum hoc in cōmentario Pamphilæ nono & uicesimo.

Alcibiades

Pāphila

❡ Qd̃ pugna belli ciuilis uictoriaq;.C.Cæsaris:quā uicit in pharsaliis cāpis: nunciata prædicta quæ est per cuiusdā Cornelii sacerdotis uaticiniū:eodē ipso die in italia Patauii. Cap. XVIII.

QVo.C.Cæsar.& Cn.Pompeius die ciuile bellum signis collatis in thessalia conflixerunt:res accidit Patauii in transpadana italiā memoria digna.Cornelius quidā sacerdos & loco nobilis & sacerdotii religiōībꝰ uenerādus:& castitate uitæ sāctus repēte mota mēte cōspicere se ꝓcul dixit pugnā acerrimā pugnari.Ac deide alios cedere:alios ur

Corneliꝰ sacerdos Patauiū ĩ transpadana Italia

gere:cædē:fugā:tela uolātia:instaurationē pugnæ:ip̄ressionē gemitus: uulnera:perīde ut si ipse in p̄lio uersaret̄:corā uidere sese uociferatus est. Ac postea subito exclamauit cæsarē uicisse. At Cornelii sacerdotis ariolatio leuis tū q̄dem uisa est: & uecors. Magnæ mox admirationi fuit: q̄ non modo pugnæ quæ in thessalia pugnata est:neq; prælii exitus:qui erat prædictus:idem fuit: sed omnes quoq; pugnandi reciprocæ uices: & ipsa exercitum duorum conflictatio uaticinantis motu:atque uerbis repræsentata est.

¶ Verba. M. Varronis memoria digna ex satyra: quæ inscribitur περὶ ἐδεσμάτων. idest de eduliis. Caput XIX.

NOn paucissimi sunt:in quos pōt cōuenire id qd᷑. M. Varro dicit in satyra:quæ iscribit̄ περὶ ἐδεσμάτων. i. de eduliis. uerba hæc sunt Si q̄tū opæ sūpsisti:ut tuus pistor bonū faceret panē:eius duodecimā philosophiæ dedisses:ipse bonus iāpridē esses factus. Nūc illū q norūt:uolūt emer̄ milibus cētū. Te q nouit nemo cētussis.

¶ Notata q̄dā de Euripidis poetæ gn̄e:uita:moribꝰ. de q̄ eiusdē fine uitæ. XX

Euripides

EVrípidi poetæ matrē Theopōpus agrestia olera uēdentē uictum q̄sisse dicit. Patri aūt eius nato illo:rn̄sum est a chaldæis eū puerū cū adoleuisset:uictorē in certamibus fore. Id ei puero fatū eē pater iterp̄tatus:athletā debere eē. roborato exercitatoq; filii sui corpore olympiā certatuꝝ eū īter athletas pueros deduxit. Ac primo q̄dē in certamine p ambiguā ætatē receptus nō est. Post eleusino & Thiseio certamine pugnauit. & coron atꝰest. Mox a corpis cura ad excolēdi aī studiū trāsgressus audi

Prodicus rhetor

to fuit physici anaxagoræ: & rhetoris Prodici. In moralī autē phia / Socratis. Tragœdiā scribere natus ānos duodeuigiti adortus est. Philochorus refert in īsula salamīe speluncā eē tetrā: & horridā: quā nos uidimus: in qua Euripides tragœdias scriptitauit. Mulieres fere oīs in maiorē modū exosus fuisse dr̄: siue q̄ natura abhorruit a mulieꝝ cœtu: siue q̄ simul duas uxores habuerat: cū id decreto ab atheniēsibꝰ facto ius eēt: quaꝝ m̄rimonii p̄tedebat. Eius odii ī mulieres

Thesmophoria festa cereris

Aristophanes quoq; meminit: ἐν ταῖς προτέραις θεσμοφοριαζούσαις. i. ī prioribꝰ thesmophoriis cū mulieres ad sacra cōueniūt eleusina. thesmophoria. n. festa sunt (Cæreris in his uersibus.

νῦν οὖν ἁπάσαισι παραινῶ, καὶ λέγω.
τοῦτον κολάσαι τὸν ἄνδρα πολλῶν οὕνεκα.
ἄγρια γὰρ τινὰ ὦ γυναῖκες δρᾶ ἅτε ἐν ἀγρίοις.
τοῖς λαχάνοις αὐτὸς τραφείς. idest

Omnis igit̄ nunc admoneo. & dico Virū huncine ulcisci: uultis de causis.
Agrestia eteni q̄dā matronæ agit: utq̄ In agrestibus enutritus oleribus sit.

Alexāder, ætolus

Alexander autem Aetolus hos de Euripide uersus composuit.

ὁ δὲ ἀναξαγόρου τρόφιμος ἀρχαίου.
στριφνὸς μὲν ἐμοίγε ἔοικε προσειπεῖν
καὶ μισογέλως καὶ τωθάζειν. οὐδὲ παρ᾽ οἶνον
μεμαθηκώς. ἀλλ᾽ ὅτι γράψαι τοῦτ᾽ ἄν.
μέλιτος καὶ σειρήνων ἐτετεύχει. Idest

At anaxagoræ

At anaxagoræ alumnus ueteris ille
Durus quidem ad salutandum uidetur.
Et ridendi exossus: & iocari ne ad uinum quidem
Consuetus. uerum quicquid scripserit. id
A melle: ac syrenibus ꝓfluit. Is quum in macedonia apud Archelaum Regem esset: uteretur q; eo rex familiariter rediens nocte ab eius cœna: canibus a quodam æmulo immissis dilaceratus est. & ex iis uulneribus mors secuta est. Sepulchrum autem eius: & memoriam macedões eo dignati sunt honore: ut in gloriæ quoq; loco prædicarēt. οὔποτε σὸν μνῆμα Εὐριπίδης ὄλοιτο πού. i. nulla ætate tua Euripides monumenta peribunt. Quod egregius poeta morte obita sepultus in eorum terra foret. Quamobrem quum legati ad eos ab atheniēsibus missi. petissent ut ossa in terram illius patriam permitterent transferri: maximo consensu macedones in ea re deneganda perstiterunt.

Euripides ...

¶ Quod a poetis Iouis filii prudentissimi: humanissimiq; Neptūni autē inhumanissimi: & ferocissimi tradūtur. Cap. XXI.

Præstātissimos uirtute: prudētia: uiribus iouis filios poetæ appellauerunt: ut Aeacum: Minoa: & sarpedona: ferocissimos & immanes: & alienos ab omni humanitate tanq̄ e mari genitos Neptūni filios dixerunt: Cyclopa: & Cercyona & Lestrygonas.

Filii iouis Filii neptūni

¶ Historia de Sertorio duce: deq; astu eius: cōmēticiisq; simulamētis: q̄bus ad barbaros milites cōtinendos: cōciliandosq; sibi utebatur. Cap. XXII

Sertorius uir acer: egregiusq; dux: & utēdi regēdiq; exercitus peritus fuit. Is in tēporibus difficillimis mentiebat̄ ad milites si mēdaciū ꝓdesset & līas cōpositas ꝓ ueris legebat: & somniū simulabat: & falsas religiões cōferebat siqd istæ res eū apud militū aios adiuta bāt. Illud adeo Sertorii nobile est: Cerua alba eximiæ pulchritudīs: & uiuacissimæ celeritatis a lusitano ei quodā dono data est. hanc sibi oblatā diuinitus: & instinctā. Dianæ numine: colloqui secū: monereq; & docere: quæ utilia factu eēnt: psuadere oibus instituit. Ac si quid durius uidebat̄ quod imperandū militibus foret: a cerua sese monitū prædicabat. Id quum dixerat uniuersi tanq̄ si deo: libētes parebāt. Ea cerua quodā die quum incursio esset hostiū nunciata: festinatione: ac tumultu cōsternata in fugā se ꝓrupit: atq; in palude ꝓxima delituit. & postea reqsita perisse credita est. Neq; multis diebus post inuentā esse cer uā Sertorio nūciat̄. Tū qui nūciauerat iussit tacere. Ac ne cui palā diceret interminatus est. Præcepitq; ut eā postero die repēte in eū locū: in quo ipse cū amicis esset: īmitteret. Admissis deinde amicis postridie: uisum sibi esse ait in quietē: ceruā quæ perierat ad se reuerti. Et ut prius cōsueuerat: qd̄ opus esset facto ꝑdicare. Tū Sertorio qd̄ īperauerat significāte cerua emissa in cubiculū Sertorii itrorupit. Clamor factus & orta admiratio est. Eaq; hoium barbaroꝝ credulitas Sertorio in magnis rebus magno usui fuit. Memoriæ ꝓditū est ex iis nationibus: quæ cū Sertorio faciebāt quū multis præliis superatus esset: neminē nunq̄ ab eo desciuisse: q̄q̄ id genus hominū esset mobilissimum.

Sertorii astutia

Sertorij ceruus

De ætatib⁹historicorum nobiliũ Hellanici: Herodoti: & Thucydidis. C XXIII

Hellanic⁹ Herodot⁹ Thucydides

Ellanicus: Herodotus: Thucydides historiæ scriptores in iisdẽ tẽporibus: fere laude ingẽti floruerũt. Et non nimis longe distãtibus fuerunt ætatibus. Nam Hellanicus initio belli peleponesiaci fuisse: quinq; & sexaginta annos natus uidet᷑: Herodotus tres & quinquaginta. Thucydides quadraginta. Scriptum hoc in libro. xi. Pamphilæ.

Q uid Vulcatius Sedigitus in libro quem de poetis scriptis de comicis latinis iudicarit. Cap. XXIIII.

Edigitus in libro quem scripsit de poetis: quid de iis sentiat/qui comœdias fecerunt: & quem præstare ex oĩbus cæteris putet: ac deinceps quo queq; i loco & honore ponat: his uersib⁹suis demõstrat.

Comici

Multos incerto certare hanc rem uidimus.
Palmam poetæ comico cui deferant.
Cum me iudice errorem dissoluam tibi.
Contra ut siquis sentiat: nihil sentiat.
Cæcilio palmam statua de comico.
Plautus secundus facile exuperat cæteros.
Dein Nęuius qui feruet: precio in tertio est.
Siquid quarto detur: dabitur Licinio.
Post insequi Licinium facio Atilium
In sexto consequitur hos Terentius.
Turpilius septimum: Trabea octauum obtinet
Nono loco esse facile facio Luscium.
Decimum addo antiquitatis causa Enninm.

De uerbis qbusdã nouis: q̃ i Cn. Matii Mimiãbis offẽderamus. Ca. XXV

Recẽtat᷑ .i. denuo nascitur

N. Matius uir eruditissimus in Mimiãbis suis non absurde neq; absone finxit recentat᷑: pro eo quod græci dicunt ἀνανεοῦται: idest. denuo nascitur: atq; iterum fit recens. Versus in quibus hoc uerbum est: hi sunt.

Iamiam albicassit phœbus: & recentatur.
Commune lumen hominibus & uoluptas.

Idẽ Matius i iisdẽ mimi iãbis: edulcare dicit: qđ ẽ dulcius reddere i his uersib⁹.

Edulcare .i. dulcius reddere

Q uapropter edulcare conuenit uitam.
Curasq; acerbas sensibus gubernare.

Q uibus uerbis Aristoteles philosophus definierit syllogismũ: eiusq; definitionis interpretamẽtum uerbis latinis factum. Cap. XXVI.

Syllogism⁹ qđ sit

Ristoteles qđ syllogismus esset: his uerbis definiuit: λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. i. orõ: in qua positis qbusdã: aliud qđ a positis: necessario cõsequit᷑ p ea q̃ posita sunt: Eius definitiõis nõ uidebat᷑ hęc incõmode iterptatio facta hoc modo. Syllogismus est oratio in qua cõsensis qbusdã & cõcessis: aliud quicq̃ quæ cõcessa sunt: per ea quæ cõcessa sunt: necessario cõficit᷑.

Q uid

¶ Quid sint comitia calata: quid curiata: quid cẽturiata: qd tributa: quid consilium. Atq; inibi quædam eiusmodi. Cap. XXVII.

Comitia calata. Comitia cẽturiata. Testamẽtorum tria genera.

IN libro Lælii felicis ad. Q. Mutiũ primo scriptũ est: Labeonem scribere calata comitia esse: quæ ꝑ collegio põtificũ habẽtur: aut regis sacrorũ: aut flaminũ: in augurandoꝝ causa. Eorũ autẽ alia esse curiata: alia centuriata. Curiata per lictorẽ curiatũ calari: idest cõuocari: centuriata per cornicinẽ. Iisdem comitiis. quæ calata appellari diximus: & sacrorũ detestatio: & testamẽta fieri solebãt. Tria enĩ genera testamẽtoꝝ fuisse accepimus. Vnũ quod calatis comitiis in cõcione populi fieret: alteꝝ i ꝓcinctu quũ uiri ad prælıũ faciẽdũ in aciẽ uocabant̃. Tertiũ p familiæ emãcipatione: cui æs & libra adhiberet̃. In eodẽ Lælii fœlicis libro hæc scripta sunt. Is qui nõ uniuersum populũ: sed partẽ aliquã adesse iubet: nõ comitia sed cõsiliũ edicere debet. Tribuni autẽ neq; aduocant patritios: neq; ad eos referre de re ulla possunt. Ita ne leges quidẽ ꝓprie: sed plebiscita appellant̃: quæ tribunis plebis ferentibus accepta sunt. Quibus rogatiõibus ante patricii non tenebãtur: donec. Q. Hortẽsius dictator eam legẽ tulit: ut eo iure quod plebes statuisset, omnes quirites tenerent̃. Itẽ in eodẽ libro hoc scriptũ est. Quũ ex generibus omnium suffragiũ ferat̃: curiata comitia esse. Quũ ex cẽsu & ætate cẽturiata. Quũ ex regiõibus & locis tributa: Cẽturiata aũt comitia itra pomeriũ fieri nefas esse: quia exercitũ extra urbẽ iperari oporteat: itra urbẽ iperari ius non sit. Propterea cẽturiata in cãpo martio haberi: exercitũq; imperari præsidii causa solitum: quoniam populus esset in suffragiis ferendis occupatus.

Plebiscita

Cẽturiata

¶ Quod errauit Cor. Nepos quũ scripsit Ciceronẽ tres & uiginti annos natũ causam pro Sex. Roscio dixisse. Cap. XXVIII.

Cor. nepotis error

Cor. Nepos & rerũ memoriæ nõ idiligens: &. M. Ciceronis: ut qui maxime amicus familiarisq; fuit. Atq; is tamẽ in prio libroꝝ quos de uita illius cõposuit. errasse uidet̃ quũ eũ scripsit tris & uigiti annos natũ primã causã iudicii publici egisse. Sex. q; Rosciũ parricidii reũ defendisse. Dinumeratis quippe annis a. Q. Cepiõe: & a. Q. Serrano: qbus cõsulibus: ante diẽ. iii. nonas ianuarii. M. Cicero natus est: ad. M. Tulliũ: & Cn. Dolobellã qbus cõsulibus causam priuatã ꝓ Quintio: apud aqliũ Gallũ iudicẽ dixit sex & uigiti anni reperiũtur. Neq; dubiũ est: qui post annũ: q̃ ꝓ Quitio dixerat: Sex. Rosciũ reũ parricidii defenderit: annos iã septẽ & uigiti natus. L. Sylla Felice: &. Q. Metello Pio cõsulibus. In qua re etiã Fenestellã errasse Pedianus Asconi⁹ aiaduertit: q; eũ scripserit: sexto & uicesimo ætatis ãno ꝓ Sexto Roscio dixisse. Lõgior autẽ nepotis: q̃ Fenestellæ error ẽ: nisi qs uult in aĩum iducere: studio amoris: & amicitiæ adductũ: ãplificãdæ admirationis gratia. q̃driẽniũ Nepotẽ suppressisse: ut. M. Cicero orationẽ florẽtẽ dixisse ꝓ Roscio admodũ adolescẽs uideret̃. Illud adeo ab utriusq; oratoris studiosis aiaduersum: & scriptũ ẽ: q; Demosthenes & Cicero pari ætate illustrissimas orationes in causis dixerint. Alter: κατὰ ἀνδροτίωνος, καὶ κατὰ τιμοκράτους: idest in Androtionẽ & i Timocratẽ: septẽ & uiginti ãnos natus, alter ãno minor pro

Fenestella

P.Quintio. ſeptimo & uiceſimo pro Sex.Roſcio. Vixerũt quoq; nõ nimis numerum annorũ diuerſum. Alter tris & ſexaginta annos. Demoſthenes.lx.

¶ Quali figura orõnis & q̃ noua.L.Piſo ãnaliũ ſcriptor uſus ſit.Ca.XXIX.

QVæ iſtæ in loquendo figuræ notæ:ſatis uſitatæ ſunt.Mihi nomen eſt Iulius:& mihi nomen eſt Iulii. Tertiã figuram nouam herclæ repperi apud Piſonem in ſecundo annalium.Verba Piſonis hæc ſunt.L.Tarquinium collegam ſuum:quia Targnio nomen eſſet metuere.Eumq; orat:uti ſua uolũtate Roma cõcedat:Quia Tarquinio inquit nomen eſſet.Hoc perinde eſt:tanq̃ ſi ego dicam:mihi nomen eſt Iulium.

Mihi nomẽ Iuliũ

¶ Vehiculum quod petorritum appellatur cuiatis linguæ uocabulum ſit græcæ an galllicæ Cap. XXX.

QVi ab alio genere uitæ detriti iã: & retoridi ad litterarũ diſciplinas ſerius adeũt:ſi forte idem garruli natura:& ſubargutuli ſunt:q̃ oppido fiũt in litterarũ oſtẽtatione inepti:& friuoli.Quod genus profecto ille homo eſt:qui de petorritis nuper argutiſſimas nugas dixit.Nam quum quæreret petorritum quali forma uehiculum : cuiatiſq; liguæ uocabulum eſſet:& faciem uehiculi ementitus eſt longe alienam : falſamq;: & uocabulũ græcũ eſſe dixit.Atq; id ſignificare uolucres rotas interpretatus eſt. Commutataq; una littera petorritum eſſe dictum uolebat.quaſi petorotũ.Scriptum etiam hoc eſſe a Valerio contendit probo.Ego quum probi multos admodum cõmentariorũ libros acquiſierim:neq; ſcriptum in his inueni:nec uſq̃ alioquin Probũ ſcripſiſſe credo.Petorritũ enim eſt nõ ex græca dimidiatũ ſed totũ tranſalpibus factum.nam eſt uox gallica.Id ſcriptum eſt in libro.M.Varronis quartodecimo rerũ diuinarũ.Quo in loco Varro quũ de petorrito dixiſſet:eſſe id uerbũ gallicũ:lãceã quoq; dixit nõ latinũ ſed hiſpanicũ uerbũ eſſe.

Petorritũ

Petorritũ

Lancea

¶ Quæ uerba legauerint rhodii ad hoſtium ducẽ Demetriũ:quum ab eo obſiderentur ſuper illa inclyta Hyaliſi imagine. Cap. XXXI.

RHodum inſula celebritatis antiquiſſimæ oppidũq; in ea pulcherrimum : ornatiſſimũq; obſidebat oppugnabatq; Demetrius dux ætatis ſuæ inclytus.Cui a peritia diſciplinaq; faciendi obſidii:machinarumq; ſolertia:ad capiẽda oppida repertarũ cognomentum πολιορκητής: ideſt urbiũ expugnator fuit.Tum ibi in obſidione illa ædes quaſdam publice factas::quæ extra muros urbis cum paruo præſidio erat aggredi/atq; uaſtare : & abſumere igni parabat. In iis ædibus erat memoratiſſima illa imago Hyaliſi protogenis manu facta illuſtris pictoris.Cuius operis pulchritudinem præſtãtiamq; ira percitus rhodiis inuidebat. Mittunt rhodii legatos adDemetrium cum his uerbis.Quæ malum inquiunt ratio eſt:ut tu imaginẽ iſtam uelis incẽdio ædiũ facto:diſperdere.Nam ſi nos oĩs ſuperaueris:: ac oppidũ hoc totũ cœperis:imagine quoq; illa itegra: & incolumi per uictoriã poticris.Sin uero nos uicere obſidẽdo nequeris: petimus cõſideres ne turpe tibi ſit:qa nõ potueris bello rhodios uĩcere:bellũ cum Protogene mortuo geſſiſſe. Hoc ubi ex legatis audiuit:oppugnatione deſita:& imagini:& ciuitati pepcit.

Hyaliſus pictor

Auli Gellii

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEXTVSDECIMVS.

Verba Musonii græca digna atq; utilia audiri obseruariq;. Eiusdem utilitatis sentẽtia a. M. Catone multis ante annis Numãtiæ ad equites dicta.

Cap. I.

ADolescentuli cum etiam tum in scholis essemus: ἐνθυμημάτιον.i.cõmẽtatiunculã: hoc græcum: quod apposui: dictum esse a Musonio philosopho audiebamus & quoniã uere atq; luculente dictũ: uerbisq; est breuibus: & rotũdis uinctum p q̃libẽter memineramus. ἄντι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου. ὁ μὲν πόνος οἴχεται. τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄντι ποιήσῃς αἰσχρὸν μετὰ ἡδονῆς. τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται. τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. i. si per laborem honesti quippiã egeris: labor abit: honestũ manet. Si per uoluptatẽ turpe feceris quippiã: quod suaue est abit: quod turpe est manet. Postea istam ip̃am sñiam in Catonis oratione: quã dixit numantiæ apud equites positã legimus. Quæ & si laxioribus paulo: longioribusq; uerbis cõprehensa est: præq̃ illud græcum quod diximus: quoniã tamẽ prior tẽpore: antiquiorq; est: uenerabilior uideri debet. Verba ex oratione hæc sunt. Cogitate cum animis uestris: si quid uos per laborem recte feceritis: labor ille a uobis cito recedet: benefactũ a uobis: dum uiuetis: non abscedet. Sed si qua per uoluptatẽ nequiter feceritis: uoluptas cito abibit: nequiter factum illud apud uos semper manebit.

Musonij sententia de labore et uoluptate

Catonis sententia de labore et uoluptate

Nequiter

Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percontandi: disserendiq;. & quæ sit eius legis reprehensio.

Caput II

LEgem esse aiunt disciplinæ dialecticæ: si de quapiã re quærat̃: disputeturq;: atq; ibi quod rogere: ut respõdeas; tum ne amplius qd dicas: q̃ id solum quod es rogatus: aut aias: aut neges. Eãq; legem qui nõ seruant: & aut plus: aut aliter q̃ sunt rogati respondeãt existimant̃ rudes/indoctiq; esse: disputandiq; morem atq; rõnem nõ tenere. hoc quidẽ quod dicũt in plerisq; disputationibus ꝓculdubio fieri oportet. Indefinitus nãq;/inexplicabilisq; sermo fiet: nisi ĩterrogationibus: respõsionibusq; simplicibus fuerit determinatus. Sed enim esse quædã uident̃: in quibus si breuiter/& ad id quod rogatus fueris respõdeas/capiare. Nã siqs his uerbis interroget: postulo ut respõdeas. Desieris ne facere adulteriũ an nõ? ut cũq; dialectica lege respõderis: siue aias: seu neges: hærebis in captione: tam si te dicas adulterum/q̃ si neges. Sed quod minus est in interrogatione, idest addẽdũ. Nã qui facere aliqd nõ desinit: nõ id necessario etiã fecit. Falsa igit̃ est species istius captionis/& nequaq̃ ꝓcedere ad id põt. ut colligi/cõcludiq; possit/eum facere adulterium/qui se negauerit facere desisse. Quid aũt legis istius ꝓpugnatores in illa captiuncula facient: in qua hærere eos necessum est? si nihil aliud q̃ quod interrogati erunt responderint. Nam si ita ego istoꝝ aliquem rogem. Quicquid

dialecticæ captiones

nō pdidisti:habeas ne an nō habeas? postulo aut aias:aut neges ut cūq; breuiter respōderit:capietur.Nā si nō habere se negauerit: quod nō pdidit:colliget oculos eū nō habere:quos nō pdidit.Sin uero habere se dixerit: colliget eum habere cornua:quæ nō pdidit Rectius igit :cautiusq; ita respondebit :qcquid habui: id habeo si id nō pdidi. Sed huiuscemodi respōsio nō fit ex lege quā diximus.Plus enī q̄ quod rogatus est respōdet.Et ppterea id quoq; ad eam legē addi solet:nō esse captiosis interrogationibus respondendum.

¶ Quanam ratione effici dixerit Erasistratus medicus:si cibus forte deerit:ut tolerari aliq̄tisper inedia possit:& tolerari fames. uerbaque ipsa Erasistrati sup ea re scripta. Cap. III.

Cum Phauorino romæ dies plerūq; totos eramus. Tenebatq; aīos nostros homo ille fandi dulcissim⁹.Atq; cū quoquo iret:quasi ex līgua ,prsum eius capti prosequebamur.Ita sermonibus usq;quaq; amœnissimis demulcebat.tū ad quēdā ægrū quū isset uisere:nosq; cū eo una itroissemus:multaq; ad medicos:q tum forte istic erant : ualitudinis eius gratia:oratione græca dixisset.Ac ne hoc quidē inqt mirū uideri debet:q cū ante hac semp edundi fuerit appetēs: nunc post imperatā inediā tridui:oīs eius appetitio pristina elāguerit.Nā quod Erasistratus scriptū reliqt inqt ppe modū uerū est:Esuritionē faciūt inanes:patētesq; intestinorū fibræ & caua ītus uētris.& stomachi uacua hiātia.quæ ibi aut cibo cōplētur aut inanitate diutina cōtrahunt:& cōniuēt:tūc loco in quē cibus capit uel stipato: uel adducto: uolūtas capiēdi ei⁹:desiderādiq; restiguit .Scythas quoq; ait eūdē Erasistratū dicere:quū sit usus ut famē lōgius tolerēt:fasciis uētrē strictissime circūligare Ea uētris cōpressione esuritionē posse depelli creditū est.Hæc tū Phauorinus multaq; huiusmodi alia affabilissime dicebat. Nos autē postea quū librū forte Erasistrati legeremus διαιρέσεων.i.diuisionū primū:idipsum in eo libro:qd Phauorinū audiebamus dicere:scriptū offēdimus.Verba Erasistrati ad eā rē ptinētia:hæc sunt.ἐλογιζόμεθα οὖν παρὰ τὴν χυρὰν σύμπτωσιν τῆς κοιλίας.εἶναι ταύτην σφόδρα ἀσιτίαν.καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον ἀσιτοῦσι καθὰ προαίρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἡ πεῖνα παρακολουθεῖ.ὕστερον δὲ οὐκέτι.idest.Cogitabamus itaq; ppter nimiam uētris cōpressionem summā esse inediam.Nā & ii qui sponte abstinent cibo primis tēporibus fame afficiunt :post aūt minus.Deide paulum infra.εἰθισμένοι δὲ εἰσὶ καὶ οἱ σκῦθαι.ὅταν διά τινα καιρὸν ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν ζώναις πλατείαις τὴν κοιλίαν διασφίγγειν ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἧττον ἐνοχλούσης. σχεδὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ᾖ.διὰ τὸ κένωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι.διὰ τοῦτο οὐ πεινῶσιν ὅταν σφόδρα συμπεπτωκυῖα ᾖ . κένωμα οὐκ ἔχει.idest. Scythæ etiam consueuerunt:siquando cuiuspiam rei causa inediā ferre coguntur:latioribus fasciis uentrem cohibere quasi ita fames minus eos infestet.Ventre etiam fere pleno:quia nulla in eo sit inanitas:fit ne esuriāt. Cū autem uenter compressus admodum est:caret inanitate.In eodem libro Erasistratus uim quādam famis non tolerabilem:quam græci βούλιμον καὶ βούπειναν. idest esuritionem & anxiam edendi sitim appellāt:in diebus frigidissimis multo facilius accidere ait:q̄ cum serenum atq; placidum est.Atq; eius rei causas: cur is

Esuritio

Scitharū' Mos.

Fame quemado sedetur

cur is morbus in eo plerūq; tempore oriatur nōdum sibi esse compertas dicit. Verba quibus id dicit: hæc sunt ἄπορον δὲ καὶ δεόμενον ἐπισκέψεως, καὶ ἐπὶ τούτου· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλιμιώντων διατὶ ἐν τοῖς ψύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπτωμα τοῦτο γίνεται ἢ ἐν ταῖς εὐδίαις. idest Dubium est: indigensq; considerationis: tum in hoc: tum in cæteris famelicis: quare in frigoribus magis huiuscemodi casus accidat: q̄ serenis temporibus.

¶ Quo ritu: quibusq; uerbis fecialis populi Romani bellum indicere solitus sit iis: quibus populus Romanus bellum fieri iusserat. Et item in quæ uerba cō ceptum fuerit iusiurandum de furtis militaribus sanciendis. & uti milites scripti intra prædictum diem: in loco certo frequentarent: causis quibusdam exceptis: propter quas iusiurandum remitti æquum esset. Cap. IIII

Cintius in libro tertio de re militari fecialem populi Romani bellū indicentem hostibus: telumq; in agrum eoꝝ iacientem hisce uerbis uti scripsit. Quod populus hermundulus: hominesq; populi hermūduli aduersus populū Romanū bellum fecere: deliquere: [Hermūdulus] quodq; populus Romanus cum populo hermūdulo: hominibusq; hermūdulis bellum iussit. Ob eam rem ego populusq; Romanus populo hermundulo hoibusq; hermūdulis bellum indico: facioq;. Item in libro eiusdem Cintii de re militari quinto ita scriptum est. Quū delectus antiquitus fieret: & milites scriberentur: in iusiurandum eos tribunus militaris adigebat in uerba hæc. In magistratu. C. Lælii. C. filii consulis. L. Cornelii. P. filii consulis in exercitu decēq; milia passuum prope furtum non facies: dolo malo: solus: neq; cum pluribus: pluris nūmi argentei. in dies singulos. Extraq; hastam: hastile: ligna: pabulum: utrem: follem: faculam: siquid ubi inueneris: sustulerisue: quod tuum nō erit: quod pluris nūmi argentei erit: uti tu ad. C. Lælium. C. filium consulem. L. ue Cornelium. P. filium cōsulem: siue ad quem uter eoꝝ iusserit: proferas: aut ꝓfitebere in triduo ꝓximo/quicquid inueneris/sustulerisue in dolo malo. Aut domino suo/cuium id cēsebit esse: reddes. uti quod recte factum esse uoles. Militibus aūt scriptis dies præfiniebat᷑: quo die adessent: & ut citati consuli responderent. Deinde ita concipiebat᷑ iusiurandum: ut adessent: his additis exceptionibus: nisi harūce aliqua causa erit: funus familiare: feriæ uindemiales. Kalendæq; quæ non eius rei causa in eum diem collatæ sint/quo is eo die minus ibi esset. Morbus sonticus auspiciumue: quod sine piaculo præterire non liceat. Sa [Morb' sonticus] crificiumue anniuersarium quod recte fieri non posset: nisi ipsus eo die ibi sit: ius hostisue: status condictusue dies cū hoste. si cui eoꝝ harunce: quæ causa erit: eum se postridie q̄ per eas causas licebit: eo die uenturum: aditurumque eum: qui eum pagum: uicum: oppidumue delegerit. Item in eodem libro uerba hæc sunt. Miles cum die: qui prædictus est aberat: neque excusatus erat infrequens dabatur. Item in libro sexto hoc scriptum est. Alæ dictæ exercitus: equium ordinesq; circum legiones dextra: sinistraque tanquam alæ in auium corporibus locabantur. In legione sunt centuriæ. lx. manipuli triginta: cohortes decem.

¶ Vestibulũ quid significet, deq; eius uocabuli rationibus. Cap. V.

PLeraq; uocabula: q̃bus uulgo utimur: neq; tamẽ liquido scimus quid ea ꝓprie atq; uere significẽt: sed incõpertam: & uulgariã traditionẽ rei nõ explorate secuti: uidemur magis dicere quod uolumus q̃ dicimus. Sicuti est uestibulũ uerbũ ĩ sermonibus celebre: atq; obuiũ: nõ oĩbus tamẽ qui illo facile utũtur satis perspectũ. Aiaduerti enim quosdã: haud quaq̃ ĩdoctos uiros opinari uestibulũ esse partem domus primorẽ: quã uulgus atriũ uocat. Cæcilius Gallus in libro de significatiõe uerborũ: quæ ad ius ciuile ptinẽt: secũdo uestibulũ esse dicit nõ ĩ ipsis ædibus: neq; partẽ ædiũ: sed locũ ante ianuã dom⁹ uacuũ: p quẽ a uia aditus: accessusq; ad ædis est: cũ dextra sinistraq; inter ianuã tectaq; quæ sunt uitæ iuncta: spatiũ relinq̃tur. Atq; ipsa ianua ꝓcul a uia est area uacanti intersita. quæ porro huic uocabulo ratio sit quæri multũ solet. Sed quæ scripta legi: ea ferme omnia incõcinna atq; absurda uisa sunt. Quod Sulpitium autem Apollinarem memini dicere uirum elegãti sciẽtia ornatũ huiuscemodi est. Ve pticula sicuti quædã alia tũ itẽsionẽ significat tũ minutionẽ. Nã uet⁹ & uehemẽs alterũ ab ætatis magnitudine cõpositũ, elisumq; est: Alterũ amentis ui: atq; ĩpetu dicitur. Vescũ autẽ quod ex ue particula: & esca copulatum est: utriusq; diuersæ significationis ui capit. Aliter enim Lucretius uescũ salem dicit ex edendi intentione. Aliter Lucilius uescum appellat cum edendi fastidio. Qui domos igitur amplas antiq̃tus faciebant, locum ante ianuam relinquebant: qui inter fores domus & uiam medius esset. In eo loco qui dominum eius domus salutatum uenerãt: priusq̃ admitterentur consistebant, & neq; in uia stabant neq; intra ædes erant. Ab illa ergo grandi loci constitutione: & quasi quadam stabulatione uestibula appellata sunt spatia (sicut diximus) grandia ante fores ædium relicta: in quibus starent qui uenissent: priusq̃ intromitterentur. Meminisse autem debebimus id uocabulum non semper a ueteribus proprie: sed per quasdam translationes esse dictum. Quæ tamẽ ita sunt factæ: ut ab ista de qua diximus proprietate non longe desciuerint. Sicut illud in. vi. Virgilii.

Vestibula ante ipsum: primisq; iu faucibus orci
Luctus: & ultrices posuere cubilia curæ.

Nõ eñi uestibulũ priorẽ partẽ domus infernæ esse dicit. Quod obrepere põt: tanq̃ si ita dicat. Sed loca duo demonstrat extra orci fores uestibulũ & fauces. Ex quibus & uestibulum appellat ante ipsam domum & ante ipsa orci penetralia. Fauces autem uocat iter angustum per quod ad uestibulum adiretur.

¶ Hostiæ quæ dicuntur bidentes quid sint: & quam ob causam ita appellatæ sunt. superq; ea re. P. Nigidii: & Iulii Higini sententiæ. Cap. VI

REdeuntes græcia Brundusium nauem aduertimus. Ibi quispiam lĩguæ latinæ litterator Roma a Brundusinis accersitus experiundũ sese uulgo dabat. Imus ad eum nos quoq; oblectamẽti gratia. Erat enim fessus & languens animus de æstu maris. legebat barbare: insciteq; Virgilii septimum: in quo libro hic uersus est.

Centum

Centum lanigeras mactabat rite bidentes.
Et iubebat rogare se siqs quid omniũ rerũ uellet dicere. Tũ ego indocti hoīs
cõfidentiā demiratus:doces ne inq̄ nos magister:cur bidentes dicant̄: Bidẽtes
īqt oues appellatæ:iccircoq; lanigeras dixit:ut oues planius demõstraret. Post
hac inq̄ uidebimus:an oues solæ(ut tu ais)bidentes dicant̄. Et an Pomponius Põponi⁹
attellanaꝝ poeta: in gallis:transalpinis errauerit:quum hoc scripsit. Mars tibi
uoueo factuꝝ: si unq̄ redierir. bidẽti uerre. Sed nũc ego a te rogaui ecq̄ scias
esse huiuscemodi uocabuli rationẽ. Atq; ille nihil cõtatus: sed nimiũ quãtũ au-
dacter. Oues inqt bidẽtes dictæ:q, duos tãtũ dẽtes habeãt. Vbi terraꝝ quæso
te inq̄ duos solos p naturã dẽtes habere ouẽ uidisti? Ostẽtũ eni est: & piaculis
factis pcurandũ. Tũ ille pmotus mihi & irritatus. Quære inqt ea potius quæ
a grãmatico quærẽda sunt. Nã de ouiũ dẽtibus opiliones pcõtant̄. Facetias ne
bulonis hoīs risi & reliq. P. autẽ Nigidius in libro quẽ de extis cõposuit: biden Bidentes
tes appellari ait: nõ oues solas: sed oĩs bimas hostias. neq; tamẽ dixit aptius cur quasi bien
bidẽtes. Sed quod ultro existimabamus id scriptũ inuenimus in cõmentariis nes
qbusdã ad ius põtificũ ptinẽtibus: Bidennes primo dictas littera īmissa: q̄si biẽ
nes. Tũ logo usu loquẽdi corruptã esse uocẽ: & ex bidennibus bidẽtes factũ:
quoniã id uidebatur esse dictu facilius. Higinus tamẽ Iulius q ius põtificũ nõ Higinus
uidet̄ ignorasse in quarto libroꝝ quos de Virgilio fecit: bidẽtes appellari scri qd de bi-
psit hostias: quæ p ætatẽ duos dẽtes altiores haberẽt. Verba illius ipsa posui. dentibus.
Quæ bidẽs est inquit hostia: oportet habeat dentes octo: sed ex iis duos cæte-
ris altiores per quos appareat ex minore ætate: in maiorem trãscendisse. Hæc
Higini opinio: an uera sit: non argumentis: sed oculis iudicari potest.

¶ Quod laberius uerba pleraq; licentius: petulantiusq; finxit. & q, multis itẽ
uerbis utitur: de quibus an sint latina, quæri solet. Cap. VII.

LAberius in mimis quos scriptitauit oppido q̄ uerba finxit prælicẽ
ter. Nã & Mendicimoniũ dicit: & mœchimoniũ: & adulteriorẽ: Verba no. ficta a
adulteritatẽq; pro adulterio: & depudicauit pro strupauit: & ablu laberio
uium pro diluuio. & quod in mimo ponit: quẽ Theophinum in-
scripsit: manuatus est pro furatus. Et item in fullone furem manuarium appel Depudi-co abluui um
la: Manuari inquit pudorem pdidisti. Multaq; alia huiusmodi nouat. neq; non
absoleta quoq; & maculantia ex sordidiore uulgi usu ponit: quale est in stami Vocabula
nariis. Tollet bona fide uos orcus nudas in Catonium & eluuiare lintea: & la multa no ua
bandria dicit: quæ ad lauandum sint data. & coltior īquit in fullonicam ecquid instamī-rii
properas: ecquid præcurris caldonia? Item in restione: calabirriunculos dicit: Labãdria
quos uulgus calaburriones. Item in compitalibus malas malaxaui. Item in ca- Caldonia
comẽnone. Hic est inquit ille gurdus: quem ego me abhinc duos menses ex Callabirri unculus
africa uenientem excepisse tibi narraui. Item in mimo: qui īscribitur: nacca. L. Gurdus
Cippum dicit: & obbam: & camelliam: & pictatium & capitium: induis īquit Camellia
capitium tunicæ pictatium. Præterea manua pro annua: gubernium pro gu- Gubnius
bernatore: & planum pro sycophanta: & nanum pro pumilione dicit. q̄q̄ pla- Planus Nanum
num pro sycophanta, M. quoq; Cicero in oratione scriptum reliquit: quam p

Leucuna
Cotio

cluetio dixit. Atq; item in mimo: qui saturnalia inscriptus est: borulum pro farcimine appellat. & hoiem leucunam pro leui. Item in necromantia cotionem p uulgare dicit: quem ueteres arulatorẽ dixerũt. Verba Laberii hæc sunt. Duas uxores: hoc hercle plus negocii est inquit cotio sex ædiles uiderat. Sed enim in mimo: quem scripsit Alexandream: eodem quidem modo: quo uulgus: sed ꝑbe: latineq; usus est græco uocabulo. Emplastrum enim dixit ὀυδετέρως neutro scilicet non genere fœminino: ut isti nouitii semidocti: uerba ex eo mimo apposui. Quid est iusiurandum? Emplastrum æris alieni.

Emplastrũ neu. genere

¶ Quid significet: & qd a nostris appellatũ sit ἀξίωμα: qd' dialectici dicunt. & quadã alia: quæ prima in disciplina dialectica tradunt. Cap. VIII.

CVm in disciplinas dialecticas induci: atq; imbui uellemus: necessũ fuit adire: atq; cognoscere quas uocant dialectici εἰσαγωγάς. i. introductiones: tanq̃ in primo περὶ ἀξιωμάτων. i. ꝓnũciatoꝝ quæ. M. Varro alias profata: alias proloquia appellat. Cõmẽtarium de ꝓloquiis Lælii docti hoïs: qui magister Varronis fuit: studiose quæsiuimus. Eũq; in pacis bibliotheca repertũ legimus. Sed in eo nihil edocẽter: neq; ad instituẽdũ explanate scriptũ est. Fecisseq; uidet' eum librũ Lælius siue magis admonendi. q̃ alioꝝ docẽdi gratia. Rediuimus igit' necessario ad libros græcos: ex quibus accepimus ἀξίωμα. i. pronũciatũ/definitũ esse his uerbis λεκτὸν αὐτοτελὲς ἀπόφαντον ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ. i. discibile per se ꝑfectum enũciabile quãtum ex semetipso. Hoc ego supsedi uertere: quia nouis & incõditis uocibus utẽdũ sit: quas pati aures ꝑ insolentiam uix possent. Sed. M. Varro in libro de lingua latina ad Ciceronem quarto & uicesimo expeditissime ita finit. Proloquiũ est snia in qua nihil desiderat'. Erit aũt planius: quid istud sit si exẽplum eius dixerimus. ἀξίωμα igitur: siue id ꝓloquium dicere placet huiusmodi est. Annibal pœnus fuit. Scipio numantiam deleuit. Milo cædis dãnatus est. Neq; bonum est uoluptas: neq; malum. Et oïno quicquid ita dicit': plena & ꝑfecta uerboꝝ snia: ut id necesse sit: aut uerum: aut falsum esse: id a dialecticis. ἀξίωμα: id ꝓpositio: idest oratio uerum: aut falsum plene significans appellatum est a. M. Varrone sicuti dixi proloquium. A Marco autem Cicerone pronunciatum. Quo ille tamen uocabulo tantisper uti se attestatus est: quoad melius inquit inuenero. Sed quod Græci συνημμένον ἀξίωμα. idest connexum pronunciatum dicunt: id alii nostrorum adiunctum: alii cõnexum dixere. Id cõnexum tale est. si Plato ambulat: Plato mouet' Si dies est: sol sup terrã est. Item quod illi συμπεπλεγμένον. i. copulatum: nos uel cõiunctum: uel copulatum dicimus: quod est eiusdẽ modi. P. Scipio Pauli filius: & bis cõsul fuit: & triũphauit: & cẽsura functus est: & collega in cẽsura. L. Mumii fuit. In omni aũt cõiuncto: si unum est mẽdacium: etiam si cætera uera sunt: totum eẽ mẽdacium dicit'. Nã si ad ea oïa: quæ de Scipione illo uera dixi addidero. Et Annibalem in Africa supauit: quod est falsum: uniuersa quoq; illa quæ cõiuncte dicta sunt: ꝓpter hoc unum. quod falsum accesserit: quia simul dicent': uera nõ erunt. Est item aliud: quod græci διεζευγμένον ἀξίωμα. i. nos disiunctum proloquium dicimus. Id huiuscemodi est. Aut malum est uoluptas: aut bonum.

Prosata

Lælius

ꝓpositio.

ꝓloquiũ
ꝓnũciatũ

Connexum

Coniunctum

Disiunctum

bonũ. Aut neq; bonũ:neq; malũ eſt. Oia autẽ quæ diſiũgunť:pugnãtia eſſe inter ſeſe oportet. Eorũq; oppoſita ἀντικείμενα græci dicũt. Ea quoq; ipſa iter ſeſe aduerſa eẽ. Ex oĩb⁹ quæ diſiũgunť:unũ eẽ ueꝝ debet:cætera falſa. Q ď ſi aut nihil oium ueꝝ aut oia:pluraue:q̃ unũ uera erũt. Aut quæ diſiũcta ſunt: non pugnabũt:aut quæ oppoſita eoꝝ ſunt:cõtraria:iter ſe nõ erũt. Tunc id diſiunctũ mẽdaciũ eſt. & appellať παραδιεζευγμένον.i.uitioſe diſiunctũ. ſicuti hoc eſt ĩ quo quæ oppoſita nõ ſunt cõtraria. Aut curris aut ambulas aut ſtas. Nĩ ipſa quidẽ inter ſe aduerſa ſunt. Sed oppoſita eoꝝ nõ repugnãt. Nõ ambulare eni & non ſtare/& nõ currere cõtraria iter ſeſe nõ ſunt. qm̃ cõtraria ea dicunť:quæ ſimul uera eẽ nõ queunt. Poſſis.n.ſimul eodẽq; tpe:neq; ambulare:neq; ſtare: neque currere. Sed hoc iã breue: ex dialectica libamẽtũ dediſſe nũc ſatis erit. Atq; id ſolũ addẽdum:admonẽdũq; eſt ꝙ huius diſciplinæ ſtudiũ:atq; cognitio in pricipiis qdẽ tetra & aſpnabilis:inſuauiſq; eſſe & inciuilis uideri ſolet. Sed ubi aliquãtum ꝓceſſeris tum deniq; & emolumẽtũ eius in aio tuo dilucebit:& ſequetur quædã diſcẽdi uoluptas inſatiabilis. Cui ſane ſi modũ nõ feceris: periculũ nõ mediocre erit:ne ut pleriq; alii:tu quoq; in illis dialecticæ gyris atq; mæandris:tanq̃ apud ſirenios ſcopulos cõſeneſcas. Laus dialecticæ Nõ parua

¶ Quid ſignificet uerbũ in libris ueterũ creberrie poſitũ ſuſq; deq;. Ca.IX

SVſq; deq; fero:aut uſq; deq; habeo (his.n.oibus modis dr̃) uerbũ eſt ex hoium doctorũ ſermonibus:in poematis quoq; & in epiſtolis ueterũ ſcriptũ plurifariã. Sed facilius repies.qui id uerbũ oſtentent:q̃ qui itelligãt. Itaq; pleriq; noſtrũ quæ remotiora uerba inuenimus: dicere ea ꝑperamus non diſcere. Significat aũt ſuſq; deq; ferre: æquo aio eẽ:& qď accidit.nõ magnipẽdere. Atq; interdũ negligere & cõtẽnere:& ꝓpemodũ id ualet qď dr̃. ἀδιαφορεῖν.i.indifferẽs eẽ. Laberius in cõpitalibus. Nũc tu lentus es:nunc tu ſuſq; deq; fers. Materfamilias tua in lecto aduerſo: ſedet ſeruos ſextãtis uerbis nefariis utiť. M. Varro in ſiſenna:uel de hiſtoria. Quod ſi non horum omniũ ſimilia eſſent principia:ſuſq; deq; eſſet.

Lucilius in tertio. Verum hic ludus ibi ſuſq; oia:deq; fuere.
Suſq; & deq; fuere inquam omnia ludus:iocuſq;.
Illud opus durum:ut ſetinum acceſſimus finem.
ἐπὶ τὸ λοιπὸν. ideſt in reliquo.
Vt aiunt:montes ætnæ omnes aſpri athones.

¶ Quid ſint proletarii:quid capitecenſi:quid item ſit in.xii.tabulis aſſiduus. & quæ eius uocabuli ratio ſit. Cap. X

CIum erat quodam die romæ in foro a negociis:& læta quædã celebritas feriarũ.legebaturq; in cõſeſſu forte cõplurium Ennii liber ex annalibus.iii. In eodem libro uerſus hi fuere.

Proletarius publicitus excubiis:ferro q;
Ornatur.ferro muros:urbemq;:forumq;
Excubiis curãt: Tũ ibi quæri cæptũ eſt quid eſſet ꝓletarius. Atq; ego aſpiciẽs quẽpiã in eo circulo ius ciuile callentẽ familiarẽ meum rogabã; ut id uerbum

enarraret,& quum ille se iuris:nō rei grammaticæ peritum esse respōdisset:eo maxime inquam te dicere hoc oportet: quādo ut prædicas iurisperitus es.Nā q; Ennius uerbum hoc ex duodecim tabulis uestris accepit: in quibus si recte cōmemini:ita scriptum est. Assiduo uindex assiduus esto. Proletario ciui quiuis uolet uindex esto. Petimus igitur ne annalem hunc.Q.Ennii:sed duodecim tabulas legi arbitrere.Et qd sit in ea lege ꝓletarius ciuis iterpretere.Ego uero inqt dicere atq; iterpretari hoc deberē:si ius faunoꝝ & aboriginum didicissem.Sed enī quum ꝓletarii & assidui: & sanates & uades & subuades & uigitiquinq; asses: & taliones:furtorumq; quæstiones cum lance: & licio euanuerint:omnisq; illa duodecim tabularū antiquitas:nisi in legis actionibus centūuiralium causarum lege Ebutia lata consopita sit : studium scientiamq; ego præstare debeo iuris:& legum:uocumq; earū quibus utimur.Tum forte quadam Iulium Paulum poetā memoriæ nostræ doctissimū prætereuntē conspeximus.Is a nobis salutatus:rogatusq;:uti de sn̄ia deq; rōne istius uocabuli nos doceret.Qui i plæbe inqt romana teuissimi:pauprimiq; erāt:neq; āplius quā mille qngētū æris incēsum deferebāt:ꝓletarii appellati sunt.Qui uero nullo aut ꝑquā paruo ære cēsebant̄ capitecēsi uocabātur.Extremus aūt cēsus capite cēsoꝝ æris fuit.ccclxxv.Sed qm̄ res pecuniaq; familiaris obsidis uice:pignorisq; cē apud rempublicam uidebat̄:amorisq; in patriam fides quædam in ea:firmamētūq; erat:neq; ꝓletarii:neq; capitecēsi milites : nisi in tumultu maximo scribebant̄:quia familia quæuis aut tenuis:aut nulla iis erat.Proletariorum tñ ordo honestior aliquanto & re & nomine:quam capitecensorum fuit.Nam & asperis reip.temporibus:quum iuuentutis inopia esset in militiā tumultuariā legebant̄.Armaq; iis sumptu publico præbebātur.Et non capitis cēsione:sed prosperiore uocabulo:a munere: officioq; prolis edendæ appellati sunt:q. cū re familiari parua minus possent rēp.iuuare:sobolis tñ gignendæ copia ciuitatem frequentarent.capitecensos autem primus.C.Marius:ut quidam ferunt: bello cimbrico difficillimis reipu.temporibus uel potius:ut Salustius ait:bello iugurthino:milites scripsisse traditur:quum id factum ante:in nulla memoria extaret.Assiduus in duodecim tabulis:& pro locuplete:& facile munus faciente : dictus ab assibus.i. ære dando ; quum id tempora reipu. postularent. Aut a muneris pro familiari copia faciendi assiduitate . Verba autem Salustii in historia iugurthina de.C.Mario cōsule:& de capitecensis hæc sunt.Ipse interea milites scribere:nō more maiorum: nec ex classibus:sed ut libido cuiusq; erat capitecensos plerosque. Id factum alii inopia bonorum alii ꝑ ambitionē consulis memorabant.q. ab eo genere celebratus:auctusque erat : & homini potentiam quærenti: egentissimus quisque oportunissimus.

Ex.xii.tab
Annalem

Lex ebutia

proletarius
Capitecensus

Assiduus ab assibus

¶ Historia ex Herodoti libris sumpta de psyllorum interitu:qui in syrtibus africanis colebant. Caput. XI.

Gens in Italia marsorum orta fertur esse a circes filio Marso.Propterea Marsis hominib⁹:quorū dūtaxat familiæ cū externis cognatiōibus nōdū etiā ꝑmixtæ corrupteq; sunt ui quadā genitali datū: ut serpentiū

ut serpentiũ uirulentorum domitores sint & incantationibus herbarũq; succis faciant medelarum miracula. Hæc eadem ui prædios esse quosdam uidemus qui psylli uocantur. Super nomine quorum & genere: quum in ueteribus litteris quæsissem in quarto deniq; Herodoti libro: fabulam hanc de psyllis inuenimus. Psyllos quondam fuisse in terra africa: conterminos nasamonibus. Austrumq; in finibus eorum quodam in tempore per quã ualidum: ac diutinum flauisse. Eo flatu aquam omnem in locis in quibus colebant exaruisse. Psyllos re aquaria defectos eam iniuriam grauiter austro succensuisse. Decretumq; fecisse uti armis sumptis ad austrum: perinde quasi ad hostem iure belli res repetitum proficiscerentur. Atq; ita profectis uentum austrum magno spiritus agmie uenisse obuiam. Eoq; uniuersos cum omnibus copiis: armisq; cumulis montibusq; arenarum superiectis oppetuisse. Eo facto psyllos ad unũ omnis interisse. Itaq; eorum fines a nasamonibus occupatos.

Marsi
Psylli

¶ De iis uocabulis. quæ Cloatius Verus aut satis commode: aut nimis absurde: & illepide: ad origines linguæ græcæ redegit. Cap. XII

Cloatius Verus in libris: quos inscripsit uerborum a græcis tractorum: non pauca hercle dicit curiose: & sagaciter conquisita: neq; non tamen quædã futilia & friuola. Errare īquit dictum est ἀπὸ τοῦ ἔρρειν. idest a pereundo. Versumq; infert Homeri: in quo id uerbum est ἔρρε κακὴ γλήνη: Idest pereas mala pupilla oculi & illud.

Errare

ἔρρ' ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζωόντων. idest

Ocius o pereas uiuorum ex insula abusus.

Item alucinari factũ scripsit ex eo quod dicitur græce ἀλύειν. i. languere: unde locũ quoq; esse dictũ putat g littera in c cõuersa tarditatẽ quandã animi & stuporẽ: qui allucinãtibus plerũq; usu uenit: Item fascinum appellat quasi βάσκανον. idest inuidũ: & fascinare eẽ quasi βασκαίνειν. idest inuidere. Cõmode hæc sane omnia: & cõducẽter. Sed ĩ libro quarto. Fœnerator inquit appellatus est, quasi φανεράωρ ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ χρηστότερον. idest facile apparens ab apparẽdo: ad id quod melius ac benignius est: quoniam id genus hominum speciem ostẽdent humanitatis: & cõmodi esse uideant̃ inopibus nũmos desiderãtibus. Idq; dixisse ait Hypsicratẽ quempiam grãmaticũ: cuius libri sane nobiles sunt super iis quæ a græcis accepta sũt: siue hoc aũt ipẽ Cloatius: siue nescio qui alius nebulo effutiuit: nihil potest dici insulsius. Fœnerator. n. sicut. M. Varro in libro tertio de sermõe latino scripsit a fœnore est nominatus. Fœnus autem dictum a fœtu: & quasi a fœtura quadã pecuniæ pariẽtis atq; increscẽtis: & iccirco: & M. Catonem: & cæteros ætatis eius fœneratorem sine a littera pronũciasse tradit: sicuti fœtus ipse: & fœcunditas appellata.

Hallucinari
Lucus
Fascinare
Fenerator
Fœnus

¶ Quid sit municipiũ: & qd a colonia differat: & qd sint municipes: quæq; sit eius uocabuli ratio: ac proprietas atq; inibi q̃ diuus Hadrianus in senatu de iure atq; uocabulo municipũ uerba fecit. Ca. XIII

Municipes & mũicipia uerba sunt dictu facilia & usu obuia. & neutiq; repias qui hæc dicat: qn scire se plane putet q̃d dicat. Sed pse

cto aliud est: aliud dicitur. Q uotus enim fere nostrum est qui quum ex co-
lonia populi Roma. sit: non & se municipem esse: & populares suos munici-
pes esse dicat: quod est a ratione: & a ueritate longe auersum. Sic adeo & mu-
nicipia quid: & quo iure sint: q̄tumq; a colonia differant ignoramus. Existima-
musq; meliore conditione esse colonias: q̄ municipia de cuius opinionis tam
promixtæ erroribus diuus Hadrianus in oratione quam de italicensibus: un-
de ipse ortus fuit in senatu habuit peritissimi disseruit: mirariq; se ostendit q
& ipsi italicenses & quædam item alia municipia antiqua in quibus uticenses
nominat: cum suis moribus legibusq; uti possent in ius coloniarum mutari ge
stiuerint. p̄nestinos autem refert maximo opere a Tiberio imperatore petisse:
orasseq; uti ex colonia in municipii statum redigerentur. Idq; illis Tiberium
pro referenda gratia tribuisse: q, in eorum finibus sub ipso oppido. ex capitali
Mũicipes morbo reualuisset. Municipes ergo sunt ciues Romani ex municipiis suo iure
& legibus suis utentes muneris tantum eum populo Roma. honorarii parti-
cipes: a quo munere capessendo appellati uidentur: nullis aliis necessitatibus:
neq; ulla popu. Roma. lege astricti: nunq̄ populus eorum fundus factus esset:
Primos autem municipes sine suffragii iure: cerites esse factos accepimus. Cō
cessumq; illis: ut ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent. Sed negociis
tamen atq; oneribus uacarent: pro sacris bello gallico receptis: custoditisq.
Colonia Hinc tabulæ cerites appellatæ uersa uice: in quas censores referri iubebant
quos notæ causa suffragiis priuabant. Sed coloniarum alia necessitudo est.
Non enim ueniunt extrinsecus in ciuitatem. Nec suis radicibus nituntur: sed
ex ciuitate quasi propagatæ sunt. Et iura institutaq; omnia populi Roma. non
sui arbitri habent. Q uæ tamen conditio: quum sit magis obnoxia & minus li
bera: potior tamen & præstabilior existimatur propter amplitudinem maiesta
temque popu. Rom. cuius istæ coloniæ: quasi effigies parua simulacraq; esse
quædam uidentur & simul quia obscura oblitterataq; sunt: municipiorum iu-
ra quibus uti iam per in noticiam non queunt.

¶ Q uod. M. Cato differre dixit properare: & festiare. Et q̄ cōmode Verrius
Flaccus uerbū: qd' est festinat interp̄tatus sit. • Cap. XIIII.

F Estinare & properare idem significare: atq; in eādem rem dici ui-
dentur. Sed. M. Cato id differre existimat: Eaque hoc modo diui-
sa uerba sunt ipsius ex oratione: quam de suis uirtutibus habuit:
aliud est properare: aliud festinare. Q ui unum quid mature tran-
Propero sigit: is properat: qui multa simul incipit neque perficit: is festina. Verrius
festino Flaccus rationem uolens dicere differentiæ huius fastinat inquit a fando dici-
tur. quoniā isti ignauiores: qui nihil perficere possunt plus uerborum q̄ ope-
ris habēt. Sed id nimis coactum atq; absurdum uidetur. Neque tanti momen
ti esse potest prima in utroq; uerbo littera: ut propter eam unam tam diuersa
uerba festinare & fari: eadem uideri debeant. Commodius autem propiusq;
uisum est festinare: quasi fessum esse. Nam qui multis simul rebus properan
dis defessus est; is iam non properat; sed festinat.

¶ Q uid

¶ Quid Theophrastus mirũ de perdicibus scriptũ reliquerit: & quid Theopompus de leporibus. Cap. XV.

Theophrastus philosophorũ peritissimus oẽs in paphlagonia pdices bina corda haberẽ dicit. Theopõpus ĩ bisalcia lepores bina iecora. perdices lepores

¶ Agrippas a partus ægri & ĩprosperi uitio appellatos. Deqȝ is. d eabus: quæ uocantur Prosa: & postuerta. Cap. XVI.

Quorũ in nascẽdo nõ caput: sed pedes primi extiterãt q partus difficillimus ægerrimusqȝ habetur: agrippæ appellati uocabulo ab ægritudine & pedibus. Cõfixos esse aũt pueros in utero Varro dicit a capite ĩfimo nixos sursum pedibus elatis non ut hoĩs natura est: sed ut arboris. Nã pedes cruraqȝ arboris appellat ramos. Caput stirpẽ atqȝ caudicem. Quando igitur inquit cõtra naturam forte conuersi in pedes: brachiis plerũqȝ diductus retineri solẽt: ægriusqȝ tũc mulieres enitũť. Huius periculi deprecãdi gratia aræ statutæ sunt romæ duabus carmẽtibus: quarũ altera. Postuerta nominata est. Prosa altera: a recti peruersiqȝ partus: & potestate & noĩe. Agrippæ Caudex Cap. arbor. Postuerta Prosa Deæ

¶ Quæ ratio uocabuli sit agri uaticani. Cap. XVII.

Et agrum uaticanum: & eiusdem agri deum præsidem appellatũ acceperamus; a uaticiniis: quæ ui atqȝ instinctu eius dei in eo agro fieri solita essent. Sed præter hanc causam. M. Varro in libris diuinarum: aliam esse tradit istius nominis rationem. nam sicut Aius inquit deus appellatus: araqȝ ei statuta est: quæ est ĩfima noua uia qȝ eo in loco diuinitus uox edita erat: ita uaticanus deus nominatus penes quem essent uocis humanæ initia: quoniam pueri simulatque parti sunt eam primam uocem edunt: quæ prima in uaticano syllaba est. Iccircoqȝ uagire diciť: exprimente uerbo sonum uocis recentis. uaticanus ager uagire

¶ Lepida quædã memoratu: & cognitu de parte geometriæ: quæ ὀπτική. idest perspectiua appellatur. Et item alia quæ μετρική. idest dimensiua. Et tertia itidẽ quæ dicitur κανονική idest regularis. Cap. XVIII.

Pars quædã geometriæ ὀπτική. i. perspectiua appellať: quæ ad oculos pertinet. Pars altera quæ ad auris κανονική. idest regularis uocať: q̃ musici ut fundamento artis suæ utuntur. Vtraqȝ harum spatiis & interuallis linearum: & ratione numerorum constat ὀπτική. idest perspectiua facit multa demiranda: id genus: ut in speculo uno imagines unius rei plures appareant. Item ut speculũ in loco certo positũ: nihili imaginet: aliorsũ translatũ faciat imagines. Itẽ si rectius speculũ spectes: imago fiat tua eiusmodi: ut caput deorsum uideatur. pedes sursum. Reddit etiã causas ea disciplina: cur istæ quoqȝ uisiones fallãt: ut q̃ in aqua cõspiciũtur: maiora ad oculos fiãt. Quæ procul ab oculis sunt minora κανονικῆς. idest regularis aũt longitudines: & altitudnes uocis emetitur. Longior mẽsura uocis ῥυθμός. idest modulus numerus ordo pedum diciť. altior μέλος. idest modulatio cantus. Est & alia species κανονικῆς. idest regularis: quæ appellatur μετρική. idest mẽsuraria per quã syllabarũ lõgarũ: & breuiũ: & mediocrium iũctura & modus cõgrués cũ

principiis geometriæ aurium mẽſura examinatur. Sed hæc inquit. M. Varro: aut omnino nõ diſcimus: aut prius deſiſtemus q̃ intelligamus cur diſcẽda ſint. Voluptas autẽ inquit: uel utilitas taliũ diſciplinarum in poſt principiis exiſtit: quũ pfectæ abſolutæq; ſunt. in principiis uero ipſis ineptæ & inſuaues uidẽt.

¶ Sumpta ex hiſtoria Herodoti libro prio ſuper fidicine arione. Cap. XIX.

Arionis hiſtoria

CEleri admodum: & cohibili oratione: uocũq; filo tereti: & candido fabulam ſcripſit Herodotus ſuper fidicine illo Arione. Vetus inquit & nobilis Ario cantator fidibus fuit. Is loco: & oppido methymnæus terra atq; inſula omni leſbius fuit: Eum Ariõem rex corinthi periander amicum amatumq; habuit artis gratia. Is inde a rege proficiſcitur terras inclytas Siciliam: atque Italiam uiſere. Vbi eo uenit: aures oĩum mẽteſq; in utriuſque terræ urbibus demulſit. In quæſtibus iſtic & uoluptatibus amoribus hominum fuit. Is tum poſtea grandi pecunia & re bona multa copioſus corinthum inſtituit redire. Nauem igitur & nautas ut natiores amitioreſque ſibi corinthios delegit. Sed eo corinthios homine accepto nauique in altum prouecta: prædæ pecuniæq; cupidos cœpiſſe conſilium de necando Arione. Tum illum ibi pernicie intellecta: pecuniam cæteraq; ſua ut haberent: dediſſe uitam modo ſibi ut parcerent: orauiſſe. Nautas precum eius harum commiſeritum eſſe illatenus: ut ei necem afferre per uim ſuis manibus temperarent. Sed imperauiſſe: ut iam ſtatim coram deſiliret præceps in mare. Homo inquit ibi territus ſpe omni uitæ perdita: id unum poſtea orauit ut priuſquam mortem oppeteret induere permitterent ſua ſibi indumenta: Et fides capere: & canere carmen caſus illius ſibi conſolabile. Feros & immanes nauitas prolubium tum audiendi ſubit. Quod orauerat impetrat. Atq; ibi mox de more cinctus: amictus ornatus ſtanſq; in ſumme puppis foro carmen: quod orthrium

Orthriũ carmen

dicitur: uoce ſublatiſſima cantauit. Ad poſtrema cantus cum fidibus ornatuq; omni ſicut ſtabat canebatq; eiecit ſeſe procul in pfundum. Nautæ haud quaq̃ dubitantes quin periſſet: cut ſum quem facere cœperant: tenuerunt. Sed nouum & mirum & pium facinus contigit: Delphinum repente inter undas adnauiſſe: & dorſo ſuper fluctus edito uectauiſſe. Incolumique eum corpore, & ornatu: tænarum in terram laconicam deuexiſſe. Tum Arionem protſus ex eo loco corinthum petiuiſſe. Talemq; Periandro regi: qualis delphino uectus fuerat: ſeſe obtuliſſe. Eique rem ſicuti acciderat: narrauiſſe. Regem iſtæc parum crediſiſſe arionem quaſi falleret cuſtodiri iuſſiſſe. Nautas requiſitos: ablegato arione: diſſimulanter interrogaſſe: ecquid audiſſent in iis locis: unde ueniſſent ſuper arionem? Eos dixiſſe: hominem quum inde irent in terra Italia fuiſſe: cumque illic bene agitare: & ſtudiis delectationibuſq; urbium florere: atq; in gratia pecuniaq; magna fortunatum eſſe. Tum inter hæc eorum uerba arionem cum fidibus & induméĩs: cum quibus ſe in ſalum eiaculauerat extitiſſe. Nautas ſtupefactos: cõuictoſq; ire inficias non quiſſe. Eam fabulam dicere leſbios & corinthios atq; eſſe fabulæ argumentum: q; ſimulacra duo ænea ad tænarum uiſerent. Delphinus uehens: & homo inſidens.

Auli Gellii

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER SEPTIMVSDECIMVS.

¶ Quod gallus Asinius: & Lartius Licinius sentēnam. M. Ciceronis reprehē derunt ex oratione quam dixit pro. M. Cælio: & quid aduersus homines stolidissimos pro eadem sentētia uere digne q́ dici possit. Cap. I.

VT quidā fuerunt: monstra hoīum: qui de diis & mortalibus impias: falsasq́ opiniones prodiderunt: ita nonnulli tam prodigiosi: tamq́ uecordes extiterūt (in quibus sunt Gallus Asinius: & Lartius Licinius: cuius liber etiam fertur infando titulo Ciceromastix) qui scribere ausi sint. M. Ciceronem parum integre: atq́ improprie: atq́ incōsiderate locutum. Atq́ alia quidem quæ reprehenderunt: neq́ dictu: neq́ auditu: digna sunt. Sed etenim in hoc/quo sibimetipsis præter cætera: esse uisi sunt uerbo℞ pensitatores subtilissimi cedo: quale id sit: consideremus. M. Cicero pro. M. Cælio ita scripsit. Nā quod obiectum est de pudicicia: quodq́ oīum accusato℞: non criminibus: sed uocibus: maledictisq́ celebratū est: id nunq̄ tam acerbe feret. M. Cælius: ut eum pœniteat nō deformē esse natum. Non existimant uerbo proprio esse usum: quod ait pœniteat. Atq́ id prope ineptum etiam esse dicunt. Nam pœnitere inquiunt tum dicere solemus: cum quæ ipsi fecimus: aut quæ: de nostra uoluptate: nostroque consilio facta sunt: ea nobis post incipiunt displicere. Sententiamque in iis nostram demutamus. Neminem autem recte ita loqui pœnitere sese: q̄ natus sit: aut pœnitere: q̄ mortalis sit aut q̄ ex offenso: uulneratoq́ corpore dolorem sentiat. quando istiusmodi rerum: nec consilium sit nostrum: nec arbitrium. Sed ea ingratis in corporibus nostris ui: ac necessitate naturæ nobis accidant. Sicut hercle inquiunt: non uoluntarium fuit. M. Cællio quali forma nasceretur. Cuius enim dixit nō pœniteř: tanq̄ in ea cā res esset ut rationē capet pœnitēdi. Est hæc q̄dē: q̄ dicūt uerbi huiusce sentētia: & pœnitet nisi ī uolūtariis rebus nō probe dř. Tametsi antiqores uerbo ip̄o: alio quoq́ modo usitati sunt. Et pœnitet ab eo: qđ est pene: & a penuria dixerūt. Sed id aliorsū pœnitet: atq́ alio in loco diceť. Nūc āt sub hac eadē significatiōe: q̄ uulgo nota est: nō modo ineptū hoc non est: qđ. M. Cicero dixit: sed festiuissimū adeo & facetissimū est. Nā quū aduersarii & obtrectatores. M. Cælii q̄m erat pulchro corpore: formam eius & faciē in suspitiones impudiciciæ accerserent illudens Cicero tā obsurdam criminationem: q̄ formam quam natura fecerat: uitio darent: eodē ipso errore: quē illudebat, sciens usus est: & non pœnitet inquit. M. Cælium non deformem esse natum. Vt uel hac ipsa re: quod ita dicebat. obprobraret aduersariis ac per facetias ostentaret: facere eos deridiculum. q̄ perinde Cælio formam crimini darent quasi arbitrium eius fuisset: quali forma nasceretur.

Ciceromastix

Pœniteat

pœnitet: penuria

¶ Verba quædā ex .Q .Claudii ānaliū prio:cursim in legēdo notata. Cap.II.

QVum librum ueteris scriptoris legebamus: cōabamur postea me
moriæ uegetandæ gratia indipisci animo:ac recensere:quæ in eo li
bro scripta essent:in utrasq; æstimationes laudis aut culpæ annota
mentis digna.Eratq; hoc sane q̄ utile exercitū ad cōciliandas nobis
ubi uenisset usus:uerbo℞ sententiarū q₃ elegantium recordatione. Velut hæc
uerba ex.Q .Claudii primo annali:quæ meminisse potui notaui:quem librum
Illatebrāt legimus biduo proximo superiore.Arma inquit pleriq₃ abiiciunt,atq₃ inermi il
latebrant sese.Ibi illatebrant uerbum poeticū uisum est.sed non absurdū neq₃
asperum.Ea inquit dum fiūt latini subnixo animo:quasi sublimi:& supra nixo
uerbū pene significās & nō fortuitū:demōstratq₃ animi fortitudinem : fiduciā
q₃ qm̄ quibus initimur iis:quasi erigimur attollimurq₃. Domus īquit suas quē
Fatiscor q₃ ire iubet:& sua oia fruisci.Rarius quidē in ætate.M.Tullii : ac deiceps infra
a fateor rarissimū.Dubitatūq₃ est ab imperitis antiquitatis an latinum foret.Nō modo
Fruisci aūt latinū:sed iocūdius amœniusq₃ etiā uerbū fruiscor factū est: quā fruor:&
a fruor ut fatiscor a fateor ita fruiscor factū est a fruor.Q .Metellus Numidicus : qui
Dignor caste pureq; lingua usus latina uidet̄ :in epistola quā exul ad domitios misit ita
Pabulor scripsit.Illi uero oi iure atq₃ honestate interdicti.Ego neq₃ aqua neq₃ igni careo
Aquor & summa gloria fruiscor.Neuius in attelana.quæ partus inscripta est.hoc uer
Sole oc- caso bo ita utitur.Quod magnope quesiuerūt id fruisci nō queūt: qui nō psit.apud
se fruitus est.Et Romani inquit multis armis & magno cōmeatu: p̄daq; ingēti
capiant̄.Verbū castrēse est:nec facile id repias apud ciuiliū causa℞ oratores:
exq₃ eadē figura est:qua lignant̄ & pabulant̄ & aquant̄:Sole inqt occaso:sole
occaso:nō isuaui uenustate est:siquis aurē habeat nō sordidā:nec pculcatā.In
duodecim autem tabulis uerbū:hoc ita scriptū est.Ante meridiē causam conii
cito: quū perorāt ambo p̄sentes.Post meridiē præsenti litē addicito.Si ambo
præsentes:sol occasus suprema tēpestas esto . Nos inquit in mediū relinque-
mus.Vulgus in medio dicit:nam uitiū istuc putāt.& si dicas in mediū pone-
re:id quoq; esse σόλοικον.i.solœcismi uitium putant.Et tamen probabilius signi
ficātiusq; sic dici uidebit̄:siquis ea uerba non incuriose itrospiciat.Græce quo
Pugnatū in gallos q₃ θεῖναι εἰς μέσον.i.ponere in mediū uitiū id non est . Postq̄ nunciatū est inquit
Magnum ut pugnatū esset in gallos, id ciuitas grauiter tulit.In gallos mūdius subtilius-
uiaticum q₃ est:q̄ cum gallis aut contra gallos.Nam pinguiora hæc obsoletioraq₃ sunt.
simul inquit forma:factis eloquentia: dignitate: acrimonia : confidentia pari-
ter præcellebat:ut facile intelligeret̄ magnū uiaticū.Magnū uiaticum pro ma
gna facultate:& paratu magno noue positum est. Videturq₃ græcos secutus:
qui ἐφόδιον: idest uiaticū sumptū uiæ ad aliarum quoq₃ rerum apparatus tra-
ducūt.Ac sæpe ἐφόδιον.pro eo dicunt.quod est institue & instrue. Nam.M.in
Cūprime quit Manlius:quē capitoliū seruasse a gallis supra ostendi: cuiusq₃ operā cū
M.Furio dictatore apud gallos cūprime fortē atq₃ exuperabilē respublica sen
sit:is & genere & uirtute bellica nemini cōcedebat.Adprime crebrius est:Cū-
prie rarius traductūq₃ ex eo est:qđ cū primis dicebāt:pro quo est i primis.Ni

hil sibi

hil ſibi inquit diuitias opus eſſe.Nos diuiniis dicimus: & uitiū hoc orōnis nul-
lū eſt:Ac ne id quidē eſt:qđ figura dici ſolet. Recta.n.iſtæc orō eſt. Et ueteres
cōpluſculi ita dixere.Nec rō dici pōt:cur rectius ſit diuitiis opus eē : q̄ diuitias
niſi q grāmaticoꝝ noua īſtituta ut τεμένων ἱερά.i.ad tēploꝝ ſacra obſeruāt.Nā Diurnare
hæc inquit maxīe uerſat̄ deoꝝ iniquitas:ꝙ deteriores ſunt icolumiores.Neq;
optimū quempiā inter nos ſinunt diurnare.Inuſitate dixit diurnare pro diu ui- Sermōari
uere.Sed ex ea figura eſt;qua dicimus perēnare.Cum iis inquit cōſermōnaba
tur:ſermonari ruſticius uidet̄:ſed rectius:ſermocinari crebrius eſt:ſed corru Ne id
ptius.Seſe inquit:ne id quoq;: quod tum ſuaderet : facturū eſſe.Ne id quoq; quoq;
dixit:pro ne id quidē.Infrequens nūc in loquēdo:ſed in libris ueterū creberri- Duritudo
mum.Tanta inquit ſanctitudo ſani eſt ut nūquā quiſquā uiolare ſit auſus.Sā Arrabo sanctitas
ctitas quoq; & ſanctimonia non minus latine dicunt̄.Sed neſcio quid maioris sanctimonia
dignitatis eſt uerbum ſanctitudo . Sicuti.M.Cato in.L.Veturiū:duritudinē: sanctitudo
quam duriciē dicere grauius putauit.Qui illius inquit impudētiā norat & du
ritudinē.Quum tantus inquit arrabo penes ſamnites po.Roma.eēt . Arrabo-
nem dixit.dc.obſides:& id maluit quā pignus dicere:quoniā uis huius uoca-
buli in ea ſnia grauior acriorq; eſt.Sed nunc arrabo in ſordidis uerbis haberi
cœptus.Ac multo rectius uidet̄ arra . Quāquā arrā quoq; ueteres ſæpe dixe- Arra
rint.Et cōpleries īquit in laboribus miſerrimas uitas exegerūt. Et hic motus in Verba de-
ociis īquit cōſumptus. Elegātia utrobiq; ex multitudinis numero quæſita eſt. dit
Cominius inquit qua aſcēderat:deſcēdit:atq; uerba gallis dedit.Verba Comi- Cominiꝰ
nium dediſſe gallis dicit:qui nihil quicquā:cuiquā dixerat . Neq;.n.eū galli:q
capitoliū obſidebāt aſcēdentē aut deſcēdentē uiderāt.Sed uerba dedit : haud
ſecus poſuit:quā ſi tu dicas latuit.atq; obrepſit.Cōualles īquit & arboreta ma-
gna erant.Arboreta ignobilius uerbum eſt : arbuſta celebratius. Putabant in Arboretum
quit eos qui foris atq; qui in arce erant: inter ſe cōmutationes & cōſilia facere. Arbuſtū
Cōmutationes.i.collationes : cōmunicatiōeſq; inuſitate dixit . Sed non hercle Commutationes
inſcite:nec inelegāter. Hæc ego pauca interim ſuper eo libro quoꝝ memoria
poſt lectionē ſuppetierat mihi notaui in ſermonibus forte:quos de tēporibus
rerum ad uſus hominum repertarum agitabamus.

¶ Verba.M.Varronis ex libro quinto & uiceſimo humanaꝝ: quibus cōtra opinionē uulgariā interpretatus eſt Homeri uerſum. Cap. III.

A Doleſcēs quiſpiā idoctus : ſparti quoq; uſum in terra græcia diu
icognitū fuiſſe dixit:multiſq; poſt iliū captū tēpeſtatibus ex terra
hiſpāia aduectū:riſerūt hoc ad illudēdū : ex is q ibi aderāt unus:
atq; alter male hoīes litterati : qđ genus græci ἀγοραίους.i.uulgares
& uiles appellāt.Atq; eū:qui id dixerat libꝛ legiſſe Homeri aiebāt:cui uerſus
hic forte deeſſet.καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν.καὶ σπάρτα λέλυνται.i.En ligna eputrēt
ratium & ſparta incariē ſunt . Tum ille prorſum irritatus nō inquit in eo libro
uerſus:ſed uobis plane magr̄.defuit:ſi creditis in eo uerſu ſparta id ſignificare
qđ nos ſpartū dicimus. Maiorē eniuero illi riſum ſubiiciūt neq; id deſtiterūt:
niſi liber ab eo prolatus eēt.M.Varrōis.xxv.humanaꝝ in quo de iſto Home-

ri uersu a Varrone ita scriptū est. Ego sparta apud Homeꝝ non plus spartum significare puto:q̄ σπάρτους: idest spartos qui dicuntur in agro thebano nati. In græcia sparti copia modo cœpit esse ex hispāia. Neq; ea ipsa facultate usi liburni. Sed ii plerasq; naues loris suebant. Græci magis canabo & stuppa cæterisq; satiuis rebus: a quibus σπάρτα appellabāt. Quod quum ita Varro dicat: dubito hercle: an posterior syllaba in eo uerbo quod apud Homerum est: acuēda sit: nisi quia uoces huiuscemodi: quum ex cōmuni significatione in rei certe ꝓprietatem concedunt diuersitate accentuum seperantur.

¶ Quid menāder poeta Philemoni poetæ dixerit: a quo sæpe indignæ in certaminibus comœdiaꝝ superatus est: Et ꝙ sæpissime Euripides in tragœdia ab ignobilibus poetis uictus est. Cap. IIII.

Philemō.
Euripides

MEnander a Philemone nequaq̄ pari scriptore in certaminibus comœdiaꝝ ambitu: grāq; & factiōibus sæpenumero uicebatᷣ: cum quū forte habuisset obuiā. Quæso inquit Philemon: bona uenia dic mihi. quū me uincis nō erubescis? Euripidē quoq;. M. Varro ait: quū quinq; & septuaginta tragœdias scripserit: in qnq; solis uicisse. Quū cum uincerēt aliquot poetæ ignauissimi. Menādrū aūt alii centū & octo ꝑtim cētū & nouē comœdias reliqsse ferūt. Sed Apollodori scriptoris celebratissimi hos de menādro uersus legimus in libro: qui chronica inscriptus est.

κηφισιεὺς ὢν, ἐκ διοπείθου πατρός.
πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράψας δράματ' ἐξ.
έλιπε. πεντήκοντα καὶ δυοῖν ἐτῶν. idest.

Cephisieus gñe: ex diopethe patre. Quiq; & centū: quū scripsisset fabulas. Fato est defunctus: annos duos natus: & qnquagita. Ex istis tñ centū & qnq; oibus solis eum octo uicisse. Idē Apollodorus eodē in libro scripsit.

¶ Neq̄q̄ eē ueꝝ qđ mīutis qbusdā rhetoricæ artificibꝰ uideatᷣ. M. Ci. i li. quē de amicicia scripsit uicioso argumēto usū ἀμφισβητούμενον, ἀντὶ ὁμολογουμένου. i. dubiū ꝓ cōfesso posuisse. Totūq; id cōsideratius tractatū exploratūq;. Ca. V

CIcero i dialogo: cui titulus est Lælius: uel de amicicia: doceᷣ uolēs amicitiā nō spe expectatiōeq; utilitatis: neq; ꝓcii mercedisq; cā colēdā: sed quo ipsa ꝑ sese plena uirtutis honestatisq; sit: expetēdā: diligēdāq; esse: etiā si nihil opis: nihilq; emolumēti: ex ea participari queat: hac sñia atq; his uerbis usus est: eaq; dicere facit. C. Læliū sapiētē uiꝝ: qui. P. Africāi fuerat amicissimus. Quid. n. Africanus idigēs mei? Ne ego qdē illius. Sed ego admiratiōe quadā uirtutis eius: ille uicissim opiniōe fortasse nō nulla: q̄ de meis moribus habebat: me dilexit: auxit beniuolētiā cōsuetudo. Sed quanquā utilitates multæ & magnæ cōsecutæ sunt: nō sūt tñ ab eaꝝ spe cāæ diligēdi ꝑfectæ. Vt. n. benefici liberalesq; sumus nō ut exigamus gratiā: neq;. n. beneficiū fœneramur: sed natura ꝓpēsi ad liberalitatē sumus sic amicitiā nō spe mercedis adducti: sed ꝙ oīs fructus in ipso amore inest expetēdam putamus. Hoc quū legeretᷣ in cœtu forte hoium doctoꝝ: rethoricus qdā sophista utriusq; linguæ callēs haud sane ignobilis: ex istis argutulis: & minutis doctoribus: qui

ribu s:qui

ribus: qui τεχνικοὶ.i.artificiales appellantur: atq; in differendo tamen non impiger: usum esse existimabat argumento. M. Tullium nō probo neq; ἀποδεικτικῷ idest demonstratiuo: sed eiusdē quæstionis: cuius esset ea ipsa res: de qua quæreretur. Verbisq; id uitium Græcis appellabat: q̄ accepisset: ἀμφισβητούμενον. ἀντὶ ὁμολογουμένου. i. dubium pro cōfesso & certo. Nam beneficos inquit & liberales sumpsit ad cōfirmādum id quod de amicicia dicebat: cum ipm illud: & soleat quæri: & debeat quisquis liberaliter & benigne facit: qua mente: quoue cōsilio: benignus liberalisque sit. Vtrum quia mutuam gratiam speret: & eum in quem benignus sit: ad parem curam sui prouocet: quod facere pleriq; omnes uidentur. An quia a natura sit beniuolus: benignitasq; eum per sese ipsa: & liberalitas delectet: sine ulla recipiendæ gratiæ procuratione: quod est oīum ferme rarissimum. Argumēta aūt censebat aut probabilia esse debere: aut perspicua: & minime cōtrouersa. Idq; ἀπόδειξιν.i. expressionē & demonstrationē uocari dicebat: quum ea quæ dubia: aut obscura sunt: per ea quæ ambigua non sunt: illustrant. Atq; ut ostenderet beneficos: liberalesq; ad id quod de amicicia quæreret: quasi argumētum: exemplūue: sumi non oportere. Eodem inquit simulacro & eadem rōnis imagine: amicicia inuicem pro argumēto sumi pōt. si quis affirmat hoīes beneficos: liberalesq; esse debere: nō spe aliqua compendii: sed amore & studio honestatis. Poterit enim cōsimiliter dicere ita. Namq; ut amiciciā non spe utilitatis amplectimur: sic benefici liberalesq; non gratiæ recuperādæ studio esse debemus. Poterit sane inquit ita dicere. Sed neq; amicicia liberalitati: neq; liberalitas amiciciæ præbere argumētum pōt. cum de utroq; pariter quærat. Hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdā uidebat perite & scienter. Sed uidelicet eum uocabula rerum uera ignorauisse. Nam beneficum & liberalem Cicero appellat: ita ut philosophi appellādum esse cēsent: non eum qui ut ipse ait: beneficia fœneratur: sed qui benigne facit: nulla tacita rōne ad utilitates suas redūdante. Non ergo obscuro neq; ambiguo argumēto usus est: sed certo atq; perspicuo. Siquidem qui uere beneficus: liberalisq; est qua mente bene aut liberaliter faciat non quærit. Alius enim longe noībus appellandus est: si cū & talia facit: sui potius q̃ alterius iuuandi causa facit. Processisset aūt argutatori isti fortasse an reprehēsio: si Cicero ita dixisset. Etenim benefice liberaliterq; facimus: non ut exigamus gratiā. uideret enim benefice facere: etiam in nō beneficum cadere posse: si id per aliquā circūstantiā fieret: non per ipsam perpetuæ benignitatis constantiā. Sed cum beneficos liberalesq; dixerit: neq; aliusmodi isti sunt / q̃ cuius esse eos supra diximus: illotis: quod aiunt / pedibus / & uerbis reprehendit doctissimi hominis orationem.

Cicero improbatur

Ciceronis defensio

¶ Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorum secūdo: quos de obscuris. M. Catonis cōposuit: de seruo receptitio scriptū reliqt. Cap. VI

M. Cato uoconiam legem suadens uerbis hisce usus est. Principio nobis mulier magnā dotē attulit. Tum magnā pecuniā recipit: quā in uiri potestate nō cōmittit. eā pecuniā mutuam dat uiro. Postea ubi irata facta est: seruum receptitium sectari: atque flagitare uirū.

Seruus receptitius.

iubet. Quærebaẽ seruus receptitius quid esset. Libri statim quæsiti allatiq; sũt Verrii Flacci de obscuris Catonis. In libro secũdo scriptũ inuentũ est: receptitium seruũ dici nequã: & nulli precii. qui cum uenũ eẽt datus redibitus ob aliquod uitiũ: receptusq; sit. Propterea inqt seruus huiusmodi sectari maritũ: & flagitare pecuniã iubebaẽ: ut eoipso dolor maior: & cõtumelia grauior uiro fieret: q, cum seruus nihil petẽdæ pecuniæ causa cõpellaret. Cũ pace aũt: cũq; uenia istorũ: siqui sunt: qui Verrii Flacci auctoritate capiunẽ: dictũ hoc sit. Receptitius. n. seruus in ea re/quã dicit Cato: aliud oĩo est: q̃ Verrius scripsit. Atq; id cuiuis facile intellectu, est. Res. n. ꝓculdubio est. Quãdo mulier dotẽ marito dabat: tũ quæ ex suis bonis retinebat neq; ad uirũ trãmittebat: ea recipe dicebaẽ. Sicuti nunc quoq; in uẽditionibus: quæ excipiunẽ neq; ueneũt. Quo uerbo Plautus quoq; in trinũmo usus est in hoc uersu.

Posticulum hoc recepit: cum ædis uendidit.

Particulã quandã: quæ post eas ædis erat: nõ uẽdidit: sed retinuit. Ipse etiã Cato mulierẽ demõstrare locupletẽ uolẽs. Mulier inqt & magnã dotẽ dat: & magnã pecuniã recipit. Hoc est & magnã dotẽ dat: & magnã pecuniã retinet. Ex ea igiẽ re familiari: quã sibi dote data retinuit: pecuniã uiro mutuã dat. Eam pecuniã cum uiro forte irata repetere instituit: apponit flagitatorẽ seruũ receptitium: hoc est ꝓpriũ seruũ suũ: quẽ cum pecunia reliqua receperat: neq; dederat doti: sed retinuerat. Nõ enim seruo mariti ĩperare hoc mulierẽ fas erat: sed ꝓprio suo. Plura dicere: qbus hoc nostrũ tuear: supsedeo. Ipsa eni sunt p sese euidẽtia: & qđ a Verio dr̃: & qđ a nobis. Vtrũ ergo uidebiẽ cuiq; uerı̃: eo utaẽ.

Verba hæc ex atinia lege. qđ subreptũ erit: ei9rei æterna auctoritas esto. P. Nigidio. & Q. Sce. uisa eẽ nõ min9 de p̃terito furto q̃ de futuro cauisse. C. VII.

Legis ueteris atiniæ uerba sunt. Quod subreptũ erit: eius rei æterna auctoritas esto. Quis aliud putet in hisce uerbis: q̃ de tpe tantũ futuro legẽ loquiẽ? Sed. Q. Sceuola patrẽ suũ: & Brutũ & Manilium uiros apprime doctos quæsisse ait: dubitasseq; utrũ ne in postfacta modo furta lex ualeret: an etiã in antefacta? quoniã quod subreptũ erit: utrũq; tẽpus uidereẽ ostẽdere: tam præteritũ q̃ futurũ. Itaq;. P. Nigidius ciuitatis Romanæ doctissimus super dubitatione hac eorũ scripsit in quartouigesimo cõmẽtariorũ cõmaticorũ. Atq; ipse quoq; idem putat incertã esse tpis demõstrationẽ. Sed anguste pquã & obscure differit/ut signa rerum ponere uideas: ad subsidiũ magis memoriæ suæ q̃ ad legentiũ disciplinã. Videbaẽ tñ hoc dicere/uerbũ eẽ/& erit quãdo per sese ponunẽ/hñt/atq; retinẽt tẽpus suum. Cũ uero præterito iungunẽ/uim tẽporis sui amittunt/& in præteritũ cõtendunt. Cum. n. dico: in cãpo est: in comitio est: tẽpus instans significo. Item cum dico: in cãpo erit: tẽpus futurũ demonstro. At cum dico: factũ est: scriptũ est: subreptũ est: q̃q̃ est uerbũ: tpis sit p̃sentis: cõfundiẽ tñ cum præterito: & p̃sens eẽ desinit. Sic igiẽ inquiẽ etiã istud quod in lege est: si diuidas: separesq; duo uerba hæc: subreptũ: & erit: ut sic audias subreptum: tanq̃ certamẽ erit: aut sacrificiũ erit. Tunc uidebiẽ lex in postfuturũ loqui. Si uero copulate pmixteq; dictum intelligas:

Esse & erit

seruus receptitius

ītelligas:ut ſubreptū erit:nō duo ſed unū uerbū ſit.Idq; unica patiēdi declinatione fit:cū hoc uerbo non minus præteritū tempus oſtenditur quā futurum.

¶ In ſermonibus apud mēſam Tauri philoſophi:quæri agitariq; eiuſmōi ſolita.Cur oleū ſæpe & facile:uina rarius cōgelaſcāt:acetū aut fere unquā: & cur aquæ fluuioꝶ fontiumq; durentur:mare gelu non duretur. Cap. VIII.

Philoſophus Taurus accipiebat nos athenis cœna plerūq;: ad id dici ubi iā ueſperauerat.id enī eſt tempus iſtic cœnādi frequens: eius cœnæ fūdus: & fūdamētū omne erat ī olla una lēuis ægyptiæ & cucurbitæ inibi minuti cæſæ:ea quodā die ubi patis:&expectātibus nobis allata:atq; īpoſita mēſe eſt:pueꝶ iube . Taurus oleū in ollā īndere: erat is puer genere atticus ad ānos maxīe natus.viii.feſtiuiſſimus:ætatis & gentis argutiis ſcatēs.Guttū ſamiū oretenus īprudēs inanē tāq̄ ſi ieſſet oleū:affert: cōuertitq; eū:& ut ſolitū eſt circūegit poēm partē ollæ manū nullū inde ibat oleū.Aſpicit puer guttū atrocibus oculis ſtomacabūdus:& cōcuſſū uehemētius iteꝶ in ollā uertit.Id quum omnes ſenſim:atq; ſummiſſim rideremus. Tū puer græce & id qdē perq̄ atice . μὴ γελᾶτε inqt: ἔνι τοὔλαιον ἀλλ' οὐκ ἴστε οἷα φρίκη πρώϊον δ'ρορον γέγονε τήμερον καὶ κεκρυσάλλωται.ideſt ne ridete:ineſt oleum. Verum nos neſcitis qualis matutino diluculo hodie rigor fuerit.Itaq; gelu cōcretū eſt. Verbero inqt ridens Taurus: nōne is curriculo atq; oleum petis? Sed quum puer foras emptū iſſet: nihil ipſe iſta mora offenſior.Olla inqt oleo indiget:& ut uideo ītollerādū feruit cohibeamus manus.atq; īterea qm̄ puer nunc admonuit ſoleī oleū cōgelaſcere: cōſideremus:cur oleū qdē ſæpe & facile ſtet:uina rarēter cōgelaſcāt.Atq; aſpicit me & iubet qd' ſentiā dicere.Tū ego rn̄di:cōiectare me uinū iccirco minus cito coaleſceī:q, ſemina quædam caloris in ſeſe hēret:cētq; natura ignitius ob eāq; rē dictū eē ab Home. αἴθοπα οἶνον.i.calidū uinū:nō ut alii putarēt pp colorē.Eſt qdē iqt Taur' ita ut dicis nā ferme cōuēit:uinū ubi potū eſt:calefaceī corpa.Sed nō ſecus oleū quoq; calorificū eſt:neq; minorē ui in corporibus calefaciēdis hēt.Ad hoc ſi iſtæc quæ calidiora ſunt difficilius gelu cogunt':cōgruens eſt ut quæ frigidiora ſunt facile cogant'. Acetū aūt oīum maxīe frigorificū' eſt: atq; id nunq̄ tamē concreſcit . Num igit' magis cā oleo coaguli celerioris in leuitate eſt:faciliora enī ad coeundum ideo uidentur: quæ leuatiora leuioraq; ſunt.Præterea id quoq; ait quæri dignum:cur fluuioꝶ & fontium aquæ gelu durent':mare omne incongelabile ſit? Tametſi Herodotus inqt hiſtoriæ ſcriptor cōtra oīum ferme:qui hæc quæſiuerunt:opiōnē ſcribit mare boſphoricum:quod cimerium appellatur earumq; partium mare omne:quod ſcythicum dicitur:gelu ſtringi & conſiſtere: Dum hæc Taurus:interea puer uenerat:& olla deferbuerat: tempuſq; eſſe cœperat edēdi & tacendi.

Veſperauerat

Guttum

vinu cum vino cōgelasca

oleum cum facile con gelascat

¶ De notis litterarum:quæ in.C.Cæſaris epiſtolis repiunt' . deq; aliis clādeſtinis lr̄is ex ueteri hiſtoria petitis:& qd' σκυτάλη.i.baculus quo epiſtola inuoluebatur ſit laconica. Cap. IX

Libri ſunt epiſtolaꝶ.C.Cæſaris ad.C.Oppium: & balbum Cornelium:qui res eius abſentis curabāt.In his epiſtolis quibuſdā ī locis

inueniuntur litteræ singulariæ: sine coagmentis syllabarum: quas tu putes esse positas incondite. Nam uerba ex iis litteris cõfici nulla possunt. Erat aũt cõuentum inter eos clandestinũ: de cõmutãdo situ litteraꝝ: ut ĩscripto quidẽ alia aliæ locum & nomẽ teneret. Sed in legẽdo locus cuiq; suus & potestas restitueret᷑. Q uænã uero littera pro qua scriberet᷑: ante iis: sicut dixi cõplacebat: qui hanc scribẽdi latebrã parabãt. Est adeo Probi grãmatici cõmẽtarius satis curiose factus: de occulta litteraꝝ significatione epistolaꝝ. C. Cæsaris scriptaꝝ. Lacedæmonii autẽ ueteres cum dissimulare: & occultare lr̃as publice ad imꝑatores suos missas uolebãt: ne si ab hostibus exceptæ forẽt: cõsilia sua noscerent᷑ epistolas id genus factas mittebãt. Surculi duo erãt teretes oblonguli pari crassamẽto eiusdẽq; longitudinis derasi: atq; ornati cõsimiliter. Vnus imꝑatori in bellũ ꝓficiscẽti dabat᷑, alteꝝ domi magistratus cum iure: atq; cum signo habebant. Q uãdo usus uenerat lr̃aꝝ secretioꝝ: circum eum surculum loꝝ modicæ tenuitatis: longum autẽ: quãtum rei satis erat: cõplicabant: uolumie rotundo ac simplici. Ita uti oræ adiunctæ undiq; & cohærẽtes lori: qd᷑ plicabat᷑ coirent. Litteras deinde in eo loro ꝑ trãsuersas iuncturaꝝ oras: uersibus a summo ad imum ꝓficiscẽtibus inscribebãt. Id loꝝ litteris ita ꝑscriptis reuolutum ex surculo imperatori: cõmẽti illius cõscio mittebãt. Resolutio autẽ lori litteras truncas atq; mutilas reddebat, mẽbraq; eaꝝ: & apices ĩ partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manibus hostium inciderat: nihil quicq̃ cõiectari ex eo loro quibat. Sed ubi ille/ad quẽ erat missum/accepat/surculo cõpari: quẽ hẽbat: capto: ad finẽ ꝑinde ut debere fieri sciebat: circumplicabat: atq; litteræ ꝑ ambitum eundẽ surculi coalescẽtes: rursum coibãt. Integrãq; & incorruptã epistolã: & facilẽ legi ꝓ̃stabãt. Hoc genus epistolæ lacedæmonii σκυτάλην, i. loricatũ surculum appellãt. Legebamus id quoq; in uetera historia reꝝ punicaꝝ: uiꝝ indidẽ quẽpiã illustrẽ siue ille Hasdrubal: siue qs alius est: nõ retineo: epistolã scriptã sup rebus arcanis hoc mõ abscondisse. Pugillaria noua: nondum etiam cæra illita accepisse: litteras in lignum inidisse. Postea tabulas uti solitum est: cæra collinisse. Easq; tabulas: tanq̃ non scriptas: cui futuꝝ id ꝓ̃dixerat: misisse. Eum deinde cærã derasisse: litterasq; incolumes ligno incisas legisse. Est & alia in monumẽtis reꝝ græcaꝝ ꝓfunda quædã & ĩopinabilis latebra barbarico astu excogitata. Histieus noie fuit: loco natus in terra asia nõ ignobili. asiã tunc tenebat imꝑio Rex Darius. Is Histieus: cum in ꝑsis apud Darium esset. Aristagoræ cuipiã res quasdã occultas nunciare furtiuo scripto uolebat. Cõminiscit᷑ opꝑtum hoc litterarum admirandum. Seruo suo diu oculos ægros hñti capillum ex capite omni: tanq̃ medendi gratia/deradit. Caputq; eius leue in litterarũ formas cõpingit. His litteris quæ uoluerat scripsit. Hominẽ postea quoad capillus adolesceret: domo continuit. Vbi id factum est ire ad Aristagoram iubet. Et cum ad eum ueneris: mandasse me dicito ut caput tuum (sicut nup egomet feci) deradat. seruus: ut imperatum erat: ad Aristagoram uenit. Mandatumq; domini affert. Atque ille id non esse frustra ratus: quod erat mandatum fecit. Ita litteræ perlatæ sunt.

Scytala laconica

Histiei astutia cõmẽtitia d aris mitiẽdis

¶ Quid

¶ Quid de uersibus Virgilii Phauorinus existimarit: quibus in describenda flagrantia montis ætne Pindarum poetam secutus est. Collataq; ab eo super ea dem re utriusq; carmina & diiudicata. Cap. X

Phauorinũ phm̃: quũ in hospitis sui antiaté uillã æstũ ãni cõcessis set: nosq; ad eum uidẽdũ Roma uenissemus: memini sup Pindaro poeta: & Virgilio in hunc fere modũ disserere. Amici inqt familia resq;. P. Virgilii: in iis quæ de ingenio: moribusq; eius memoriæ tradiderũt: dicere eũ solitũ ferũt: parere se uersus more atq; ritu ursino. Naq; ut illa bestia foetũ ederet ineffigiatũ informeq;: lãbẽdoq; id postea: qd' edidisset cõformaret: & fingeret: pinde ingenii quoq; sui partus recentes rudi esse facie: & impfecta. Sed deinceps tractãdo colẽdoq; reddere iis se oris: & uultus linia mẽta. Hoc uiꝝ iudicii subtilissimi ingenue atq; uere dixisse. Res inqt ipsa uerũ indiciũ facit. Nã quæ reliquit pfecta: expolitaq;: qbusq; iposuit sensus: atq; de lectus sui supmã manũ omni poeticæ uenustatis laude florent. Sed quæ pera stinata sunt ab eo: ut post recẽserent: & absolui: qm̃ mors puenerat: nequerũt nequaq̃ poetæ elegãtissimi noĩe atq; iudicio digna sunt. Itaq; quũ morbo opp̃s sus: aduẽtare mortẽ uideret: petiuit: orauitq; a suis amicissimis impẽse: ut æneida: quã nondum satis elimauisset: abolerẽt. In iis aũt inqt: quæ uidenẽ retracta ri: aut corrigi debuisse: is maxime locus est: qui de mõte ætna factus est. Nam cum Pindari ueteris poetæ carmẽ: qd' de natura: atq; flagrãtia mõtis eius com positum est: æmulari uellet: eiusmodi sñias & uerba molitus est: ut Pidaro quo que ipso: q nimis opima: pinguiq; eẽ facũdia existimatus est: insolẽtior: hoc q dẽ in loco: tumidiorq; sit. Atq; uti uosmetipsos inqt eius: qd' dico arbitros faciã carmen Pindari: quod est sup monte ætna quãtulum mihi memoriæ est dicã.

τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλάτου πυρὸς. ἁγνόταται ἐκ μυχῶν παγαί. ποταμοὶ δὲ. ἁμέραισι μὲν, προχέοντι ῥόον καπνοῦ. αἴθωνα. ἀλλ' ἐν ὄρφναισι φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ. ἐς βαθεῖαν φέρει πόντου. πλάκα σὺν πατάγῳ. κεῖνος δ' ἡφαίστοιο κρουνοὺς, ἑρπετὸν δεινοτάτους ἀναπέμπει. τέρας μὲν θαυμάσιον προσιδέσθαι. θαῦμα δὲ καὶ παριόντων ἀκοῦσαι .i. A qua sane eructanẽ inaccessi ignis purissimi: ex imis fontes. Flumina uero interdiu quidem inundant fluctũ feruentem fumi. At per noctes punicea proglomerata flãma: ad pfundum ponti ferunt solum: cum strepitu illa Vulcani fluenta ser pentia emittit sæuissima. Mõstrũ pfecto: tum uisu: tum auditu mirabile. Audi te nunc inquit Virgilii uersus: quos inchoasse eum uerius dixerim: q̃ fecisse.

Portus ab accessu uentorum immotus: & ingens
Ipse. sed horrificis iuxta tonat ætna ruinis.
Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem piceo: & candente fauilla.
Attollitq; globos flammarum: & sydera lambit.
Interdum scopulos: auulsaq; uiscera montis
Erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras
Cum gemitu glomerat: fundoq; exæstuat imo.

Iam principio inqt Pindarus ueritati magis obsecutus: id dixit: q res erat: qd'q;

istic usu ueniebat quodq; oculis uidebat͛ interdiu fumare ætnā noctu flāmigare. Virgilius autē dum in strepitu: sonitu uerbo℞ conquirēdo laborat utrunq; tempus nulla discretione facta cōfundit. Atq; ille græcus quidē fōtes imitatus ignis eructari: & fluer͛ omnes fumi: & flamma℞ per fulua & tortuosa uolumina in plagas maris ferre: quasi quosdā igneos angues luculēte dixit. Et hic noster atram nubē turbine piceo: & fauilla fumāte: ῥόον καπνοῦ αἴθωνα. i. fluxū fumi calidū interpretari uolēs crasse & immodice cōgessit: globos quoq; flammarum: quod ille κρουνοὺς. i. flucta dixerat: duriter & ἀκύρως. i. improprie trāstulit. Itē quod ait sydera lambit. Vacanter hoc ēt inquit accumulauit: & inaniter. Neq; nō id quoq; ienarrabile eē ait: & ꝓpemodū īsēsibile: qđ nubē atrā fumar͛ dixit turbine piceo: & fauilla candēte. Non. n. fumare īquit solēt: neq; atra eē: quæ sunt cādētia nisi si cādēti dixit ꝓuulgate: & improprie ꝓ feruēti fauilla: nō

Candens pro ignea & relucēti. Nā candēs scilicet est a cādore dictū: nō a calore. Q d saxa aūt & scopulos eructari: & erigi eosdēq; ipos stati liquefieri: & gemere atq; glomerari sub auras dixit. hoc inquit nec a pindaro scriptū nec unq̄ fando auditum & omniū quæ monstra dicun͛. monstruosissimum esse.

¶ Quod Plutarchus in libris sympoſiacis opinionē Platonis: de habitu atq; natura stomachi: fistulæq; eius quæ τραχεῖα. i. dura dicit͛ aduersū Erasistratū medicū tutatus est: auctoritate adhibita antiqui medici Hippocratis. Cap. XI

ET plutarchus & alii quidam docti uiri reprehensum esse ab Erasistrato nobili medico Platonem scripsere: ꝙ potū dixit defluere ad pulmonem. Eoq; satis hūectato: dimanare per eum: quia sit rimosior & cōfluere inde in uesicam. Errorisq; istius fuisse alceū ducem qui in poematibus suis scriberet. τέγγε πνεύμονα οἴνῳ, τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται. i. pulmonem uino. Ipsum autē Erasistratum dicere duas esse quasi caniculas quasdam uel fistulas. Easq; ab oris faucibus proficisci deorsum per earumq; alteram dededuci delabiq; in stomacum esculenta omnia & poculēta. Ex eoq; ferri in uentriculum: qui ἡ κάτω κοιλία idest inferior uenter: idest aluus appellatur. Atq; ibi subigi: digeriq; ac deinde aridiora ex iis recremēta in aluum cōuenire: quod græce κόλον dicitur humidiora peruehens in uesicam. per alterā autem fistulā quæ græce nominat͛ τραχεῖα ἀρτηρία. i. aspera arteria: spūm a summo ore in pulmonem: atq; inde rursum in os & in naris cōmeare. Perq; eam uiam uocis quoq; fieri meatum. Ac ne potus cibusq; aridior: quē oporteret in stomacū: ire procideret ex ore laberetur q; in eādē fistulā: per quā spiritus reciprocat͛. Eaq; offensione intercluderet͛ aīæ uia impositā esse arte quadā & ope naturæ. Inde apud duo ista foramina: quæ dicit͛ ἐπιγλωττίς. i. apposita lingula: quasi claustra quædā mobilia: cōniuētia uicissim & resurgētia. Eāq; ἐπιγλωττίδα inter edēdū: bibendūq; opire: atq; ꝓtegere. τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν. i. asperā arteriā: ne quid ex esca potuue incideret in illud quasi æstuātis animæ iter. Ac propterea nihil humoris influere in pulmonem ore ipso arteriæ cōmunito. Hæc ait Erasistratus medicus aduersus Platonē. Sed Plutarchus ī libro symposiaco℞ auctorē Pla

Philistiō tonis sentētiæ, Hippocratē dicit fuisse. Ideq; esse opinatos & Philistiona locrū

& Dioxipum

& Dioxippum hippocraticum ueteres medicos & nobiles. Atq; illā de qua Erasistratus dixerit: ἐπιγλωττίδα nō iccirco in eo loco cōstitutā: ne quid ex potu influeret in arteriā. Nā pulmoni quoq; fouēdo rigādoq; necessarios humores uideri. Sed appositā q̄si moderatricē quādā: arbitrāq; ꝓhibēdi admiscēdiue: qđ ex salutis usu foret: uti edulia qdē oīa defenderet ab arteria: depelleretq; in stomachum. Potum autem partiret̄ inter stomachum & pulmonem. Et qđ ex eo admitti in pulmonem per arteriā deberet: non rapidum id neq; uniuersum: sed quadam quasi obice sustētatum ac repressum: sensim paulatimq; trāsmitteret: atq; omnem reliquum in alteram stomachi fistulam deriuaret. Dioxipp⁹.

¶ De materiis infamibus: quas græci ἀδόξους appellant: a Phauorino exercendi gratia disputatis. Cap. XII.

INfames materias: siue quis mauult dicere inopinabiles: quas græci ἀδόξους καὶ ἀτόπους ὑποθέσεις appellāt: & ueteres adorti sunt: nō sophistæ solum sed philosophi quoq;: & noster Phauorinus oppido q̄ libens in eas materias dicebat. Vel ingenio expgificādo ratus idoneas: uel exercēdis argutiis: uel edomādis usu difficultatibus: sicuti cū thersitæ laudes quæsiuit: & cum febrim quartis diebus recurrentē laudauit. Lepida sane multa: & nō facilia inuētu in utrāq; cām dixit. eaq; scripta in libris reliquit Sed in febris laudibus testē etiā Platonē ꝓduxit: quē scripsisse ait. Qui quartanā passus cōualuerit: uiresq; itegras recupauerit: fidelius cōstātiusq; postea ualitur9. atq; inibi in eisdē laudibus nō hercle hac sentētiola inuenuste lusit. Versus inquit est lōgo hoīum æuo ꝓbatus ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. i. Ipsa dies qn̄q; parens: qn̄q; nouerca est. Eo uersu significat̄: nō oī die bn̄ esse posse: sed isto bene: atq; alio male. Quod cum ita sit inquit: ut in rebus humanis bene aut male uice alterna sit: hæc biduo medio interuallata febris: quanto est fortunatior: in qua est μία μητρυιὰ δύο μητέρες. i. una nouerca: duæ matres. Febris q̄rtanæ laus

¶ Quin particula: quot qualesq; uarietates significationis habeat: & q̄ sæpe in ueterum scriptis obscura sit. Cap. XIII

QVin pticula: quā grāmatici cōiunctionē appellāt: uariis modis sententiisq; cōnectere orōnē uidet̄. Aliter. n. dici putat̄: cum quasi icrepātes: uel interrogātes: uel exhortantes dicimus: quin uenis? quin legis? quin fugis? Aliter cum ita cōfirmamus. Nō dubium est: qn M. Tullius oīum sit eloquētissimus. Aliter aūt cum sic cōponimus: q̄ quasi priori uidet̄ cōtrarium. Nō iccirco causas Isocrates nō defendit quin utile esse & honestum existimarit. A quo illa significatio nō abhorret: quæ est in tertia origine. M. Catonis. Haud eos inquit eo postremū scribo: quin populi & boni & strenui sciēt. In secūda quoq; origine. M. Cato nō longe secus hac pticula usus est. Neq; satis inqt habuit: qđ cum in occulto uitiauerat: qn eius famā ꝓstitueret. Præterea aīaduertimus Quadrigariū in. viii. annaliū pticula ista usum esse obscurissime. Ipsius uerba posuimus. Romā uenit. uix. supat qn triumphus decernat̄. Itē in. vi. annali eiusdē uerba hæc sunt. Pene factum est: qn castra relinquerēt: atq; cederēt hosti. Nō me autē p̄terit dicere aliquē posse de summo pe Quin

ctor e nihil esse in his uerbis negocii. Nam quin utrobiq; positum pro ut:planissimumq; esse:si ita dicas. Romam uenit:uix superat:ut triumphus decernātur. Itē alio in loco:pene factum est ut castra relinquerent: atq; cederent hosti. Sed utantur sane qui tam expediti sunt perfugiis commutationum in uerbis quæ non intelliguntur:utantur tamen ubi id facere poterunt uerecundius. Hāc uero particulam de qua dicimus:nisi quis didicerit cōpositam: copulatamque esse neq; uim tantum coniungendi habere:sed certa quadam significatione factam:nunq̄ profecto rationes ac uarietates istius comprehensurus est. Quod quia longioris dissertationis est: poterit cui ocium est:reperire hoc in. P. Nigidii commentariis:quos grammaticos inscripsit.

¶ Sententiæ ex publii mimis selectæ lepidiores. Cap. XIIII.

Publi. sententiæ

PVblius mimos scriptitauit:dignusq; habitus est:qui super Laberio iudicaretur. C. autem Cæsarem ita Laberii maledicentia:& arrogātia offendebat ut acceptiores & probatiores sibi esse Publii:q̄ Laberii mimos prædicaret:Huius publii sententiæ ferūtur pleræq; lepidæ:& ad communem sermonum usum cōmodatissime:Ex quibus sunt istæ singulis uersibus circunscriptæ:quas libitum hercle est adscribere.

Malum consilium est quod mutari non potest.
Beneficiū dando accepit: q digno dedit.
Feras:non culpes:quod uitari non potest.
Cui plus licet q̄ par est:plus uult q̄ licet.
Comes facundus in uia pro uehiculo est.
Frugalitas inserta est rumoris boni.
Hæredis fletus sub persona risus est.
Furor fit læsa sæpius patientia.
Improbe neptūnum accusat:qui iterum naufragium facit.
Ita amicum habeas:posse ut fieri hunc inimicum putes
Veterem ferendo iniuriam inuitas nouam.
Nunq̄ periculum sine periculo uincitur.
Nimium altercando ueritas amittitur.
Pars beneficii est:quod petitur:si belle neges.

¶ Q d' Carneades academicus elleboro stomacū purgauit:scriptur' aduersus Zenōis stoici decreta. Deq; natura medellaq; ellebori cādidi & nigri. Ca. XV

Carneades

Ellebori duas species

CArneades academicus scriptur' aduersū stoici Zenōis libros supiora corporis elleboro cādido purgauit ne q̄d ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usq; animi redundaret:& instantiam uigoremq; mentis labefaceret. Tanta cura tantoq; apparatu uir ingenio præstanti ad refellenda quæ scripserat Zeno:aggressus. Id quū in historia græca legissem quod elleboro candido scriptum erat: quid esset quæsiui. Tum comperi duas species ellebori esse discemiculo coloris insignes: candidi & nigri. Eos autem colores non in semine ellebori:neque in uirgultis:sed in radice dignosci. Cādido stomachū & uētrem supiorē uomitionibus purgari.

Nigro aluū:

Nigro aluum:quæ inferior uocat̃:dilui. Vtriusq; esse hanc uim: ut humores noxios:in quibus causæ morboꝝ sunt:extrahant. Esse aũt periculum: ne inter causas morboꝝ omni corporis uia patefacta. ea quoq; ipsa in quibus causa uiuendi est:exinaniant̃. Amissoq; omni naturalis alimoniæ fundamento: homo exaustus intereat. Sed elleboꝝ sumi posse tutissime in insula anticyra Plinius Secundus in libris naturalis historiæ scripsit. Propterea Liuium Drusum:qui tribunus plebis fuit:cum morbum qui comitialis dicit̃:pateret̃:anticyram nauigasse. & in ea insula elleboꝝ bibisse ait:atq; ita morbo liberatum. Præterea id scriptum legimus: Gallos in uenatibus tingere elleboro sagittas: q̃ iis ictæ exanimatæ feræ teneriores ad epulas fiant. Sed propter ellebori contagium:uulnera ex sagittis facta circũcidere latius dicuntur.

Tingi elleboro sagittas

¶ Anates ponticas uim habere uenenis detegendis potẽtem. Atq; inibi de Mitridatis regis in id genus medicamenti solertia. Cap. XVI.

Anates

ANates ponticas dicitur edẽdis uulgo uenenis uictitare. Scriptum etiam a Leneo Cn. Pompeii libero Mithridatem illum ponti regẽ medicinæ rei: & remediorum id genus solertem fuisse. Solitumq; earum sanguinem miscere medicamẽtis: quæ digerendis uenenis ualent. Eumq; sanguinem uel potentissimum esse in ea confectione. Ipsum autem regem assiduo talium medelarum usu a clandestinis epularum insidiis cauisse. Quin & scientem quoq; ultro: & ostentandi gratia uenenum rapidum & uelox sepenumero hausisse: atq; id tamen sine noxa fuisse. Quãobrem postea cum Prœlio populi Roma. uictus metu sui in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: & uenena uiolentissima festinandæ necis gratia frustra expertus esset suo se ipse gladio transegit. Huius regis antidotus celebratissima est: quæ mithridatios uocatur.

Mithridatios

¶ Mithridatem ponti regem duaꝝ & uiginti gentium linguis locutum. Q. q̃ Ennium tria corda habere sese dixisse: q̃ tris linguas percalluisset: Græcam: oscam: latinam. Cap. XVII

QEnnius tria corda habere sese dicebat: q̃ loqui græce & osce & latine sciret. Mithridates autem ponti atq; bithyniæ rex inclytus: q a Cn. Pompeio bello superatus est: duarum & uiginti gentium: quas sub ditione habuit: linguas percalluit. Earumq; omnium gẽtium uiris haud unq̃ per interpretem locutus est. Sed ut quemq; ab eo appellari usus fuit: perinde lingua & oratione ipsius: non minus scite: q̃ si gẽtilis eius esset: locutus est.

Ennius

Mithridates

¶ Q d'. M. Varro. C. Salustiũ historiæ scriptorẽ dep̃hẽsum ab Annio Milone in adulterio scribit: & loris cæsum: pecuniaq; data dimissum. Cap. XVIII

Salustius uirgis cæsus

MVarro in litteris atq; uita: fide homo multa & grauis: in libro quẽ inscripsit Pius: aut de pace. C. Salustiũ scriptorẽ seriæ illius: & seuere orationis. In cuius historia notiões cẽsorias fieri: atq; exerceri uidemus: in adulterio dep̃hensum ab Annio Milone loris bene cæsum dicit. & cum dedisset pecuniam: dimissum.

¶ Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus neq̃: & impuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus. Et quæ duo uerba obseruanda præceperit: oium reꝝ longe salubria. Cap. XIX.

Epictetus

PHauorinũ ego audiui dicere Epictetũ philosophũ dixisse: plerosq; istos qui philosophari uidẽt: philosophos eẽ huiuscemodi ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. Id significat: factis procul: uerbis tenus. Iã illud est uehemẽtius quod arianus solitum eum dictitare in libris quos de dissertationibus eius cõposuit: scriptũ reliquit. Nam quũ inquit animaduerterat hoiem pudore amisso importuna industria: corruptis moribus audacem: confidentẽ linguam: cæteraq; omnia: præterquam animum procurantem istiusmodi inquit hominem quum uiderat studia quoq; & disciplinas philosophiæ cõtractare: & physica adire: & meditari dialectica multaq; id genus theoremata suspicari sciscitariq; inclamabat deum atq; hominum fidem. ac plerũq; inter clamandum his eum uerbis increpabat. ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις, σκέψαι εἰ κεκάθαρται τὸ ἀγγεῖον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ βάλλῃς ἀπώλετο· ἢν σαπῇ οὖρον, ἢ ὄξος γένοιτο ἄν, ἢ τι τούτων χεῖρον. idest Homo ubi nam mitis considera nunquid purgatum uas sit. Nam si ad inanem opinionem ea inuergas: prorsum interierunt. Sin computrescant: in urinam aut acetum uertentur: aut siquid iis ipsis est deterius. Nil profecto is uerbis grauius: nil uerius quibus declarabat maximus philosophorum litteras atq; doctrinas philosophiæ: quum in hominem falsum atq; degenerem: tanq̃ in uas spurcum: atq; pollutum: influxissent mutari: corrumpi: & quod ipse κυνικώτερον. i. magis cynicum dixit: urinã fieri: aut si quid est urina spurcius. Præterea idem ille Epictetus: quod ex eodẽ Phauorino audiuimus solitus dicere est: duo eẽ uitia multo oium grauissima ac teterrima: intolerãtiã & incõtinentiã. quum aut iniurias: quæ sunt ferẽdæ non toleramus: neq; ferimus aut a quibus rebus uoluptatibusq; nos tenere debemus: non tenemus. Itaq; inquit siquis hæc duo uerba cordi habeat eaq; sibi imperãdo atq; obseruãdo curet: is erit pleraq; impeccabilis: uitãq; uiuet tranquillissimã. Verba duo hæc dicebat: ἀνέχου καὶ ἀπέχου patere: & abstine.

Verba sẽper in ore habendi

¶ Ex symposio Platonis sumpta uerba: nũeris coagmẽtisq; uerboꝝ scite modulateq;: & apte exercẽdi grã: in latinã orationẽ uersa. Cap. XX.

SYmposium Platonis apud phũm Tauꝝ legebat. Verba illa pausaniæ inter cõuiuas amorẽ uice sua laudãtis. uerba ita ꝓrsum amauimus: ut meminisse etiã studuerimus. Sunt adeo quæ memimus uerba hæc. πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδ᾽ ἔχει. αὐτὴ ἐφ᾽ ἑαυτῆς πραττομένη. οὔτε καλὴ οὔτε αἰσχρά. οἷον νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν. ἢ πίνειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλέγεσθαι. οὐκ ἔστι τούτων αὐτὸ καλὸν οὐδέν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ πράξει. ὡς ἂν πραχθῇ. τοιοῦτον ἀπέβη. καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον. καὶ ὀρθῶς καλὸν γίγνεται. μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρόν, οὕτω καὶ τὸ ἐρᾶν. καὶ ὁ ἔρως, οὐ πᾶς ἐστὶ καλός, οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι. ἀλλ᾽ ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν. i. Ois. n. actio sic sese hẽt. Nã ipsa q̃uum in semetipsam agit̃: neq; honesta: neq; turpis est: queãdmodũ sunt quæ nunc nos ipsi facimus: aut bibere: aut loqui aut disputare. Nõ. n. ẽ hoꝝ honestum ꝑ seipm quicq;: sed in actione: ut quidem est actum eiusmodi euenit.

Nam

Nā honeſte geſtū & recte honeſtū fit: cōtra uero turpe. Eodē pacto & amare ipſū: & amor: nō oīs qdē honeſtus eſt: neq; cōmēdatiōe oī dignus uerbis q ama re honeſte nos adhortat̄. Hæc uerba ubi lecta ſunt atq; ibi Taurus mihi: Heus inqt tu rhetoriſte. Sic.n. me in pricipio recēs in diatribā acceptū appellitabat: Diatriba
exiſtimās eloquētiæ unius exercēde gr̄a athenas ueniſſe. Vides ne inqt ἐνθύμημα.i.cōmētū crebrū & coruſcū: & cōnexū breuibuſq; & rotūdis numeris: cū quadā æqbili circūactiōe deuīctū? Habes ne nobis dicere in libris rhetoꝝ ueſtroꝝ tā apte: tāq; modulate cōpoſitā orōnē? Sed hos inqt tn̄ numeros cēſeo uideas ὁδοῦ πάρεργον.i.ſupuacaneæ extra itineris ꝓpoſitū: q̄ſi ex diuerticulo. Ad ipſa.n. Platonis penetralia: ipſaꝝq; reꝝ pōdera & dignitatis ꝑgendū eſt: nō ad uocularū eius amœnitatē: nec ad uerborū uenuſtates diuerſitādū. Hæc admonitio Tauri de orōnis platonicæ modulis: nō modo nō repreſſit: ſed īſtruxit. etiam nos ad elegātiā græcæ orōnis uerbis latinis affectādā. Atq; uti quæ dā aīalium parua & uilia ad imitādū ſunt: quas res cūq; audierīt: uiderintue: petulātia perīde nos ea quæ in platonis oratiōe demirabamur. nō æmulari qdē ſed lineas umbraſq; facere auſi fuimus: uelut ipſum q̄ ex iiſdē uerbis illis eius effiximus Omne inqt omnino factū ſic ſeſe habet: nec turpe eſt quātum in eo eſt: neq; hōeſtum uelut eſt quas nūc facimus ipſi res: bibere: cātare: differere. Nihil nā q̄ hoꝝ ipſum ex ſeſe honeſtū eſt: quale quū fieret modo: fact̄ ī eſt tale extitit. Si recte honeſteq; factū eſt tū honeſtū fit: ſin parum recte turpe fit: ſic amare: ſic amor nō honeſtus oīs neq; oīs laude dign9: ſed q facit nos ut hnoſte amem9.

¶ Quibus temporibus poſt Romam conditam græci romaniq; illuſtres uiri floruerunt: ante ſecundum belllum carthaginenſium. Cap. XXI.

VT cōſpectū quendā ætatū antiqſſimaꝝ: itē uiroꝝ illuſtriū: q in iis ætatibus nati fuiſſēt: hr̄emus ne in ſermōibus forte in cōſpectū aliqd ſup ætate atq; uita clarorū hoīum temere diceremus: ſicut ſophiſta ille ἀπαίδευτος.i. ieruditus: q publice nup differēs. Carneadē plurima rege alexādro Philippi filio pecūia donatū: & Panætiū ſtoicū cum ſupiore Africāo uixiſſe dixit: ut ab iſtiuſmōi iq̄ tēpoꝝ: ætatūq; erroribus caueremus: excerpebamus ex libris: q chronici appellant̄: qbus tēporibus floruiſſēt græci: ſimul atq; Romani uiri: q uel īgenio: uel īpio nobiles: inſigneſq; poſt cōditā Romā fuiſſēt an̄ ſecūdū bellū carthaginēſiū: eaſq; nūc excerptiōes noſtras uariis diuerſiſq; in locis factas: curſim digeſſimus. Neq;.n. id nobis negociū fuit: ut acri atq; ſubtili cura excellētiū in utraq; gēte hoīum συγχρονισμούς.i. cōtēporatiōes cōponeremus: ſed ut noctes iſtæ q̄dā tenus his quoq; hiſtoriæ floſculis leuiter iiectis aſpgerent̄. Satis āt uiſū eſt ī hoc cōmētario de tēporib9 paucoꝝ hoīum dicere: ex quoꝝ ætatibus de pluribus quoq; quos nō noīaremus: haud difficilis cōiectura fieri poſſet. Incipiemus.n. a Solone claro qm̄ de Homero. & Heſiodo: iter oēs fere ſcriptores cōſtitit ætatē eos egiſſe: uel iiſdē fere tpibus: uel Homeꝝ aliquāto antiqorē: utrūq; tn̄ ante Romā cōdit ī uixiſſe. Siluiis albæ regnātibus: ānis poſt bellum troianum: ut Caſſius in primo annalium de Homero atq; Heſiodo ſcriptum reliquit: plus.c.atq;.xl.annis. Ante

Solonis tempora Homerus

Hesiodus — Romam cōditā: ut Cornelius nepos in primo chronicorū de Homero dixit an
nis.c.&.lx.Solonē ergo accepimus unū ex illo nobili numero sapientū: leges
scripsisse atheniēsiū Tarqno prisco Romæ regnāte: āno regni ei⁹ tricesimoter
Pysistratus. — tio.Seruio aūt Tullio regnāte:Pysistratus athenis tyrānus fuit.Solone āt i exi
liū uolūtariū pfecto:qm id ei pdicēti nō creditū est.Postea Pythagoras fami
Pythagoras — us'in Italiā uenit.Tarqnii filio regnū obtinēte: cui cognomētū supbus fuit:Iis
Archilochus. — deq̄ tēporib⁹ occisus est Athenis ab Harmodio:& Aristogitōe Hipparc⁹ Py
sistrati fili⁹ Hippæ tyrāni frater.Archilochū aūt Nepos Cornelius tradit Tul
lio Hostilio Romæ regnāte.iam tūc fuisse poematis clarū & nobilē. Ducētesi
mo deīde &.lx.āno post romā cōditam:aut nō longe amplius: uictos esse ab
atheniēsib⁹ psas:memoriæ traditū est.Pugnā illā īclytā marothoniā Miltiade
duce:q post eā uictoriā dānatus a populo atheniensi in uiculis publicis mortē
Aeschilus aediles — obiit.Tum Aeschilus athenis tragœdiarū poeta celebris fuit.Romæ āt ferme
istis tpib⁹ tribunos & ædiles tū primū p seditionē sibi plebes creauit:Ac nō diu
post.Cn.Martius Coriolanus exagitatus:uexatusq̄ a tri.ple.ad uolscos:qui tū
hostes erāt:a rep.desciuit.bellūq̄ populo romano fecit.post deīde paucis ānis
Themistocles. — Xerses rex ab atheniēsib⁹& pleraq̄ græcia Themistocle duce: nauali prœlio:
qd⁹ ad salamina factū est: uictus fugatusq̄ est.Atq̄ īde āno fere quarto.Mene
nio Agrippa.Marco Horatio Pulullo cōsulib⁹ bello ueiente apud fluuiū cre
Fabii — merā:ab iis sex:& trecēti patricii fabii:cū familiis suis:uniuersi ab hostibus cir
cūuēti periere.Iuxta ea tēpora Empedocles agrigētinus in phiæ naturalis stu
dio floruit.Romæ aūt p eas tēpestates decē uiros legibus scribēdis creatos cō
Decēuiri. — stitit.Tabulasq̄ ab iis prio decē cōscriptas:mox alias duas additas.Bellū deīn
de terra græcia maximū pelopōnesiacum:qd⁹ Thucydides memoriæ mādauit
cœptū ē:circa ānū fere post cōditā Romā.cccxxiiii.Qua tēpestate.A.Posthu
Torqtus — mius Torquatus dictator romæ fuit.Qui filiū suū q̄ contra suū dictū in ho
Sophocles. — stē pugnauerat:securi necauit.Hostes tū po.Ro. fuerāt fidenates.Itaq̄ q iter
Euripides — hæc tēpora nobiles celebresq̄ erāt.Sophocles ac deīde Euripides tragici poe
Hippocrates — tæ:& Hippocrates medicus:& Democritus philosophus qbus Socrates athe
Democritus — niēsis natu quidē posterior fuit:sed quibusdā tēporibus iisdē uixerūt. Iam de
inde tribunis militaribus cōsulari impio rēpublicam Romæ regentibus ad an
Socrates — nū fere cōditæ urbis.cccxlvii.Triginta illi tyranni præpositi sunt a lacedæmo
Dyonisi⁹. — niis atheniēsib⁹:& in Sicilia Dionysius supior tyānidē tēuit.Paucisq̄ ānis post
Camillus. — Socrates athenis capitis dānatus est:& in carcere ueneno necatus.Ea fere tem
pestate romæ.M.Furius Camillus dictator fuit: & ueios cœpit.Ac post nō lō
go tempore bellū senonicū fuit.Tum galli romā præter capitoliū cœperunt:
Neq̄ multo postea Eudoxus astrologus in terra græcia nobilitatus est. Lace
dæmoniiq̄ ab atheniēsibus apud corinthū superati duce Phormione: Et.M.
Maulius romæ:qui gallos in obsidione capitolii obrepentes per ardua depule
rat:conuictus est.consilium de regno occupādo inisse:dānatusq̄ capitis e saxo
tarpeio:ut.M.Varro ait:præceps datus est:ut Cor. autē nepos scriptū relinqt:
uerberando necatus est:eoq̄ ipso anno: q erat post recuperatā urbē septimus

Aristotelem

Aristotelē philosophū natū esse memoriæ mandatū est. Aliquot deinde annis post bellū senonicū thebani lacedæmonios duce epaminunda apud leuctra su perauerūt. ac breui post pe in urbe Roma lege licinii Stolonis cōsules creati: & iam ex plebe cœpti: quū antea ius nō esset nisi ex patriciis gētibus fieri cōsu lem. Circa annū deinde urbis cōditæ quadringētesimū. Philippus amyntæ fili us Alexādri pr: regnū macedoniæ adeptus est. Inq; eo tpe Alexāder natus est Paucisq; inde annis post Plato philosophus ad Dionysiū siciliæ tyrānū poste riorē profectus est. Post deīde aliquāto tpe: Philippus apud cheroneā prœlio magno atheniēses uicit. Tum Demosthenes orator ex eo plio salutē fuga quæ siuit. Cūq; id ei quod fugerat ,pbrose obiiceret: uersu illo notissimo illusit ἀνὴρ īquit ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχέσεται. i. uir fugiēs & denuo pugnabit. Postea philip pus ex insidiis occidit: & Alexāder regnū adeptus: ad subigēdos Persas in asi am atq; in orientē trāsgressus est. Alter aūt Alexāder: cui cognomētū molosso fuit in Italiā uenit bellū popu. Roma. facturus. Iam enim fama utriusq; fœlici tatis romanæ apud exteras gētes enitescere incœptabat. Sed priusq̄ bellū face ret: uita decessit. Eum Molossum quū in Italiā trāsiret: dixisse accepimus. Se q dē ad Romāos ire: quasi in andronitē macedonē isse ad psas: quasi in gynæco nitem. Postea macedo Alexāder pleraq; parte orientali subacta: quū annos re gnauisset. xi. obiit mortis diem. Neq; ita lōge post Aristoteles philosophus: & post aliq̄to Demosthenes: uita fūcti sunt. Iisdēq; ferme tēpestatibus populus Rom. graui & diutino samnitiū bello cōflictatus est. Cōsulesq;. T. Veturius & spurius Posthumius: in locis iniquis apud caudiū a samnitibus circumuala ti: ac sub iugū missi: turpi fœdere facto discesserūt. Ob eam cām populi iussu samnitibus per feciales dediti: recepti nō sunt. Post annū deinde urbis cōditæ cccc. fere &. lxx. bellū cū rege pyrrho sumptū est. Ea tēpestate Epicurus athe niēsis: & Zeno citiēsis philosophi celebres erātq;. eodēq; tēpore. C. Fabritius Luscinus. &. Q. Aemilius pappus cēsores Romæ fuerūt. &. P. Corneliū Ruf finum qui bis cōsul & dictator fuerat senatu mouerūt. Causāq; isti notæ sub scripserūt: q cum comperissent argēti facti cœnæ gratia decē pondo habere. Anno deīde post Romā cōditam. cccc. ferme &. xc. cōsulibus Appio Claudio: cui cognomētū Caudex fuit Appii illius cæci fratre: & Marco Fuluio Flacco: bellum aduersus pœnos primū cœptū est. Neq; diu post Callimachus poeta cyrenensis Alexādriæ: apud Ptolemæum regē celebratus est. Annis deinde po stea paulo pluribus: q̄. xx. cum pœnis pace facta: cōsulibus Claudio Centone Appii cæci filio: &. M. Sēpronio Tuditano: primus oium. L. Liuius poeta fa bulas docere Romæ cœpit: post Sophoclis & Euripidis mortē annis plus fe re. c. &. lx. post Menādri: annis circiter qnquagintaduobus. Claudium & Tuti danum cōsules sequunt. Q. Valerius &. C. Manilius: quibus natum esse. Q. Enniū poetā. M. Varro in primo de poetis libro scripsit: eūq; quum septimū & sexagesimū annū ageret: duodecimū annalem scripsisse. Idq; ipsum Enniū in eodē libro dicere. Anno deinde post Romā cōditā qngētesimo undeuicesi mo Spurius Caruilius Ruga. primus Romæ de amicorum sententia. diuortiū cū

Eudoxus
M. māili[9]
Aristoteles
Consules
Philippus
Alexāder
Plato
Demosthenes
Alexāder molossus
Alexādri Mors
Epicurus
Zeno
Callimachus
L. Liuius
Ennius

uxore fecit q͂ sterilis eēt. Iurasset q; apud cēsores uxorē se liberoꝝ quærēdoꝝ cā habere. Eodē q; āno. C. Neuius poeta fabulas apud populū dedit. Q uē. M. Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse ait bello punico primo. Idq; ipsum Neuiū dicere in eo carmine quod de eodem bello scripsit. Portium aūt Licinium Seruius poeticā Romæ cœpisse dicit: in his uersibu . Punico bello secundo musa pēnato gradu. Intulit sese bellicosam in Romuli gentem ferā. Ac deinde annis fere post. xv. bellum aduersum pœnos sumptū est. Atq; non nimium lōge. M. Cato orator in ciuitate: & Plautus poeta in scæna floruerūt: Iisdēq; tribus Diogenes stoicus: & Carneades academicus: & Critolaus peripateticus ab atheniēsibus ad senatū po. Ro. negocii publici gratia legati sunt. Neq; magno interuallo postea. Q. Ennius: & iuxta Cæcilius & Terentius: ac subinde pacuuius: & pacuuio iam sene Accius: clariorq; tunc in poematis eoꝝ obtrectandis: Lucilius fuit. Sed progressi longius sumus: quum finē proposuerimus annotatiunculis istis bellū pœnoꝝ secundum.

Næuius
M. Cato
Plautus
Diogenes
Carneades
Critolaus
Q. Enni'
Cæcilius
Terētius
Pacuuius
Accius
Lucilius

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVS OCTAVVS.

¶ Disputationes a philosopho stoico: & contra a peripatetico arbitro phauorino factæ quæsitūq; inter eos quantū in pficiēda uita beata uirtus ualeret: quātumq; esset in his quæ dicunt̄ extranea. • Cap. I.

FAmiliares Phauorini duo erāt quidā non incelebres in urbe Roma philosophi: Eoꝝ fuit unus pipateticæ disciplinæ sectator: alter stoicæ. Iis quōdā ego acriter atq; cōtente: p suis utriq; decretis ppugnātibus: quū essemus una hostiæ oēs cum Phauorio: interfui. Ambulamus aūt in littore quū iā aduesperasceret æstate anni noui. Atq; ibi stoicus cēsebat: & uitā beatam hominū uirtute aī sola: & miseriā summā malicia sola posse effici: ēt si cætera bona oīa quæ corporalia & externa appellarēt̄: uirtuti deessēt: maliciæ adessēt. Ille cōtra pipateticus: miserā qdē uitā uitiis aī: & malicia sola fieri cōcedebat. Sed ad cōplēdos oīs uitæ btē numeros uirtutē solā nequāq̄ satis eē existimabat qm̄ & corporis integritas: sanitasq; & honestus modus formæ: & pecūia familiaris: & bona æstimatio: cæteraq; oīa corporis & fortunæ bona necessaria uiderent̄ pficiēdæ beatæ uitæ. Reclamat hoc in loco stoic': & tāq̄ ille duas res diuersas poneret mirabat̄ Q đ quū essent malicia & uirtus duo cōtraria uita misera & beata quoq; æque cōtraria nō seruaret in utrisq; uim & naturā cōtrarii Et ad miseriā quidē uitæ cōficiendā. satis ualere maliciā solā putaret: ad pstandā uero uitā beatā nō satis solā eē uirtutē diceret: Atq; id maxie dissidere: neq; cōuenire dicebat: q͂ qui pfiteret̄ uitā nullo pacto beatā effici posse: si uirtus sola abesset: idē cōtra negaret beatā fieri uitā: quū sola uirtus adesset: & quē daret hēretq; absenti uirtuti honorē eūdē petēti atq; psenti adimeret. Tū pipateticus perq̄ hercle festiue;

Vitam beatam

rogo te

rogo te inquit cũ bona uenia r̃ndeas:an existimes esse uini amphorã quũ abest ab ea unus cõgius. Hæc ubi accepit stoicus minime inquit uini amphora dici põt ex qua abest cõgius. Hoc ubi accepit peripateticus.unus igitur cõgius amphorã facere dici debebit: qm̃ quũ deest ille unus nõ fit uini amphora:& quũ accessit:fit amphora. Quod si id dicere absurdũ est:uno cõgio solo fieri amphorã. Itidẽ absurdũ est una sola uirtute uitã fieri beatam dicere:qm̃ quũ uirtus abest:beata esse uita nunq̃ põt. Tũ Phauorinus aspiciẽs peripateticũ. Est quidẽ inqt argutiola hæc qua de congio uini usus es: exposita in libris. Sed(ut scis)captio magis lepida quã probũ aut simile argumẽtũ uideri debet. Cõgius enim quũ deest efficit quidẽ ne sit iustæ mẽsuræ amphora. Sed quũ accedit & addit̃:nõ ille unus facit amphorã: sed supplet. Virtus aũt(ut isti dicunt)non accessio:neq; supplementũ: sed sola ipsa uitæ beatæ instar est.& propterea uitã beatã ipsa sola una quũ adest facit. Hæc atq; alia quædã minuta magis: & nodosa:tanquã apud arbitrum Phauorinũ:in suam uterq; sententiã conferebãt. Sed quum iam prima fax noctis: & dẽsiores eẽ tenebræ cœpissent: prosecuti Phauorinũ in domũ in quam diuertebat:discessimus.

¶ Cuiusmodi q̃stionũ certatiõibus saturnalia ludicra athenis agitare soliti sumus atq; inibi insp̃sa quædã sophismata.& ænigmata oblectatoria. Cap.II.

SAturnalia athenis agitabamus:hylare,prsum ac modeste:nõ ut dr̃ remittẽtes aĩum.Nam remittere inqt Musonius:aĩum quasi amittere est: sed demulcẽtes eum paulũ atq; laxãtes iucũdis:atq; honestis sermonum illectationibus. Conueniebamus aũt ad eandem cœnã cõplusculi:q Romãi in græciã ueneramus:quiq; easdẽ auditiones eosdẽq; doctores colebamus. Tũ qui & cœnulã ordine suo curabat:p̃miũ soluende quæstionis ponebat:librũ ueteris scriptoris: uel græcũ uel latinũ:& coronã e lauro plexã. Totidẽq; res quærebat:quot hoĩes istic eramus. Cũq; eas omnis exposuerat rem locũq; dicendi sors dabat. Quæstione igit̃ soluta:corona & præmio donabat̃ nõ soluta aũt trãsmittebat̃:ad eũ qui sortito successerat. Idq; ĩ orbẽ uice pari seruabat̃. Si nemo dissoluebat quæstõis eius nodũ:p̃miũ ip̃m: & corona deo cuiꝰ id festũ erat:dicabat̃. Quærebant̃ aũt res huiuscemodi:aut s̃nia poetæ ueteris lepide obscura: non anxiæ aut historiæ antiquioris requisitio:aut decreti cuiuspiam ex philosophia perperam inuulgati purgatio: aut captionis sophisticæ solutio:aut inopinati rariorisq; uerbi indagatio: aut tempus item in uerbo perspicuo obscurissimũ. Itaq; nup quæsita esse memini numero septẽ quorũ prima fuit enarratio horum uersuũ qui sunt in satyris Q. Ennii:uno multifariã uerbo cõcinniter implicati. quoꝝ exemplũ hoc est.

Remittere animum

Nam qui lepide postulat alterum frustrari.
Quem frustratur:frustra eum dicit:frustra esse.
Nam qui sese frustrari:quem frustra sentit.
Qui frustrat̃:is frustra est: si non ille est frustra.

Frustrari

Secũda quæstio fuit:quonã mõ audiri:atq; accipi deberet:quod Plato in ciuitate quã in libris suis cõdidit: τῆς πολιτείας.i.reipublicæ fingebat: κοινὰς τὰς γυναῖκας.i.communes uxores esse

Vxores cõmunes

cēsuit:& præmia uiris fortibus summisq; bellatoribus posuit sauiationes pu erorū & puellarū. Tertio in loco hoc quæsitū est. In quibus uerbis captionū istarū fraus esset: & quo pacto distingui resoluiq; possent. Quod nō pdidisti habes:cornua nō pdidisti:hēs igit' cornua.Itē altera captio.Quod ego sum. id tu nō es:hō igitur tu non es. Quæsitū id quoq; ibi est: quæ esset huius quoq; sophismatis resolutio: quum mētior & metiri medico mentior : an uerum dico? Postea quæstio istæc fuit.Quam ob causam patricii megalensibus mutitarē soliti sint:plebs cerealibus? Secundum ea quæsitū hoc est. Verbum uerāt quod significat:uera dicūt:quis nam ueterum poetarum dixerit? Sexta q̄stio fuit:asphodelū cuiusmodi herba sit:qd' Hesiodus in isto uersu posuerit:

Vero uerbum

νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός.
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.idest

Ignorant stolidi q̄ toto sit medium plus
Ac quāta utilitas in malua:atq; asphodelo sit. Et qd itē Hesio.dicere sentiat: quū dimidiū plus eē toto dicit.Postrema q̄stionū oīum hæc fuit. Scripserim: uenerі:legeri:cui⁹ tēporis uerba sint præteriti an futuri:an utriusq;. Hæc ubi ordine quo dixi ꝑposita:atq; singulis sorte ductis disputata explanataq; sūt:libris corōisq; omnes donati sumus:nisi ob unam quæstionem quæ fuit de uerbo uerant.Nemo enim tum commeminerat dictum esse a.Q. Ennio id uerbum in.xiii.annalium in isto uersu.Satin uates uerant ætate in agunda.Corona igitur huius quæstionis deo feriarum istarum Saturno data est.

¶ Quid æschines rhetor i orōne:q̄ Timarchū de ipudicicia accusauit:lacedæmonios statuisse dixerit:sup snia ꝓbatissima:q̄ i ꝓbatissim⁹ hō dixisset. Ca.III.

Æschines uel acerrimus prudētissimusq; oratoꝝ: q apud cōciones atheniēsiū floruerūt:i orōne illa seria criminosaq; & uirulēta:qua Timarchū de ipudicitia grauiter isigniterq; accusauit:nobile & illustre cōsiliū lacedæmoniis dedisse dicit:uiꝝ ididē:ciuitatis eiusdē principē uirtute atq; ætate magna ꝑditū.Populus inqt lacedæmonius de summa rep. sua qdnā esset utile & honestū deliberabat.Tum exurgit sniæ dicēdæ gratia.homo quispiā turpitudine pristinæ uitæ defamatissimus.Sed ligua tūc atq; facūdia nimiū quāto præstabilis:cōsiliū quod dabat:quodq; oportere fieri suadebat:acceptū ab uniuersis: & cōplacitum est. Futurumq; erat ex eius snia populi decretum. Ibi unus ex illo principum ordine quos lacedæmonii ætatis dignitatisq; maiestate tanq̄ arbitros & magistros disciplinæ publicæ uerebantur:commoto iratoque animo exilit.Et quæ nam inquit lacedæmonii ratio:aut quæ tandem spes erit urbem hanc:& hanc rempublicam saluam inexpugnabilemq; esse diutius posse:si huiuscemodi : anteactæ uitæ hominibus consiliariis utemur? q; si proba istæc & honesta snia est : quæso uos non sinamus eandem dehonestari turpissimi auctoris cōtagione.At ubi hoc dixit: elegit uiꝝ fortitudine atq; iustitia præter alios præstantem:sed inopi lingua & infacundum.Iussitque eum consensu petituq; omnium eandem illam sniam diserti uiri;cuiusmodi posset uerbis dicere;ut nulla prioris mentione habita.sci-

tum atq;

tū atq; decretū populi ex ei⁹ unius noīe fieret: qđ ipſū denuo dixerat. Atq; ita ut ſuaſerat prudētiſſim⁹ſenex factū ē. Sic bōa ſnia māſit. Turpis auctor mutat⁹ ē.

¶ Quod Sulpitius Apollinaris prædicantem quendam a ſeſe uno Saluſtii hiſtoria intelligi illuſit quæſtione ꝓpoſita: quid uerba iſta apud Saluſtiū ſignificarent. Per incertum ſtolidior an uanior. Cap. IIII.

Quum iam adoleſcentuli Romæ prætextam: & puerilem togā mutaſſemus: magiſtroſq; tunc nobiſmetipſis exploratiores quæreremus. in ſandaliario forte apud librarios fuimus: quum ibi in multorum hominū cœtu Apollinaris Sulpitius uir in memoria noſtra præter alios doctus iactatorem quempiam & uendicatorem ſaluſtianæ lectionis irriſit: illuſitque genere illo facetiſſimæ diſſimulationis qua Socrates ad ſophiſtas utebat͛. Nā quum ille ſe unū & unicum lectorem eſſe: enarratorēq; Saluſtii diceret: neq; primam tātum cutem: ac ſnīarū ſpeciem ſed ſanguinē quoq; ipſum: ac medullā uerboꝝ eius eruere: atq; introſpicere penitus prædicaret. Tum Apollinaris amplecti uenerariq; ſe doctrinas illius dicēs. Per ſquit magiſter optie exoptatus mihi nūc uenis: cū ſanguine & medulla: Saluſtii uerboꝝ. Heſterno enim die quærebat͛ ex me: quidnā uerba eius hæc in quarto hiſtoriaꝝ libro de Cn. Lētulo ſcripta ſignificēt: de quo p incertū fuiſſe ait: ſtolidior ne eēt: an uanior. Eaq; ipſa uerba uti ſunt a Saluſtio ſcripta dixit. Atq; Cn. Lentulus patriciæ gētis collega eius: cui cognomētū Clodiano fuit p icertum ſtolidior: an uanior legē de pecunia: quā ſylla emptoribus bonoꝝ remiſerat: exigēda promulgauit. Quæſitum ergo ex ſe Apollinaris: neq; id ſe diſſoluere potuiſſe aſſeuerabat: quid eſſet uanior: quid ſtolidior: quoniā Saluſtius ſic ea ſeparaſſe atq; oppoſuiſſe iter ſe uideret͛ tanq̄ diuerſa ac diſſimilia: nec eiuſdē utraq; uitii forent. Ac ꝑpterea petebat: uti ſe doceret: ſignificationes utriuſq; uocis & origines. Tum ille rictu oris labiorumq; ductu cōteni a ſe oſtēdens & rem de qua quæreretur. & hominem ipſum qui quæreret. Priſcorum inquit & remotorum ego uerborum medullas & ſanguinem (ſicuti dixi) perſpicere & elicere ſoleo non iſtorum quæ proculcata uulgo & protrita ſunt: Ipſo illo quippe Cn. Lentulo ſtolidior eſt & uanior qui ignorat eiuſdem ſtultitiæ eſſe uanitatē & ſtoliditatem. Sed ubi hoc dixit: media ipſa ſermonum reliquit & abire cœpit. Nos deinde eum tenebamus: urgebamuſq;: & comprimis Apollinaris ut de uocabulorum iſtorum uel differētia: uel ſi ei ita uideretur: ſimilitudine plenius apertiuſq; diſſereret: & ut ne ſibi inuideret diſcere uolentibus orabat. Atq; ille ſe iam plane illudi ratus: negocium ſibi eſſe cauſat͛: & digreditur. Nos aūt poſtea ex apollinari didicimus: uanos ꝑprie dici: nō ut uulgus diceret: deſipiētis: aut hebetes: aut ineptos ſed ut ueterum doctiſſimi dixiſſent: mendaces & infidos: & leuia inaniaq; pro grauibus & ueris aſtutiſſime componentes. Stolidos autem uocari non tam ſtultos & excordes: q̄ tetros & moleſtos illepidos: quos græci μοχθηρούς καὶ φορτικούς. ideſt improbos atq; importunos dicerent. Et unamquamq; harum uocum origines ſcriptas eſſe dicebat in libris nigidianis: quos ego requiſitos & repertos cum primarū ſignificationum exemplis:

Vanus .i. mēdax & īfidus

Stolidus tetet & moleſtus

ut commentariis harum noctium inferrem:notaui.Et intulisse iam me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

¶ Quod.Q.Ennius in septimo annali quadrupes eques: & non quadrupes equus:ut legunt multi:scriptum reliquit. Cap. V

CVm Antonio Iuliano rhetore uiro hercle bono:& facundiæ florē tis cōplures adolescētuli familiares eius:putæolis æstiuaꝶ ludum & iocum in litteris amœnioribus & in uoluptatibus pudicis hone stisq; agitabamus. Atq; ibi tunc Iuliano nunciatꝰ.ἀναγνώστην.i. prælectorem quendam non indoctum hoiem uoce admodum scita & canora Ennii annales legere ad populū in theatro.Eamus inqt auditum nescio quem istum Ennianistam.Hoc enim se ille nomine appellari uolebat:quem quum iam inter ingentes clamores legentem inuenissemus:legebat autem librum ex annalibus Ennii.vii.

Enniani-sta

Hos eum primum uersus perperam pronunciantem audiuimus.

Deniq; ui magna quadrupes equus atq; elephanti

Proiiciunt sese.Neq; postea multis uersibus additis:celebrātibus eum laudantibusq; oibus discessit.Tum Iulianus egrediēs e theatro:qd uobis inqt de hoc ἀναγνώστη.i.lectore & quadrupede equo uidetꝰ?Sic enim pfecto legit.Denique ui magna quadrupes equus atq; elephāti Proiiciunt sese.Ecquid putatis si magistrum prelectoréq; habuisset alicuius æris:quadrupes equus dictuꝶ fuisse: ac nō quadrupes equesꝰqdꝰ ab Ennio ita scriptum relictūq; esse nemo unus litteraꝶ ueteꝶ diligens dubitauit.Cūq; aliquot eoꝶ qui aderāt;quadrupes equus apud suū quisq; grāmaticū legisse se dicerēt:& mirarentꝰ qdnā eēt quadrupes eques. Vellē uos inqt optimi iuuenes tā accurate.Q.Enniū legisse q̄ P.Virgilius legerat:q hūc eius uersū secutus in georgicis suis:eqtē p equo posuit i his uersibus Frena peletronii:lapithe gyrosq; dedere Impositi dorso:atq; eqtē docuere sub armis Insultare solo:& gressus glomerare supbos. In quo loco eqtē siqs mō nō inscite iepteq; argutior sit:nil pōt accipi aliud nisi equū. Pleraq;.n. ueterū ætas:& hoiem equo insidentē:& equū qui insideretꝰ: equitē dixerunt. Propterea equitare ēt q uerbū e uocabulo equitis inclinatum ēst: & hō equo utens:& equus sub homine gradiens dicebatꝰ.Lucilius adeo uir apprime linguę latinæ sciens equum equitare dicit his uersibus.

Quem hinc currere equum nos atq; equitare uidemus. et

His equitat curritq; oculis equitare uidemus & illud

Eques p equo

Ergo oculis equitat.Sed enim contentus inquit ego his non fui.

Et ut non turbidæ fidei:nec ambiguæ:sed ut pure liquentisque esset:equus ne an eques Ennius scriptum reliquisset:librum summæ atque reuerendæ uetustatis:quem fere constabat Lampadionis manu emendatum studio precioque multo unius uersus inspiciendi gratia conduxi & eques non equus scriptum in eo uersu inueni.Hæc tum nobis Iulianus:& multa alia erudite simul & affabiliter dixit.Sed eadem ipsa post etiam in peruulgatis commētariis scripta offendimus.

¶Quid

¶ Quid Helius melissus in libro cui titulum fecit de loquendi proprietate: quem quum ederet cornum esse copiæ dicebat: rem scripsit neq; dictu neq; auditu dignam: quum differre matronam: & matremfamilias existimauit differentia longe uanissima. Caput. VI.

Elius melissus in nostra memoria fuit Romæ summi quidem loci inter grãmaticos & tẽporis. sed maiore in litteris erat iactantia: & σοφιςεια: idest elatiõe: q̃ opera. Is præter alia quæ scripsit cõpluria: librũ cõposuit ut tum uidebatur: cum est editus doctrinæ inclytæ. Ei libro titulus est ingentis cuiusdam illecebre ad legendũ. Scriptus quippe est de loquẽdi proprietate. Quis adeo existimet loqui se recte atq; proprie posse: nisi illas melissi proprietatis perdidicerit? ex eo libro hæc uerba sunt. Matrona est quæ semel peperit: quæ sæpius materfamilias sicuti sus: quæ semel peperit porcetra quæ sæpius scropha. Vtrum autem hoc de mr̃ona ac de matrefamilias: melissus excogitauerit ipse & coniectauerit an scriptum ab aliquo legerit: ariolis profecto est opus. Nam de porcetra habet sane auctorem Pomponiũ ĩ attellana quæ hoc eodem uocabulo inscripta est. Sed matronam non esse appellatam: nisi quæ semel peperit: neq; matremfamilias: nisi quæ sæpius: nullius ueterum scriptoꝝ auctoritatibus confirmare potest. Enim uero illud compendio probabilius est: quod idonei uocum antiquarum enarratores tradiderunt. matronam dictam esse proprie quæ in matrimonium cum uiro conuenisset: ꝗ in eo matrimonio maneret etiã si sibi liberi nondum nati forent: dictamq; esse ita a matris nomine non adepto: iam sed cum spe & omine mox adipiscendo. unde ipsum quoq; matrimonium dicitur, matrem autem familias appellatam esse eam solam: quæ in mariti manu mancipioq;: aut in eius in cuius maritus manu mancipioq; esset: quoniam non in matrimonium tantum: sed in familiam quoq; mariti: & in sui hæredis locum uenisset.

Porcetra. Scropha

Mr̃ona

Materfamilias

¶ Quẽ in modũ Phauorinus tractauerit intempestiuum quædam de uerborũ ambiguitatibus quærẽtẽ: atq; ibi quot significatiões capiat cõcio. Cap. VII

Omitio homini docto celebriq; in urbe Roma grammatico: cui cognomentum insano factum est: quoniam erat natura intractabilior & morosior. Ei Domitio Phauorinus noster quũ forte apud phanum Carmentis obuiam uenisset: atq; ego cum Phauorino essem. Quæso inquit te magister dicas: mihi num erraui: ꝗ quum uellẽ δημηγορίας latine dicere: cõciones dixi? dubito quippe & requiro: an ueterum eorum qui electius locuti sunt pro uerbis & oratione: dixerit quis concionem? Tum Domitius uoce atq; uultu atrociore. Nulla inquit prorsus bonæ salutis spes reliqua est quum uos quoq; philosophorum illustrissimi nihil iam aliud q̃ uerba: auctoritatesque uerborum cordi habeatis. Mittã autem librum tibi: in quo id reperias quod quæris. Ego enim grammaticus uitæ iam atq; morum disciplinas quæro. Vos philosophi mera estis: ut. M. Cato ait mortuaria glossaria. Nam qui collegisti & lectitasti res tetras: & inanes friuolas: tanquam mulierum uoces præficarum. Atq; utinam inquit muti omnes homines essemus: mi

Domitius insanus

Concio

nus improbitas instrumenti haberet. Cumq; digressi essemus: non tépestiue
inquit Phauorinus hunc hominem accessimus. uidetur enim mihi ἐπιμαίνεσθαι
idest furere & insanire. Sciote tamen intéperiem istam: quæ μελαγχολία. idest
atrabilis dicitur: non paruis nec abiectis ingeniis accidere: ἀλλὰ εἶναι χεδόν τι τὸ
πάθος τοῦτο ἡρωικόν.. idest & affectioné fere hanc heroicam esse: & ueritates plerú
q; fortiter dicere: sed respectum nõ habere μήτε καιροῦ μήτε μέτρου. idest neq; té
poris neque modi. Vel ipsum quale hoc existimatis: quod nunc de philoso-
phis dixit? Nõne & si antisthenes: aut diogenes dixisset: dignum memoria ui
sum esset? Misit autem paulopost phauorino librum quem promiserat Verrii
opinor Flacci erat: in quo scripta ad hoc genus quæstionis pertinétia hæc fue-
rũt. Senatum dici & pro loco: & pro hominibus. Ciuitatem & pro loco: & pro
Senatus Ciuitas Tribus Concio — oppido: & pro iure quoq; omnium: & ꝓ hominum multitudine. Tribus quo-
q; & decurias dici & pro loco: & pro iure: & pro hominibus. Contionem aute
tria significare: locum suggestum q; unde uerba fierét. item significare cœtum
populi assistentis: item orationem ipsam quæ ad populum diceret. Sicut. M.
Tullius in oratione quæ inscripta est. contra contionem. Q. Metelli. Ascédi in
quit in contione: concursus est populi factus. Sicuti idem. M. Tullius in ora-
tore ait. Cõtiones sæpe exclamare uidi. quũ apte uerba cecidissent. Etenim ex-
pectant aures: ut ex uerbis colligetur senteétia. Exempla in eo libro scripta non
erant: sed nos postea phauorino desideranti harum omnium significationum
monumenta: & apud Ciceronem sicut supra scripsi: & apud elegantissimos ue
terum reperta exhibuimus. Id autem potissimum expetebat: contionem esse
dictam pro uerbis & oratiõe docuit titulus tulliani libri qui a. M. Cicerone in-
scriptus est. Contra contionem. Q. Metelli: quo nihil profecto significatur
aliud: quam ipsa quæ a Metello dicta est oratio.

¶ Ὁμοιοτέλευτα, καὶ ὁμοιόπτωτα. idest similiter finiétia & similiter cadentia. At-
que alia id genus: quæ ornamenta orationis putãtur inepta esse & puerilia Lu-
cilii quoque uersibus declarari. Caput VIII.

Ὁμοιοτέλευτα, καὶ ἰσοκατάληκτα, καὶ πάρισα. καὶ ὁμοιόπτωτα. idest simpli-
citer finientia: & æqualiter desinentia: & comparia & similiter ca-
dentia. Cæteraq; huiusmodi scitamenta: quæ isti ἀπειρόκαλοι. idest
inhonesti & sordidi: qui se Isocraticos uideri uolunt: in collocan-
Isocraticos — dis uerbis immodice faciunt & rancide: quam sint insipida & inertia & pueri-
lia facetissime hercle significat in quinto satyrarũ Lucilius. Nam ubi est cũ ami
co conquestus: quod ad se ægrotum non uiseret: hæc ibidem addit festiuiter.

Quo me habeam pacto tametsi non quæris: docebo.
Quando in eo numero mansi quo in maxima non est
Pars hominum ut periisse uelis: quem nolueris: cum
Debueris: hoc nolueris: & debueris: te
Si minus delectat: q; ἄτεχνον Isocratium hoc est.
λῆρωδες quæ simul totum καὶ συμμειρακιῶδες.
Non operam perdo. Si tu huc.

¶ Quid

¶ Quid significet apud. M. Catonem uerbum insecẽda: quodq; insecẽda potius legendum sit: q̃ ꝙ pleriq; existimant insequenda. Cap. IX.

ET sequor & item secta: ꝙ secutio cõsuetudine loquendi differunt: sed qui penitus ĩspexerit: origo & ratio utriusq; una est. Doctores quoq; & interpretes uocum græcarum ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα. idest Dic mihi musa uirum καὶ Et ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. idest Pandite nunc musæ mihi dictum putant quod latine insequi dicitur. Namq; in altero. n. geminum: in altero scilicet esse translatum dicunt. Sed etiam ipsum illud ἔπη: idest carmina: quod significat uerba aut uersus non aliunde esse dictum tradunt quam ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι, καὶ εἰπεῖν: idest ab eo quod est sequi & dicere. Eadem ergo ratione antiqui nostri narrationes sermonesq; insectiônes appellitauerunt. Secta isecenda

¶ Errare istos qui in exploranda febri pulsus uenarum pertentari putant: nõ arteriarum. Caput. X. isectiões.

IN herodis Cl. V. uillã: quæ est in agro attico loco qui appellat̃ cephysiæ: aquis & lucis & nemoribus frequentẽ: æstu ãni medio cõcesserã. Ibi aluo mihi cita & accedẽte febri rapida decubuerã: eo caluisius Taurus philosophus: & alii quidã sectatores eius: quum athenis uisendi mei gratia uenisset: medicus qui tũ in iis locis reptus assidebat mihi: narrare Tauro cœpat: quid incõmodi paterer: & q̃bus modulis q̃busq; i teruallis accederet febris decederetq;. Tũ in eo sermone quũ iam me sinceriore corpusculo factũ diceret. Potes inquit Taure tu quoq; idipsum cõprehendere ἐὰν ἅψῃ κἂν τῆς φλεβός: idest si attrectaris uenã eius. Quod nostris uerbis ꝑfecto ita dicitur. Si attigeris uenã illius. Hãc loquẽdi ĩperitiã: ꝙ uenã pro arteria dixisset: quũ in eo docti hoĩes qui cũ Tauro erãt tãquã mĩme utili medico offendissent: atq; id murmure & uultu ostẽderent. Tũ ibi Taurus ut mos eius fuit: satis leuiter: certi ĩquit sumus uir bone: nõ ignorare te quid uena appelletur: & quid arteria: quod uenæ quidẽ suapte ui ĩmobiles sint & sanguinis tantum demittendi gratia explorentur. Arteriæ autẽ motu atq; pulsu suo hitum & modum febrium demonstrent. Sed ut uideo peruulgate magis quam ĩscite locutus es. Non enim tẽ solum: sed alios quoq; itidem errantis audiui: uenam pro arteria dicere. Fac igitur ut experiamur elegãtiorẽ esse te in medendo quã in dicẽdo: & cũ diis beneuolẽtibus opera tua sistas hunc nobis sanum: atq; ualidum quã citissime. Hoc ego postea quũ in medico reprehẽsum eẽ meminissem: existimaui nõ medico soli: sed oĩbus quoq; hominibus liberis liberaliter q; institutis turpe esse ne ea quidẽ cognouisse ad notitiã corporis nostri ptinẽtia: quæ non altius occultiusq; remota sunt: & quæ natura nobis tuendæ ualitudinis causa: & in prõptu esse: & in propatulo uoluerit. Ac propterea quantum habui temporis subsiciui: medicinæ quoq; disciplinæ libros attigi: quos arbitrabar esse idoneos ad docẽdum. Et ex iis cum alia pleraq; ab isto humanitatis usu non aliena: tum de uenis quoq; & arteriis didicisse uideor ad hunc ferme modum. Vena est conceptaculum sanguinis: quod ἀγγεῖον. idest uas & conceptaculum medici uocãt: mixti confusiq; cũ spiritu naturali: in quo sãguinis est: Vena Arteria Vena q̃d sit Arteria quid

minus ſpiritus. Arteria eſt conceptaculum ſpiritus naturalis: mixti confuſiq; cum ſanguine: in quo plus ſpiritus eſt minus ſanguinis: σφυγμός. ideſt pulſus autem eſt itentio motus. & remiſſio in corde & in arteria naturalis: non arbitrarii: a medicis aũt ueteribus oratione græca ita definitus eſt: σφυγμὸς ἐςι διαςολὴ, καὶ συςολὴ ἀδιαίρετος ἀρτηρίας καὶ καρδίας. ideſt pulſus eſt diſperatio & cõtractio idiuiſibilis arteriæ & cordis. Vel σφυγμὸς ἐςι παλμὸς. ἢ ζέσις. φλεβὸς. ἢ ἀρτηρίας. i. pulſus eſt ſubſultio & palpitatio: uel ebulitio uenæ & arteriæ.

¶ Verba ex carminibus Furii antiatis inſcite a Ceſellio uindice reprehẽſa uerſuſq; ipſi in quibus ea uerba ſunt ſubſcripti. Cap. XI.

NOn hercle idem ſentio cum Ceſellio Vindice grãmatico: ut mea opinio eſt: haud quaq̃ inerudito: Verum hoc tamen petulanter inſciteq; q̄ Furium ueterem poetam dedecoraſſe linguam latinam ſcripſit huiuſcemodi uocum fictionibus: quæ mihi quidẽ neq; abhorrere a poetica facultate uiſæ ſunt: neq; dictu ꝓfatuq; ipſo terræ aut iſuaues eſſe. Sicuti ſunt quædam alia ab illuſtribus poetis ficta dure & rancide: quæ repræhendit autem Ceſellius furiana hæc ſunt quod terram in lutum uerſam luteſcere dixerit & tenebras in noctis modum factas noctescere: Et priſtinas recipere uires uireſcere: Et q̄ uentus mare cæruleum criſpicans: niteſcere facit purpurat dixerit: Et opulentum fieri opuleſcere. Verſus autem ex poematis furianis: in quibus hæc uerba ſunt ſubdidi.

Luteſcer. Noctescere. Purpurat. Opuleſcere.

Sanguine diluitur tellus: caua terra luteſcit.
Omnia noteſcunt tenebris caliginis atræ.
Increſcunt animi uireſcit uulnere uirtus.
Sicut fulica leuis uolitat ſuper æquora claſſis.
Spiritus eurorum uirides cum purpurat undas.
Quo magis in patriis poſſint opuleſcere campis.

¶ Morem iſtum ueteribus noſtris fuiſſe uerba patiendi mutare ac uertere in agendi modum. Cap. XII.

ID quoq; habitũ eſt in oratiõe faciẽda elegantiæ genus ut pro uerbis hñtibus patiẽdi figurã agentia ponerent: ac deinde hæc inter ſeſe mutua inuerterẽt. Terentius in comœdia. Pallium inquit Flaci: ut ſplendeat. Nonne hoc impendio uenuſtius grãtiuſq; eſt quã ſi diceret: ne maculet? Plautus etiam nõ diſſimilirer. Quid eſt hoc? rogat pallium. Amictus non ſum commode. Itidem. Plautus pulueret dicit non q̄ puluere impleat: ſed q̄ ipſum pulueris plenum ſit. Exi tu daue: age ſparge. mundum eſſe hoc ueſtibulum uolo. Venus uentura eſt noſtra: nolo hoc pulueret. In Aſinaria quoq; contemples dicit pro contempleris. Meum caput contemples: ſi quidem e re conſulres tua. Cn. Vellius in annalibus: poſtq̃ tempeſtas ſedauit. Atherbal taurum immolauit. M. Cato in originibus. Eodem nomine complures ex agro acceſſitauere: eo res eorum auxit: Varro in libris quos ad marcellũ de lingua latina fecit. In priore uerbo graues proſodiæ: quæ fuerunt manent; reliquæ mutant inquit elegantiſſime p ro mutant. põt etiam id quoq;

Pulueret. Contemples.

ab eodem

ab eodem Varrone in.vii.diuinarum similiter dictum uideri.Inter duas filias regum quid mutet inter antigonam & Tulliam est enim aduertere.Verba autem patiendi pro agentibus in omnibus ferme ueterū scriptis reperiuntur. Ex quibus sunt pauca ista quæ nunc meminimus. muneror te pro munero: & significor pro significo: & sacrificor pro sacrifico: & assentior pro assentio & fœneror pro fœnero: & pigneror pro pignero: & alia istiusmodi pleraq; perinde ut in legendo fuerint obuia notabuntur. Muneror. Significor. Sacrificor Assentior

¶ Quali talione Diogenes philosophus usus sit: pertētatus a dialectico quodam sophismatico impudenti. Cap. XIII.

SAturnalibus athenis alea quadam festiua: & honesta luxitabam' hui uscemodi ubi cōueneramus complusculi eiusdē studii homines: ad leuandum tempus captiones quæ sophismata appellant: mente agitabamus. Easq; quasi talos: aut tesserulas in medium uice sua quisque iaciebamus. Captionis solutæ: aut parum intellectæ præmium pœna ue erat: nummus unus sestertius. Hoc ære collecto quasi manuario cœnula parabatur omnibus qui eum lusum luseramus: erant autem captiones ad hoc fere exemplum: tāetsi latina oratione non satis scite: ac pene etiam illepide exponuntur. Quod nix est: hoc grando non est: nix aūt alba est: grando igitur alba non est. Item aliud non dissimile. Quod hō est hoc nō est equus. homo autem animal est. equus ergo animal non est. Dicere ergo debebat q ad sophisma diluendū ac refellendū ritu aleatorio uocatus erat: in qua parte quoq; in uerbo captio foret. Quid dari concediq; non oporteret nisi dixerat nūmo singulo mulctabatur: ea mulcta cœnam iuuabat. Libet autem dicere q̄ facete Diogenes sophisma id genus: quod supra dixi: a quodā dialectico ex Platonis diatriba per cōtumeliam propositum remuneratus sit. Nam quum ita rogasset dialecticus Quod ego sum tu non es: & Diogenes ānuisset: atq; ille addidisset. Homo autem ego sum quum id quoq; assensus esset & contra dialecticus ita conclusisset. homo igitur tu non es. Hoc quidem inquit Diogenes falsum est: & si uerum id fieri uis: a me incipe. Ex diatriba Diogenis responsio

¶ Quid sit numerus hemiolios: quid epitritos: & qd' uocabula ista non facile nostri ausi sunt uertere in linguam latinam. Cap. XIIII

FIguræ quædam numerorum: quas græci certis nominibus appellant uocabula in lingua latina nō habent. Sed q de numeris latine scripserunt græca ipsa dixerunt: fingere autem nostra (quoniam id absurde futurum erat) noluerunt. Quale enim fieri nomen posset hemiolio numero: aut epitrito? est autem hemiolios qui numerum aliquē totum in se habet dimidiumq; habet eius: ut tres ad duo. quidecim ad decem: triginta ad uiginti. Epitritos autem est qui habet totum aliquem numerum & eiusdem partem tertiam. ut quatuor ad tres: duodecim ad nouem: quadraginta ad triginta. Hæc autem notare: atque meminisse non ab re uisum est: quoniam uocabula ista numerorum nisi intelliguntur: rationes quædam subtilissimæ in libris philosophorum scriptæ percipi non queunt. Hemiolios Epitritos.

¶ Quod M. Varro in herois uersibus obseruauerit rem nimis anxiæ & curiosæ obseruationis. Cap. XV.

IN longis uersibus qui hexametri uocantur:ité in senariis animaduerterút metrici duos primos pedes:item extremos duos habere singulas posse integras partes orationis:medios haud unq̃ posse. Sed cóstare eos semp ex uerbis aut diuisis aut mixtis:atq; cófusis. M. etia Varro i libris disciplinaꝝ scripsit obseruasse se in uersu hexametro:q; omni modo quintus semipes uerbum finiret:& q; priores quinq; semipedes æque magnam uim haberent in efficiédo uersum:atq; alii posteriores septem. Idq; ipsum ratione quadam geometrica fieri disserit.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII LIBER DECIMVSNONVS.

¶ Responsio cuiusdam philosophi interrogati quam ob causam maris tempestate puluerat. Caput. I.

NAuigabamus a Cassiopia ad brúdusium mare ioniú uiolétum:& uastum:& iactabúdú. Nox deide quæ diem primú secuta est:in ea fere tota uentus a latere seuiens nauem undis cóplcuerat. Tú postea quum plorantibus oibus nostris atq; in sentina satis agentibus:dies quidem tandé illuxit. Sed nihil de periculo de sæuitiaue remissum. Quin turbines etiá crebriores:& cælum atrum:& fumigantes globi:& figuræ quædá nubium metuédæ: quas typhonas uocabát: impédere immminereque:ac depressuræ nauem uidebantur. In eadem fuit philosophus in disciplina stoica celebratus:quem ego athenis cognoueram:non parua uirum auctoritate:satisque attente discipulos iuuenes continentem. Eú tunc in tantis periculis:ĩque illo tumultu cæli marisque requirebam oculis scire cupiens quonam statu aĩ:& an intrepidus interitusque esset. Atque ibi hominem conspicimus impauidum & extrilidum:ploratus quidem nullos sicut cæteri omnes:nec ullas eiusmodi uoces scientem:sed coloris & uultus turbatione:non multum a cæteris differentem. At ubi cælum enituit:& deferbuit mare & ardor ille periculi deflagrauit:accedit ad stoicum græcus quispiam diues ex asia:magno(ut uidebamus)cultu paratuq; rerum & familiæ atq; ipse erat multis corporis aiq; delitiis diffluens. Is quasi illudens. Quid hoc est inquit o philosophe:qd' quú in piculis essemus:timuisti tu & palluisti? Ego neq; timui nec pallui. Et philosophus aliquantulú contatus:an rńdere ei conueniret. Siqd ego inquit in tanta uiolentia tempestatum uideor paulum pauefactus:non tu istius rei ratiõe audiéda dignus es. Sed tibi sane Aristippus ille discipulus pro me respóderit qui quú in simili tépore a simillimo tui homine Iterrogatus q̃re philosophus timeret:quum ille contra nihil metueret? Non eandem esse causam sibi

humani pudoris uoluptatibus istis duabus c
homini cum sue atque asino communes ga
multos homines propterea uelle uiuere: ut e
q; esse: ut uiueret. Hippocrates autem diuin.
existimabat: partem esse quandam morbi te
dixer. Nāq; ipsius uerba hæc tradunt τὴν συνο
morbum esse comitialem, leuiorem.

Quod turpius est frigide laudari: q̄ acerb

TVrpius esse dicebat phauorin
de laudari q̄ insectanter & gra
qui male dicit: uituperat quāto
le pro iniquo & inimico ducitu
capit. Sed q īfœcūde atq; ieiune laudat desti
creditur eius: quem laudare uult: sed nihil p

Quamobrem uenter repentino timore
cessat.

ARistotelis libri sunt: qui prob
simi & elegantiarum omne ge
ob causam eueniat: ut quibus
plerumque aluo statim cita fia
qui propter ignem diutius steterit: libido ur
ter timendum prona atq; præcipiti causam
algificus: quem ille appellat ψυχροποιητικὴν
frigoris sanguinem caloremq; omnem
tus & depellat: faciatq; simul uti ii qui tin
lescant. Is autem inquit sanguis & caldo
aluum & incitat. De urina crebra ex ign
δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγός, ὥσπερ ὁ ἥλιος τὴν χιό
uit & gelu constrictum: ut niuem sol.

Ex Aristotelis libris sumptū: q niui
chrystallus concreatur.

IN tyburte rus concesseram
flagrantissima ego & quid
quentiæ & philosophiæ se
peripatetica disciplina bene
simus. Is nos aquam multam ex diluta
crepabat. Adhibebat nobis auctoritates n
Aristotelis philosophi rei omnis humana
gibus sane & arboribus fœcundam dicer
brem esse: tabeq; & morbos sensim: atq; in
Hæc quidē ille ad nos prudēter & beniuole.
bende niuis pausa fieret nulla pmit e biblioth

cta libris erat: Aristotelis librum : cumque ad
piétissimi inquit uerbis credite:ac desinite ua
co libro scriptum fuit. Deterrimam esse po
latiusq; concretam esse eam:quam crystallon
ipta est huiusce modi:quoniam cum aqua fri
in est fieri uaporationem:& quandam quasi
:& emanare.Id autem inquit in ea leuissimũ
n quod est grauius & sordidius:& insalubri
n:in modum coloremq; spumæ candidæ ori
brius difflari:atq; euaporari ex niue:indiciũ
uerat:q̃ concresceret. Verba ipsa Aristotelis
i:διατὶ τὰ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων ὕδατα. φαῦ
ὸ λεπτότατον διαπνεῖται, καὶ κουφότατον ἐξατμί
ζεον ὅταν ἀπαχθῇ πάγιν. ἀπεληλυθότος ὄντ τὸ ὑγιεινὸ
εἶναι. Idest Cur aquæ ex niue glacieue liqua
æuis gelu concrescit pars tenuissima diffla
im illud est:q; deliquata fit minor/q̃ ante fu
l salubrius est/defuerit/deterius fit quod re
ius:placuit honorem doctissimo uiro habe
lum & odium uiui indixi. Alii inducias cũ

diffundit.timor uero cõtrahit. Cap. VI
elis philosophi ita scriptum est. διατὶ οἱ μὲν
φοβούμενοι. ὠφριῶσιν. παραπλησίων τῶν παθῶν
ων διαχεῖται τὸ αἱματικῆς καρδίας εἰς ἅπαντα
πολάζειν. τοῖς δὲ φοβηθεῖσι συντρέχει εἰς τὴν
.idest quam ob causam erubescũt quos
affectiones similes inter se sint. An quo
mnes corporis partes diffunditur:ita ut
ilsis cõtrahitur ad cor:ita ut cæteris par
uro nostro legissem:percuntãtusque es
et. Dixit quidem inquit probe & uere
ontracto.Sed cur ita fieret non dixit.Ad
m pudor sanguinẽ diffundat:timor cõ
:atque ita definiatur.Pudor est timor iu
hi definiunt.αἰσχύνη ἐστὶ φόβος δικαίου ψόγου.
mor.

prisca uocabula. Cap. VII
Paulus poeta uir bonus:& rerũ litterarũq;
s prædiolum tenue possidebat.Eo sæpe nos
sculis pomisq; satis comiter copioseq; inuita
odã tempestatis autumnæ die : ego & Iulius

Celsinus

Celſinus: quum ad eum cœnaſſemus
Neuii Alceſtin: rediremuſq; in urbe
q; uerborum noue: aut inſigniter do
bamur: & ut quæque uox indidem
quoque poſſemus uti memoriæ m
ſuppetebant huiuſcemodi. Corpo
exſenſa: tardi gemulo ſer..io oppre
giſq; uſitate dictum pro exili atq; g
proprie: uel per oblocutionem obe
tauimus quod oblitteram gentem
ra frangerent: fœdifragos: non fœ
rã: pudori colorem appellauit & n
dubitanter: & ab eo quod eſt ſileo:
lenta: & carendum tui eſt pro te qu
forteſcere poſuit pro fortem fieri:
libens, item curis intollerantibus pr
ne illis pro manibus. & quieſcam ſi
impenſe fieri incipit: quodq; accipi
uerborum neuianorum annot
debantur nimium poetica
ueluti q; ſic de Neſt
gniſque fluctib
onychino di
rones ſu
¶Q
ciis

dicendas putat: ficut arma & mœnia
dicis poetarum pulcherrime: quo
tres. De cælo inquit ille & tritico nõ
céda sint: neq; de armis: & de mœ-
rpetua censeant. Videbimus auté
m de quadrigis ueterum auctorita
étiam: & impotentiam & iniuriam
m esse a ueteribus: uel dicendam a
inæ decus: deliciam quoq; ἐπαῶ ς. i.
uoluptas: mea delicia. Inimiciciam
dixit. Eo inquit ingenio natus sum:
gero. Sed enim arenas parum latine
ac ꝓpterea peto: ut si. C. Cæsaris li-
nfidéter hoc dicat: estimari a te pos-
rba hæc ex eo pauca memoriæ man
m triticũue: neq; arenam multitudi-
harum rerum natura accidere arbi-
& urbes: & imperiũ & imperia di
edigere: neq; arenam in multitu-
inde uerbis lectis Fronto ad
tra uerbi contra te sa-
toritate libri poe
saris libro pro
edit: nos
dicen-
ngæ
ui